

Vilniaus universitetas
TARPTAUTINIŲ SANTYKIŲ IR POLITIKOS
MOKSLŲ INSTITUTAS

POLITIKOS IR MEDIJŲ MAGISTRO PROGRAMA

ROBERTA MIŠKINYTĖ

II kurso studentė

**LIETUVOJE GYVENANČIŲ LGBT + MOTERŲ POŽIŪRIS Į MIGRACIJĄ
PER NIROS YUVAL-DAVIS PILIETYBĖS SAMPRATĄ**

MAGISTRO DARBAS

Darbo vadovė: dr. Natalija Arlauskaitė

Vilnius, 2023

MAGISTRO DARBO PRIEŠLAPIS

Magistro darbo vadovo išvados dėl darbo gynimo:

.....
.....
.....

.....
(data)

.....
(v., pavardė)

.....
(parašas)

Magistro darbas įteiktas gynimo komisijai:

.....
(data)

.....
(Gynimo komisijos sekretorės parašas)

Magistro darbo recenzentas:

.....
(v., pavardė)

Magistro darbų gynimo komisijos įvertinimas:

.....

Komisijos pirmininkas:

Komisijos nariai:

PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ

Patvirtinu, kad įteikiamas darbas (*Lietuvoje gyvenančių LGBT+ moterų požiūris į migraciją per Niros Yuval-Davis pilietybės sampratą*) yra:

1. Atliktas mano pačios ir nėra pateiktas kitam kursui šiame ar ankstesniuose semestruose;
2. Nebuvo naudotas kitame Institute/ Universitete Lietuvoje ir užsienyje;
3. Nenaudoja šaltinių, kurie nėra nurodyti darbe, ir pateikia visą panaudotos literatūros sąrašą.

Roberta Miškinytė

BIBLIOGRAFINIO APRAŠO LAPAS

Miškinytė R. Lietuvoje gyvenančių LGBT+ moterų požiūris į migraciją per Niros Yuval-Davis pilietybės sampratą: Politikos ir medijų specialybės, magistro darbas / VU Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institutas; darbo vadovas N. Arlauskaitė. – V., 2023. – 51 p., 118 384 sp. ž.

Reikšminiai žodžiai: heteronormatyvumas, biologinė lytis, socialinė lytis, LGBT+, N. Yuval-Davis pilietybė, seksualinė pilietybė, bendruomenė, priklausymas, kūno kontrolė, patriarchytas, migracija, medijos, savivoka.

Šiame darbe yra nagrinėjamos Lietuvoje gyvenančių ir LGBT+ save priskiriančių moterų pilietybės išraiškos, atsiskleidžiančios jų apmąstymuose apie migraciją. Teorinis tyrimo modelis yra konstruojamas naudojantis J. Butler lyties tvarkos ir heteronormatyvumo apibrėžimais, M. Foucault požiūriu į moters ir reprodukcijos kontrolę bei N. Yuval-Davis išplėtotą pilietybės kaip laipsniškos, struktūrinės kategorijos sampratą. Modelį praplečia teorijos apie socialinių medijų įtaką seksualinės tapatybės formavimui(si). Analizė yra atliekama remiantis autorės surinktais giluminiais interviu su 12 kriterijus atitinkančių moterų.

Analizė yra konstruojama išskiriant esmines pilietybės išraiškas, atsiskleidusias interviu metu, bei kaip jos atskleidžia pilietybės (ne)pilnatvę tiriamosios grupės kontekste. Analizė yra plečiama įtraukiant papildomus duomenyse atsiskleidusius aspektus, kurie negalėjo būti sujungti į atskirą pilietybės išraišką. Toliau yra nagrinėjami moterų apmąstymai apie joms įsiminusias medijose cirkuliuojusias istorijas LGBT+ tema, kaip šie apmąstymai prisideda prie moterų požiūrio į migraciją formavimo ir per tai, ar/ kaip jie praplečia jau išskirtas pilietybės išraiškas. Galiausiai, siekiant suvokti, kokie veiksniai gali būti stipresni už pilietybės (-ių) (ne)pilnatvę, yra analizuojama, kokias priežastis informantės nurodė kaip lemiančias jų sprendimą likti Lietuvoje.

Turinys

Įvadas	6
1. Teorinis pagrindas	13
1.1. Heteronormatyvumas ir lytis	13
1.2. Pilietybė kaip socialinis konstruktas	16
1.3. Medijų įtaka savivokos ir požiūrio į aplinką formavimui(si)	22
2. Metodologija	23
3. Migracija ir pilietybė(s)	28
3.1. Saugumo pilietybė	28
3.2. Šeiminei pilietybė	30
3.2.1. Civilinės sąjungos pilietybė	31
3.2.2. Reprodukcinė pilietybė	32
3.3. Trans- pilietybė	33
3.4. Medicininė pilietybė	36
3.5. Moters pilietybė	39
3.6. Už (seksualinės) pilietybės (-ių) ribų	41
4. Medijų įtaka LGBT+ moterų apmąstymams apie migraciją	42
5. Migracija ir sprendimas likti	46
6. Savirefleksija	48
Išvados	49
Literatūros ir šaltinių sąrašas	52
Summary	55
Priedai	57

Ivadas

Tolerancija LGBT+ asmenims bei jų saviraiškai šiais laikais yra neabejotinai itin aktualus politinis bei teisinis klausimas. Maždaug trečdalyje pasaulio valstybių santykiai su tos pačios lyties asmeniu yra kriminalizuoti, kai kuriose valstybėse tai netgi gali būti baudžiama mirtimi. Tačiau, net jei buvimas LGBT+ nėra kriminalizuojamas, dažnai LGBT+ asmenys susiduria su įvairiomis diskriminacijos formomis, persekiojimu, fiziniais ir psichologiniais išpuoliais.¹ LGBT+ asmenų padėtis Lietuvoje taip pat yra pakankamai problemiška. Viešojoje erdvėje neretai galima išgirsti homofobines nuostatas atspindinčių pasisakymų, socialiniuose tinkluose po straipsniais, susijusiais su LGBT+ asmenimis/ bendruomene/ teisėmis, nemaža dalis komentarų būna itin neigiami, agresyvūs ar grasinantys. Monikos Frėjutės-Rakauskienės atlikto tyrimo apie etninių grupių, imigrantų ir LGBT+ žmonių reprezentaciją Lietuvos interneto dienraščiuose rezultatai atskleidžia, jog su LGBT asmenimis siejamuose straipsniuose daugiausiai rašoma apie homofobišką retoriką per įvairias rinkimų kampanijas, homofobiškas įstatymų pataisas.² Tuo tarpu tyrimai apie Lietuvos visuomenės požiūrį į LGBT+ asmenis, jų bendruomenę atskleidžia, jog 2019 m. daugiau kaip trečdaliui apklaustųjų būtų gėda, jei jų šeimos nariai pasisakytų priklausantys LGBT+ bendruomenei.³

Tam tikrą priešišumą, neigiamą nusistatymą LGBT+ asmenų atžvilgiu Lietuvoje parodo ir tokios istorijos kaip vaivorykštės spalvomis nudažytos perėjos Pylimo g. suniokojimas ar „Panoramos“ požeminėje perėjoje buvusios vaivorykštės uždažymas Lietuvos trispalve ir toliau vykusį „kova“, kaip turėtų atrodyti ši požeminė perėja.⁴ Šios dvi istorijos parodo ne tik priešiškas bent dalies visuomenės nuostatas LGBT+ atžvilgiu, tačiau ir tai, jog LGBT+ tarsi netelpa ar turėtų netilpti Lietuvoje: viešose vietose esantis/ buvęs palaikymas, toleranciją LGBT+ reiškiantis vaivorykštės simbolis yra niokojamas, „Panoramos“ požeminės perėjos atveju jis taip pat yra priešpriešinamas Lietuvos vėliavai, vienam pagrindinių valstybės simbolių. Atrodytų, jog Lietuvoje, po Lietuvos vėliava ir tautine simbolika netelpa ir negali tilpti vaivorykštės spalvos, o per tai ir

¹ Antonio Zappulla, „Forgotten twice: the untold story of LGBT refugees“, World Economic Forum, žiūrėta 2022-11-20, <https://www.weforum.org/agenda/2018/01/lgbt-refugees-untold-story/>

² Monika Frėjutė-Rakauskienė, „Etninių grupių, imigrantų ir LGBT žmonių reprezentacija Lietuvos interneto dienraščiuose“, in *Nuomonės raiška Lietuvos Internetinėje erdvėje: žmogaus teisės, etika ir teisminė praktika*, sud. Lietuvos žmogaus teisių centras, 2015, p. 39-51.

³ Karina Kravčenko, "Karina Kravčenko. Ar ir kaip keičiasi lietuvių požiūris į homoseksualumą?", LRT, žiūrėta 2022-11-20, <https://www.lrt.lt/naujienos/nuomones/3/1197049/karina-kravcenko-ar-ir-kaip-keiciasi-lietuviu-pozivuris-i-homoseksualuma>

⁴ LRT, „Vilniuje atnaujinta vaivorykštės spalvų perėja“, LRT, žiūrėta 2022-12-18, <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1709347/vilniuje-atnaujinta-vaivorykstes-spalvu-pereja> ir Made in Vilnius, „Panoramos“ perėjoje toliau tęsiasi vėliavų kova“, Made in Vilnius, žiūrėta 2022-12-18, <https://madeinvilnius.lt/naujienos/miestas/panoramos-perejoje-toliau-tesiasi-veliavu-kova/>

LGBT+ save identifikuojantys asmenys. Be to, viešojoje erdvėje yra užuominų ir apie tai, kad dėl partnerystės neįteisinimo, homofobijos, patyčių LGBT+ bendruomenės nariai renkasi ar rinktūsi emigraciją.⁵ Taigi, atsižvelgiant į tai, kad įvairiose pasaulio valstybėse tolerancijos bei įstatyminės apsaugos LGBT+ asmenims lygis stipriai skiriasi bei į pasitaikantį LGBT+ ir valstybinių simbolių priešpriešinimą, itin aktualiu klausimu gali tapti ir LGBT+ asmenų migracijos, ieškant palankesnių gyvenimo sąlygų, klausimas.

Visuomenės susiskaldymas palaikymo LGBT+ klausimu vis dar atsiskleidžia ir tokiuose renginiuose kaip „Kaunas Pride“, kurio metu policija turėjo saugoti eitynių dalyvius nuo agresyvių asmenų.⁶ Tuo tarpu pirmosiose eitynėse už LGBT+ (angl. *Pride*) teises Lietuvoje, kurios įvyko dar 2010 m. dalyvavo tik apie 350 žmonių, o eitynių dalyvius saugojo apie 800 policijos pareigūnų. Numatytoje eitynių vietoje buvo susirinkę daug protestuotojų, kurie į dalyvius svaidė akmenis, dūmines bombas, skandavo įžeidžiančius šūkius. Eitynių metu protestuotojai taip pat susirinko prie Vilniaus arkikatedros, kur monsinjoras Alfonsas Svarinskas pasakė, kad „gėjai kelia grėsmę lietuvių tautai“.⁷ Plačiau pirmąsias „Baltic Pride“ eitynes nagrinėjo Darja Davydova, kuri remdamasi asmenine patirtimi (iš dalies autoetnografinis tyrimas), įvairiose medijose skelbtais straipsniais, reportažais apie analizuojamą renginį bei interviu su prieš LGBT+ nusiteikusių/veikiančių judėjimų lyderiais, išskyrė, kokie diskursai apie seksualinį kitoniškumą ir nacionalinį tapatumą atsiskleidė pirmojo Lietuvoje „Baltic Pride“ kontekste. Tyrėja taip pat nagrinėjo, kokią įtaką šie diskursai daro LGBT+ bendruomenės į(si)traukimui į įsivaizduojamą nacionalinę bendruomenę. Vienas iš esminių D. Davydovos atradimų yra tas, kad pirmosiose eitynėse Lietuvoje heteronormatyvumas buvo kvestionuojamas labai menkai arba tai apskritai nebuvo daroma. Pasak autorės, be kelių vaivorykštės vėliavų ar kitų LGBT+ simbolių, eisenos dalyviai nemėgino vizualiai trikdyti, kvestionuoti socialinės lyties (angl. *gender*) ar seksualumo normų. Autorė taip pat išskiria, jog pirmųjų „Baltic pride“ eitynių metu ir iš tyrimui surinktos medžiagos aiškiai atsiskleidė valstybingumo ir homoseksualumo priešinimas. Tarsi protestai prieš LGBT+ asmenis, rengiamą eisena, yra gero pilietiškumo, ištikimybės Lietuvos tautai simbolis. Tuo tarpu, LGBT+ asmenys

⁵ LRT, „Nesant galimybės įteisinti tos pačios lyties partnerysčių Lietuvoje, dažnai pasirenkamas kelias – emigracija“, LRT, žiūrėta 2022-12-15, <https://www.lrt.lt/mediateka/irasas/2000183179/nesant-galimybes-iteisinti-tos-pacios-lyties-partnerysciu-lietuvoje-daznai-pasirenkamas-kelias-emigracija>, ir Jarmo.net, „LGBTQ+ mokiniai renkasi emigraciją: iš jų pasityčioja net dalis mokytojų“, LGL, žiūrėta 2022-12-15 <https://www.lgl.lt/naujienos/lgbtq-mokiniai-renkasi-emigracija-is-ju-pasitycioja-net-dalis-mokytoju/>.

⁶ Austėja Masiokaitė-Liubiniene ir Ignas Jačauskas, „Kaunas Pride“ eitynės baigėsi: dalyvavo apie 2 tūkst. asmenų, sulaikyti 22 žmonės“, Kauno Diena, žiūrėta 2023-01-08, <https://kauno.diena.lt/naujienos/kaunas/miesto-pulsas/kaune-kaunas-pride-eitynes-yra-sulaikytu-zmoniu-nuolat-pildoma-1041462>

⁷ Domantė Platūkytė, „Pirmosios „Baltic Pride“ eitynės: sulaikyti politikai, ašarinės dujos ir maldos prie Arkikatedros“, LRT, žiūrėta 2022-12-15, <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1176247/pirmosios-baltic-pride-eitynes-sulaikyti-politikai-asarines-dujos-ir-maldos-prie-arkikatedros>

valstybėje tampa „neįmanomais subjektais“, kurių nacionalinei ir *queer* tapatybėms yra praktiškai neįmanoma koegzistuoti heteronormatyvumo principais grįstoje valstybėje. Pirmosiose eitynėse dominavo ne Lietuvos, o Europos Sąjungos vėliavos, vienas iš eitynių organizatorių, Vytautas Valentinavičius, paklaustas, kodėl taip yra atsakė, jog Lietuvos LGBT+ bendruomenė yra nusivylusi Lietuvos kaip valstybės veiksmais užtikrinant šios bendruomenės saugumą ir pilietines teises ir jaučia žymiai didesnę pasitikėjimą ES institucijomis.⁸

Kitų tyrimų apie LGBT+ asmenis ar bendruomenę Lietuvoje atlikta tikrai nedaug. Arnoldo Zdanevičiaus atlikto tyrimo pirmoji dalis koncentravosi į konkrečių teisių apsaugą bei įtvirtinimą: LGBT+ diskriminacijos draudimą, saviraiškos ir susirinkimų laisvę, teisę į lyties pakeitimą, šeimos teises. Tuo tarpu, antrojoje tyrimo dalyje A. Zdanevičius atliko kokybinį bei kiekybinį tyrimus apie LGBT+ asmenų socialinę atskirtį Lietuvoje. Tyrimui atlikti buvo įvairiais būdais (internetinė apklausa, tiesioginiai pusiau-struktūruoti interviu ir nestruktūruoti pokalbiai, netiesioginiai interviu naudojantis socialinėmis medijomis ar el. paštu) apklausta LGBT+ bendruomenė. Šio A. Zdanevičiaus dviejų dalių tyrimo rezultatai atskleidė, jog viena iš esminių LGBT+ asmenų socialinės atskirties priežasčių yra heteronormatyvi ir heteroseksistinė visuomenė, kurioje homoseksualumas yra nepriimtinas, stigmatizuojamas. Kita esminė socialinės atskirties priežastis yra menka socialinė apsauga politiniu požiūriu. Tyrėjas taip pat išskyrė, kad didžioji dalis homoseksualų Lietuvoje tyrimo metu slėpė savo seksualinę orientaciją nuo artimųjų, draugų, kolegų, baimindamiesi diskriminacijos, patyčių, pašaipų, išankstinio nusistatymo ir jo sukeltą ribotumą karjeros klausimais. A. Zdanevičiaus tyrimas taip pat pabrėžė, jog LGBT+ asmenims Europoje viena pagrindinių problemų yra seksualumo nematomumas ir marginalizacija, t. y. LGBT+ asmenys nėra laikomi visateisiais visuomenės nariais.⁹

Kitas svarbus tyrimas buvo atliktas Rasos Mikelėnaitės ir Viktorijos Andrejevaitės 2020 m. Šio tyrimo tikslas – nustatyti, ar LGBT+ asmenys patiria diskriminaciją, stigmatizavimą Lietuvos sveikatos priežiūros sektoriuje bei įvertinti, kaip šeimos gydytojai vertina savo kompetenciją dirbti su LGBT+ žmonėmis. Tyrimui atlikti buvo pasirinktas LGBT+ asmenų bei šeimos gydytojų apklausos metodas. Šio tyrimo rezultatai atskleidė, jog didžioji dalis abiejų tirtų grupių respondentų mano, kad LGBT+ asmenys nepatiria diskriminacijos ar stigmatizacijos Lietuvos sveikatos priežiūros sektoriuje. Tačiau yra pavienių atvejų, kuomet netolerantiškas gydytojų elgesys lemia ar

⁸ Darja Davydova, „Baltic Pride 2010: Articulating Sexual Difference and Heteronormative Nationalism in Contemporary Lithuania“, *Parades of Pride or Shame: Documenting LGBTQ Visibility in Central and Eastern Europe* 2 (2), 2012, p. 33-43.

⁹ Arnoldas Zdanevičius, et al „LGBT teisių apsauga ir socialinės atskirties tyrimas“, 2007, <https://www.lygybe.lt/data/public/uploads/2016/02/lesbieciu-geju-biseksualu-ir-transeksualu-lgbt-teisiu-apsauga-ir-socialines-atskirties-tyrimas.pdf>

prisideda prie to, jog LGBT+ renkasi rečiau kreiptis į gydytojus net esant tokiam poreikiui.¹⁰ Taigi Lietuvoje apie LGBT+ atlikti tyrimai daugiausiai koncentruojasi į teisinius aspektus bei medicininės patirtis ir yra tik keletas tyrimų, atliktų apie Lietuvos LGBT+ asmenų tapatybę. Taip pat svarbu paminėti, kad dalis šių tyrimų buvo atlikti ganėtinai seniai, todėl būtų svarbu suvokti, ar Lietuvoje įvyko esminių pokyčių per pastaruosius 10-15 m. Be to, tik dalyje iš aptartų apie Lietuvą atliktų tyrimų pagrindiniu tiriamuoju subjektu buvo Lietuvos LGBT+ asmenys, o ne šalutiniai/netiesioginiai subjektai/ objektai (prieš LGBT+ nusistatę asmenys/ grupės/ organizacijos, teisinė bazė ir pan.).

Apžvelgiant platesnį kontekstą, migracijos ir LGBT+ bendruomenės santykis yra nagrinėjamas pakankamai plačiai. Dalis šios temos tyrimų koncentruojasi į teisinius prieglobsčio prašymo aspektus, kai prieglobsčio yra prašoma remiantis persekiojimo dėl priklausymo seksualinei mažumai argumentais. Bene plačiausiai ši tema buvo nagrinėjama Thomas Spijkerboer sudarytoje knygoje „Bėgimas nuo homofobijos: seksualinė orientacija, lyties tapatybė ir prieglobstis“, kurioje buvo nagrinėjamos Europos Sąjungos bei jos narių teisinės sistemos siekiant užtikrinti prieglobstį LGBT+ asmenims, pasitraukiantiems iš savo gimtųjų šalių dėl homofobijos, homoseksualumo kriminalizavimo ir pan.¹¹ Taip pat yra nemažai analizuojamos seksualinių mažumų diasporos, įsikūrusios atviresnėse nei jų gimtosios šalys, valstybėse. Šiuose tyrimuose yra kalbama apie saviraiškos, seksualinių patirčių laisvę kylančią iš įsikūrimo valstybėse, užtikrinančiose palankesnes sąlygas LGBT+ asmenims.¹² Taip pat yra tyrimų, nagrinėjančių nacionalinės ir seksualinės tapatybės santykį emigracijoje. Pavyzdžiui, Richard C. M. Mole atliktas tyrimas apie rusiškai kalbančių *queer* migrantų bendruomenę Berlyne atskleidžia, kad esant „dviguboje mažumoje“ (kitatautitškumas ir seksualinė mažuma) yra ieškoma būdų, kaip šios dvi tapatybės galėtų būti derinamos ir palaikomos.¹³

Kiti iki šiol atlikti tyrimai apie LGBT+ bendruomenę, jos santykį su pilietybe gali būti skirstomi į kelias kategorijas. Į pirmąją kategoriją patenka tyrimai, kuriuose esminė atspirties sąvoka yra „seksualinė pilietybė“. Šią sąvoką pirmą kartą knygoje „Seksualinė pilietybė: materialus seksualumo konstravimas“ tyrinėjo David Evans, šskyres materialų seksualumo pagrindą, siedamas

¹⁰ Rasa Mikelėnaitė ir Viktorija Andrejevaitė. "LGBT asmenų priežiūra pirminėje sveikatos priežiūros grandyje Lietuvoje. Anoniminis anketinis šeimos gydytojų ir LGBT bendruomenės tyrimas." *Visuomenės sveikata*. No. 1 (88), 2020, p. 76-85.

¹¹ Thomas Spijkerboer, sud., *Fleeing Homophobia Sexual Orientation, Gender Identity and Asylum*, New York: Routledge, 2015.

¹² Richard C. M. Mole et al., „The impact of migration on the sexual health, behaviours and attitudes of Central and East European gay/bisexual men in London“, *Ethnicity and Health*, 19(1), 2014, p. 86-99.

¹³ Richard C. M. Mole, „Identity, Belonging and Solidarity among Russian-speaking Queer Migrants in Berlin“, *Slavic Review*, 77(1), 2018, p. 77-98.

seksualines tapatybes su vartojimo specifikomis. D. Evans taip pat pabrėžė, jog tradicinė pilietybės samprata buvo sukonstruota remiantis heteroseksistiniais, patriarchaliniais principais ir praktikomis.¹⁴ Jeffrey Weeks, apibrėždamas seksualinę pilietybę, naujų problemų ir galimybių visuomenėje iškilimą, atkreipia dėmesį, jog Vakarų politikoje seksualumas, seksualumo politika ir pilietybė turi būti įtraukiami į šiuolaikinę politinę darbotvarkę, nes tik taip bus galima prisitaikyti prie besikeičiančios visuomenės ir jos poreikių. Tai, pasak autoriaus, taip pat padėtų peržiūrėti ir egzistuojančias politines takoskyras tarp vyrų ir moterų, išeiti iš binarinės heteroseksualumo-homoseksualumo sampratos.¹⁵ Vėliau šią sąvoką plėtojo D. Richardson, pabrėždama, jog iki šiol seksualinės pilietybės sąvoka buvo konstruojama per individualistinę sampratą, kuri yra artima Euro-amerikietiškam vakarų pasauliui, tačiau nėra universali. Be to, D. Richardson išskyrė, jog seksualinė pilietybė buvo nagrinėjama per jos ryšį su valstybe kaip galinčia užtikrinti seksualinių mažumų teises, tačiau kai kuriose kultūrose, teisių užtikrinimui ryšiai su vietos bendruomene yra žymiai svarbesni.¹⁶ Autorė taip pat pabrėžia, jog seksualinė pilietybė yra transnacionali, ji nesutampa su įsitvirtinusia nacionaline bendruomene.¹⁷

Pastaraisiais metais daugėja tyrimų, mėginančių nukreipti žvilgsnį nuo anglofoniškos kilmės studijų ir seksualinės pilietybės sampratų. Šiuose tyrimuose dėmesys dažnai skiriamas tam, kaip seksualinė pilietybė yra suprantama, kaip šis konceptas veikia Azijos ir Ramiojo vandenyno regiono valstybėse. Šių studijų tikslas – atskleisti, kaip seksualinė pilietybė veikia kitokiame istoriniame, kultūriniame kontekste, kuris dažnai yra konservatyvesnis, griežtesnis, labiau (ap)ribojantis nei Vakaruose (išimtis – Australija ir Naujoji Zelandija).¹⁸ Tuo tarpu Daniel Marshall et al seksualinę pilietybę nagrinėjo per jos ryšį su socialinėmis medijomis ir turini kontrole, atliekama jose. Išskyręs, jog socialinės medijos prisideda prie LGBT+ asmenų seksualinės tapatybės formavimo, D. Marshall et al apžvelgia, kaip veikia socialinių tinklų „Youtube“ ir „Tumblr“ vidinė turinio kontrolė, ir kaip ši kontrolė sukuria normatyvinę seksualinę pilietybę (turinys, susijęs su LGBT+ dažnai yra klasifikuojamas kaip tinkamas tik suaugusiems ir per tai yra įtvirtinamas heteronormatyvumas). Kita vertus, autorius teigia, kad šios kontrolės, algoritmų trūkumai kartais

¹⁴ David Evans, *Sexual Citizenship: The Material Construction of Sexualities*, London: Routledge (1993), p. 1-27.

¹⁵ Jeffrey Weeks, „The Sexual Citizen“, *Theory, Culture and Society*, 15 (3-4), 1998, p. 35-52.

¹⁶ Diane Richardson, „Rethinking Sexual Citizenship“, *Sociology* 51 (2), 2017, p 208-224.

¹⁷ Diane Richardson, „Sexuality and Citizenship“, *Sociology* 32 (1), 1998, p. 83-100.

¹⁸ Vera C. Mackie, „Rethinking sexual citizenship: Asia-Pacific perspective“, *Sexualities* 20 (1-2), 2017 ir Audrey Yue ir Ryan Lim, „Digital sexual citizenship and LGBT young people's platform use“, *International Communication Gazette* 84 (4), 2022.

gali veikti ir kaip išlaisvinantys iš šio normatyvumo (sukuriama erdvė, kurioje galima balansuoti ties kontrolės ribomis ir dalintis turiniu, leidžiančiu atskleisti, formuoti seksualumą).¹⁹

Kita svarbi tyrimų kategorija pabrėžia heteronormatyvumo, nusistovėjusios lyčių tvarkos sąvokas. Nemaža dalis šių tyrimų orientuojasi į seksualinės tapatybės klausimų nagrinėjimą Rytų Europoje, šiuose tyrimuose yra pabrėžiama tai, kad LGBT+ bendruomenė dažnai šiose valstybėse yra laikoma grėsme nacionaliniam saugumui, valstybių vertybinei sistemai. Tokio tipo tyrimuose taip pat yra įvedama priklausymo bendruomenei sąvoka. Pavyzdžiui, Hadley Z. Renkin atliktas tyrimas atskleidė, jog Vengrijos LGBT+ asmenys skeptiškai vertina teiginį, jog nacionalinis identitetas yra pagrindinis visuomenę jungiantis veiksnys. Autorius tai aiškino remdamasis faktu, kad seksualinės mažumos dažnai nėra ir negali būti visaverčiais nacionalinių bendruomenių nariais.²⁰

Taigi anksčiau panašioje srityje atlikti tyrimai atskleidžia, jog siekiant suvokti seksualinės pilietybės veikimą, šios pilietybės svarbą LGBT+ asmenims, migracijos ir LGBT+ asmenų santykių yra praktiškai neįmanoma atsiriboti nuo heteronormatyvumo, nusistovėjusios lyčių tvarkos aspektų, taip stipriai išgalėjusių ne vakarų valstybėse. Šių aspektų problemišumą itin gerai susisteminti, pagilinti ir suprasti padeda Nira Yuval-Davis, apibrėžusi pilietybę kaip laipsnišką, struktūrinę kategoriją. Priešingai nei tradicinėje liberalistinėje sampratoje, kurioje asmuo arba yra pilietis, arba juo nėra, N. Yuval-Davis išskiria, jog pilietybė turi būti suvokiama kaip priklausymas tam tikrai bendruomenei, kaip kategorija, veikiama ir susidedanti iš kultūrinių, politinių, pilietinių, socialinių teisių ir atsakomybių. N. Yuval-Davis apibrėžia, jog pilietybė turi „pilnumo“ aspektą, t. y. net ir teisiškai būdami piliečiais, kai kurie asmenys dėl kitų juos apibrėžiančių veiksnių (lyties, seksualinės orientacijos, etniškumo ir pan.), susiduria su iššūkiais, kurie lemia, jog jų pilietybei gali trūkti tam tikrų aspektų, kurie yra užtikrinami tik hegemoninei bendruomenei. N. Yuval-Davis daug dėmesio skiria moters ir tautos, moters ir pilietybės santykiams nagrinėti.²¹ Atsižvelgiant į tai, kad LGBT+ asmenys kaip ir moterys yra ne galios pozicijoje, kad valstybė dažnai remiasi

¹⁹ Daniel Marshall et al., „Restricted modes: Social media, content classification and LGBTQ sexual citizenship“, *New Media & Society*, 23(5), 2021, p. 920–938.

²⁰ Dana Jonhson, „We are Waiting for You: The Discursive (De)construction of Belgrade Pride 2009“, *Parades of Pride or Shame: Documenting LGBTQ Visibility in Central and Eastern Europe* 2 (2), 2012; Davydova, Darja, „Baltic Pride 2010: Articulating Sexual Difference and Heteronormative Nationalism in Contemporary Lithuania“, *Parades of Pride or Shame: Documenting LGBTQ Visibility in Central and Eastern Europe* 2 (2), 2012; Dorottya Redai, „Un/Queering the Nation?: Gender, Sexuality, Nationality and Homophobia in the Media Discourse on the Violence against the 2008 Gay Pride in Budapest“, *Parades of Pride or Shame: Documenting LGBTQ Visibility in Central and Eastern Europe* 2 (2), 2012 ir Hadley Z. Renkin, „Homophobia and queer belonging in Hungary“, *Journal of Global and Historical Anthropology* 53, 2009

²¹ Nira Yuval-Davis, *Gender and Nation*, London: SAGE Publications Ltd, 1997 ir Nira Yuval-Davis, *The Politics of Belonging: Intersectional Contestations*, London: Sage publications, 2011.

heteronormatyvumo principais ir taip LGBT+ asmenys yra pastatomi už „normalumo ribų“, yra verta analizuoti LGBT+ asmenų pilietybę kaip potencialiai nepilną.

Suvokiant šį nagrinėjamo lauko problemišumą bei panašaus pobūdžio tyrimų apie Lietuvos LGBT+ asmenis ribotumą/ senumą (D. Davydovos bei A. Zdanevičiaus atlikti tyrimai apie pirmąsias Lietuvoje vykusias „Baltic pride“ eitynes bei LGBT+ socialinės atskirties problematiką tam tikru kampu nagrinėja nacionalinės bei seksualinės tapatybių ryšį, tačiau jie yra pakankamai seni ir daugiau koncentruojasi į „tapatybės“, o ne „pilietybės“ sąvoką), šiame tyrime bus koncentruojamasi į Lietuvoje gyvenančių ir LGBT+ save priskiriančių moterų požiūrį į migraciją. Toks tyrimo laukas buvo pasirinktas remiantis prielaidomis, jog LGBT+ save priskiriantys asmenys tarsi turėtų netilpti heteronormatyvumu grįstoje visuomenėje ir valstybėje, šie žmonės turėtų būti kažkur už tokios visuomenės ribų, todėl jie galėtų galvoti, mąstyti apie mėginimą persikelti gyventi svetur. Taigi mąstymas apie migraciją yra suvokiamas kaip padedantis suvokti, ko LGBT+ asmenims trūksta Lietuvoje, kas jiems yra svarbu, kokiais aspektais jie negali būti laikomi „pilnai“ piliečiais. Giluminių pusiau struktūruotų interviu metu surinkta informacija, LGBT+ save priskiriančių moterų apmąstymai apie migraciją bei medijas bus nagrinėjami remiantis Nira Yuval-Davis pilietybės samprata bei tematine turinio analize. Toliau yra išskiriama darbo problema, tikslas bei uždaviniai.

Darbo problema: pasak Niros Yuval-Davis, heteronormatyvumu ir patriarchaline struktūra grįstoje visuomenėje/ valstybėje, pilietybė negali būti suvokiama binariškai (pilietis vs. ne pilietis), pilietybė turi būti suvokiama struktūriškai ypač, kai yra kalbama apie tam tikrą mažumą, marginalizuojamą bendruomenę. Lietuvoje LGBT+ padėtis yra problemiška, vyrauja homofobinės nuostatos, nėra priimami reikiami įstatymai, todėl dalis žmonių įvardija, jog norėtų išvykti iš Lietuvos. Atsižvelgiant į tai, yra svarbu išsiaiškinti, kokie pilietybės aspektai atsiskleidžia šios grupės asmenų apmąstymuose apie migraciją, kokiose srityse tiriamoji grupė išvelgia trūkumus (nepilnumą) ir kaip prie šių nuostatų formavimo(si) prisideda medijos.

Darbo tikslas: remiantis Niros Yuval-Davis pilietybės samprata išskirti, kokios pagrindinės tokios pilietybės išraiškos atsiskleidžia Lietuvoje gyvenančių ir save LGBT+ priskiriančių moterų apmąstymuose apie migraciją bei išsiaiškinti, kaip medijose, žiniasklaidoje cirkuliuojančios istorijos apie LGBT+ asmenis/ bendruomenę, veikia LGBT+ save priskiriančių moterų požiūrį į migraciją.

Darbo uždaviniai:

1. Atsižvelgiant į darbo problemos pūvius (LGBT+ ir moterų marginalizavimas heteronormatyvinėje, patriarchalinėje sistemoje, binarinė pilietybės samprata, migracija kaip išeitis), parengti aktualios literatūros apžvalgą.
2. Išskyrus esminius atrankos kriterijus, suderinti ir surinkti interviu iš tyrimui tinkamų informančių.
3. Teorinėje tyrimo dalyje išskirti ir paaiškinti esmines, tyrimui reikalingas sąvokas/ prieigas: J. Butler biologinė, socialinė lytis ir geismas, heteronormatyvumas, M. Foucault seksualumo dispozityvas ir kūno kontrolė, N. Yuval-Davis pilietybė, priklausymas; seksualinė pilietybė, medijų įtaka savivokos ir suvokimo formavimui(si).
4. Remiantis teorinėje dalyje išskirtomis sąvokomis/ prieigomis bei interviu metu surinkta medžiaga, sudaryti analizei tinkamiausią metodologiją.
5. Remiantis teoriniu bei metodologiniu pagrindu išanalizuoti, kokios pilietybės sampratos atsiskleidžia Lietuvoje gyvenančių ir save LGBT+ priskiriančių moterų apmąstymuose apie migraciją bei kaip šiuos apmąstymus veikia medijose cirkuliuojančios istorijos apie LGBT+ asmenis/ bendruomenę.

1. Teorinis pagrindas

1.1. Heteronormatyvumas ir lytis

Viena esminių sąvokų, padedančių suvokti tyrimo problematiką bei aktualumą yra heteronormatyvumas bei su ja susijęs binarinis lyties suvokimas. Šias sąvokas bei iš jų kylančias problemas dar 1990 m. nagrinėjo Judith Butler knygoje „Vargas dėl lyties: feminizmas ir tapatybės subversija“. Autorė teigia, jog moters sąvoka yra apibrėžiama jau egzistuojančiose hegemoninėse, patriarchalinėse struktūrose, todėl ši sąvoka feministinėje sampratoje jau yra stipriai apribota. J. Butler taip pat išskiria, kad moterys feministinėje sampratoje yra apibrėžiamos kaip vienas subjektas, ir tai, kad feminizmas siekia universalumo, nes yra baiminamasi, jog išskaidant moters sąvoką, feminizmas apskritai nebus įmanomas. Tačiau moterų kaip vienalyčio subjekto suvokimas yra problemiškas ir todėl, kad taip yra preziumuojama, jog moterų priespauda taip pat yra vienalytė, universali. J. Butler taip pat išskiria, jog feminizme moteris yra apibrėžiama tik per šią kategoriją, o tai, savo ruožtu, taip pat yra problemiška, nes iškart yra nubrėžiama, kad moteris turi atitikti moteriškumui primetamus atributus, nors, iš tiesų, socialinė lytis retai yra sudaryta nuosekliai (tiek chronologiškai, tiek mąstant apie prasmų nuoseklumą). J. Butler socialinės lyties samprata skirtinguose istoriniuose kontekstuose persipina su rasinėmis, klasinėmis, etninėmis,

pasaulietinėmis ar regioninėmis specifikomis, todėl socialinė lytis būtinai turi būti suvokiama atsižvelgiant į politinę bei kultūrinę sąveikas, sąlygas.²² Ši J. Butler feminizmo kritika ir socialinės lyties svarba joje leidžia pereiti prie kitų esminių autorės išskirtų ir plačiau nagrinėtų konceptų.

Judith Butler išskiria tris pagrindines sąvokas: biologinės lyties (angl. *sex*), socialinės lyties (angl. *gender*) bei geismo (angl. *desire*). Pasak J. Butler, yra svarbu daryti skirtį tarp biologinės ir socialinės lyčių, nes tik taip galima „išeiti“ iš binarinio mąstymo ir biologinės determinacijos. Biologinė lytis yra diktuojama ir suprantama kaip natūralus, iš gamtos kylantis dalykas, ji pakankamai aiškiai suponuoja binarinio mąstymo logiką – biologiškai galima būti vyru arba moterimi. Tuo tarpu socialinė lytis, priešingai nei biologinė lytis, nėra ir negali būti binarinė. Atskiriant šias sąvokas, socialinę lytį suvokiant nepriklausomai nuo biologinės lyties, socialinės lyties sąvoka gali tapti žymiai labiau kompleksiška, taip tarsi yra išeinama iš binarinio mąstymo logikos. Autorė socialinę lytį apibrėžia kaip reliatyvų tašką, priklausantį ir kintantį nuo kultūrinių ir istorinių santykių, patirčių. Norint suprasti socialinę lytį, reikia galvoti ne tik apie tai, kaip atsižvelgiant į biologinę lytį per kultūrinius ir istorinius veiksnius formuojasi socialinė lytis, bet ir apie patį šio socialinės lyties formavimosi būdą ar būdus. Socialinės lyties formavimosi būdai atskleidžia diskursus, kurių pagalba biologinė lytis yra suprantama kaip prediskursyvi, t.y. egzistuojanti prieš diskursą, tokia, kokia yra, be papildomų interpretacijų, be komunikacijos. Taigi negalima vienareikšmiškai teigti, kad socialinė lytis yra visiškai nulemta biologinės lyties, jog socialinė lytis yra tik biologinės lyties interpretacijos. Toliau analizuodama socialinę lytį kaip socialinį, kultūrinį konstruktą, J. Butler įveda socialinės lyties performatyvumo sąvoką. Pasak J. Butler, teigia, jog lytis yra performatyvi, t. y. socialinės lyties kūrimas vyksta per vaidinimą, kai yra elgiamasi „vyriškai“ arba „moteriškai“ (čia vėl yra atsiremama į binarinį mąstymą apie lytį). Per kiekvieno asmens vaidinimą ir yra sukuriamos socialinės lyties, joms yra suteikiami konkretūs atributai.²³

Šiuolaikinėje visuomenėje, pasak J. Butler, egzistuojanti, įsitvirtinusi sistema yra glaudžiai susijusi ir determinuota biologinės lyties. Aiškindama šią sistemą J. Butler prie biologinės ir socialinės lyties sąvokų įveda ir trečiąjį, jau minėtą, geismo elementą. Tarp šių elementų egzistuoja priešastiniai ryšiai. Pasak J. Butler, biologinė lytis ir jos binariškumas nulemia ir socialinę lytį, t.y. socialinė lytis tampa visiškai tiesiogiai priklausoma nuo biologinės lyties, vyriškumą ar moteriškumą reiškiantys elementai yra taikomi, skatinami ir vertinami pagal biologiškai priskirtą lytį. Ši sąveika tarp biologinės ir socialinės lyties yra toliau perkeliama ir geismo elementui ir taip

²² Judith Butler, *Gender Trouble: Feminism and the Subversion of Identity*, New York: Routledge, 1990, p. 1-6.

²³ *Ibid*, p. 24, 70, 134-141.

yra normalizuojamas heteroseksualumas. Pasak J. Butler, nuleidžiant biologinei lyčiai būdingą binariškumą į socialinės lyties bei geismo elementus, šie elementai tarsi netenka prasmės, nes pirminė, viską nulemianti priežastis yra biologinė lytis. Tai leidžia dar labiau ir lengviau įprasminti prigimtinės (hetero-) tvarkos argumentą. Taigi, dabartinėje patriarchalinėje sistemoje biologinei lyčiai būdingas binariškumas nulemia socialinės lyties bei geismo binariškumą ir taip yra įgalinamas heteronormatyvumas.²⁴ Prie šios patriarchalinės, heteronormatyvumu grįstos santvarkos įsigalėjimo bei palaikymo taip pat prisideda jau aptartas feminizmui būdingas moters kaip vienalyčio, nekintančio, universalaus subjekto suvokimas.

Įsigalėjusių lyčių tvarką ir iš to kylančią problematiką taip pat tyrinėjo Michel Foucault knygoje „Seksualumo istorija“. M. Foucault nagrinėdamas lyčių tvarką, kokios galios struktūros joje veikia ir kas leido įsigalėti tokiai tvarkai, kaip vieną esminių sąvokų išskiria seksualumo dispozityvą, kuris yra siejamas su nuolatiniu kūno kontrolės formų ir sričių plėtimu. Pasak M. Foucault, šiuolaikinė visuomenė veikia reprodukcijos, kūno kontrolės principais, kai yra siekiama kuo labiau kontroliuoti žmones ir užtikrinti, jog jie veiktų taip, kaip yra norima. M. Foucault seksualumo dispozityvą sieja su santuokos ryšiais, režimu, reprodukcija, kuri yra įmanoma tarp vyro ir moters.²⁵ Pasak M. Foucault, giminės pratęsimo klausimas yra suvisuomeninamas įtraukiant gimstamumo kontrolę, medicininę veiklą į politikos sritis, didinant sutuoktinių atsakomybę pratęsti giminę ir tai siejant su visuomenės išlaikymu. Moteris yra suvokiama kaip kūnas, turintis vaisingumo, rūpesčio šeima ir vaikais elementus, kuriuos reikia kontroliuoti norint užtikrinti normalų visuomenės funkcionavimą ir tąšą.²⁶ Taip per moters kūno kontrolę yra dar kartą įtvirtinama hetero- šeima ir heteronormatyvumas.

Pristatyti J. Butler ir M. Foucault teoriniai aspektai yra svarbūs atliekamam tyrimui. Biologinės ir socialinės lyties skirtumai, jų formavimosi ypatumai, lyties performatyvumo sąvoka padeda geriau suvokti analizuojamą grupę ir jos specifiką. Šie teoriniai aspektai kartu su šiuolaikinėje patriarchalinėje visuomenėje įsigalėjusiu ir taip pat J. Butler apibrėžtu heteronormatyvumu padeda aktualizuoti analizuojamos grupės santykį su dominuojančia grupe (hetero-) ir tvarka. M. Foucault įvedamos kūno kontrolės, bopolitikos bei seksualumo dispozityvo sąvokos padeda dar geriau suvokti moteriai priskiriamų vaidmenų gajumą. Atsižvelgiant į tai, jog LGBT+ moterys atsiduria už normalumo ribų, neatitinka visuomenėje įsigalėjusių standartų ir

²⁴ *Ibid*, p. 26-35.

²⁵ Michel Foucault, *Seksualumo istorija*, Vilnius, Vaga, 1999, Pirma knyga: „Valia žinoti“, p. 83-90.

²⁶ *Ibid*, p. 80-83.

normų, moters kaip vienalyčio subjekto sampratos, šios grupės apmąstymai apie migraciją ir per juos išryškėjančios pilietybės išraiškos turėtų neišvengiamai būti veikiamos pristatytų aspektų.

1.2. Pilietybė kaip socialinis konstruktas

Tradiciškai pilietybė yra suvokiama kaip žmogaus teisė būti tam tikros valstybės piliečiu, t.y. turėti tos valstybės pasą. Liberalistinėje sampratoje pilietybė yra apibrėžiama per individualistinę sampratą, ji yra suvokiama kaip konceptas, nustatantis normatyvinius lūkesčius, apibrėžiančius individo santykį su tautine valstybe, ir tuo pačiu nusakantis šiam individui priklausančias teises ir jo turimus (i)vykdyti įsipareigojimus norint įgyti ar išsaugoti pilietybę.²⁷ Tuo tarpu Thomas Humphrey Marshall pilietybę apibrėžia per priklausymą ne valstybei, o bendruomenei, tačiau jo apibrėžime, taip pat kaip ir liberalistinėje sampratoje, svarbiu aspektu išlieka teisės ir pareigos, kurios yra suteikiamos/ gaunamos su pilietybe.²⁸ Kita vertus, Toks T. H. Marshall pilietybės apibrėžimas suteikia galimybę į pilietybę pasižiūrėti ne į kaip tiesioginį ir aiškiai apibrėžtą ryšį su tautine valstybe, bet per ryšį su bendruomene, o tai, savo ruožtu, leidžia konstruoti pilietybę kaip laipsnišką kategoriją, į ją pažiūrėti kaip į tam tikrą socialinį konstruktą.²⁹

Įvardijamos teisės ir pareigos yra susijusios su pilietinėmis (angl. *civil*), politinėmis ir socialinėmis teisėmis. Kita vertus, tokie pilietybės apibrėžimai įstato šį konceptą į tam tikrą prasme binarinę tvarką. Pateiktuose apibrėžimuose buvimas piliečiu priklauso nuo to, kaip yra atliekamos individui priskirtos pareigos ir kaip yra atliepiamos su buvimu piliečiu susijusios atsakomybės. Taigi, neatlikdamas šių pareigų ar neatitikdamas kitų iš anksto nustatytų sąlygų, individas neturi teisės būti piliečiu. Kaip teigia Meilutė Taljūnaitė, tokie pilietybės apibrėžimai gali būti apibendrinami per įsitraukimo-atskirties (angl. *inclusion-exclusion*) prizmę: apibrėžiant, kas yra piliečiais tuo pačiu yra nusakoma, kas negali jais būti. Autorė analizuodama socialinės atskirties problematiką toliau plėtoja pilietybės kaip sociologijos kategorijos supratimą: pilietybė gali būti suvokiama kaip žmonių grupių visuma arba per tai, kad „tik individas ir jo teisių gynyba gali padėti spręsti su pilietybe susijusias problemas“. Nagrinėjant konkrečius politinius klausimus ir sprendžiant iškylančias problemas yra renkamosi, ar, siekiant užtikrinti kažkieno teises, subjektas bus laikomas grupės dalimi (taigi ir priimami sprendimai, teisių apsauga bus susijusi su grupės, kuriai yra priskiriamas konkretus subjektas, tikslais ir padėtimi), ar į subjektą bus žiūrima kaip į individą (pasak M. Taljūnaitės, tai dažnai galėtų nulemti reikalingų sprendimų paprastumą). Kitas

²⁷ Yoav Peled, „Ethnic democracy and the legal constructin of citizenship: Arab citizens of the Jewish state“, *American Political Science Review*, 86(2), 1992, p. 432-443.

²⁸ Thomas Humphrey Marshall, *Citizenship and Social Class*, (Cambridge: Cambridge University Press, 1950), p. 14

²⁹ Yuval-Davis, *Gender and Nation*, ketvirto skyriaus „Citizenship and Difference“ įvadinė dalis.

svarbus aspektas, kurį kalbėdama apie pilietybę išskiria M. Taljūnaitė, yra tas, jog tam tikri priimami sprendimai veikia ne tik konkrečius individus, bet ir su jais susijusius ar nuo jų priklausomus kitus subjektus (pavyzdžiui, politiniai sprendimai, taikytini tėvams, dažniausiai veikia ir jų vaikus, jų galimybes nepriklausomai nuo to, ar vaikai yra piliečiai ar nepiliečiai). Toliau analizuodama pilietybę kaip būdą užtikrinti socialines, kultūrinės, ekonomines, politines ar kitas teises, M. Taljūnaitė įveda socialinės atskirties sąvoką. Pasak autorės, socialinė atskirtis pasireiškia per pilietinių teisių apribojimą, jų neužtikrinimą tam tikroms žmonių grupėms. Taigi, net ir būdami piliečiais tradicinėje sampratoje, kai kurie subjektai gali stokoti bazinių socialinių, ekonominių, politinių ar kitų teisių.³⁰ Taigi pilietybė negali būti suvokiama tik kaip kažkas, ką subjektas turi ar neturi, pilietybėje turi tilpti daug įvairiausių teisių, todėl jos suvokimui yra reikalingas platesnis, labiau kompleksiškas požiūris. Toks požiūris į pilietybę yra svarbus ir atsižvelgiant į jau pristatytą heteronormatyvumo, iš anksto nustatytų lyčių vaidmenų, moters ribojimo per seksualumo dispozityvą problemiką. Šis problemiškas bei faktas, kad pasaulyje yra įsigalėjusi, dominuoja būtent heteronormatyvumu grįsta patriarchalinė sistema, kurioje moters veikimas yra stipriai ribojamas, dar kartą „pastato“ LGBT+ save priskiriančias moteris į poziciją „už normalumo ribų“.

Iki šiol pristatytos idėjos apie pilietybę atskleidžia pakankamai siaurą ir ribotą šios sąvokos sampratą ir veikimą. Kita vertus, T. H. Marshall išskirtas pilietybės kaip priklausymo bendruomenei aspektas, M. Taljūnaitės apibūdinta socialinė atskirtis (kaip tam tikrų teisių trūkumas/ neužtikrinimas) ir jos sąsaja su pilietybe leidžia į pilietybės sąvoką žiūrėti kompleksiau: išskirtos teorinės priegos suteikia pagrindo pilietybę suvokti ne tik per binarinę įsitraukimo-atskirties (ar turėjimo-neturėjimo) prizmę, kai asmenys yra arba piliečiai, arba ne piliečiai, bet ir kaip tam tikrą laipsnišką kategoriją, kaip galimą socialinį konstruktą, kuriame pilietybė gali būti skaidoma į mažesnius dėmenis. Tokią pilietybės sampratą plėtoja akademikė Nira Yuval-Davis. Knygoje „Lytis ir tauta“, N. Yuval-Davis apibrėžia tai, kad nacionalumas (angl. *nationhood*) dažniausiai yra konstruojamas per iš anksto aiškiai apibrėžtas vyriškumo ir moteriškumo sąvokas, šioms kategorijoms priskirtus vaidmenis ir pareigas, o nacionalizmo tyrinėtojai apskritai dažnai ignoruoja lytiškumo faktorių, koncentruojasi į biurokratiją, inteligentiją; moteris, kurios nors ir yra atsakingos už biologinę, kultūrinę ir simbolinę tautos reprodukciją, priskiria privačiai sferai.³¹ Tačiau, pasak N. Yuval-Davis, lyties, lytiškumo svarba patriarchalinėje visuomenėje yra nulemta socialinių galios santykių, todėl ši dimensija turi būti įtraukiama į nacionalumo apibrėžimą.³² Toliau apibrėždama

³⁰ Meilutė Taljūnaitė, „Pilietybė ir socialinė atskirtis šiuolaikinėje Europoje“, *Filosofija, sociologija* 4, (2004), p. 46-49.

³¹ Yuval-Davis, *Gender and Nation*, pirmo skyriaus „Theorizing Gender and Nation“ įvadinė dalis.

³² *Ibid*, pirmo skyriaus „Theorizing Gender and Nation“ poskyris „Analysing Women and Gender Relations“.

moters vaidmenį visuomenėje, N. Yuval-Davis išskiria, jog bet koks savivokos dėmuo, tarp jų ir socialinės lyties, yra apibrėžiamas per egzistuojančius socialinius santykius, jų tarpusavio veikimą, taigi asmens kitoniškumas gali būti su(si)vokiamas tik esant galimybei palyginti save su kitais. Per tai N. Yuval-Davis, kaip ir J. Butler, taip pat išskiria „moters“ kaip vienalytės sąvokos apibrėžimo problemišumą.³³

Apibrėžusi moteriai priskiriamus vaidmenis, moters kaip vienalytės sąvokos suvokimo problemišumą, N. Yuval-Davis perkelia šią dimensiją ir į pilietybės apibrėžimą. N. Yuval-Davis pilietybę pristato kaip asmens/ subjekto visišką buvimą (angl. *full membership*) tam tikroje bendruomenėje (angl. *community*). Ši visišką buvimą bendruomenėje nusako struktūrinės sąlygos, taigi pilietybė susideda iš kelių skirtingų sluoksnių, ji gali būti susijusi su skirtingo „lygio“ bendruomenėmis – lokaliomis, etninėmis, valstybinėmis ar tarpvalstybinėmis, tačiau bendrąja prasme pilietybė apibrėžia individo santykį, ne tik su valstybe, bet ir su platesne politinės bendruomenės sąvoka.³⁴ N. Yuval-Davis išskiria, kad pilietybės sąvoka turėtų būti sietina su pilietinėmis (angl. *civil*), politinėmis bei socialinėmis teisėmis ir atsakomybėmis. Tačiau, tuo pačiu N. Yuval-Davis pabrėžia, kad moterų pilietybė yra lemiamą ir turėtų būti suvokiama ne tik per šias teises ir atsakomybes, nes, pasak autorės, moterų pilietybė yra dviguba – moterys ne tik yra pilietės plačiąja prasme, tačiau joms visuomet galioja papildomos taisyklės, reguliavimai, ar politikos (angl. *policies*), kurios negalioja kitiems piliečiams.³⁵ N. Yuval-Davis toliau išryškina šį problemišumą išplėsdama „bendruomenės“ sąvoką. Bendruomenė yra pristatoma kaip ideologinis ir materialus konstruktas, kurio ribos, struktūros ir normos yra nuolatose iš naujo nustatomos, atsižvelgiant į tai, su kokiais iššūkiais susiduria konkreti bendruomenė, kaip ji vystosi.³⁶ Tačiau, pasak autorės, suprantant pilietybę kaip iš kelių sluoksnių susidedantį priklausymą konkrečiai hegemoninei bendruomenei, reikia suvokti, kad kai kurios asmenų grupės šioje bendruomenėje stipriai išsiskiria nuo daugumos seksualiniais, religiniais, lyties, klasės, etniškumo ar kitais aspektais. Taigi, kai kurios grupės bendruomenėje yra mažiau panašios į daugumą, todėl jos turėtų būti suvokiamos kaip

³³ Yuval-Davis, *Gender and Nation*, pirmo skyriaus „Theorizing Gender and Nation“ poskyris „Analysing Women and Gender Relations“.

³⁴ Nira Yuval-Davis, *The Politics of Belonging*, London: Sage publications, 2011, antro skyriaus „The Citizenship Question: of the State and Beyond“ poskyris „Multiple and multi-layered citizenship“.

³⁵ Yuval-Davis, *Gender and Nation*, pirmo skyriaus „Theorizing Gender and Nation“ poskyris „Citizenship and Difference“ ir ketvirto skyriaus „Citizenship and Difference“ įvadinė dalis.

³⁶ Floya Anthias ir Nira Yuval-Davis, *Racialized Boundaries: Race, Nation, Gender, Colour and Class and the Anti-Racist Struggle*, London: Taylor and Francis, 2005, skyriaus „The Concept of „Race“ and the Racialization of Social Divisions“ įvadinė dalis, poskyris „Ethnos, Ethnicity and Nationalism“.

„paraštinės“.³⁷ Konkretizuodama moterų padėtį, N. Yuval-Davis pabrėžia, kad nors moterys ir yra pilietės, kas turėtų reikšti, kad moterims yra užtikrinamos su pilietybe susijusios teisės, tokios jų pilietinės (angl. *civil*) teisės kaip lygybė prieš įstatymą, saviraiškos laisvė, teisė į privatumą kai kuriose valstybėse nėra užtikrinamos iki šiol.³⁸ Tai dar kartą leidžia N. Yuval-Davis pristatomą pilietybės sampratą permąstyti kaip struktūrinę, laipsnišką kategoriją, kur asmens pilietybės „pilnumas“ yra lemiamas kitų asmenų apibrėžiančių veiksnių, tokių kaip lytis, seksualinė orientacija, socialinė klasė ir pan.

Kitas svarbus dėmuo N. Yuval-Davis pilietybės apibrėžime priklausymas (angl. *belonging*) bendruomenei. Pasak autorės, yra itin svarbu atsižvelgti į tai, kad individo tapatybė yra konstruojama per jo santykį su bendruomenėmis, kurioms jis priklauso, o šios bendruomenės, savo ruožtu, valstybėje užima labai skirtingą vaidmenį.³⁹ Taigi, heteronormatyvumu grįstoje visuomenėje, tapatinimasis su LGBT+ reiškia ir tapatinimąsi su bendruomene, kuri yra suvokiama kaip išsiskirianti, netapati hegemoninei bendruomenei, kuriai yra suteikiama pilietybė. Priklausymo politika (angl. *the politics of belonging*) N. Yuval-Davis apibrėžia per kelis esminius aspektus. Visų pirma, priklausymo politika turėtų būti suvokiama kaip visuma politinių projektų, kuriais yra konstruojamas priklausymas konkrečiai bendruomenei. Itin svarbu yra tai, kad šis priklausymo konstruktas yra kuriamas atsiremiant į egzistuojančias ribas ir taisykles (angl. *ways*).⁴⁰ Be to, priklausymo politika yra susijusi su tuo, kaip hegemoninės politinės galios bendruomenės viduje ir už jos ribų nuolatos nustato, apibrėžia bendruomenės ribas (angl. *boundaries*). Tačiau tuo pačiu šioms hegemoninėms galioms nuolatos kelia iššūkius, priešinasi kiti politiniai veikėjai.⁴¹ N. Yuval-Davis taip pat kelia klausimą, ar galima nustatyti tikslų ir nekintantį socialinių perskyrų (angl. *social divisions*) skaičių, kuris visiškai sudėliotų galių santykių žemėlapi, apibrėžiantį kiekvieno asmens padėtį visuomenėje.⁴² Be to, autorė pabrėžia, kad šios nuolatos nustatomos ribos turėtų būti

³⁷ David T. Evans, *Sexual Citizenship: the Material Construction of Sexualities*, London: Routledge, 1993, Daiva Stasiulis ir Nira Yuval-Davis, *Unsettling Settler Societies: Articulations of Gender, Race, Ethnicity and Class*, London: Sage, 1995 cituota iš Nira Yuval-Davis, *Gender and Nation*, ketvirtos skyriaus „Citizenship and Difference“ poskyrio „Citizenship, Nationalism and the Community“ ir Nira Yuval-Davis, *The Politics of Belonging*, antro skyriaus „The Citizenship Question: of the State and Beyond“ poskyris „What is Citizenship?“.

³⁸ Nira Yuval-Davis, *The Politics of Belonging*, antro skyriaus „The Citizenship Question: of the State and Beyond“ poskyris „Civil rights“.

³⁹ Yuval-Davis, *Gender and nation*, ketvirto skyriaus „Citizenship and Difference“ poskyris „Citizenship, Nationalism and the Community“.

⁴⁰ Nira Yuval-Davis, *The Politics of Belonging*, antro skyriaus „The Citizenship Question: of the State and Beyond“ poskyris „The boundaries of intersectional analysis and intersectional categories“.

⁴¹ *Ibid*, pirmo skyriaus „Introduction: Framing the Questions“ poskyris „The Politics of Belonging“.

⁴² *Ibid*, antro skyriaus „The Citizenship Question: of the State and Beyond“ poskyris „The boundaries of intersectional analysis and intersectional categories“.

suvokiamos kaip asimetriškos, t. y. tai, ar asmuo jaučiasi priklausantis konkrečiai bendruomenei ir tai, ar kiti laiko šį asmenį priklausančiu konkrečiai bendruomenei, gali nesutapti, nes ir čia veikia galios santykiai, normatyvinės vertybės, emociniai kontekstai.⁴³ Taigi, priklausymas tam tikrai bendruomenei turi ir tam tikrą vidinę galios dimensiją – individų padėtis konkrečioje bendruomenėje taip pat yra nulemta skirtingų kontekstų, savybių ir viduje veikiančių galios santykių.⁴⁴

Nira Yuval-Davis, remdamasi J. Butler lyties performatyvumo sąvoka, išskiria, jog priklausymo konstruktas taip pat turi performatyvumo dimensiją. Pasak autorės, priklausymas yra įprasminimas nuolatinių, atsikartojančių, konkrečių socialinių bei kultūrinių praktikų, kurios sieja individą ir grupę (bendruomenę). Būtent šios praktikos leidžia konstruoti ir reprodukuoti tapatybės naratyvus ir priklausymo, prisirišimo dėmenį⁴⁵, kuris yra svarbus pilietybės sąvokai. Atsiremiant į šią performatyvumo dimensiją, pilietybės sąvoką galima suvokti kaip per dalyvavimą (angl. *participation*), praktikas įprasminamą priklausymą politinei bendruomenei.⁴⁶

Atsižvelgiant į pilietybės sampratą, kurią pristato N. Yuval-Davis, į pilietybę galima žiūrėti kaip į iš skirtingų dėmenų, kelių sluoksnių susidedantį socialinį konstruktą, todėl tampa įmanoma išskirti skirtingas pilietybės rūšis, išraiškas, iš kurių kai kurios gali būti sietinos ir su papildomomis sąlygomis, heteronormatyvumu grįstoje visuomenėje išskirtinai moterims priskiriamomis taisyklėmis. Vienu iš aspektų, išreiškiančių papildomas taisykles taikytinas moterims, galėtų būti laikomas reprodukcijos klausimas. Patriarchalinėje visuomenėje moterys yra suvokiamos kaip galinčios ir turinčios užtikrinti tautos reprodukciją ir per tai, valstybės išlikimą (sietina ir su M. Foucault pristatytais idėjomis). Šio suvokimo galiojimui įtakos turi ne tik biologinės moters savybės, bet ir moteriai visuomenės priskirti vaidmenys, kuriuos ji turi įgyvendinti, įtvirtinti.⁴⁷

Kitas pilietybės dėmuo, itin svarbus nagrinėjant LGBT+ asmenų padėtį, yra seksualinė pilietybė. Seksualinės pilietybės sampratą nemažai nagrinėjo Diane Richardson. Ji pabrėžė, jog seksualinė pilietybė gali būti nagrinėjama per teises, kurios yra suteikiamos ar atimamos priklausomai nuo asmens seksualinės orientacijos, tapatybės, saviraiškos. D. Richardson

⁴³ *Ibid*, antro skyriaus „The Citizenship Question: of the State and Beyond“ poskyris „Identifications and emotional attachments section“.

⁴⁴ Yuval-Davis, *The Politics of Belonging*, pirmo skyriaus „Introduction: Framing the Questions“ poskyris „Social Locations“.

⁴⁵ *Ibid*, pirmo skyriaus „Introduction: Framing the Questions“ poskyris „Identifications and emotional attachments“.

⁴⁶ *Ibid*, antro skyriaus „The Citizenship Question: of the State and Beyond“ poskyris „The Citizenship Question: of the State and Beyond section“.

⁴⁷ Yuval-Davis, *Gender and Nation*, antro skyriaus „Women and the Biological Reproduction of the Nation“, įvadinė dalis bei poskyriai „Blood and Belonging“, „People as Power“.

seksualinės pilietybės sąvoką pateikia kaip galima iššūkį nusistovėjusioms heteronormatyvinėms pilietybės sampratom, seksualinė pilietybė yra įžvelgiama kaip tam tikra transformacijos galimybė.⁴⁸ Toliau nagrinėdama seksualinės pilietybės sąvoką, D. Richardson stipriai atsiremia į reprodukcijos klausimą. Seksualinės orientacijos ir pilietybės ryšys gali būti apibrėžiamas per pilietybės ir reprodukcijos ryšį. Viena vertus, LGBT+ asmenys yra „nurašomi“ visuomenėje, nes tos pačios lyties sąjungos negali reprodukuoti (arba tai gali daryti labai limituotai). Tačiau vis išskyla klausimas, vis plačiau yra nagrinėjamas LGBT+ asmenų įtraukimas į reprodukciją per įsivaikinimą ar suteiktą teisę naudotis reprodukcinėmis technologijomis. Toks seksualinės pilietybės nagrinėjimas yra glaudžiai susijęs su įsigalėjusiu heteronormatyvumu, yra keliamas klausimas, ar visaverčiu visuomenės nariu yra tampama tik tokiu atveju, jei yra įgalinama reprodukcija.⁴⁹ Viena esminių problemų, kurią „seksualinės pilietybės“ sampratoje įžvelgia D. Richardson yra ta, kad iki šiol seksualinės pilietybės sąvoka buvo konstruojama per individualistinę sampratą, kuri nėra universali visoms kultūroms; be to, seksualinė pilietybė iki šiol buvo nagrinėjama per jos ryšį su valstybe kaip galinčia užtikrinti seksualinių mažumų teises, tačiau kai kuriose kultūrose, teisių užtikrinimui yra svarbiau ryšiai su vietos bendruomene.⁵⁰

Pristatyta pilietybės kaip socialinio konstrukto sąvoka suteikia galimybę į pilietybę žiūrėti plačiau, suprasti ją kaip laipsnišką kategoriją. N. Yuval-Davis pilietybė gali būti vertinama kaip susidedanti iš skirtingų dėmenų, kurių buvimas ar nebuvimas, turėjimas ar neturėjimas determinuoja subjekto turimos pilietybės „pilnatvę“. Atsižvelgiant į kitas temas, pristatytas šiame skyriuje, išryškėja tai, kad LGBT+ asmenų pilietybė negali būti suprantama binarinėje sistemoje. LGBT+ moterų kontekste pilietybės ir seksualinės pilietybės sąvokos turi būti suvokiamos žymiai kompleksiščiau, nes jos yra veikiamos nusistovėjusių heteronormatyvumo, moters kūno kontrolės, bendro moters vaidmens visuomenėje normų, sampratų. Taigi, toks pilietybės apibrėžimas, skirtingų pilietybės dėmenų išskyrimas, padės suvokti, ką Lietuvoje gyvenančioms ir LGBT+ save priskiriančioms moterims reiškia būti pilietėmis, kaip atsiskleidžia jų kaip subjektų pilietybės „pilnatvė“ santykiyje su valstybe. Toliau tyrime pilietybė bus apibrėžiama remiantis N. Yuval-Davis teorinėmis prielaidomis ir išskirtais ypatumais, todėl „pilietybės“ sąvoka bus vartojama tiek vienaskaitos, tiek daugiskaitos forma ir reikš tam tikrų pilietinių, socialinių, politinių, kultūrinių teisių dalį.

⁴⁸ Diane Richardson, „Rethinking Sexual Citizenship“, *Sociology* 51 (2), 2017, p. 211.

⁴⁹ Richardson, „Rethinking Sexual Citizenship“, 2017, p. 212-213.

⁵⁰ Richardson, „Rethinking Sexual Citizenship“, 2017, p. 216-217.

1.3. Medijų įtaka savivokos ir požiūrio į aplinką formavimui(si)

Sparčiai augant interneto, socialinių bei kitų medijų naudojimui yra svarbu suvokti, ar ir kokią įtaką medijų (ne)naudojimas gali daryti šį turinį vartojančių asmenų savivokai bei suvokimui apie pasaulį. Knygoje „Seksualinės tapatybės ir medija“ Wendy Hilton-Morrow bei Kathleen Battles išskiria, kad remiantis socialinio konstruktyvizmo prieiga, seksualinės tapatybės formavimui(si) įtaką daro kultūrinės, socialinės, istorinės aplinkybės.⁵¹ Visuomenėje įsigalėjęs ir medijų nuolatos toliau įvairiais būdais skatinamas ir plėtojamas „išlindimo iš spintos“ (angl. *coming out of a closet*) arba kitaip, atsiskleidimo, naratyvas stipriai formuoja LGBT+ seksualinę savivoką, nes yra įteigiama, jog yra būtina turėti savo atsiskleidimo istoriją, kai tuo tarpu hetero- asmenims tokios istorijos yra nereikalingos. Be to, stiprus atsiskleidimo istorijų medijavimas sukuria prielaidą, jog atsiskleidimas yra vienetinis įvykis, tačiau LGBT+ asmenys turi nuolatos įtvirtinti savo seksualinę tapatybę skirtinguose kontekstuose, o medijuotame pasaulyje šis įtvirtinimas turi vykti ne tik realiame pasaulyje, bet ir internetinėje erdvėje.⁵² Visa tai, savo ruožtu, toliau įtvirtina heteronormatyvumo galiojimą, taigi LGBT+ asmenys yra pastatomi į ribą „už normalumo“. Toliau knygoje autorės pabrėžia, jog net ir fizinis LGBT+ vaizdavimas medijose taip pat yra persmelktas įsigalėjusių heteronormatyvumo principų. Pateikdamos pavyzdžius, autorės išskiria, kad LGBT+ asmenų intymumo bei kūnų, neatitinkančių biologinių ar socialinių su moteriškumu/ vyriškumu siejamų standartų, vaizdavimas yra problemiškas.⁵³ Toks vaizdavimas dar kartą „įrėmina“, LGBT+ tapatybę, siaurina ją pagal nustatytas/ įsigalėjusias normas. Remiantis pradžioje išskirta socialinio konstruktyvizmo prieiga, toks LGBT+ vaizdavimas formuoja LGBT+ asmenų savivoką ir tuo pačiu požiūrį į aplinką, taigi teoriškai per medijas ir toliau turėtų būti įtvirtinami heteronormatyvumo standartai, išstumiantys LGBT+ (informantes) į užribį.

Tuo tarpu Audrey Yue ir Ryan Lim, surinkę 20 LGBT+ save priskiriančių Singapūro jaunuolių interviu bei nagrinėdami jų medijų naudojimų ypatumus, išskyrė skaitmeninės seksualinės pilietybės sąvoką. Pasak autorių, skaitmeninė erdvė gali būti vertinama kaip tam tikra pagalba mąstyti apie seksualinę orientaciją ir tapatybę ypač ten, kur buvimas LGBT+ yra stigmatizuojamas. Pasak autorių, skaitmeninė seksualinė pilietybė turėtų būti suvokiama kaip

⁵¹ Wendy Hilton-Morrow ir Kathleen Battles, *Sexual Identities and the Media*, New York: Routledge, 2015, skyrius „Introduction“, poskyris „Essentialist and Social Constructionist Perspectives“.

⁵² Hilton-Morrow, skyrius „The Closet“, poskyriai „Mediating the Closet: Coming-Out Stories“ ir „Critiquing the Closet“.

⁵³ Hilton-Morrow, skyrius „Bodies“, poskyriais „Thinking about Bodies“, „Mediating Same-Sex Intimacy“ ir „Conclusion“.

galimybė užtikrinti laisvą seksualinę saviraišką, autonomiją, žmogiškumą.⁵⁴ Autoriai taip pat pabrėžia, jog seksualinės tapatybės formavimasis yra glaudžiai susijęs būtent su naudojamomis platformomis.⁵⁵

Trumpai šiame poskyryje pristatytos autorių prieigos ir tyrimai atskleidžia, jog socialinės medijos, internetinės platformos, jų naudojimas daro įtaką asmenų seksualinės tapatybės, požiūrio formavimui(si). Todėl šios prielaidos ir tyrimai suteikia galimybę tikslingiau analizuoti informančių pateiktus atsakymus apie joms atmintyje įstrigusias su LGBT+ susijusias istorijas, įvykius bei šių istorijų poveikį informančių požiūriui į migraciją.

2. Metodologija

Atliekant tyrimą buvo stengtasi naudoti labai konkrečias iš anksto tyrėjos atrinktas sąvokas, tačiau tuo pačiu buvo prisitaikoma prie informančių vartojamo žodyno. Tyrime apibrėžiant seksualinės orientacijos spektrą buvo pasirinkta vartoti „LGBT+“ trumpinį, tačiau interviu metu dėl kalbos paprastumo taip pat kartais buvo vartojamas trumpinys „LGBT“. Abu šie trumpiniai atliekamo tyrimo rėmuose siekia įtraukti visą seksualinių mažumų spektrą. Tyrime nėra vartojamos „transseksualumo“ ar „translytiškumo“ sąvokos nebent jas konkrečiai išskyrė informantės ar teorija. Vietoje šių sąvokų tyrime yra vartojamas tik priešdėlis „trans-“. Toks sprendimas buvo priimtas dar prieš pradėdant rinkti interviu dėl anksčiau minėtų sąvokų kompleksiskumo bei neapibrėžtumo. Kita vertus, didžioji dauguma informančių taip pat vartojo tik priešdėlį „trans-“, todėl buvo nuspręsta likti prie būtent tokio šios seksualinės mažumos įvardijimo. Interviu metu taip pat kartais buvo vartojami priešdėliai „hetero-“, „homo-“ ir „bi-“, siekiant išlaikyti jų pagrindinę reikšmę – seksualinį potraukį (ne)konkrečiai lyčiai/ lytims. Interviu metu bei aprašant atliktą tyrimą yra vartojama „queer“ sąvoka, kuriai yra suteikiama skėtinės sąvokos, įtraukiančios bet kokius asmenis, kurie nelaiko savęs hetero-, prasmė. Tyrime taip pat yra vartojamos sąvokos socialinė lytis (*gender*) bei biologinė lytis (*sex*). Ši skirtis yra atliekama remiantis Judith Butler aiškinimu. Tyrimo metu vartojama „pilietybės“ sąvoka yra apibrėžiama per Niros Yuval-Davis sampratą, tačiau yra svarbu pabrėžti, jog apžvelgtoje literatūroje bei išsamesnėje teorinio pagrindo dalyje, dauguma autorių kalbėdami apie „seksualinę pilietybę“ sinonimiškai vartoja ir „tapatybės“ sąvoką. Tyrime bus mėginama vartoti tik pilietybės sąvoką taip siekiant tikslingiau apibrėžti nagrinėjamą reiškinį. Tyrime vartojamos sąvokos „informantės“ ir „pašnekovės“ yra sinonimai.

⁵⁴ Audrey Yue ir Ryan Lim, „Digital sexual citizenship and LGBT young people’s platform use“, *International Communication Gazette*, 84(4), p. 331–333.

⁵⁵ Yue, p. 342-345.

Atsižvelgiant į teorinės prieigos rėmus, anksčiau panašioje srityje atliktus tyrimus, atliekamo tyrimo subjektų atrankai, visų pirma, buvo pasirinkti trys kriterijai – būsimi informantai turėjo būti moterys, priskirti save LGBT+, bei tyrimo metu gyventi Lietuvoje. Taigi, tyrimo pagrindinis subjektas yra LGBT+ save priskiriančios ir Lietuvoje gyvenančios moterys. Tyrimui buvo pasirinkta apklausti tik moteris numatant reprodukcijos/ įsivaikinimo klausimų svarbą apsvaistant migraciją bei atsižvelgiant į šiuo aspektu egzistuojančius biologinius bei dirbtinio apvaisinimo galimybių skirtumus tarp vyrų ir moterų. Kriterijus, kad apklausiamos moterys turi gyventi Lietuvoje, buvo pasirinktas siekiant užtikrinti vienodesnę pradinę tašką. Taip pat šio kriterijaus įvedimas atrankoje leidžia į analizuojamą problemą pasižiūrėti kiek labiau kompleksiskai – Lietuvoje gyvenančių moterų buvo klausiama apie jų svarstymus išvykti gyventi į kitas valstybes, tačiau tuo pačiu buvo stipriai paliečiamas aspektas, kodėl šios moterys pasirenka gyventi Lietuvoje. Toks klausimų sudvejinimas (išvykti-pasilikti) padeda atskleisti papildomus pilietybės sluoksnius, kurie nebūtų matomi tyrimui pasirinkus išvykusias moteris. Kiti demografiniai rodikliai, tokie kaip amžius, išsilavinimas, gyvenamoji vieta, sąmoningai nebuvo įtraukti į kriterijų sąrašą pagrindinėmis skirtimis siekiant palikti lytį bei seksualinę orientaciją. Atsižvelgiant į darbo tikslą bei uždavinius, buvo nuspręsta atlikti kokybinį tyrimą, kuriam buvo renkami giluminiai pusiau struktūruoti interviu. Tolimesnė informančių paieška buvo vykdoma naudojantis „Sniego gniūžtės“ atrankos principu – informacija apie tyrimą buvo pasidalinta tyrėjos bei jos artimųjų socialinių tinklų *Facebook* ir *Instagram* profiliuose, buvo kontaktuojama su asmenimis, kurie susisieki su tyrėja, jų prašoma pasidalinti informacija apie tyrimą su kitais asmenimis, kuriems jis galėtų būti aktualus ir įdomus. Tokia tyrimo subjektų paieška gali būti laikoma ribota ir problemiška todėl, kad, kaip ir patogiosios atrankos atveju, negalima garantuoti, jog į tyrimą bus įtraukti informatyvūs atvejai. Be to, toks atrankos metodas pirmiausiai leidžia pasiekti tik labai ribotą, pakankamai artimuose socialiniuose kontekstuose esančius asmenis ir tik vėliau, veikiant tam tikram sėkmės faktoriui pasiekti tolimesnius tyrimui tinkančius asmenis. Kita vertus, toks atrankos metodas yra grįstas tuo, kad informacija apie tyrimą informantai perduoda kitiems potencialiems informantams ar kitaip su tiksline grupe susijusiems žmonėms, kurie galėtų padėti su tyrimo subjektų paieška.⁵⁶ Šio tyrimo atveju toks atrankos principas leido pasiekti dažnai labiau uždarus LGBT+ spektro žmones, pavyzdžiui, trans- moteris (viena iš informančių susisieki su savo pažįstamomis trans- moterimis), kurios pasirinkus kitą atrankos metodą tyrėjai galėjo būti sunkiai ar apskritai nepasiekiamos. Pirminė komunikacija su potencialiomis informantėmis taip pat buvo vykdoma per socialinius

⁵⁶ Liudmila Rupšienė, *Kokybinių tyrimų duomenų rinkimo metodologija* (Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla, 2007), p. 27-33

tinklus *Facebook* ir *Instagram*. Naudojantis šiais socialiniais tinklais, potencialioms informantėms buvo pristatytos tyrimo gairės, tema bei tyrėjos tikslas, atsakyta į kitus iškilusius klausimus bei suderinti interviu laikai ir vietos.

Giluminiai pusiau struktūruoti interviu su LGBT+ save priskiriančiomis ir Lietuvoje gyvenančiomis moterimis buvo atliekami 2022 m. spalio-lapkričio mėnesiais. Iš viso buvo surinkta 12 giluminių interviu iš įvairaus amžiaus (variacija nuo maždaug 18 m. iki maždaug 50 m.) skirtingoms LGBT+ spektro dalims save priskiriančių moterų (dauguma buvo lesbietės, biseksualios bei trans- moterys). Interviu trukmė varijavo nuo 12 min iki 1 val. Šių interviu metu buvo naudojamos iš anksto sudarytu klausimynu (Priedas Nr. 1), kuris buvo papildomas situaciniais klausimais, reaguojant į pašnekovių išsakytas mintis, pasakojamas istorijas. Taip pat reaguojant į informančių išsakytas mintis buvo keičiama pirminio sudaryto klausimyno klausimų tvarka. Keliuose pirmuosiuose interviu visos informantės pabrėžė pakankamai aiškią skirtį LGBT+ tolerancijos bei atvirumo šiems žmonėms klausimu tarp skirtingų Lietuvos miestų/ regionų/ gyvenviečių, todėl vėliau, visuose tolimesniuose interviu, klausimas apie šią skirtį buvo įtrauktas į pagrindinį interviu klausimyną (12 klausimas Priede Nr. 1). Pirminiai interviu klausimai buvo sudaromi, siekiant sužinoti, kokie aspektai, istorijos yra svarbūs LGBT+ moterims mąstant migracijos tema ir kaip šie aspektai padeda atskleisti skirtingas pilietybės sampratas, išraiškas (išskirtas remiantis N. Yuval-Davis pilietybės apibrėžimu). Interviu metu buvo siekiama išsiaiškinti ne tik apie asmenines informančių patirtis, bet ir jų rate vyraujančias temas, istorijas, apmąstymus migracijos klausimu. Taip pat, kaip jau minėta pristatant atrankos kriterijus, į interviu buvo įtraukti klausimai apie informančių bei jų pažįstamų Lietuvoje gyvenančių LGBT+ moterų priežastis bei lūkesčius, susijusius su sprendimu likti Lietuvoje. Tokio tipo klausimai suteikė papildomą sluoksnį tam, kaip migracijos klausimą apmąsto Lietuvoje gyvenančios ir LGBT+ save priskiriančios moterys, ir tuo pačiu, kaip tai sustiprina/ pagilina kitų atsakymų į klausimus metu atsiskleidusias pilietybės sampratas. Sudarant klausimyną bei vykdant interviu, buvo sąmoningai vengiama sąvokos „LGBT+ bendruomenė“ ir ji buvo pradėdama vartoti tik tokiu atveju, jei informantės pačios tiesiogiai ar netiesiogiai užsimindavo apie bendruomeniškumo (ne)svarbą. Toks sprendimas buvo priimtas siekiant kuo labiau užtikrinti tai, kad informantės pateiktų savo asmenines ar joms artimas patirtis, o ne mėgintų galvoti konceptualiai apie visą, itin plačią bendruomenę. Be to, bendruomenė tyrime yra apibrėžiama remiantis N. Yuval-Davis.

Siekiant užtikrinti kuo tikslesnę ir tikslingesnę analizę, gavus informančių sutikimą, interviu metu buvo naudojama garso įrašymo technika. Interviu įrašai vėliau buvo transkribuojami. Siekiant užtikrinti informančių saugumą, apsaugoti jas nuo galimos žalos bei paskatinti jų atvirumą, buvo

taikomas anonimiškumo bei konfidencialumo principas – surinkti interviu buvo nuasmeninti (istorijose minimi artimųjų vardai, kita informacija, galėjusi padėti identifikuoti informantes, buvo pakeista trumpiniais), o pašnekovių vardai buvo užkoduoti raide I, prie raidės prirašant interviu numerį nuo 1 iki 12. Interviu transkripcijose tyrėjos klausimai, pasisakymai ar prirašytos pastabos buvo koduojamos inicialais R.M. arba tekstą rašant kursyvu skliausteliuose. Interviu transkripcijose buvo stengiamasi pažymėti tiek informančių ir tyrėjos emocijas, reakcijas, tiek svarbias pastabas, paaiškinančias ar patikslinančias kai kurią informančių suteiktą informaciją. Transkripcijose nebuvo cenzūruojama ar keičiama informančių kalba, siekiant surinktą medžiagą išlaikyti kuo autentiškesne. Pilnos interviu transkripcijos yra pateikiamos prieduose (Priedas Nr. 3 – Priedas Nr. 14). Prieduose taip pat yra pateikiamas tyrime/ analizėje naudotų citatų sąrašas (Priedas Nr. 2). Šios citatos kai kur buvo sutrumpintos, iš jų buvo išimti tam tikri žodžiai, nekeičiantys citatų prasmės.

Surinktų duomenų analizei buvo pasirinktas tematinės turinio analizės metodas. Toks analizės metodas leidžia pakankamai lengvai susisteminti didelį duomenų kiekį, nes yra grįstas bendrų idėjų, motyvų, modelių (angl. *patterns*) identifikavimu ir aprašymu. Tokia duomenų analizė yra interpretacinio pobūdžio, todėl priklauso, yra veikiama tyrėjo šališkumo. Siekiant užtikrinti kuo objektyvesnę analizę, atsižvelgiant į tai, kad pasirinkta teorinė prieiga iš esmės yra skirta apibrėžti pagrindines tyrime naudojamas sąvokas, bei tai, kad darbo tikslas yra išsiaiškinti, kokios pagrindinės N. Yuval-Davis apibrėžtos pilietybės išraiškos atsiskleidžia Lietuvoje gyvenančių ir save LGBT+ priskiriančių moterų apmąstymuose apie migraciją, tyrimui surinkti duomenys yra analizuojami indukcinio metodu, t. y. temos yra apibrėžiamos analizuojant surinktus duomenis, o ne iš anksto. Nors sudarant subjektų atrankos kriterijus ir pasirenkant apklausti tik LGBT+ moteris yra daroma prielaida, jog subjektų apmąstymuose apie migraciją išryškės reprodukcijos tema, šią prielaidą patvirtinti ar paneigti galima tik surinkus tyrimo duomenis, todėl ir tai gali būti suvokiama ir laikoma indukcinės prieigos dalimi. Be to, indukcinis metodas, iš anksto nenustatant temų, kurios apibrėžtų ir determinuotų visą tolesnę analizę, leidžia į surinktus duomenis pasižiūrėti kiek plačiau. Tokia analizės prieiga taip pat suteikia galimybę identifikuoti papildomas temas, kurios yra aktualios Lietuvoje gyvenančioms ir save LGBT+ priskiriančioms moterims mąstant apie migraciją, tačiau nebūtinai yra susijusios su pirmine teorijoje aptarta informacija ar pagrindiniu tyrimo tikslu.

Siekiant įvardinti analizuojamoje medžiagoje išryškėjančias temas, visų pirma, surinkti duomenys yra koduojami, t. y. siekiant identifikuoti ir apibrėžti svarbiausius informančių naudojamus konceptus skirtingoms analizuojamo teksto dalims yra priskiriami tam tikri kodai,

bendresnės reikšmės. Vėliau kodai yra sisteminami ir taip yra apibrėžiamos temos.⁵⁷ Christen Erlingsson ir Petra Brysiewicz, temą apibrėžė kaip subjektyvias, kultūrinės-kontekstines reikšmes, išryškėjančias analizuojamuose duomenyse.⁵⁸ Tema padeda išryškinti pagrindiniam tyrimo klausimui svarbius aspektus, motyvus, reikšmes. Temos reikšmingumas nepriklauso nuo to, kiek dažnai ji atsikartoja analizuojamuose duomenyse, tačiau kiekybiniai duomenys gali padėti geriau atskleisti, kad konkreti tema tikrai egzistavo, buvo artikuliuojama informančių.⁵⁹

Siekiant užtikrinti, kad atliekamas tyrimas būtų kuo labiau sistemingas, analizė buvo struktūruojama remiantis Virginia Braun ir Victoria Clarke pasiūlytais analizės žingsniais⁶⁰:

1. Su interviu metu surinktos medžiagos turiniu detalai susipažinta kelis kartus. Tai leido susidaryti pirminį įspūdį, apie potencialiai atsikartojančias temas, dėsningumus, reikšmes. Užrašuose buvo žymimos idėjos kodams.
2. Pirminių kodų išskyrimas. Susipažinus su duomenimis, buvo išskirta 30 pirminių kodų. Pirminiai kodai taip pat buvo sudaromi remiantis teorinėje dalyje išskirtomis J. Butler, M. Foucault, N. Yuval-Davis idėjomis apie nustatytus lyčių vaidmenis, heteronormatyvumą, moters kūno kontrolę ir pilietybės sampratą. Interviu metu surinkti duomenys buvo koduojami naudojantis „MacOS Pages“ programa, skirtingomis spalvomis žymint informančių pasakytus žodžius, sakinius ar mintis, siekiant išlaikyti aktualų kontekstą. Kodų skaičius nebuvo ribojamas, jų buvo išskirta tiek, kiek atrodė naudinga. Atsižvelgiant į dvejopą darbo tikslą, informančių pasisakymai apie medijų įtaką apmąstymams apie migraciją buvo koduojami atskirai. Čia išryškėjo 5 pirminiai kodai. Visi pirminiai surinktuose duomenyse išryškėję kodai:
 - A. Bendrieji – diskriminacija; laisvė; baimė, nusivylimas, neteisybė, nepasitikėjimas; pyktis; reprodukcija; šeima ir jos kūrimas; sveikatos apsauga; finansinis saugumas; psichologinis saugumas; fizinis saugumas; socialinis saugumas; seksizmas; nepritapimas; nauji potyriai, galimybės; homofobija; įstatyminės bazės spragos; pokyčių poreikis; bendruomenė; komforto zona; padėtis kitose valstybėse; paviršutiniškas požiūris į LGBT+ problemas; studijos; visuomenės uždaramas; buvimas savimi; dokumentų keitimas; lyties keitimas; tapatinimasis/ priklausymas; vidinė skirtis Lietuvoje; pilietinių, politinių teisių užtikrinimas; artimieji ir socialinė aplinka.

⁵⁷ Christen Erlingsson ir Petra Brysiewicz, „Orientation among multiple truths: An introduction to qualitative research“, *African Journal of Emergency Medicine*, 3 (2), 2013, p. 96-97.

⁵⁸ Erlingsson, p. 92-99.

⁵⁹ Virginia Braun ir Victoria Clarke, „Using thematic analysis in psychology.“ *Qualitative research in psychology*, 3 (2), 2006, p. 77–101.

⁶⁰ Braun, p. 77-101.

- B. Medijų – žiniasklaidos kokybė/ uždarumas; atsiribojimas nuo naujienų ir komentarų skaitymo; istorijos, keliančios baimę, nusivylimą, pyktį, nepasitenkinimą; susitapatinimas; istorijos kaip priemonė keisti visuomenės požiūrį.
3. Pirminiai kodai toliau buvo peržvelgiami ir grupuojami, siekiant išskirti temas, išryškėjusias Lietuvoje gyvenančių LGBT+ moterų apmąstymuose apie migraciją. Šiame analizės žingsnyje taip pat yra apmąstomi ryšiai tarp skirtingų kodų, temų ar temų lygių (kai kurie kodai gali suformuoti vadinamąsias sub-temas). Iš pirminių bendrųjų kodų buvo suformuotos 10 temų: šeiminė pilietybė, trans- pilietybė, moters pilietybė, saugumo pilietybė (visapusiškas saugumas), medicininė pilietybė, už (seksualinės) pilietybės ribų, sprendimas likti, vidinis Lietuvos susiskaldymas, LGBT+ bendruomenės svarba, nauji potyriai. Kaip atskira tema buvo išskirta medijų įtaka požiūriui į migraciją.
 4. Suformuotos temos buvo peržvelgtos, siekiant patikrinti, ar visos jos yra vertingos, ar atspindi analizuojamą problemą. Visų pirma, buvo peržvelgti visi konkrečioms temoms priskirti kodai ir pažymėtos informančių mintys, įvertinant, ar jie tikrai atspindi nuoseklų motyvą, temą. Išgryninus temas, jos buvo dar kartą peržiūrėtos atsižvelgiant į visus turimus duomenis. Šiame žingsnyje išvelgus, kad kai kurios informančių mintys labiau tinka kitam kodui ar temai, buvo keičiama jų spalvinė kategorizacija.
 5. Po detalesnės peržiūros atrinktomis temoms buvo suteikiami pavadinimai, buvo išskirta, kaip šios temos padeda suprasti turimus duomenis ir atsakyti į pagrindinį tyrimo klausimą. Taip analizėje išryškėjo 7 pagrindinės temos: saugumo pilietybė (visapusiškas saugumas), šeiminė pilietybė, trans- pilietybė, medicininė pilietybė, moters pilietybė, už (seksualinės) pilietybės ribų, sprendimas likti. Taip pat tyrime yra analizuojama su medijomis susijusi tema.
 6. Išskirtos pagrindinės temos buvo plačiai aprašomos, kartu pateikiant ir pavyzdžius iš surinktų duomenų.

3. Migracija ir pilietybė(s)

3.1. Saugumo pilietybė

Lietuvoje gyvenančios ir LGBT+ save priskiriančios moterys, kalbėdamos apie migraciją itin dažnai, įvairiais aspektais pabrėžė saugumo svarbą, siekį ar nesaugumo pojūtį. Nors saugumas yra nebūtinai susijęs su konkrečiomis teisėmis ar galimybėmis, atsižvelgiant į kontekstą, kuriame informantės kalbėjo apie saugumą, tyrime jis bus traktuojamas kaip tam tikrų bazinių poreikių užtikrinimas. Saugumą kaip tokį veiksnių įvardino ir viena iš informančių: „...*situacija Lietuvoje yra ant tiek nepalanki, sakykime, žmonėm, kad kitų tas, tie lūkesčiai yra toks visiškai absoliutus*

minimumas. <...> norėdami išvykti, kad kažkur kitur galės antrą pusę paimti už rankos ir tada eiti gatve ir nesulaukti žvilgsnio, nesulaukti komentaro ar tiesiog, sakykime, fiziškai save išreikšti. “⁶¹.

Dalis informančių, kalbėdamos apie saviraišką, pabrėžė, jog Lietuvoje nesijaučia saugiai viešai reikšti savo santykių: „...susikibę už rankų <...> tuo tarpu einant su mergina tu jau žiūri, kokie žmonės eina aplinkui ir nesijauti saugus, nes tiesiog bijai, kad kažkas apšauks...“⁶². Tokios ar panašios mintys išryškėjo ir tarp kitų informančių ir jos labiausiai siejasi su fiziniu ir psichologiniu saugumu, baime būti užpultoms vien dėl to, kaip elgiasi, atrodo, ar kokią atributiką nešioja. I12 net kelis kartus interviu metu pabrėžė, jog užtenka vieno ar kelių prieš LGBT+ nusiteikusių asmenų ir jų veiksmų, kad LGBT+ asmenims grėstų pavojus ar būtų padaryta žala. Svarbu ir tai, jog mąstant apie ateitį, būsimų vaikų saugumas įvardijamas kaip viena iš galimų emigracijos priežasčių („*Jeigu aš jausčiau, kad tarkim, kad mano vaikui gresia kažkoks pavojus, aš irgi bėgčiau...*“⁶³). Tai atliepia M. Taljūnaitės išskirtą aspektą apie priimamų sprendimų įtaką nuo subjektų priklausomiems antriniamis subjektams (šiuo atveju, būsimiems informančių vaikams).

Įvairiapusio saugumo aspektas išryškėja ir per tai, jog LGBT+ asmenys dažnai yra verčiami atlikti tam tikrą performansą, skirtingose aplinkose atlikti skirtingus vaidmenis, tik dalyje iš kurių gali jaustis pakankamai laisvai reikšti savo seksualinę tapatybę (tai I6 įvardijo kaip dvigubą gyvenimą). Pavyzdžiui, I2 pabrėžė, jog gyvendama M (mažesniame Lietuvos mieste), nesijautė saugi pasakyti savo kolegoms apie savo seksualinę tapatybę, o I10 prisiminė istorijas, kuomet jos pažįstamos LGBT+ moterys darbinėje aplinkoje meluodavo kolegoms turinčios vaikus.

Homofobija itin artimoje aplinkoje buvo išskirta kaip vienas iš emigraciją skatinančių/lemiančių veiksnių („*Per pačią pandemiją iškeliavo, <...> daugiau dėl tokių psichologinių, su tėvais susijusių dalykų. Jai reikėjo tiesiog pabėgt, pradėt iš naujo.*“⁶⁴, „...ji jautė, jog jos tėvai jos nepriims. <...> išvažiuoti į kažkokią saugią erdvę, kur ji pati gali kurti savo taisykles, sukurti savo aplinką...“⁶⁵). Taigi LGBT+ asmenys yra išstumiami už normalumo ribų net pačių artimiausių žmonių. LGBT+ marginalizavimo aspektas interviu metu taip pat atsikleidė ir per tai, jog Lietuvoje LGBT+ asmenys neturi tam tikrų politinių laisvių, negali laisvai savęs reikšti, tai yra kontroliuojama valstybės, kurios veikimas dažnai vis dar yra grįstas heteronormatyvumu ir patriarchaline samprata.

⁶¹ I8, interviu su autore, 2022-10-31.

⁶² I1, interviu su autore, 2022-10-26

⁶³ I2, interviu su autore, 2022-10-26.

⁶⁴ I3, interviu su autore, 2022-10-27.

⁶⁵ I6, interviu su autore, 2022-10-29.

Saugumo aspektas kaip bazinių poreikių užtikrinimas yra ryškus ir vienaip ar kitaip iškilo visuose interviu. Prie šio aspekto informantės vis sugrįždavo netgi nagrinėdamos kitas, atrodytu tiesiogiai nesusijusias temas apie migraciją (pavyzdžiui, saugumo aspektas per sukeliama baimę išryškėja ir dalies informančių atsakymuose apie joms svarbiomis pasirodžiusias medijose cirkuliuojusias istorijas apie LGBT+, plačiau 4 skyriuje). Tai parodo, kad (ne)saugumo pojūtis persipina ir su kitomis tarp informančių išryškėjančiomis pilietybės išraiškomis, jis aprėpia ir persmelkia kitas informančių išsakytas priežastis ir lūkesčius, padedančias suvokti, kokios teisės ir atsakomybės (ir per tai atsiskleidžiančios pilietybės) informantėms yra esminės.

3.2. Šeiminė pilietybė

Viena ryškiausių beveik visuose interviu atsiskleidusių temų yra šeimos klausimas ir problemiška LGBT+ atžvilgiu šeimos situacija Lietuvoje. Informantės, paklaustos apie migraciją, dažnai užsimindavo apie partnerystės ir/ ar santuokos galimybę bei apie galimybę pastoti/įsivaikinti/ auginti vaikus. Dėl šios priežasties interviu išryškėjęs šeimos aspektas yra skiriamas į dvi dalis – teisę į civilinės sąjungos (partnerystės arba santuokos sudarymą) bei teisę į reprodukciją.

Tačiau interviu metu išryškėjo ir bendresni aspektai apie šeimos klausimą. Vienas aspektas, daugiausiai atsiskleidęs informančių paklausus apie kitas su LGBT+ migracija susijusias joms žinomas istorijas, yra tas, kad šeimos klausimas (tiek partnerystė/ santuoka, tiek vaikai) apskritai yra emigracijos priežastis: „...čia susijęs su visiškai su LGBT, tai vienas pažįstamas iš studijų išvažiavo būtent gyventi į Norvegiją ir ir susituokė tenai ir; žodžiu, dabar bandys dabar gal jau ir šeimą kurti.“⁶⁶ ir „...per tą patį LRT irgi ir nemažai emigrantų buvo kalbėję, <...> kurie būtent susiduria su ta pačia situacija, kad Lietuvoj niekas nevyksta, būtent dėl tos pačios santuokos. Dauguma išvyksta, nes na nori šeimos...“.⁶⁷ I7 taip pat įvardina, kad galimybė kurti šeimą dalyvauja ir kol kas Lietuvoje gyvenančių LGBT+ asmenų apmąstymuose apie migraciją: „Dauguma žmonių mano aplinkoj nori išvykti dėl to, kad jaučia nepritapimą Lietuvoj, negali kurti šeimų su tos pačios lyties žmonėmis, negali turėti vaikų ir taip toliau.“⁶⁸ Kalbėdama apie bendrą situaciją Lietuvoje, I8 šeimos, santuokos, reprodukcijos galimybes bei jų užtikrinimą kalbėjo ir kaip apie galimybę būti visaverčiu visuomenės nariu: „...jeigu tu turi antrą pusę, su kuria tu pakankamai ilgai jau būni ir tau jau norisi tų kitų žingsnių jūsų, žinai, gyvenime ir ateity ir tu nori kurti kažką daugiau, kas tau būtų tada aktualu: santuoka, vaikai ar kažkas tokio, tu tada ir ieškai tokios vietos, kurioje tau tai būtų įmanoma ir tada tu tiesiog jaustumėis pilnavertišku visuomenės

⁶⁶ I1, interviu su autore, 2022-10-26.

⁶⁷ I2, interviu su autore, 2022-10-26.

⁶⁸ I7, interviu su autore, 2022-10-29.

žmogum...“.⁶⁹ Taigi, net ir informančių apmąstymuose galima užčiuopti suvokimo, jog pilietybė negali būti suvokiama binariškai, jog Lietuvoje LGBT+ asmenų pilietybė šiuo metu nėra tokia pilna kaip kitų visuomenės narių.

Dar vienas svarbus aspektas, iš dalies persidengiantis su informančių mintimis apie norą/pasirinkimą likti Lietuvoje, yra susijęs su tuo, jog moterys į galimybę kurti šeimą žiūri ne tik iš asmeninės perspektyvos, bet tiesiog kaip į būtiną pokytį, kuris nebūtinai yra aktualus joms pačioms šiuo metu: „*Nors asmeniškai dabar santuoka ar vaikai tikrai nėra aktualūs, bet vėlgi, tada reikia nepamiršt, kad LGBT žmonės nėra tikrai same-sex couples (tos pačios lyties poros) ir yra pilna trans žmonių, kuriems irgi reikalingi pokyčiai...*“⁷⁰

Taigi, šeiminei pilietybė išryškėja kaip emigracijos priežastis ar mąstymą apie emigraciją skatinantis veiksnys. Taip pat šeimos klausimas yra aktualus ir platesniame kontekste mąstant apie bendrą LGBT+ asmenų padėtį Lietuvoje, o ne tik apie asmeninę patirtį ar poreikius.

3.2.1. Civilinės sąjungos pilietybė

Lietuvoje partnerystės įstatymo klausimas pastaraisiais metais yra itin aktyvus politinėje darbotvarkėje, tačiau jis niekaip nėra priimamas, tad nestebina tai, jog didžioji dalis informančių užsiminė apie partnerystę/ santuoką. Dalis informančių pabrėžė būtent juntamą stagnaciją ir nusivylimą dėl to, kaip šis klausimas yra (ne)sprendžiamas Lietuvoje: „*aš labai dar tikiuosi, kad vis dėlto partnerystė, ta pati sąjunga, kuri dabar yra labai taisyta pertaisyta ir panašiai. <...> kad kažkas pasikeis ir, kad mes tikrai galėsime surinkti pakankamai balsų ir požiūris pasikeis.*“⁷¹, „*Nežinau, kad politikai turėtų daugiau įdėti darbo į šitą visą dalyką, nes jau tikrai nusibodo, kad nu nelabai, kas keičiasi ir atrodo paprastas dalykas, bet tiek daug kovot reikia ir, kad tenai santuoka būtų įteisinta, ir ta partnerystė...*“⁷² Šis iš informančių jaučiamas nusivylimas esama situacija atsiskleidžia ir kitose tyrime išryškėjusiose temose.

Pašnekovės interviu metu išskyrė tai, kad partnerystė/ santuoka joms yra itin aktuali, ar netgi gali būti lemiantis faktorius apsisprendžiant išvykti iš šalies: „*Tai aš galbūt to tikėčiausi ir faktas, jeigu planuočiau ilgalaikiui išsikraustymui į kitą šalį, tai norėčiau matyti toje šalyje galimybes tiek ar tai partnerystei, ar tai netgi jau ir santuokai kažkokiai vienos, tos pačios lyties asmenų. Man tai būtų turbūt irgi tas toks breakpoint'as (lūžio taškas) visai.*“⁷³ I4 tos pačios lyties partnerystės

⁶⁹ I8, interviu su autore, 2022-10-31.

⁷⁰ I8, interviu su autore, 2022-10-31.

⁷¹ I1, interviu su autore, 2022-10-26.

⁷² I5, interviu su autore, 2022-10-28.

⁷³ I1, interviu su autore, 2022-10-26.

įteisinimo galimybės nebuvimą įvardino kaip padėtį be išeities: „Ir, pavyzdžiui, aš tai nežinau, kaip aš elgčiausi tokiu atveju, jeigu aš turėčiau rimtus santykius su tos pačios lyties asmeniu ir aš, pavyzdžiui, norėčiau susituokti. Nu tai kaip man elgtis? Mano valstybė net nepripažįsta tokių teisės, aš net negaliu net partnerystės jokios negaliu įteisinti.“⁷⁴ Tuo tarpu I10, paklausta, kokių esminių pokyčių LGBT+ klausimais šiuo metu reikėtų Lietuvoje, iškart išskyrė civilinės sąjungos įteisinimą, tuo pačiu pabrėždama, kad nors dabar šis klausimas ir yra politinėje darbotvarkėje, tačiau dabartinė versija yra „su tokiais visokiais labai kompromisiniais variantais“⁷⁵. Tai atskleidžia, jog partnerystės/ santuokos klausimas yra suvokiamas kaip vienas iš kertinių, apmąstant galimybę likti Lietuvoje. Tai, savo ruožtu, dar kartą įrodo, kad siekiant užtikrinti pilietybės pilnatvę LGBT+ asmenims yra būtina „mesti iššūkį“ įsigalėjusiam heteronormatyvumui.

Įdomiu aspektu pasidalino I3, kuri šiuo metu planuoja vestuves su savo partneriu, tačiau prieš tai ilgą laiką buvo poroje su tos pačios lyties atstove. Ši informantė pasakė, jog tuo metu net nemastė apie santuoką ir tik po to reflektuodama savo situaciją suprato, kad tai apskritai jai buvo nelegalu ir paminėjo, jog pažįsta „...porų, kurios iškeliauja, susituokia ir bandė grįžt, bet jų nepripažino kaip porų, ta prasme, bet tai irgi yra faktorius, kuris mus stabdo“.⁷⁶

Tai, jog civilinės sąjungos galimybė turėtų būti išskiriama kaip atskira pilietybės sub-tema, veikianti Lietuvoje gyvenančių ir LGBT+ save priskiriančių moterų apmąstymuose apie migraciją, įrodo ir I7 išsakyta mintis, kad partnerystė apskritai yra žmogaus teisė („Partnerystės įstatymas kuo man svarbus? Man man asmeniškai tai svarbus kaip žiūrint egoistiškai, kad aš galbūt kažkada norėsiu susituokt, bet lygiai taip pat nu tai elementari žmogaus teisė.“⁷⁷), taigi jos nebuvimas/ neturėjimas atskleidžia, jog tiriamoji grupė negali būti laikoma kaip turinti pilną pilietybę.

3.2.2. Reprodukcinė pilietybė

Reprodukcijos sąvoka šiame skyrelyje ir tyrime yra apibrėžiama šiek tiek plačiau nei būtų įprasta. Atsižvelgiant į pašnekovių interviu metu suteiktą informaciją bei tiriamosios grupės specifiką, reprodukcijos sąvokai yra priskiriama ne tik natūrali/ dirbtinė reprodukcija, kuomet yra susilaukiama vaikų, bet ir įsivaikinimo klausimas bei vaikų auginimo aspektai.

Reprodukcinės pilietybės tema tyrimui surinktuose interviu iškilo keletu skirtingų būdų. Dalis informančių apie šį aspektą apskritai nekalbėjo, tad jis yra aktualus ne visoms pašnekovėms. Tačiau kai kurios informantės labai aiškiai ir tiksliai išskyrė, kad jos nori turėti vaikų („Aš tikrai

⁷⁴ I4, interviu su autore, 2022-10-28.

⁷⁵ I10, interviu su autore, 2022-11-09.

⁷⁶ I3, interviu su autore, 2022-10-27.

⁷⁷ I7, interviu su autore, 2022-10-28

labai labai norėčiau savo šeimos, norėčiau vaikų...“⁷⁸). Tačiau informančių atsakymuose atsiskleidė pakankamai neigiamas požiūris į reprodukcijos galimybę LGBT+ poroms net ir ateityje. I1 pabrėžė, kad norėtų kurti šeimą, turėti vaikų, juos išnešioti, tačiau nėra „...tikra, ar tokios galimybės galbūt atsiras ten po penkių ar dešimt metų.“⁷⁹, „Bet kol nėra dar tokios net teorinės galimybės, net negali galvot, kad aš norėčiau įsivaikint. Tu gali norėt, bet tu net neturi, nu kaip tu nieko negali daryt, nėra įstatymo, tu negali daryt.“⁸⁰.

Informantės teisę į reprodukciją, taip pat kaip ir partnerystę/ santuoką, priskyrė prie galimų emigracijos priežasčių: „Dauguma žmonių mano aplinkoj nori išvykti dėl to, kad jaučia nepritapimą Lietuvoj, negali kurti šeimų su tos pačios lyties žmonėmis, negali turėti vaikų.“⁸¹ I7, dalindamasi istorija apie savo pažįstamas LGBT+ moteris pasakojo, kad galvoja apie emigraciją dėl to, kad norėtų įsivaikinti, tačiau Lietuvoje tokios galimybės nėra. Apie galimybę įsivaikinti kaip apie labai svarbų aspektą LGBT+ kontekste taip pat šnekėjo I10, kuri išskyrė, kad ne tik pati norėtų pasinaudoti šia teise, jei ji būtų prieinama, bet ir itin probleminį dabartinį šio klausimo statusą Lietuvoje: „Tada, aišku, galimybės įsivaikinti, galimybės, kad kitas partneris galėtų įsivaikinti vaiką, kuris yra biologinis to žmogaus vaikas, nu ta prasme, kad būtų, įstatymų bazės man tikrai tikrų trūksta.“⁸².

Visi šie aspektai atskleidžia, kad šiuo metu Lietuvoje LGBT+ asmenys neturi pilnos pilietybės, nes negali naudotis tomis pačiomis teisėmis, kurios yra prieinamos heteroseksualioms poroms. Tačiau tuo pačiu reprodukcijos klausimą LGBT+ moterų kontekste reikia suvokti ir per tam tikrą laisvę rinktis, nepasiduoti primetamoms heteronormatyvios šeimos normoms, kur moters kūnas yra kontroliuojamas, t. y. kur moters kūnas turi užtikrinti biologinę reprodukciją. Šio aspekto aktualumą, svarbą įrodo tai, kad informantės išskiria, jog yra būtini įstatyminiai pokyčiai, siekiant užtikrinti reprodukcijos (plačiąja prasme) teisę LGBT+ asmenims.

3.3. Trans- pilietybė

Dvi iš dvylikos tyrime dalyvavusių informančių yra trans- moterys. Nors kai kurie trans- moterų išskirti aspektai stipriai persipina su kitų informančių atsakymais ir interviu išryškėjusiais kodais, buvimas trans- tuo pačiu yra suvokiamas kaip labai unikalus, keliantis išskirtinius iššūkius (ši gija išryškėjo ir ne trans- informančių atsakymuose), todėl verta mąstyti apie trans- pilietybę

⁷⁸ I2, interviu su autore, 2022-10-26.

⁷⁹ I1, interviu su autore, 2022-10-26.

⁸⁰ I10, interviu su autore, 2022-11-09.

⁸¹ I7, interviu su autore, 2022-10-29.

⁸² I10, interviu su autore, 2022-11-09.

kaip apie atskirą tyrimo dėmenį. Trans- informančių atsakymuose itin stipriai išryškėjo medicinos, sveikatos apsaugos aspektai, tačiau šis dėmuo yra išskiriamas kaip atskira pilietybės išraiška ir yra aptariamas tolesniame poskyryje todėl, kad jis buvo aktualus ir kitoms informantėms.

Apskritai, dalis informančių trans- padėtį Lietuvoje įvardijo kaip žymiai labiau problemišką nei kitų LGBT+ asmenų: „...su T (trans-), man atrodo, su ten truputį kiti klausimai eina. Dėl to, kad jeigu tu nebūtinai atrodai tokios lyties kaip jautiesi ar panašiai, kad gali susidurti su visai kitokiais klausimais ir sunkumais.“⁸³, „...gimė ne tam kūne, sakykim, ir Lietuvoje tai yra tiesiog per daug sudėtingas kelias. <...> Bet ne visi yra tiek stiprūs, kad eitų Lietuvoj šituo keliu, nes jis yra labai labai varginantis, ypatingai brangus ir labai sudėtingas, ir tu negali pilno kelio praeiti, kurio dalis tų žmonių iš tiesų nori. Tai buvo dar ir šitos priežastys, dėl ko paliko Lietuvą, nes tiesiog kitur yra paprasčiau tapti savimi, sakykim, ne tik vidumi, bet ir išoriškai.“⁸⁴. Be to, buvo išskirtas ir vidinis bendruomenės (N. Yuval-Davis samprata) susiskaldymas trans- klausimu, pabrėžiant, kad net ir tarp LGBT+ save priskiriančių asmenų gali būti transfobines nuostatas turinčių žmonių: „... sakykim, lesbietės gali būti transfobės ar dar kažkokie tokie aspektai tiesiog.“⁸⁵, „...queer bendruomenė <...> yra daug labiau atvira tiek trans žmonėms...“⁸⁶ (lyginama su gėjų bendruomene). III šį susiskaldymą įvardino kaip vieną iš ją apie emigraciją svarstyti verčiančių veiksnių: „...viena priežastis, dėl ko aš norėjau pati emigruoti, <...> labai toks uždarumas yra ypač LG... vyrų arba ir moterų apie trans- asmenis.“⁸⁷

Dar vienas svarbus aspektas, išskiriamas informančių, kalbant apie trans- padėtį Lietuvoje, yra trans- asmenų pažeidžiamumas („...aš girdėjau daug istorijų su kartėlio priemaišoms, su įvairiu smurtu, fiziniu, psichologiniu, šeimos atstūmimo ir taip toliau. Labiau vyrauja tos neigiamos istorijos, negu tokios, kaip mano, turbūt. Ypač trans- žmonių...“⁸⁸, „...žmogus, kuris yra trans-, man atrodo. Ir na jis ten, aišku, buvo paslėpęs savo veidą ir taip toliau. Bet kad irgi kažkaip įsiminė, kad nu ten tas žmogus turi slėptis.“⁸⁹). Eglės Tamulionytės ir Aivarо Žukausko parengtoje „Translyčių asmenų padėties Lietuvoje: nacionalinėje apžvalgoje“ pabrėžiama, jog pagal dabartines Baudžiamojo kodekso nuostatas, nėra aišku, ar yra baudžiama už veikas, padarytas prieš asmenis

⁸³ I3, interviu su autore, 2022-10-27.

⁸⁴ I6, interviu su autore, 2022-10-29.

⁸⁵ I8, interviu su autore, 2022-10-31.

⁸⁶ I3, interviu su autore, 2022-10-27.

⁸⁷ I11, interviu su autore, 2022-11-17.

⁸⁸ I7, interviu su autore, 2022-10-29.

⁸⁹ I10, interviu su autore, 2022-11-09.

dėl jų lytinės tapatybės ar lytinės raiškos.⁹⁰ Viena iš tyrime dalyvavusių trans- moterų pabrėžė, jog Lietuvoje antidiskriminacinis įstatymas negalioja trans- asmenims, nes jame nėra įtraukta diskriminacija lyties tapatybės pagrindu. Nors diskriminacijos tema išryškėjo ir kituose kontekstuose, diskriminacija darbo rinkoje trans- asmenims yra išskirtinis aspektas. I12 pabrėžė, jog buvimas trans- stipriai riboja jos galimybes susirasti darbą, taip pat buvo darbo praradimo priežastis „Lietuvoj galima atleisti žmogų dėl to, kad jis yra trans-“, „Po šimto penkiasdešimt aplikacijų į įvairias pozicijas aš gavau dvylika nu kvietimų į interviu. <...> Pirmą kartą nu aš labai stipriai jaučiu, kad mane engia, nes amžiaus moteris, trans-, užsienietė.“⁹¹ Taigi, trans- asmenys Lietuvoje susiduria ir su tam tikrų socialinių garantijų užtikrinimo iššūkiais.

I11 taip pat užsiminė apie tai, jog kol kas neemigravo dėl to, kad užtruko dokumentų keitimo procesas, o tai iš dalies nulėmė Lietuvoje galiojantys įstatymai, jog, visų pirma, turi būti nustatytas patologinis transseksualumo sutrikimas (plačiau poskyryje „Medicininė pilietybė“). Dokumentų keitimo ir iš jo kylančias problemas taip pat plačiai aptarė I12. Informantė pabrėžė, kad net pasikeitus dokumentus, ji susidūrė su situacijomis, kai telekomunikacijos įmonė bei bankas savo sistemose nesutiko pakeisti informantės duomenų iki kol informantė neįdėjo daug papildomų pastangų: „...tolerantiški LGBT atžvilgiu, jo, ir įmonės, organizacijos ir taip toliau. Bet kaip aš jau minėjau, ta tolerancija, apsiriboja būtent žodžiais, o ne veiksmais. <...> Lietuvoje, kai įmonė telekomo įmonė deklaruoja, kad ji yra LGBT friendly (draugiška LGBT), o su ta įmone reikia visą savaitę kovoti, kad ji pakeistų mano asmens duomenis, po to, kai aš jau legaliai per teismą pakeičiau savo asmens duomenis. <...> Tas pats buvo su vienu banku, kuris save reklamavo per Baltic Pride. Kur nenorėjo pakeist mano asmens duomenis, galų gale priėmė sprendimą pakeist. Po dienos man paskambino ir pasakė, kad vis tiek sprendimas neteisingas, atgal viską pakeitė, tik kai aš jiems vos ne teismais pagrasinau jie pagaliau pakeitė mano asmens duomenis.“⁹²

Vidinis bendruomenės susiskaldymas (t. y. trans- asmenų situacijos kaip labiau problemiškos išskyrimas net ir ne tarp trans- informančių), Lietuvoje galiojantys konkrečiai trans- asmenis diskriminuojantys ar jiems papildomas problemas sukeltantys įstatymai, bendras visuomenėje galiojantis trans- asmenų marginalizavimas („...mes trans žmonės Lietuvoje mes esam egzotika, jo. Dėl to niekas neturi įtarimų, moteris ne taip atrodo, galbūt čia trans-. Tokio įtarimo nėra...“⁹³, „Arba tiesiog tas švietimas, tas matomumas trans žmonių ir trans moterų yra žymiai

⁹⁰ Eglė Tamulionytė ir Aivaras Žilvinskas, *Translyčių asmenų padėtis Lietuvoje: nacionalinė apžvalga*, 2019, p. 63-64.

⁹¹ I12, interviu su autore, 2022-11-19.

⁹² I12, interviu su autore, 2022-11-19.

⁹³ I12, interviu su autore, 2022-11-19.

mažesnis nei, kad užsienyje.“⁹⁴) atskleidžia, jog analizuojant Lietuvoje gyvenančių ir LGBT+ save priskiriančių moterų pilietybės išraiškas išskirtinį dėmesį reikia skirti trans- moterims, nes jų padėtis, apmąstymai apie migraciją padeda atskleisti papildomus dėmenis apie pilietybės (ne)pilnatvę.

3.4. Medicininė pilietybė

Teisė į sveikatos apsaugą yra viena pamatinių teisių šiuolaikinėje visuomenėje (tai pabrėžia ir I4: „*Taip pat aš dar tokių stiprių socialinių demokratinių pažiūrų. Tai man, pavyzdžiui, labai svarbu, kad valstybė užtikrintų tam tikras socialines teises, tokias kaip švietimas, sveikatos apsauga...*“⁹⁵). Tačiau Lietuvoje šios teisės užtikrinimas LGBT+ asmenims yra kiek labiau problemiškas. Nors R. Mikelėnaitės ir V. Andrejevaitės atlikto tyrimo apie LGBT+ asmenų priežiūrą pirminėje sveikatos priežiūros grandyje rezultatai rodo, kad dauguma apklaustųjų LGBT+ asmenų bei šeimos gydytojų neįžvelgia diskriminacijos LGBT+ asmenų atžvilgiu, penktadalis tiriamųjų LGBT+ grupės asmenų ir ketvirtadalis tiriamųjų šeimos gydytojų atsakė, jog LGBT+ asmenys patiria diskriminaciją ir stigmatizavimą pirminėje sveikatos priežiūros grandyje Lietuvoje. Be to, tyrimas atskleidė, jog gydytojų nuomone, LGBT+ asmenims negali būti užtikrinama visapusiška priežiūra dėl gydytojų žinių ir/ ar praktinių įgūdžių stokos.⁹⁶ LGBT+ asmenų medicininės pilietybės problemiškas dar labiau išryškėja atsižvelgiant į trans- asmenų padėtį Lietuvoje. Šiuo metu Lietuvoje galiojantys įstatymai patologizuoja transseksualumą, t. y. transseksualumas Lietuvoje iki šiol yra laikomas psichikos sutrikimu, o tai prisideda prie trans- asmenų stigantizavimo, be to, yra apribojamos ir šią diagnozę gavusių asmenų karjeros galimybės.⁹⁷ Taip pat svarbu tai, jog pagal siūlomą Asmens lytinės tapatybės pripažinimo įstatymo projektą, norint būti pripažintam translyčiu, reikėtų atitikti ir daugiau įvairaus tipo kriterijų, pavyzdžiui, asmuo negalėtų būti sudaręs santuokos.⁹⁸ Medikalizacijos, sveikatos apsaugos tema išryškėja ir tyrimui apklaustų LGBT+ save priskiriančių moterų apmąstymuose.

Apie sveikatos apsaugos sistemą, užtikrinančią prieinamą ir kokybišką priežiūrą, kaip vieną iš su migracija susijusių lūkesčių aiškiai ir kelis kartus įvardino I1: „...*ko aš tikėčiausi iš tos valstybės <...> tai būtų turbūt pirmas punktas išvystyta sveikatos ta pati visa infrastruktūra ir*

⁹⁴ I11, interviu su autore, 2022-11-17.

⁹⁵ I4, interviu su autore, 2022-10-28.

⁹⁶ Mikelėnaitė, p. 82-83.

⁹⁷ Tamulionytė, p. 101-102 ir Jonas Valaitis „Trans autonomija“ narys Andre: ne psichiatrai turi vertinti, ar žmogus yra translytis“, Jarmo.net, žiūrėta 2022-12-20, <https://www.jarmo.net/2022/02/trans-autonomija-narys-andre-ne.html>.

⁹⁸ Tamulionytė, p. 61-62.

*draudimas, ir ir panašiai. Man tai yra iš tikrųjų labai svarbu, aš tada jaučiuosi saugi...“.*⁹⁹ Ši informantė taip pat pabrėžė, jog Lietuvoje užtikrinamą sveikatos apsaugą vertina teigiamai: „... *Lietuvoj ties sveikatos sistema visa jaučiuosi pakankamai saugi, nes žinau, kad galiu gaut pagalbą bet kada, bet kur ir bet kaip...“.*¹⁰⁰ Tačiau ši tema žymiai labiau ir visai kitaip išryškėja interviu su trans- moterimis.

Abi kalbintos trans- moterys pabrėžė su reikiamų sveikatos paslaugų suteikimu susijusius finansinius kaštus. Mąstydamos apie migraciją, informantės išskyrė, jog pasaulyje yra valstybių, kuriose tranzicija yra kompensuojama valstybės, kai tuo tarpu ši paslauga Lietuvoje nėra kompensuojama (šiuo metu Lietuvoje nėra galimybės atlikti chirurginės lyties keitimo operacijos; hormonų terapija ir jai reikalingos ilgalaikės endokrinologų konsultacijos taip pat yra sunkiai prieinamos dėl riboto paslaugas galinčių suteikti endokrinologijos specialistų skaičiaus ir fakto, kad gydytojai, galintys suteikti reikiamas paslaugas dažnai dirba privačiai¹⁰¹): „*Dėl sveikatos, nu taip. <...> tęsti savo tranziciją, savo gydymą tiesiog kitose šalyse, nes šiuo metu Lietuvoje dar tikrai yra yra brangiau, nes tai yra, tai nėra kompensuojamas, vaistai nėra kompensuojami.*“¹⁰²; „...*jeigu dar turėt omeny, kad nu iš finansinės pusės kitos procedūros, operacijos yra žymiai brangiau. Kitose šalyse jos yra kompensuojamos, kitose šalyse yra apsauga, kitose šalyse yra daug lengviau viską praeit.*“; „*Man tai yra gyvenimo, nu nu kaip kokybė, kurią aš galiu sau sukurti čia tik savo pinigais, o kitoj šaly su sistemos pagalba.*“¹⁰³ Įdomu tai, jog I12, kalbėdama apie tranzicijos kompensavimą, išskyrė, jog V (informantės gimtojoje šalyje, kurios pilietybę ji turi) ši paslauga yra kompensuojama: „*Kitose šalyse, toj pačioj V, visos procedūros, visi vaistai, visos operacijos, viskas yra kompensuojama. Lietuvoj nėra.*“¹⁰⁴ Tranzicijos prieinamumo klausimas yra aktualus ir bendrai, ne tik iš finansinės pusės. Paklausta, ar pažįsta LGBT+ moterų, emigravusių iš Lietuvos, išvykimo priežastis, I11 atsakė: „*Yra pažįstamos, kurios yra (pauzė), kurios būtent norėjo (pauzė) išvykti iš Lietuvos, nes jos nori susituokti užsienyje, jos tada nori tiesiog irgi tranziciją pradėti...“.*¹⁰⁵ Tranzicijos klausimą kaip galimą trans- žmonių migracijos priežastį taip pat išskyrė I3: „*Dėl sveikatos priežasčių būna keliauja <...>. Tai vėl gi tas trans- klausimas, jisai gali žmogų nuvesti*

⁹⁹ I1, interviu su autore, 2022-10-26.

¹⁰⁰ I1, interviu su autore, 2022-10-26.

¹⁰¹ Tamulionytė, p. 87, 92-94.

¹⁰² I11, interviu su autore, 2022-11-17.

¹⁰³ I12, interviu su autore, 2022-11-19.

¹⁰⁴ I12, interviu su autore, 2022-11-19.

¹⁰⁵ I11, interviu su autore, 2022-11-17.

geriausiu atveju į Olandiją, blogiausiu atveju į ten, nežinau, Indijos ten kokį, ta prasme.“¹⁰⁶ Ši informantė taip pat pabrėžė problemišką ir pavojingą hormonų terapijos situaciją Lietuvoje: „Yra nemažai žmonių mano aplinkoj, ypač tokių, taip sakykim, trans vyrų ir panašių, kurie keliauja tam, kad gautų ten hormonus, nes Lietuvoj negali gauti. Arba nelegaliai siunčiasi tarkim iš kokių UKų (Jungtinės Karalystės)...“.¹⁰⁷

Finansų klausimas yra svarbus kalbant ne tik apie tranziciją, bet ir bendrines sveikatos priežiūros paslaugas. „Translyčių asmenų padėties Lietuvoje: nacionalinėje apžvalgoje“ yra išskiriama, jog trans- asmenys dažnai turi rinktis privačiai paslaugas teikiančius gydytojus, nes dėl kompetencijų stokos ar neigiamo požiūrio į trans- asmenis, biudžetinėse įstaigose dirbantys gydytojai negali suteikti reikiamos pagalbos.¹⁰⁸ Šis aspektas išryškėjo ir interviu su I12 metu: „Gera, valstybinės klinikos mums neteikia tų paslaugų, tai mes galim eit privačiai ir mokėt už kraujo tyrimus porą šimtų eurų kas ketvirtį.“¹⁰⁹

Sudarant „Translyčių asmenų padėties Lietuvoje: nacionalinę apžvalgą“ apklausti trans-žmonės išskyrė, jog gydytojams trūksta bazinių žinių apie trans- bei praktinių įgūdžių dirbti su šia grupei priklausančiais asmenimis. Be to, nėra tikslaus reglamentavimo, kaip reikėtų dirbti su trans-asmenimis, o tai, savo ruožtu, taip pat apsunkina tinkamos gydytojų kompetencijos užtikrinimą.¹¹⁰ Šį aspektą interviu metu taip pat palietė abi trans- pašnekovės: „...vakarų šalyse, Europos vakarų šalyse arba galbūt kai kuriose kai kurios šiaurės Europos šalyse ar Skandinavijos, tiesiog būtent mano ta specifika (buvimas trans, autorės pastaba), kad, tas sveikatos rūpestis mums yra žymiai geresnė kokybė, kokybiškesni daktarai, specialistai, nei kad ką mes čia turime Lietuvoje.“¹¹¹ Kalbant apie sveikatos priežiūros užtikrinimą, buvo išskiriamas ne tik gydytojų kompetencijos, bet ir požiūrio į trans- asmenis klausimas: „Ypač šeimos gydytojai, jo. Labai norėtųsi, kad nu pagaliau būtų sveikatos priežiūros paslaugos mums, kad būtų normalesnis požiūris iš gydytojų pusės į mus, kad būtų iš valstybės institucijų geresnis požiūris, iš viso kažkoks ten teigiamas ir, kad padėtų mums nu apsiginti, jo.“; „Ypač šeimos gydytojo, kuris neatsisako gydyti gripą, peršalimą vien dėl to, kad esi trans-“.¹¹² Taip pat yra išskiriamas paslaugų prieinamumo laiko atžvilgiu aspektas: „Jeigu taip

¹⁰⁶ I3, interviu su autore, 2022-10-27.

¹⁰⁷ I3, interviu su autore, 2022-10-27.

¹⁰⁸ Tamulionytė, p. 95-97.

¹⁰⁹ I12, interviu su autore, 2022-11-19.

¹¹⁰ Tamulionytė, p. 95-97.

¹¹¹ I12, interviu su autore, 2022-11-19.

¹¹² I12, interviu su autore, 2022-11-19.

žiūrėt į tą dalyką kažkaip, jeigu man reikia laukt pusę metų konsultacijos pas kažkokį gydytoją, iš manęs atima tą pusę metų. Reiškia, pusmetį negyvenu.“¹¹³

I12 taip pat kalbėjo apie poreikį gauti medicininę diagnozę ir iš to vėliau kylančias problemas (pavyzdžiui, su hormonų terapijos prieinamumu): „*Dabar neseniai atsirado nu galimybė daryti hormonų terapiją, bet su labai griežtom sąlygom ir apribojimais. Pavyzdžiui susituoki, susituokę žmonės, jie negali gauti diagnozės, jie negali gauti hormonų terapijos...*“¹¹⁴

Sveikatos apsaugos klausimas, kokybiškas sveikatos paslaugų užtikrinimas yra svarbus ne vienai informantei mąstant apie migraciją. Tačiau šiame poskyryje išskirti aspektai parodo, jog medicinos sritis gali būti itin problemiška LGBT+ asmenims, kurie susiduria su papildomais finansiniais kaštais, diskriminacija, gydytojų kompetencijos stoka ir kitais iššūkiais. Lietuvoje vis dar teisiškai įtvirtintas trans- patologizavimas atskleidžia ir J. Butler išskirtą biologinės – socialinės lyčių skirtumų pripažinimo heteronormatyvumu ir patriarchaline tvarka grįstose visuomenėse problematiką: galiojantys įstatymai ignoruoja lyčių įvairumą ir uždaro trans- asmenis į binarinę lyties sampratą. Tai įrodo, jog medicininė pilietybė turi būti suvokiama kaip atskiras dėmuo, padedantis geriau suvokti LGBT+ asmenų pilietybės (ne)pilnatvę.

3.5. Moters pilietybė

Atsižvelgiant į atrankos kriterijus, buvimas LGBT+ tyrimo atveju persidengia su buvimu moterimi. Šis aspektas yra svarbus referuojant į M. Foucault pristatytas idėjas apie egzistuojančius moters bei seksualumo kontrolės mechanizmus, J. Butler išskirtus lyčių vaidmenis bei N. Yuval-Davis apibrėžtą išskirtinių taisyklių ir reguliavimų moterims egzistavimą. Taigi, remiantis informančių interviu metu suteikta informacija bei kai kuriuose atsakymuose aiškiai išskirtą moteriškumo aspektą („...tikrai grupavimas galėtų būti ir pagal lytį. Nes aš įsivaizduoju, kaip ir moteris gali ieškoti tiesiog šalies, į kur norėtų emigruoti, kurioje jai būtų geriau, saugiau, kur, galbūt, uždirbtų daugiau ir panašiai.“¹¹⁵), svarbu moters pilietybę analizuoti kaip atskirą dėmenį.

Kelios informantės interviu metu kaip labai ryškų ir svarbų aspektą išskyrė moterims priskiriamų vaidmenų galiojimą visuomenėje. Šie visuomenėje įsigalėjusių normų priskiriami vaidmenys yra svarbūs ne tik iš teorinės perspektyvos, jie taip pat įtvirtina ir tam tikrus heteronormatyvumo standartus, pavyzdžiui, tai, kad moteris turi susirasti vyrą, gimdyti ir auginti vaikus: „...susirask sau vyrą, pasigimdyk vaikų ir tu būsi laiminga. Susirasi sau vyrą, kuris uždirbs daugiau už tave ir visos problemos išsispręs. <...> Aš supratau, kad žmonės tik ant popieriaus yra

¹¹³ I12, interviu su autore, 2022-11-19.

¹¹⁴ I12, interviu su autore, 2022-11-19.

¹¹⁵ I8, interviu su autore, 2022-10-31.

ateities žiūrėtojai, galima taip pasakyti, nes realiam gyvenime <...> moteris nieko negali pasiekti, kad, apskritai, kad moters vieta vos ne virtuvėj. “¹¹⁶, „Viskas visada turi sukintis apie vyrus. Moterys tai čia, žinai, visų pirma tai jinais yra moteris: vaikus gimdyt, indus plaut, žinai, ir ten, nežinau, ne per daug ir ne per mažai rodyti papus ir kojas, žinai, nu tipo. “¹¹⁷ (šioje citatoje taip pat atsiskleidžia ir labai aiškus moters kūno kontrolės aspektas). Patriarchalinės sistemos egzistavimas ir įgalinimas atsiskleidžia ir kitu aspektu. Kalbėdama apie LGBT+ spektrą, I3 pabrėžė, kad moterų bei vyrų biseksualumas yra suvokiamas skirtingai, biseksualioms moterims ir vyrams yra priskiriamos skirtingos į binariškumą vedančios reikšmės, dar kartą įtvirtinančios vyriškumo dėmenį kaip viršesnį: „...identitetas iš būtent iš moterų pusės yra tiesiog nurašomas, jis nėra tiek, galbūt, svarbus ir didelis dalykas visuomenėje ypač, jeigu tau nors dalimi patinka vyrai, nu ta prasme. Kažkaip viskas aplink vyrus sukasi, biseksualūs vyrai iš tikrųjų yra gėjai, biseksualios moterys iš tikrųjų yra straight (hetero). Ta prasme, viskas visada sukasi apie vyrus“.¹¹⁸

Dar vienas ryškus aspektas, sietinas ne tik su savęs priskyrimu LGBT+, bet ir buvimu moterimi, yra moterų nuvertinimas darbo rinkoje bei dažnai to lemiamas karjeros galimybių ribojimas: „...tu gauni gerokai mažesnę atlyginimą, negu tu iš esmės turėtum gauti, tai yra nuvertinamas tas žmogus ir ypatingai moterys. Deja, bet šitas dalykas vis dar yra Lietuvoj... “¹¹⁹ „...aš noriu įrodyti, kad ir LGBT žmonės ir apskritai moterys, jos gali siekti, jos gali turėti tikslų ne tik gaminti, tvarkyti ir panašiai, bet jos gali dirbti, užimti dideles aukštas pozicijas, jos gali pasiekti kažko savo gyvenime “.¹²⁰ I2 taip pat atskleidė, kad viena iš esminių kraustymosi iš M į Vilnių priežasčių buvo ta, kad ji nebegalėjo augti profesinėje srityje, nes įmonėje, kurioje ji dirbo, vyrams buvo suteikiamos karjeros galimybės, kai tuo tarpu moterys toje pačioje turėdavo dirbti pozicijoje žymiai ilgiau. I12 taip pat pabrėžė, jog susidūrė su diskriminacija ne tik dėl savo amžiaus ir buvimo užsienietė, bet ir dėl to, kad ji yra moteris.

Buvimo moterimi kontekste taip pat išryškėjo ir tam tikri su reprodukcija susiję aspektai. Vienas iš šių aspektų yra abortų klausimas ir su juo susijusi kūno autonomija. I4, kalbėdama apie migraciją, pabrėžė, jog negalėtų gyventi tokioje valstybėje, kurioje jai būtų užkertama teisė į abortą: „Nes aš, pavyzdžiui, nu nežinau, ar galėčiau gyvent tokioje šaly, kur man yra užtikrinama (iš konteksto galima suprasti, kad pašnekovė norėjo kalbėti apie teisės į abortą užkirtimą) teisė į

¹¹⁶ I2, interviu su autore, 2022-10-26.

¹¹⁷ I3, interviu su autore, 2022-10-27.

¹¹⁸ I3, interviu su autore, 2022-10-27.

¹¹⁹ I6, interviu su autore, 2022-10-29.

¹²⁰ I2, interviu su autore, 2022-10-26.

abortą. Man labai svarbu kūno autonomiją jaust, kad aš galėčiau laisvai rinktis.“¹²¹ Tuo tarpu I3, kalbėdama apie tai, su kuo save identifikuoja, reprodukcinės teisės priskyre būtent moteriškumui: „*Moterys irgi kažkur eity gan aukštai, ta prasme, feministinis toksai, perspektyva tokia, kur reprodukcinės teisės ir tokie dalykai.*“¹²² Tai parodo, kad LGBT+ save priskiriančioms moterims yra svarbus ir platesnis kontekstas, jog joms yra aktualus kūno kontrolės klausimas, kuris yra labai ryškus atsižvelgiant į M. Foucault pristatytas idėjas bei tai, kad šiuolaikinėje visuomenėje moterys dažnai vis dar užima antraeilį vaidmenį.

Šiame poskyryje išryškėjo dvigubas tiriamosios grupės kompleksiskumas – tiriamoji grupė turi būti suvokiama kaip išsiskirianti iš hegemoninės grupės ne tik dėl savęs tapatinimo su LGBT+, bet ir dėl moteriškumo aspekto. Informančių pasisakymai atskleidžia, jog per įsigalėjusius patriarchytą ir heteronormatyvumą, per moters kūno kontrolę, moterims priskiriamus vaidmenis ir su jais priskiriamomis papildomomis taisyklėmis bei atsakomybėmis, Lietuvoje gyvenančių ir LGBT+ save priskiriančių moterų pilietybė turi būti suvokiama kaip dar labiau problemiška ir išskirtinė.

3.6. Už (seksualinės) pilietybės (-ių) ribų

Vienas esminių aspektų formuluojant tyrimo problemą ir klausimą buvo šalutinis klausimas „ar Lietuvoje gyvenančių ir LGBT+ save priskiriančių moterų apmąstymuose apie migraciją apskritai bus svarbus seksualinės pilietybės ir iš jos kylančių, su ja susijusių kitokių pilietybės išraiškų aspektas?“. Anksčiau atlikta ir aprašyta analizė atskleidžia šių aspektų svarbą ir tarpusavio veikimą, tačiau interviu metu taip pat išryškėjo keletas kitų itin svarbių aspektų, kurie nebūtinai yra susiję ar telpa į seksualinės pilietybės rėmus/ ribas. Šiame poskyryje plėtojama tema buvo sudaryta iš pavienių kodų, kurie yra svarbūs platesniame kontekste, apmąstant skirtingas pilietybės sampratas, tačiau nesusijungia į atskiros pilietybės dėmenį.

Įdomu tai, kad pačios informantės suvokia heteronormatyvumo egzistavimą, LGBT+ asmenis įvardija kaip esančius „užribyje“ („*Kai per „Panoramą“ negali parodyti dviejų moterų susikabinusių už rankų. Šiaip prasilenkia su realybe labai. <...> Mane tai siutina, nes tai vis tiek egzistuoja, bet žmonės priversti kažkaip užtylėti, kažką vaidinti. Teisinė bazė nesutvarkyta ir tai gėda tiesiog.*“¹²³). Be to, dalis pašnekovių įvardino, jog šiuo metu LGBT+ situacija Lietuvoje yra problemiška tuo, kad LGBT+ asmenys negali jaustis visaverčiais visuomenės nariais, taigi netiesiogiai net ir pačios pašnekovės tam tikra prasme įvardino pilietybės (ne)pilnatvę („...tai nėra

¹²¹ I4, interviu su autore, 2022-10-28.

¹²² I3, interviu su autore, 2022-10-27.

¹²³ I7, interviu su autore, 2022-10-29.

*normalu, nes kaip jūs galite suteikti ateitį tik vienai bendruomenei, tarkim, straight (hetero) bendruomenei, bet visiškai nenori suteikti LGBT.*¹²⁴, „...ieškai tokios vietos, kurioje tau tai būtų įmanoma ir tada tu tiesiog jaustumėis pilnavertišku visuomenės žmogum, nes Lietuvoj, aš manau, kad žmonės, kurie renkasi likti, tiesiog turi labai žemus poreikius, ko jie šiuo metu, galbūt, nori savo gyvenime arba kiti yra tiek drąsūs likti ir gyventi iki pokyčių“¹²⁵). Toks požiūris siejasi ir su N. Yuval-Davis pilietybės apibrėžime išskirta priklausymo sąvoka – norint priklausyti visuomenei (bendruomenei), turi būti užtikrinamos ir tam tikros lygiavertės teisės, kurių nebuvimas kelia ar gali kelti sunkumų tapatintis su kitomis bendruomenėmis (I8). Šis aspektas taip pat išryškėjo per tai, jog kelios informantės gyvenimą emigracijoje įvardino kaip gyvenimą turint antrarūšio, antraeilio piliečio statusą (I4) bei per išskirtus teisinius skirtumus, kurie galioja hetero- ir tos pačios lyties poroms (partnerystė, santuoka, įsivaikinimas, I11).

Dar vienas kodas, stipriai neišryškėjantis, tačiau pasireiškiantis kelių informančių atsakymuose yra privatumo aspektas. I4 LGBT+ padėti įvardino kaip tam tikrą paradoksą – valstybė stipriai kontroliuoja LGBT+ asmenų intymų gyvenimą, tačiau heteroseksualiose porose yra suteikiama žymiai daugiau privatumo. Ši paradoksali situacija padeda geriau suvokti Lietuvoje gyvenančių ir LGBT+ save priskiriančių asmenų pilietybės (-ių) specifiką bei kompleksiskumą.

Kitas svarbus paradoksas, išryškėjantis analizuojant visą tyrimui surinktą medžiagą yra tai, jog nemaža dalis informančių kalba apie tai, kad Lietuvoje yra būtinas pokytis ir kad tam pokyčiui yra būtinas visuomenės palaikymas ir atvirumas, tačiau tuo pačiu įvardina, jog nemaža dalis dabartinės visuomenės yra nusiteikę (itin) priešiški LGBT+ atžvilgiu ir tai, kad dalis šios visuomenės apskritai negali pasikeisti. Taigi, tam tikra prasme informantės atsiduria neįmanomoje padėtyje – jos nori keisti, supranta, jog tai yra būtina, tačiau supranta, kad tai kartais gali būti neįmanoma ar labai sudėtinga.

4. Medijų įtaka LGBT+ moterų apmąstymams apie migraciją

Pavieniai tyrimai ir apklausos nurodo, kad nemaža dalis LGBT+ save priskiriančių asmenų svarsto/ svarstytų apie emigraciją dėl partnerystės neįteisinimo, homofobijos, patyčių ar diskriminacijos.¹²⁶ Tokie pasakojimai yra ryškūs ir informančių atsakymuose („...nemažai emigrantų buvo kalbėję, <...> kad Lietuvoj niekas nevyksta, būtent dėl tos pačios santuokos.

¹²⁴ I2, interviu su autore, 2022-10-26.

¹²⁵ I8, interviu su autore, 2022-10-31.

¹²⁶ LRT, „Nesant galimybių įteisinti tos pačios lyties partnerystę Lietuvoje, dažnai pasirenkamas kelias – emigracija“ ir Jarmo.net, „LGBTQ+ mokiniai renkasi emigraciją: iš jų pasityčioja net dalis mokytojų“.

Dauguma išvyksta, nes na nori šeimos...“¹²⁷). Kaip jau minėta įvade, medijose gausu straipsnių, pasisakymų, kuriuose atsispindi homofobiškos, negatyvios, dažnai net agresyvos LGBT+ asmenų atžvilgiu nuostatos, dienraščiuose taip pat vyrauja temos apie homofobines visuomenės ar politikų nuostatas. Remiantis Lietuvos statistikos departamento duomenimis, 2020 m. internetu naudojosi daugiau kaip 80 proc. 16-74 m. amžiaus Lietuvos gyventojų. Didžioji dauguma internetu besinaudojančių gyventojų, jį naudojo socialiniams ryšiams palaikyti ar naujienų skaitymui (virš 70 proc.).¹²⁸ Atsižvelgiant į tokias tendencijas bei išskirtą teoriją, svarbu suvokti, kaip medijose cirkuliuojančios istorijos apie LGBT+ asmenis/ bendruomenę, veikia LGBT+ save priskiriančių moterų požiūrį į migraciją. Taip pat verta apmąstyti, ar interakcija su medijomis, jų turinio apmąstymas, aktyvus pasirinkimas nesidomėti, atskleidžia papildomą pilietybės sluoksnį ar pagilina jau išskirtas pilietybės išraiškas.

Medijų įtaką tapatumo formavimui(si) įrodo tai, jog dalis informančių aiškiai įvardino, kad medijos buvo vienas iš veiksnių, leidusių joms suvokti savo seksualinę tapatybę, ją pripažinti: „*Tai aš paauglystės metu Tumblr labai daug sėdėjau, <...> ten ir buvo labai tokia didelė LGBTQ community (bendruomenė) ir labai daug ten visokių tokių naujienų, ir aš ten sužinojau, ką tai iš viso reiškia, ir prisiskaičiau ten tu visų visokių etikečių, kaip čia galima save kategorizuoti ir panašiai. Ir aš tik tada pirmą kartą supratau, kokia yra mano seksualinė orientacija, nes aš iki tol net kažkaip niekada nesusimąstydavau apie tai, nes nelabai buvo kalbama apie tai.*“¹²⁹ „*Aš skaitydama kiekvieno iš jų istoriją bandau atsekti tą atsiskleidimo momentą ir palyginti su savo, nes pagal tai aš konstruoju. <...> tai yra informacijos šaltinis, kadangi lytinio švietimo neturėjau ir man iš viso atrodė, kad čia viskas nenormaliai vyksta. Tai tos visos istorijos padeda pasijusti sane (sveiko proto) ir kažkaip, jo, pasidalinti su savo.*“¹³⁰ (šioje citatoje taip pat išryškėja atsiskleidimo istorijų medijavimo gajumas ir įtaka). Apskritai, vienas svarbiausių interviu išryškėjusių medijų kodų yra susitapatinimas: „*...Šeimų maršas, kuriame buvo garsiai transliuojama, kad tokius kaip mes reikia šaudyti. Bent vieną per metus. Tai tai labai stipriai įstrigo, todėl, kad tie paaugliai, su kuriais aš dirbu savanoriaudama, jie priėmė tai asmeniškai. Ir jie mano, kad juos reikia šaudyti. Jie neverti gyventi.*“¹³¹, „*...svarbu matyti dalykus, kurie yra susiję su LGBT bendruomene, nes man*

¹²⁷ I2, interviu su autore, 2022-10-26.

¹²⁸ Oficialiosios statistikos portalas, „Skaitmeninė ekonomika ir visuomenė Lietuvoje (2020 m. leidimas)“, Lietuvos statistika, žiūrėta 2022-12-18, <https://osp.stat.gov.lt/skaitmenine-ekonomika-ir-visuomene-lietuvoje-2020/gyvenimas-internete>

¹²⁹ I4, interviu su autore, 2022-10-28.

¹³⁰ I7, interviu su autore, 2022-10-29.

¹³¹ I6, interviu su autore, 2022-10-29.

asmeniškai, tai yra vienas iš būdų kaip labiau jaustis priklausomai šitai bendruomenei...¹³², „... labiau palietė neigiami dalykai, nes nu vis tiek identifikuojusi su LGBT bendruomene tai, kai rašo apie LGBT bendruomenę, tai rašo kartu ir apie mane...“¹³³.

LGBT+ save priskiriančių moterų paklausus apie tai, kokios medijose, žiniasklaidoje cirkuliuavusios/ cirkuliuojančios istorijos apie LGBT+ joms pasirodė svarbios ir įdomios, pakankamai ryškiai atsiskleidė abejonės dėl žiniasklaidos kokybės bei žiniasklaidos uždarumo, nenoro suprasti LGBT+ asmenis aspektai: *„Bet televizija ar dar kažkas man yra per daug paviršutiniška, per daug buka ir tiesiog atrodo jog žmonės, taip sakant, nesuvokia savo žodžių tiesiog aktualumo ir svarbumo. Sakykime, kokią įtaką jų žodžiai daro...“¹³⁴, „Aš bandau neskaityti tų dalykų, nes žiniasklaida iš tikrųjų labai mažai žino apie mus, labai nenori žinoti, kas yra trans. Ir be to tie straipsniai yra visai nekokybiški ir neatsižvelgia į realybę. <...> Jeigu, kai man skambina žurnalistas ir nori, kad aš kažką komentuočiau, ir niekaip negali save priversti priimt mane kaip moterį. <...> Nu žurnalistas vat šito nenori, ko iš jo tikėtis, kokio straipsnio, ta prasme, tiesiog neįdomu.“¹³⁵.*

Anksčiau aprašytas aspektas taip pat išryškina ir tai, kad nemaža dalis informančių teigė, vengiančios skaityti žiniasklaidoje cirkuliuojančius pasakojimus: *„Tai gali paimti vieną žmogų, kitą žmogų, Raskevičius ar kažkuris kitas kaip taikiny, bet į tą žmogų tiesiog sumetama viskas, kas jau ir šiaip yra. Todėl aš kažkaip, ne tai, kad visiškai nuo medijos atsitraukusi, bet būtent nuo šitų istorijų aš esu tiesiog labiau dabar jau atsitraukusi.“¹³⁶.* Taip pat didelė dalis informančių išskyrė, jog renkasi neskaityti po tokiomis pasakojimais paliekamų komentarų, nes turi išankstinę nuostatą, jog dauguma šių komentarų bus neigiami, juose bus išreiškiamas priešiškas LGBT+ atžvilgiu požiūris (*„labai stengiuosi neskaityti komentarų, nes ypač ypač po LGBT kažkokiais straipsniais, nes visi žino, ką mes ten rasim, jau vien galima numatyti iš tų Facebook'o reaction'ų (reakcijų), kur ten angry emojis (pikti jaustukai) ten jau pirmauja ir panašiai.“¹³⁷*). Tokios išankstinės nuostatos atskleidžia, jog bent dalis informančių aiškiai save suvokia kaip marginalizuojamą, engiamą grupę visuomenėje. Toliau kalbėdamas apie medijas informantės taip pat pabrėžė, jog tokios istorijos, komentarai ar paprasčiausios reakcijos į istorijas (pavyzdžiui, Facebook platformoje matomi pikti

¹³² I8, interviu su autore, 2022-10-31.

¹³³ I10, interviu su autore, 2022-11-09.

¹³⁴ I8, interviu su autore, 2022-10-31.

¹³⁵ I12, interviu su autore, 2022-11-19.

¹³⁶ I6, interviu su autore, 2022-10-29.

¹³⁷ I1, interviu su autore, 2022-10-26.

jaustukai) dažnai stiprina baimės, neužtikrintumo, nusivylimo jausmą („*nesijauti saugus, nes tiesiog bijai, kad kažkas apšauks ypač po, čia prieš mėnesį-du, kai tuos vaikinukus užpuolė, nu neužpuolė, bet pradėjo grasinti.*“¹³⁸ „...*tai, kaip medija pateikia seksualines mažumas nu man tikrai didelį nusivylimą ir pyktį kelia*“¹³⁹).

Dar vienas aspektas, išryškėjęs atsakymuose į klausimus apie medijas, yra tas, jog girdimos/ matomos istorijos tarsi priverčia informantes „išeiti“ iš savo socialinio burbulo, suteikia tam tikro realistiškumo pojūtį, kad net, jei jos pačios tiesiogiai nesusiduria su diskriminacija, išpuoliais, tokie dalykai egzistuoja Lietuvoje, o bendras visuomenės požiūris į LGBT+ yra neigiamas („*Nu ji man realumo tokio davė. Nes aš kažkaip buvau jau visai, kadangi gyvenu savo burbule kažkokiam, kur visi tave palaiko, <...>, kur atrodo, kad „oi kokie visi, kokia Lietuva atvira, kokia, kaip kaip viskas yra labai gerai“.* Tada pamatai tokias istorijas, išlipi iš to savo burbulo ir ten mėšlo pilna ir nėra ten taip viskas labai gerai, ten bloga.“¹⁴⁰). Taigi, tokios istorijos, pasak informančių, atskleidžia ir platesnį visuomenės požiūrį į LGBT+ asmenis: „...*ten buvo homoseksualus vaikiną, <...> jisai ėjo su savo vaikinu iš darbo ir tiesiog vienas nepatenkintas kaimynas užsipuolė juos abu, kad kaip jūs čia atrodot, jūs čia darot gėdą <...> Ir paskui, kai jie pasidalino ta istorija, dar buvo daug žmonių, kur rašė, kad mum irgi buvo, mum irgi buvo ten visokių atvejų, tai tiesiog baisu.*“¹⁴¹.

Galiausiai paklausus, ar istorijos apie LGBT+, kuriomis buvo pasidalinta, daro įtaką informančių požiūriui į migraciją, jų pasirinkimui likti ar kaip tik svarstyti apie emigraciją, pašnekovės atsakė itin skirtingai. Dalis pašnekovių vėl išryškino tokių istorijų sustiprintą baimės, nepritapimo ir negalėjimo būti laisvomis jausmą, kuris savo ruožtu skatina mąstyti apie migraciją („*Ir aš tiesiog iš tų komentarų galbūt suprantu, kad taip būtent ir yra dauguma Lietuvos, <...> tiesiog tai yra kaip paskatinimas galvoti apie migraciją*“¹⁴²). Kita vertus, kelios informantės pabrėžė, jog tokios istorijos kartais gali tapti paskata likti, siekti, kad Lietuvoje LGBT+ asmenims būtų geriau, saugiau, lengviau („*Ir yra dar 10, 15, 20, jeigu ne 100 tokių J (informantės vardo daugiskaita) Lietuvoj, kurioms yra gal 10, 15 galbūt jau ir 40, ar ne, kurios ten, nežinau, įsijungs ten kokį TV3 ir ir pamatys, kad aš ten stoviu su vėliava ir rėkiu kažkokius žodžius ir bus tokia, o, gal man irgi tai aktualu*“¹⁴³). Ši išryškėjanti priešprieša iš dalies sutampa ir su kitais informančių

¹³⁸ I1, interviu su autore, 2022-10-26.

¹³⁹ I4, interviu su autore, 2022-10-28.

¹⁴⁰ I1, interviu su autore, 2022-10-26.

¹⁴¹ I5, interviu su autore, 2022-10-28.

¹⁴² I1, interviu su autore, 2022-10-26.

¹⁴³ I3, interviu su autore, 2022-10-27.

atsakymais – informantės, pabrėžiančios bendruomenės, bendruomeniškumo svarbą, yra labiau įkvėptos tokių istorijų, tuo tarpu informantės, kurių atsakymai atskleidė labiau individualistinį požiūrį dažnai ir į šį klausimą apie medijų įtaką reaguodavo iš visiškai individualistinės perspektyvos.

Toliau analizuojant medijų įtaką, taip pat svarbu paminėti, jog informantės LGBT+ istorijų nušvietimą medijose įvardijo ne tik kaip jų nuostatas formuojantį, bet ir kaip visuomenės požiūrį galintį formuoti veiksnį: „*moteris pasidalino, man sūnus atsiuntė serialą, kur pagrindinė veikėja yra lesbietė. Ji turi žmoną, kaip man įdomu, kaip jos gyvena. Sakau, paprastai gyvena, niekuo ypatingai negu straight (hetero) porose. Nu jo, aš galvoju. Sakau, ką jūs galvojat, kad jos, na nežinau, tenai ateina namo kažkokiais aligatoriais patampa? Aišku, kad ne, nu ta prasme, jos, tie patys žmonės, tiesiog jos pasirinko mylėti viena kitą. Tiesiog partneris. Jo, nu va, nu gerai. Ir tu matai, kad truputėlį prašviesėja jiems gyvenimas.*“¹⁴⁴. Informantės taip pat kalba apie būtinybę skleisti tokias istorijas: „*...dabar tą JARMO tinklalapį kuruoja, kuris, man atrodo, yra irgi labai svarbus ir ten daug tokių yra ir įkvepiančių ir ir, galbūt, šiek tiek gąsdinančių istorijų, bet nu kurios, apie kurias turi būti šnekama.*“¹⁴⁵

Šiame poskyryje aprašyta tema atskleidžia, jog medijos užima svarbią dalį formuojant moterų požiūrį ir asmenines nuostatas migracijos klausimu. Per informančių prisimenamas istorijas išryškėja kitų tyrime išskirtų pilietybių aktualumas ir gajumas (pavyzdžiui, civilinės sąjungos). Dvejopa medijų įtaka požiūriui į migraciją (vienoms informantėms cirkuliuojančios istorijos yra paskata emigracijai, kitoms, priešingai, postūmis likti Lietuvoje) parodo, jog medijos negali būti laikomos pagrindiniu aspektu, jų veikimui įtaką daro kiti veiksniai, kitos informančių patirtys ir nuostatos. Taigi, medijos labiau atsiskleidžia kaip katalizatorius, stiprinantis jau egzistuojantį informančių požiūrį.

5. Migracija ir sprendimas likti

Analizuojant tyrimo metu surinktus duomenis Lietuvoje gyvenančių ir LGBT+ save priskiriančių moterų apmąstymuose apie migraciją išryškėjo ir plačiau buvo aptartos 5 skirtingos pilietybės išraiškos, parodančios, kokie aspektai tiriamajai grupei yra svarbūs reflektuojant savo (ne)priklausymą tam tikrai bendruomenei. Tyrime taip pat išryškėjo tam tikri aspektai, nesusijungiantys į atskirą pilietybę. Tačiau, taip pat yra svarbu suvokti, kodėl informantės, net ir suvokdamos, kad jų turima pilietybė yra apribota, nepilna, nusprendžia likti Lietuvoje. Taigi, nors ši

¹⁴⁴ I2, interviu su autore, 2022-10-26.

¹⁴⁵ I3, interviu su autore, 2022-10-27.

tema ir nepadedą atsakyti į pagrindinį tyrimo tikslą, tačiau informančių suteikti atsakymai parodo, jog tiriamosios grupės apmąstymuose apie migraciją veikia ir kiti stipresni veiksniai. Todėl šiame skyriuje bus glaustai pristatytos informančių išskirtos esminės priežastys, lemiančios jų pasirinkimą likti Lietuvoje.

Dalis informančių, paklaustos, kodėl gyvena Lietuvoje, kodėl pasirenka čia likti, įvardijo, jog nori Lietuvoje matyti pokytį LGBT+ klausimais ir prisidėti prie to pokyčio kūrimo: „*Aš kažkaip gal labiau iš to tipo žmonių, kurie aš geriau pakovosiu čia ir kažko ten pasidriskysiu truputėlį, kad čia būtų geriau...*“¹⁴⁶, „...*aš tikrai norėčiau, sakau, daug daug prisidėti keičiant įstatyminę bazę Lietuvoj, aktyviau kažkaip veikti.*“¹⁴⁷. Taip pat svarbu paminėti ir tai, jog keletas pašnekovių pabrėžė, jog išvykus visiems LGBT+ asmenims, apskritai nebeliks žmonių, galinčių prisidėti prie visuomenės požiūrio ar LGBT+ padėties keitimo („...*jeigu mes visi bėgsim, nebus pokyčio, mes tiesiog ignoruosim tą kažkokią problemą ir visi išvažiuosim ir tada vėl tas pats bus Lietuvoj.*“¹⁴⁸, „*Man tiesiog atrodo, kad kad nedaryt – būtų kiauliška. Ir, nu o ką aš padarysiu iš ten kažkur, jeigu nebebūsiu, jeigu nebebūsiu viduj.*“¹⁴⁹). Tuo tarpu I8 įvardino, kad noras prisidėti prie pokyčių, noras juos matyti apskritai stiprina esamų problemų reikšmingumą pašnekovei.

Tarp priežasčių likti Lietuvoje taip pat išryškėjo ir kelios labiau individualistinės priežastys. Viena iš jų, iš dalies besisiejanti su priklausymo sąvoka, yra noras likti arti savo šeimos, padėti jai. Taip pat kai kurios informantės savo sprendimą įvardino kaip buvimą/ likimą komforto zonoje, tačiau šis aspektas buvo ryškesnis tarp informančių, interviu metu neįvardinusių tiek daug skaudžių ir ryškių neigiamų patirčių, susijusių su jų seksualine orientacija/ tapatybe.

Kita kertinė informančių įvardinta priežastis likti Lietuvoje yra glaudžiai susijusi su priklausymo tam tikrai grupei, bendruomenei svarba. Informantės priklausymą įvardino keletu skirtingų aspektų. Vienas iš šių aspektų yra susijęs su jaučiamais stipriais ryšiais su savo šeima bei socialine aplinka. I10 šeimos ir artimųjų svarbą išskyrė ir kaip vieną iš priežasčių, kodėl kiti LGBT+ asmenys pasirenka grįžti į Lietuvą. Pašnekovės taip pat įvardino tai, jog kitoje šalyje gali būti jaučiamas nepritapimas, nesijautimas visiškai savu, taigi daliai informančių taip pat yra svarbus priklausymas, tapatinimasis su Lietuva bei lietuvybe („*Tai pat, galbūt, nepritapimas, kartais nepasijautimas visiškai sava kitoj šaly ir, nu nepaisant to, kad kaip ir priima, bet vis tiek yra tas*

¹⁴⁶ I10, interviu su autore, 2022-11-09.

¹⁴⁷ I7, interviu su autore, 2022-10-29.

¹⁴⁸ I1, 2022-10-26.

¹⁴⁹ I3, interviu su autore, 2022-10-27.

jausmas, kad tu esi nu kitoks, nu tu ten rytų europietis.“, „Nu aš esu lietuvė...“¹⁵⁰, „Nes čia yra mano mano namai Lietuva, nes aš pasirinkau Lietuvą. Aš čia sukūriau ten tuos savo namus“¹⁵¹, „Nes mano šaknys jau čia yra, mano šeima čia ir aš jaučiuosi čia įsikūrus.“¹⁵², „...kažkoks vidinis jausmas, nežinau, patriotizmas tokia bendrąja prasme. <...> čia mano tauta, aš jaučiu stiprų tautinį identitetą, nes aš gryna lietuvė.“¹⁵³)

Šis skyrius padeda atskleisti priklausymo, tapatinimosi su tam tikra grupe svarbą priimant sprendimą likti Lietuvoje ar emigruoti, o tai, savo ruožtu, stipriai siejasi su N. Yuval-Davis pilietybės samprata. Nors atliktas tyrimas atskleidė, kad tiriamosios grupės atsakymuose išryškėjo labai konkrečios pilietybės, tuo pačiu parodančios problemišką, nepilną LGBT+ asmenų pilietybę (-es), net ir pilietybės pilnatvės nebuvimas neatsveria priklausymo ir tapatinimosi su šeima, valstybe, tauta svarbos ar noro siekti ir prisidėti prie reikalingų pokyčių.

6. Savirefleksija

Atlikto tyrimo pobūdis, yra interpretacinis, todėl yra svarbu suvokti, kokie veiksniai turėjo ar galėjo turėti įtakos tyrimo rezultatams. Visų pirma, kaip jau minėta metodologijos dalyje, tiriamųjų atranka buvo vykdoma remiantis „sniego gniūžtės“ principu, taigi tyrime dalyvavusios 12 informančių yra iš pakankamai tyrėjai artimų socialinių ratų. Kita vertus, svarbu pabrėžti ir tai, kad tik viena informantė tyrėjai buvo pažįstama iki atliekant tyrimą. Be to, informacija apie pirminę tyrimo subjektų paiešką pasidalino bent 10 tyrėjos pažįstamų, kurie savo ruožtu praplėtė skirtingų, potencialiai informatyvesnių subjektų pasiekiamumą tyrėjai. Taip galiausiai buvo surinkta pakankamai diversifikuota subjektų grupė (informantės buvo įvairaus amžiaus, etninės priklausomybės, seksualinės orientacijos; jų tiesioginis ir netiesioginis santykis su Lietuva bei LGBT+ spektro dalis taip pat buvo skirtingi; nors nemaža dalis informančių gyvena Vilniuje, kai kurios pašnekovės gyvena ir kituose, mažesniuose miestuose ar yra turėjusios tokių patirčių), kuri buvo itin svarbi atliekamam tyrimui.

Kitas aspektas, kurį yra svarbu paminėti atsižvelgiant į atlikto tyrimo specifiką, yra tyrimui surinkta medžiaga bei pasirinktas jos rinkimo būdas. Nors pirminis interviu klausimynas buvo sudarytas dalinai remiantis teorine prieiga, kita literatūra bei šaltiniais, perskaitytais besiruošiant tyrimui, taip pat tyrėjos turima patirtimi bei iš anksto egzistuojančiu žinojimu apie tiriamą lauką, visi klausimai turėjo būti gerai apgalvoti, siekiant užtikrinti saugumą, pasitikėjimą, atvirumą. Be to,

¹⁵⁰ I10, interviu su autore, 2022-11-09.

¹⁵¹ I12, interviu su autore, 2022-11-19.

¹⁵² I7, interviu su autore, 2022-10-29.

¹⁵³ I4, interviu su autore, 2022-10-28.

kiekviename interviu tyrėja taip pat pateikdavo nemažai situacinių klausimų, reaguodama į informančių atsakymus, jų nuotaiką, bendravimo (ne)atvirumą, tačiau tokie klausimai potencialiai yra dar labiau persmelkti tyrėjos turimų išankstinių nuostatų. Atsižvelgiant į tyrime iškelto problemos kontekstualumą, galima suprasti, kad nagrinėjama tema yra sudėtinga, joje persipina nemažai skaudžių išgyvenimų, patirčių, įsitikinimų. Dalis informančių atsakymų, pasidalintų istorijų stipriai paveikė tyrėją, sukeldavo nemalonus, neigiamas emocijas, kurios, savo ruožtu, darė įtaką toliau užduodamiems klausimams, interviu struktūros keitimui, pasirinkimams, ar reikėtų toliau nagrinėti šiuos sudėtingus išgyvenimus, istorijas, ar kaip tik vertėtų pereiti prie kitos temos.

Nors pasirinkta metodologija pakankamai aiškiai nusakė ir sudėliojo tyrimo eigą, surinktų duomenų analizei, išskirtoms temoms ir jų aprašymui neišvengiamai turėjo įtakos asmeninės tyrėjos nuostatos. Tematinis turinio kategorizavimas gali apriboti ir kai kurios svarbios temos ar su temomis susiję aspektai gali būti praleidžiami kaip nesvarbūs, nors kitiems tyrėjams, turintiems kitokias nuostatas jie galbūt pasirodytų įdomūs ir svarbūs.

Apibendrinant, tokia tyrimo prieiga, nors ir turi tam tikrų trūkumų, leidžia į analizuojamą problemą pažvelgti žymiai giliau, atrasti rezultatus, kurie nors ir nebūtinai būdingi platesnei kriterijus atitinkančiai grupei, tačiau yra giluminiai. Tai, kad tam tikri aspektai pasikartojo ir buvo aptariami visų ar beveik visų informančių, vis tiek leidžia bent iš dalies daryti išvadą, kad panašios temos turėtų varijuoti ir tarp kitų Lietuvoje gyvenančių ir LGBT+ save priskiriančių moterų apmąstymuose apie migraciją.

Išvados

Šiame darbe remiantis Niros Yuval-Davis pilietybės samprata, buvo siekta išskirti, kokios pagrindinės pilietybės išraiškos atsiskleidžia Lietuvoje gyvenančių ir save LGBT+ priskiriančių moterų apmąstymuose apie migraciją. Darbe taip pat buvo siekiama išsiaiškinti, kaip medijose, žiniasklaidoje cirkuliuojančios istorijos apie LGBT+ asmenis/ bendruomenę, veikia LGBT+ save priskiriančių moterų požiūrį į migraciją ir kokį dėmenį tai suteikia jau išskirtoms pilietybės išraiškoms. Atliktas tyrimas atskleidė, kad migracijos ir pilietybės temos yra glaudžiai susijusios – analizuojant, kokios priežastys ir lūkesčiai yra susiję su asmenų pasirinkimu likti arba išvykti, ar tiesiog svarstant apie išvykimo galimybę, Lietuvoje gyvenančių LGBT+ moterų apmąstymuose taip pat atsiskleidžia ir skirtingos pilietybės, apibrėžtos remiantis Nira Yuval-Davis, išraiškos. Šios pilietybės išraiškos išryškėja per lytims priskirtus vaidmenis, visuomenėje nusistovėjusį požiūrį, LGBT+ asmenis diskriminuojančius/ išskiriančius įstatymus. Tuo pačiu tokios pilietybės išraiškos dar kartą įtvirtina heteronormatyvumo ir patriarchyto principus, būdingus šiuolaikinėms

visuomenėms. Tai patvirtina Lietuvoje gyvenančių LGBT+ moterų pilietybės klausimo problemišumą – viena vertus, LGBT+ asmenys yra ir turėtų būti laikomi piliečiais, tačiau tiriamosios grupės atsakymai atskleidė, jog jų turima pilietybė negali būti laikoma pilna, tapati visuomenės hetero- grupės pilietybei. Be to, tiriamoji grupė taip pat susidūrė su dar vienu jas ribojančiu, į marginalią padėtį pastatančiu veiksniu – tyrimo rezultatai atskleidė, kad tam tikri kūno kontrolės aspektai yra susiję būtent su informančių moteriškumu, o ne seksualumu.

Sudarant atrankos kriterijus daryta prielaida, jog moterims bus svarbus reprodukcijos klausimas pasitvirtino nemažos dalies informančių atsakymuose, todėl reprodukcija buvo išskirta kaip atskira pilietybės forma. Kitos informančių atsakymuose išryškėjusios pilietybės išraiškos buvo saugumo pilietybė, civilinės sąjungos pilietybė, trans- pilietybė, medicininė pilietybė bei moters pilietybė. Visos šios pilietybės išraiškos atskleidė, kas Lietuvoje gyvenančioms ir LGBT+ save priskiriančioms moterims yra svarbiausia apmąstant savo santykį su valstybe, kurioje jos pasirenka gyventi, apmąstant, ko šioje valstybėje joms trūksta. Šios pilietybės išraiškos, šių pilietybių svarba Lietuvoje gyvenančioms ir LGBT+ save priskiriančioms moterims taip pat buvo sustiprinta, išanalizavus informančių atsakymus apie medijų įtaką jų požiūrio į migraciją ir savivokos formavimui(si). Ši tyrimo dalis atskleidė dvejopą medijų veikimą – medijose cirkuliuojančios istorijos gali veikti kaip katalizatorius išvykti arba, priešingai, kaip paskata pasilikti ir siekti prisidėti prie valstybei reikalingų pokyčių kūrimo ir įgyvendinimo. Pasirinkta teorinė prieiga siejasi ne tik su tyrimo rezultatais, bet ir su informančių atsakymais. Vienas pagrindinių to įrodymų yra kelių informančių atsakymuose išryškėjęs savo padėties kaip nevisavertiškos visuomenėje vertinimas.

Visa tai padeda atskleisti ir įtvirtinti LGBT+ asmenų padėties problemišumą Lietuvoje, pažvelgti į šių asmenų pilietybę kaip į tyrimo vertą reiškinį, geriau suvokti Lietuvoje gyvenančių LGBT+ moterų specifiką. Kompleksiška, struktūrinė Lietuvoje gyvenančių LGBT+ moterų pilietybė parodo, jog net ir turint formalią pilietybę, LGBT+ asmenims trūksta kai kurių bazinių poreikių ir teisių užtikrinimo, o tai, savo ruožtu, atskleidė, jog heteronormatyvumu grįstoje visuomenėje LGBT+ asmenų marginalizavimas yra itin gajus. Atliktas tyrimas ne tik padėjo suvokti Lietuvoje gyvenančių ir LGBT+ save priskiriančių moterų pilietybės kompleksškumą, bet ir poreikį tam tikras sąvokas apibrėžti už binarinės sistemos ribų. Sąvokas struktūruojant per binarinę sistemą yra apriojamas šių sąvokų, tiriamų subjektų konteksto platesnis suvokimas, viskas yra perleidžiama per „priklausymo-atskirties“ ar „buvimo-nebuvimo“ prizmę, o tai, savo ruožtu, toliau įtvirtina įsigalėjusias nuostatas (tyrimo atveju – heteronormatyvumą). Dėl šios priežasties kaip laipsnišką kategoriją yra svarbu suvokti ne tik lytį, bet ir pilietybę. Tik toks mąstymo būdas gali

užtikrinti realų ir gilų problemos suvokimą, atitinkamą požiūrį į visuomenėje esančių mažesnių grupių skirtumus. Be to, šiuo darbu buvo praplėstas ir atnaujintas tyrimų apie Lietuvos LGBT+ asmenis laukas, į anksčiau atliktų tyrimų grupę buvo įtraukti svarbūs moteriškumo bei savivokos dėmenys.

Atsižvelgiant į tyrimo rezultatus bei išskirtus tyrimo ribotumus ateityje būtų galima ir toliau nagrinėti Lietuvos LGBT+ asmenų pilietybę kaip laipsnišką, struktūrinę kategoriją. Visų pirma, būtų galima praplėsti tiriamųjų grupės lauką ir panašų tyrimą atlikti apie Lietuvoje gyvenančius ir LGBT+ save priskiriančius vyrus bei jiems svarbias pilietybės išraiškas. Toks tyrimas, lyginamoji analizė su atliktu tyrimu padėtų išsiaiškinti potencialias skirtis egzistuojančias LGBT+ bendruomenėje (N. Yuval-Davis samprata). Be to, atsižvelgiant į tai, kad apklaustos trans- moterys kai kuriais aspektais pabrėžė labai išskirtines patirtis, tokias vidines LGBT+ skirtis taip pat galėtų padėti išryškinti ateities tyrimas apie išskirtinai trans- asmenų pilietybę. Nagrinėto tyrimo lauką taip pat padėtų praplėsti tyrimai, įtraukiantys LGBT+ asmenis, pasirinkusius išvykti iš Lietuvos, ar LGBT+ asmenis, pasirinkusius atvykti į Lietuvą iš kitų valstybių, kuriose LGBT+ asmenų padėtis yra problemiškesnė. Panašaus pobūdžio tyrimai taip pat galėtų būti praturtinti įtraukus daugiau respondentų, pakeitus atrankos principus ir taip užtikrinant potencialiai informatyvesnių atvejų atranką. Dvejopas tyrimo tikslas taip pat suteikia pagrindo mąstyti apie tyrimus, kurie galėtų būti atlikti medijų ir LGBT+ pilietybės sąsajos srityje. Visų pirma, būtų galima atlikti išsamią analizę ir išsiaiškinti, kokios temos ir per tai kokios LGBT+ pilietybės išraiškos vyrauja Lietuvos žiniasklaidoje. Taip pat papildomas dėmesys galėtų būti skiriamas medijų ir migracijos santykiui.

Literatūros ir šaltinių sąrašas

1. Anthias, Floya ir Nira Yuval-Davis, *Racialized Boundaries: Race, Nation, Gender, Colour and Class and the Anti-Racist Struggle*, London: Taylor and Francis, 2005.
2. Braun, Virginia, ir Victoria Clarke, „Using thematic analysis in psychology.“ *Qualitative research in psychology*, 3 (2), 2006, p. 77–101.
3. Butler, Judith, *Gender Trouble: Feminism and the Subversion of Identity*, New York: Routledge, 1990.
4. Davydova, Darja, „Baltic Pride 2010: Articulating Sexual Difference and Heteronormative Nationalism in Contemporary Lithuania“, *Parades of Pride or Shame: Documenting LGBTQ Visibility in Central and Eastern Europe* 2 (2), 2012.
5. Erlingsson, Christen, ir Petra Brysiewicz, „Orientation among multiple truths: An introduction to qualitative research“, *African Journal of Emergency Medicine*, 3 (2), 2013, p. 92-99.
6. Evans, David T., *Sexual Citizenship: the Material Construction of Sexualities*, London: Routledge, 1993.
7. Foucault, Michel, *Seksualumo istorija*, Vilnius: Vaga, 1999, Pirma knyga: „Valia žinoti“.
8. Frėjutė-Rakauskienė, Monika, „Etninių grupių, imigrantų ir LGBT žmonių reprezentacija Lietuvos interneto dienraščiuose“, in *Nuomonės raiška Lietuvos Internetinėje erdvėje: žmogaus teisės, etika ir teisminė praktika*, sud. Lietuvos žmogaus teisių centras, 2015.
9. Hilton-Morrow, Wendy ir Kathleen Battles, *Sexual Identities and the Media*, New York: Routledge, 2015.
10. Yue, Audrey ir Ryan Lim, „Digital sexual citizenship and LGBT young people's platform use“, *International Communication Gazette* 84 (4), 2022, p. 331-348.
11. Yuval-Davis, Nira, *Gender and Nation*, London: SAGE Publications Ltd, 1997.
12. Yuval-Davis, Nira, *The Politics of Belonging: Intersectional Contestations*, London: SAGE publications Ltd, 2011.
13. Jarmo.net, „LGBTQ+ mokiniai renkasi emigraciją: iš jų pasityčioja net dalis mokytojų“, 2021, LGL, <https://www.lgl.lt/naujienos/lgbtq-mokiniai-renkasi-emigracija-is-ju-pasitycioja-net-dalis-mokytoju/>.
14. Johnson, Dana N., „We are Waiting for You: The Discursive (De)construction of Belgrade Pride 2009“, *Parades of Pride or Shame: Documenting LGBTQ Visibility in Central and Eastern Europe* 2 (2), 2012.
15. Kravčenko, Karina, „Karina Kravčenko. Ar ir kaip keičiasi lietuvių požiūris į homoseksualumą?“, LRT, 2020, <https://www.lrt.lt/naujienos/nuomones/3/1197049/karina-kravcenko-ar-ir-kaip-keiciasi-lietuviu-pozuiris-i-homoseksualuma>.

16. LRT, „Nesant galimybės įteisinti tos pačios lyties partnerysčių Lietuvoje, dažnai pasirenkamas kelias – emigracija“, 2021, <https://www.lrt.lt/mediateka/irasas/2000183179/nesant-galimybes-iteisinti-tos-pacios-lyties-partnerysciu-lietuvoje-daznai-pasirenkamas-kelias-emigracija>.
17. LRT, „Vilniuje atnaujinta vaivorykštės spalvų perėja“, LRT, <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1709347/vilniuje-atnaujinta-vaivorykstes-spalvu-pereja>.
18. Mackie, Vera C. „Rethinking sexual citizenship: Asia-Pacific perspective“, *Sexualities* 20 (1-2), 2017.
19. Made in Vilnius, „Panoramos“ perėjoje toliau tęsiasi vėliavų kova“, Made in Vilnius, <https://madeinvilnius.lt/naujienos/miestas/panoramos-perejoje-toliau-tesiasi-veliavu-kova/>
20. Marshall, Daniel, et al, „Restricted modes: Social media, content classification and LGBTQ sexual citizenship“, *New Media & Society*, 23(5), 2021, p. 920–938.
21. Marshall, Thomas Humphrey, *Citizenship and Social Class*, Cambridge: Cambridge University Press, 1950.
22. Masiokaitė-Liubinienė, Austėja ir Ignas Jačauskas, „Kaunas Pride“ eitynės baigėsi: dalyvavo apie 2 tūkst. asmenų, sulaukyti 22 žmonės“, *Kauno Diena*, <https://kauno.diena.lt/naujienos/kaunas/miesto-pulsas/kaune-kaunas-pride-eitynes-yra-sulaikytu-zmoniu-nuolat-pildoma-1041462>.
23. Mikelėnaitė, Rasa, ir Viktorija Andrejevaitė. "LGBT asmenų priežiūra pirminėje sveikatos priežiūros grandyje Lietuvoje. Anoniminis anketinis šeimos gydytojų ir LGBT bendruomenės tyrimas." *Visuomenės sveikata*. No. 1 (88), 2020, p. 76-85.
24. Mole, Richard C. M., „Identity, Belonging and Solidarity among Russian-speaking Queer Migrants in Berlin“, *Slavic Review*, 77(1), 2018, p. 77-98.
25. Mole, Richard C. M., et al, „The impact of migration on the sexual health, behaviours and attitudes of Central and East European gay/bisexual men in London“, *Ethnicity and Health*, 19(1), 2014, p. 86-99.
26. Oficialiosios statistikos portalas, „Skaitmeninė ekonomika ir visuomenė Lietuvoje (2020 m. leidimas)“, Lietuvos statistika, 2020, <https://osp.stat.gov.lt/skaitmenine-ekonomika-ir-visuomene-lietuvoje-2020/gyvenimas-internete>.
27. Peled, Yoav, „Ethnic democracy and the legal constructin of citizenship: Arab citizens of the Jewish state“, *American Political Science Review*, 86(2), 1992, p. 432-443
28. Platūkytė, Domantė, „Pirmosios „Baltic Pride“ eitynės: sulaukyti politikai, ašarinės dujos ir maldos prie Arkikatedros“, LRT, 2020, <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1176247/pirmosios-baltic-pride-eitynes-sulaikyti-politikai-asarines-dujos-ir-maldos-prie-arkikatedros>.

29. Redai, Dorottya, „Un/Queering the Nation?: Gender, Sexuality, Nationality and Homophobia in the Media Discourse on the Violence against the 2008 Gay Pride in Budapest“, *Parades of Pride or Shame: Documenting LGBTQ Visibility in Central and Eastern Europe* 2 (2), 2012.
30. Renkin, Hadley Z., „Homophobia and queer belonging in Hungary“, *Journal of Global and Historical Anthropology* 53, 2009.
31. Richardson, Diane, „Rethinking Sexual Citizenship“, *Sociology* 51 (2), 2017, p 208-224.
32. Richardson, Diane, „Sexuality and Citizenship“, *Sociology* 32 (1), 1998, p. 83-100.
33. Rupšienė, Liudmila, *Kokybinių tyrimų duomenų rinkimo metodologija* (Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla, 2007).
34. Spijkerboer, Thomas, sud., *Fleeing Homophobia Sexual Orientation, Gender Identity and Asylum*, New York: Routledge, 2015
35. Taljūnaitė, Meilutė, „Pilietybė ir socialinė atskirtis šiuolaikinėje Europoje“, *Filosofija, sociologija* 4, (2004), p. 46-49.
36. Tamulionytė, Eglė ir Aivaras Žilvinskas, *Translyčių asmenų padėtis Lietuvoje: nacionalinė apžvalga*, 2019.
37. Valaitis, Jonas, „Trans autonomija“ narys Andre: ne psichiatrai turi vertinti, ar žmogus yra translytis“, Jarmo.net, <https://www.jarmo.net/2022/02/trans-autonomija-narys-andre-ne.html>.
38. Weeks, Jeffrey, „The Sexual Citizen“, *Theory, Culture and Society*, 15 (3-4), 1998, p. 35-52.
39. Zappulla, Antonio, „Forgotten twice: the untold story of LGBT refugees“, World Economic Forum, <https://www.weforum.org/agenda/2018/01/lgbt-refugees-untold-story/>.
40. Zdanevičius, Arnoldas et al „LGBT teisių apsauga ir socialinės atskirties tyrimas“, 2007, <https://www.lygybe.lt/data/public/uploads/2016/02/lesbieciu-geju-biseksualu-ir-transeksualu-lgbt-teisiu-apsauga-ir-socialines-atskirties-tyrimas.pdf>.

Summary

The title of this research paper is as following: ‘The Views of LGBT+ Women Residing in Lithuania on Migration through the Citizenship Concept of Nira Yuval-Davis’. The conundrum for this research paper rises from the fact that nowadays’ societies are structured based on highly heteronormative and patriarchal perceptions meaning that LGBT+ people (especially homo- and trans- components) are usually considered to be out of the ordinary, out of the boundaries of „normality“, marginalized within the society. The traditional liberal concept of citizenship is described in binary terms – an individual either has or does not have a citizenship. However, N. Yuval-Davis conceptualizes citizenship in a more structural, gradual way. According to N. Yuval-Davis, citizenship should be considered as individual’s belonging to a certain community and as being affected, formed by various factors such as gender, sexuality, ethnicity, etc. Such conceptualization of citizenship serves in analyzing whether marginalized groups within the society feel as if their citizenship is not ‘full’.

The main objective of this research paper was to analyze, what different forms of citizenship (as conceptualized by Nira Yuval-Davis) can be identified in how LGBT+ Women Residing in Lithuania are thinking about migration, what personal or mediated stories they remember as the most important ones and how these stories are affecting research group’s views on migration as well as how these stories help to understand identified forms of citizenship in a better way. In order to achieve this objective 5 targets were set:

1. To provide relevant literature review based on the main aspects identified within the problem of this research paper.
2. To collect interviews from LGBT+ women residing in Lithuania.
3. To introduce and conceptualize theoretical approach relevant for the research.
4. To compose methodology best suited for the analysis of collected data.
5. To analyze what forms of citizenship are present in the views of LGBT+ women residing in Lithuania on migration and how these views are affected by mediated LGBT+ stories.

The analysis has revealed that migration and citizenship topics are closely related – by analysing what are the reasons and expectations related to individuals’ choice to stay in/ leave Lithuania or individual’s thoughts about the possibility of migration, it was possible to identify what kind of different forms of citizenship are present in the views of LGBT+ women residing in Lithuania. Different forms of citizenship reaffirm the principles of heteronormativity and patriarchy that are characteristic to nowadays societies. This demonstrates and proves that the question of

citizenship of LGBT+ women residing in Lithuania is problematic on its own: on the one hand, LGBT+ people should be considered as having citizenship, however the answers from research group revealed that the citizenship that is ensured for them cannot be considered as full or as identical to the one that is ensured for hetero- people. In addition, the analysis has revealed several aspects (e.g. body control) that are specific to the informants being women, meaning that research group is part of two marginalized communities. The analysis has revealed 5 different forms of citizenship present in the analysed views on migration: safety citizenship, family citizenship (divided into two topics of civil union citizenship, and reproduction citizenship), trans- citizenship, medical citizenship, and women citizenship.

The analysis of how mediated or personal stories are affecting informants' views on migration has deepened the understanding on how different forms of citizenship are important for the informants. It was identified that media can affect LGBT+ women's views on migration in two very different ways – the stories about LGBT+ present in the media can either be a factor that contributes to the intention to move out from Lithuania or by contrast such stories can become an incentive to stay in Lithuania and to work towards the political changes that need to be implemented to ensure better conditions for LGBT+ people in Lithuania.

This research has confirmed that the situation of LGBT+ people in Lithuania is problematic and that their citizenship cannot be understood in binary terms. The citizenship of LGBT+ women residing in Lithuania is not „full“ in the context of heteronormative and patriarchal principles. Understanding citizenship as a gradual, structural rather than a binary category ensures a better, more in depth understanding of the situation of marginalized groups in Lithuania. Future research papers could focus on the citizenship of LGBT+ men residing in Lithuania, or LGBT+ people that have moved out of Lithuania. A deeper analysis on trans- people citizenship in Lithuania would also be beneficial. In addition, research on what forms of citizenship are present in Lithuania's media coverage of LGBT+ could also be made.

Priedai

Priedas nr. 1 – Interviu klausimynas

Sveiki, aš esu Roberta Miškinytė, studijuojau Vilniaus universiteto TSPMI. Šiuo metu atlieku tyrimą apie Lietuvoje gyvenančių ir LGBT+ save priskiriančių moterų požiūrį į migraciją. Tyrime naudosis trumpinį LGBT+, tačiau norėčiau pabrėžti, kad jis yra įtraukus visoms moterims, neapibrėžiančioms savęs heteroseksualiomis. Norėčiau jums padėkoti, kad skyrėte man laiko.

Interviu metu naudosis garso įrašymo techniką tam, kad vėliau atliekama analizė galėtų būti kuo tikslesnė ir tikslingesnė. Duomenys bus naudojami apibendrinimui, jūsų vardas vėliau bus pakeistas slapyvardžiu. Įrašyta informacija bus naudojama tik šiam tyrimui, įrašas bus saugomas ir neprieinamas jokiems kitiems asmenims. Ar sutinkate, kad pokalbis būtų įrašinėjamas? ir/ar filmuojamas?

Jūsų išsakytos mintys ir pastebėjimai mano darbui labai svarbūs. Noriu sužinoti, kaip jūs apmąstote migracijos klausimą. Tyrimui labai svarbu, kad savo mintis išsakytumėte atvirai ir nuoširdžiai, remtumėtės savo patirtimi. Kaip jau buvau minėjusi, interviu užtruks apie 1 val. Ar turite klausimų prieš pradėdant interviu?

1. Ar mėgstate keliauti po pasaulį ir Lietuvoje? Ką jums reiškia galimybė pakankamai laisvai judėti?
2. Kaip manote, kokios galėtų būti esminės išvykimo iš Lietuvos priežastys?
3. Kokie yra su šiomis priežastimis susiję migracijos lūkesčiai?
4. Kiek svarbios jums pačiai atrodo šios priežastys/ lūkesčiai?
5. Ar mąstant apie išvykimą jums atrodo svarbi artimųjų nuomonė? Kodėl taip/ ne?
6. Kaip manote, ar migracijos tema apskritai yra aktuali jūsų aplinkoje? Kuo ji yra (ne)aktuali?
7. Galbūt galėtumėte pasidalinti istorijomis/ pokalbiais apie migraciją su savo aplinkos žmonėmis?
8. Galbūt pažįstate/ žinote LGBT+ moterų, kurios pasirinko išvykti iš Lietuvos?
 - A. Jei pažįsta: Kokias migracijos priežastis nurodė šios moterys? Galbūt žinote, ar jos gailisi savo pasirinkimo? Ar migracija patenkino jų turėtus lūkesčius?
9. Galbūt savo aplinkoje turite LGBT+ moterų, kurios gyvena Lietuvoje? Galbūt žinote ar numanote tokio pasirinkimo priežastis?
10. Ar pati esate svarsčiusi apie migraciją, ilgesnį išvykimą? Kodėl taip/ ne?
11. Kodėl jums yra svarbu likti gyventi Lietuvoje?

12. Kaip manote, ar Lietuvoje egzistuoja vidinė skirtis tarp Lietuvos miestų tolerancijos LGBT+ žmonėms klausimu?
13. Kokios žiniasklaidoje cirkuliuavusios/ cirkuliuojančios istorijos apie LGBT+ migraciją jums atrodo svarbios ir įdomios?
14. Kaip jos formavo jūsų požiūrį į migraciją? Ar jį keitė?
15. Galbūt jums kilo dar minčių, kurių neišsakėte atsakinėdamas į užduotus klausimus ir norėtumėte jomis pasidalinti?

Priedas Nr. 2 – magistro darbe naudotų citatų sąrašas (pateikiamas eilės tvarka)

I8: „...situacija Lietuvoje yra ant tiek nepalanki, sakykime, žmonėm, kad kitų tas, tie lūkesčiai yra toks visiškai absoliutus minimumas. <...> norėdami išvykti, kad kažkur kitur galės antrą pusę paimti už rankos ir tada eiti gatve ir nesulaukti žvilgsnio, nesulaukti komentaro ar tiesiog, sakykime, fiziškai save išreikšti.“

I1: „...susikibę už rankų <...> tuo tarpu einant su mergina tu jau žiūri, kokie žmonės eina aplinkui ir nesijauti saugus, nes tiesiog bijai, kad kažkas apšauks...“

I2: „Jeigu aš jausčiau, kad tarkim, kad mano vaikui gresia kažkoks pavojus, aš irgi bėgčiau...“

I3: „Per pačią pandemiją iškeliavo, <...> daugiau dėl tokių psichologinių, su tėvais susijusių dalykų. Jai reikėjo tiesiog pabėgti, pradėti iš naujo.“

I6: „...ji jautė, jog jos tėvai jos nepriims. <...> išvažiuoti į kažkokią saugią erdvę, kur ji pati gali kurti savo taisykles, sukurti savo aplinką...“

I1: „...čia susijęs su visiškai su LGBT, tai vienas pažįstamas iš studijų išvažiavo būtent gyventi į Norvegiją ir ir susituokė tenai ir, žodžiu, dabar bandys dabar gal jau ir šeimą kurti.“

I2 : „...per tą patį LRT irgi ir nemažai emigrantų buvo kalbėję, <...> kurie būtent susiduria su ta pačia situacija, kad Lietuvoj niekas nevyksta, būtent dėl tos pačios santuokos. Dauguma išvyksta, nes na nori šeimos...“

I7: „Dauguma žmonių mano aplinkoj nori išvykti dėl to, kad jaučia nepritapimą Lietuvoj, negali kurti šeimų su tos pačios lyties žmonėmis, negali turėti vaikų ir taip toliau.“

I8: „...jeigu tu turi antrą pusę, su kuria tu pakankamai ilgai jau būni ir tau jau norisi tų kitų žingsnių jūsų, žinai, gyvenime ir ateity ir tu nori kurti kažką daugiau, kas tau būtų tada aktualu: santuoka, vaikai ar kažkas tokio, tu tada ir ieškai tokios vietos, kurioje tau tai būtų įmanoma ir tada tu tiesiog jaustumėis pilnavertišku visuomenės žmogum...“

I8: „Nors asmeniškai dabar santuoka ar vaikai tikrai nėra aktualūs, bet vėlgi, tada reikia nepamiršt, kad LGBT žmonės nėra tikrai same-sex couples (tos pačios lyties poros) ir yra pilna trans žmonių, kuriems irgi reikalingi pokyčiai...“

I1: „aš labai dar tikiuosi, kad vis dėlto partnerystė, ta pati sąjunga, kuri dabar yra labai taisyta pertaisyta ir panašiai. <...> kad kažkas pasikeis ir, kad mes tikrai galėsime surinkti pakankamai balsų ir požiūris pasikeis.“

I5: „Nežinau, kad politikai turėtų daugiau įdėti darbo į šitą visą dalyką, nes jau tikrai nusibodo, kad nu nelabai, kas keičiasi ir atrodo paprastas dalykas, bet tiek daug kovot reikia ir, kad tenai santuoka būtų įteisinta, ir ta partnerystė...“

I1: „Tai aš galbūt to tikėčiausi ir faktas, jeigu planuočiau ilgalaikiui išsikraustymui į kitą šalį, tai norėčiau matyti toje šalyje galimybes tiek ar tai partnerystei, ar tai netgi jau ir santuokai kažkokiai vienos, tos pačios lyties asmenų. Man tai būtų turbūt irgi tas toks breakpoint'as (lūžio taškas) visai“

I4: „Ir, pavyzdžiui, aš tai nežinau, kaip aš elgčiausi tokiu atveju, jeigu aš turėčiau rimtus santykius su tos pačios lyties asmeniu ir aš, pavyzdžiui, norėčiau susituokti. Nu tai kaip man elgtis? Mano valstybė net nepripažįsta tokių teisės, aš net negaliu net partnerystės jokios negaliu įteisinti.“

I10: „su tokiais visokiais labai kompromisiniais variantais“

I3: „...porų, kurios iškeliauja, susituokia ir bandė grįžt, bet jų nepripažino kaip porų, ta prasme, bet tai irgi yra faktorius, kuris mus stabdo“

I7: „Partnerystės įstatymas kuo man svarbus? Man man asmeniškai tai svarbus kaip žiūrint egoistiškai, kad aš galbūt kažkada norėsiu susituokt, bet lygiai taip pat nu tai elementari žmogaus teisė.“

I2: „Aš tikrai labai labai norėčiau savo šeimos, norėčiau vaikų...“

I1: „...tikra, ar tokios galimybės galbūt atsiras ten po penkių ar dešimt metų.“

I10: „Bet kol nėra dar tokios net teorinės galimybės, net negali galvot, kad aš norėčiau įsivaikint. Tu gali norėt, bet tu net neturi, nu kaip tu nieko negali daryt, nėra įstatymo, tu negali daryt.“

I7: „Dauguma žmonių mano aplinkoj nori išvykti dėl to, kad jaučia nepritapimą Lietuvoj, negali kurti šeimų su tos pačios lyties žmonėmis, negali turėti vaikų.“

I10: „Tada, aišku, galimybės įsivaikinti, galimybės, kad kitas partneris galėtų įsivaikinti vaiką, kuris yra biologinis to žmogaus vaikas, nu ta prasme, kad būtų, įstatymų bazės man tikrai tikrų trūksta.“

I3: „...su T (trans-), man atrodo, su ten truputį kiti klausimai eina. Dėl to, kad jeigu tu nebūtinai atrodai tokios lyties kaip jautiesi ar panašiai, kad gali susidurt su visai kitokiais klausimais ir sunkumais.“

I6: „...gimė ne tam kūne, sakykim, ir Lietuvoje tai yra tiesiog per daug sudėtingas kelias. <...> Bet ne visi yra tiek stiprūs, kad eitų Lietuvoj šituo keliu, nes jis yra labai labai varginantis, ypatingai brangus ir labai sudėtingas, ir tu negali pilno kelio praeiti, kurio dalis tų žmonių iš tiesų nori. Tai buvo dar ir šitos priežastys, dėl ko paliko Lietuvą, nes tiesiog kitur yra paprasčiau tapti savimi, sakykim, ne tik vidumi, bet ir išoriškai.“

I8: „...sakykim, lesbietės gali būti transfobės ar dar kažokie tokie aspektai tiesiog.“

I3: „...queer bendruomenė <...> yra daug labiau atvira tiek trans žmonėms...“

I11: „...viena priežastis, dėl ko aš norėjau pati emigruoti, <...> labai toks uždarumas yra ypač LG... vyrų arba ir moterų apie trans- asmenis.“

I7: „...aš girdėjau daug istorijų su kartėlio priemaišoms, su įvairiu smurtu, fiziniu, psichologiniu, šeimos atstūmimo ir taip toliau. Labiau vyrauja tos neigiamos istorijos, negu tokios, kaip mano, turbūt. Ypač trans- žmonių...“

I10: „...žmogus, kuris yra trans-, man atrodo. Ir na jis ten, aišku, buvo paslėpęs savo veidą ir taip toliau. Bet kad irgi kažkaip įsiminė, kad nu ten tas žmogus turi slėptis.“

I12: „Lietuvoj galima atleist žmogų dėl to, kad jis yra trans-“

I12: „Po šimto penkiasdešimt aplikacijų į įvairias pozicijas aš gavau dvylika nu kvietimų į interviu. <...> Pirmą kartą nu aš labai stipriai jaučiu, kad mane engia, nes amžiaus moteris, trans-, užsienietė.“

I12: „...tolerantiški LGBT atžvilgiu, jo, ir įmonės, organizacijos ir taip toliau. Bet kaip aš jau minėjau, ta tolerancija, apsiriboja būtent žodžiais, o ne veiksmais. <...> Lietuvoje, kai įmonė telekomo įmonė deklaruoja, kad ji yra LGBT friendly (draugiška LGBT), o su ta įmone reikia visą savaitę kovoti, kad ji pakeistų mano asmens duomenis, po to, kai aš jau legaliai per teismą pakeičiau savo asmens duomenis. <...> Tas pats buvo su vienu banku, kuris save reklamavo per Baltic Pride. Kur nenorėjo pakeist mano asmens duomenis, galų gale priėmė sprendimą pakeist. Po dienos man paskambino ir pasakė, kad vis tiek sprendimas neteisingas, atgal viską pakeitė, tik kai aš jiems vos ne teismais pagrasinau jie pagaliau pakeitė mano asmens duomenis.“

I12: „...mes trans žmonės Lietuvoje mes esam egzotika, jo. Dėl to niekas neturi įtarimų, moteris ne taip atrodo, galbūt čia trans-. Tokio įtarimo nėra...“

I11: „Arba tiesiog tas švietimas, tas matomumas trans žmonių ir trans moterų yra žymiai mažesnis nei, kad užsienyje.“

I4: „Taip pat aš dar tokių stiprių socialinių demokratinių pažiūrų. Tai man, pavyzdžiui, labai svarbu, kad valstybė užtikrintų tam tikras socialines teises, tokias kaip švietimas, sveikatos apsauga...“

I1: „...ko aš tikėčiausi iš tos valstybės <...> tai būtų turbūt pirmas punktas išvystyta sveikatos ta pati visa infrastruktūra ir draudimas, ir ir panašiai. Man tai yra iš tikrųjų labai svarbu, aš tada jaučiuosi saugi...“.

I1: „...Lietuvoj ties sveikatos sistema visa jaučiuosi pakankamai saugi, nes žinau, kad galiu gaut pagalbą bet kada, bet kur ir bet kaip...“

I11: „Dėl sveikatos, nu taip. <...> tęsti savo tranziciją, savo gydymą tiesiog kitose šalyse, nes šiuo metu Lietuvoje dar tikrai yra yra brangiau, nes tai yra, tai nėra kompensuojamas, vaistai nėra kompensuojami.“

I12: „...jeigu dar turėt omeny, kad nu iš finansinės pusės kitos procedūros, operacijos yra žymiai brangiau. Kitose šalyse jos yra kompensuojamos, kitose šalyse yra apsauga, kitose šalyse yra daug lengviau viską praeit.“; „Man tai yra gyvenimo, nu nu kaip kokybė, kurią aš galiu sau sukurti čia tik savo pinigais, o kitoj šaly su sistemos pagalba.“

I12: „Kitose šalyse, toj pačioj V, visos procedūros, visi vaistai, visos operacijos, viskas yra kompensuojama. Lietuvoj nėra.“

I11: „Yra pažįstamos, kurios yra (pauzė), kurios būtent norėjo (pauzė) išvykti iš Lietuvos, nes jos nori susituokti užsienyje, jos tada nori tiesiog irgi tranziciją pradėti...“

I3: „Dėl sveikatos priežasčių būna keliauja <...>. Tai vėl gi tas trans- klausimas, jisai gali žmogų nuvesti geriausiu atveju į Olandiją, blogiausiu atveju į ten, nežinau, Indijos ten kokį, ta prasme.“

I3: „Yra nemažai žmonių mano aplinkoj, ypač tokių, taip sakykim, trans vyrų ir panašių, kurie keliauja tam, kad gautų ten hormonus, nes Lietuvoj negali gauti. Arba nelegaliai siunčiasi tarkim iš kokių UKų (Jungtinės Karalystės)...“

I12: „Gerai, valstybinės klinikos mums neteikia tų paslaugų, tai mes galim eit privačiai ir mokėt už kraujo tyrimus porą šimtų eurų kas ketvirtį.“

I12: „...vakarų šalyse, Europos vakarų šalyse arba galbūt kai kuriose kai kurios šiaurės Europos šalyse ar Skandinavijos, tiesiog būtent mano ta specifika (buvimas trans, autorės pastaba), kad, tas sveikatos rūpestis mums yra žymiai geresnė kokybė, kokybiškesni daktarai, specialistai, nei kad ką mes čia turime Lietuvoje.“

I12: „Ypač šeimos gydytojai, jo. Labai norėtusi, kad nu pagaliau būtų sveikatos priežiūros paslaugos mums, kad būtų normalesnis požiūris iš gydytojų pusės į mus, kad būtų iš valstybės institucijų geresnis požiūris, iš viso kažkoks ten teigiamas ir, kad padėtų mums nu apsiginti, jo.“

I12: „Ypač šeimos gydytojo, kuris neatsisako gydyti gripą, peršalimą vien dėl to, kad esi trans-“

I12: „Jeigu taip žiūrėt į tą dalyką kažkaip, jeigu man reikia laukt pusę metų konsultacijos pas kažkokį gydytoją, iš manęs atima tą pusę metų. Reiškia, pusmetį negyvenu.“

I12: „Dabar neseniai atsirado nu galimybė daryti hormonų terapiją, bet su labai griežtom sąlygom ir apribojimais. Pavyzdžiui susituoki, susituokę žmonės, jie negali gauti diagnozės, jie negali gauti hormonų terapijos...“.

I8: „...tikrai grupavimas galėtų būti ir pagal lytį. Nes aš įsivaizduoju, kaip ir moteris gali ieškoti tiesiog šalies, į kur norėtų emigruoti, kurioje jai būtų geriau, saugiau, kur, galbūt, uždirbtų daugiau ir panašiai.“

I2: „...susirask sau vyrą, pasigimdyk vaikų ir tu būsi laiminga. Susirasi sau vyrą, kuris uždirbs daugiau už tave ir visos problemos išsispręs. <...> Aš supratau, kad žmonės tik ant popieriaus yra ateities žiūrėtojai, galima taip pasakyti, nes realiam gyvenime <...> moteris nieko negali pasiekti, kad, apskritai, kad moters vieta vos ne virtuvėj.“

I3: „Viskas visada turi sukstis apie vyrus. Moterys tai čia, žinai, visų pirma tai jina yra moteris: vaikus gimdyt, indus plaut, žinai, ir ten, nežinau, ne per daug ir ne per mažai rodyti papus ir kojias, žinai, nu tipo.“

I3: „...identitetas iš būtent iš moterų pusės yra tiesiog nurašomas, jis nėra tiek, galbūt, svarbus ir didelis dalykas visuomenėje ypač, jeigu tau nors dalimi patinka vyrai, nu ta prasme. Kažkaip viskas aplink vyrus sukasi, biseksualūs vyrai iš tikrųjų yra gėjai, biseksualios moterys iš tikrųjų yra straight (hetero). Ta prasme, viskas visada sukasi apie vyrus“

I6: „...tu gauni gerokai mažesnę atlyginimą, negu tu iš esmės turėtum gauti, tai yra nuvertinamas tas žmogus ir ypatingai moterys. Deja, bet šitas dalykas vis dar yra Lietuvoj...“

I2: „...aš noriu įrodyti, kad ir LGBT žmonės ir apskritai moterys, jos gali siekti, jos gali turėti tikslų ne tik gaminti, tvarkyti ir panašiai, bet jos gali dirbti, užimti dideles aukštas pozicijas, jos gali pasiekti kažko savo gyvenime“

I4: „Nes aš, pavyzdžiui, nu nežinau, ar galėčiau gyvent tokioje šaly, kur man yra užtikrinama (iš konteksto galima suprasti, kad pašnekovė norėjo kalbėti apie teisės į abortą užkirtimą) teisė į abortą. Man labai svarbu kūno autonomiją jaust, kad aš galėčiau laisvai rinktis.“

I3: „Moterys irgi kažkur eitų gan aukštai, ta prasme, feministinis toksai, perspektyva tokia, kur reprodukcinės teisės ir tokie dalykai.“

I7: „Kai per „Panoramą“ negali parodyti dviejų moterų susikabinusių už rankų. Šiaip prasilenkia su realybe labai. <...> Mane tai siutina, nes tai vis tiek egzistuoja, bet žmonės priversti kažkaip užtylėti, kažką vaidinti. Teisinė bazė nesutvarkyta ir tai gėda tiesiog.“

I2: „...tai nėra normalu, nes kaip jūs galite suteikti ateitį tik vienai bendruomenei, tarkim, straight (hetero) bendruomenei, bet visiškai nenori suteikti LGBT.“

I8: „...ieškai tokios vietos, kurioje tau tai būtų įmanoma ir tada tu tiesiog jaustumėis pilnavertišku visuomenės žmogum, nes Lietuvoj, aš manau, kad žmonės, kurie renkasi likti, tiesiog turi labai žemus poreikius, ko jie šiuo metu, galbūt, nori savo gyvenime arba kiti yra tiek drąsūs likti ir gyventi iki pokyčių“

I2: „...nemažai emigrantų buvo kalbėję, <...> kad Lietuvoj niekas nevyksta, būtent dėl tos pačios santuokos. Dauguma išvyksta, nes na nori šeimos...“

I4: „Tai aš paauglystės metu Tumblr labai daug sėdėjau, <...> ten ir buvo labai tokia didelė LGBTQ community (bendruomenė) ir labai daug ten visokių tokių naujienų, ir aš ten sužinojau, ką tai iš viso reiškia, ir prisiskaičiau ten tu visų visokių etikečių, kaip čia galima save kategorizuoti ir panašiai. Ir aš tik tada pirmą kartą supratau, kokia yra mano seksualinė orientacija, nes aš iki tol net kažkaip niekada nesusimąstydavau apie tai, nes nelabai buvo kalbama apie tai.“

I7: „Aš skaitydama kiekvieno iš jų istoriją bandau atsekti tą atsiskleidimo momentą ir palyginti su savo, nes pagal tai aš konstruoju. <...> tai yra informacijos šaltinis, kadangi lytinio švietimo neturėjau ir man iš viso atrodė, kad čia viskas nenormaliai vyksta. Tai tos visos istorijos padeda pasijusti sane (sveiko proto) ir kažkaip, jo, pasidalinti su savo.“

I6: „...Šeimų maršas, kuriame buvo garsiai transliuojama, kad tokius kaip mes reikia šaudyti. Bent vieną per metus. Tai tai labai stipriai įstrigo, todėl, kad tie paaugliai, su kuriais aš dirbu savanoriaudama, jie priėmė tai asmeniškai. Ir jie mano, kad juos reikia šaudyti. Jie neverti gyventi“

I8: „...svarbu matyti dalykus, kurie yra susiję su LGBT bendruomene, nes man asmeniškai, tai yra vienas iš būdų kaip labiau jaustis priklausomai šitai bendruomenei...“

I10: „... labiau palietė neigiami dalykai, nes nu vis tiek identifikuojosi su LGBT bendruomene tai, kai rašo apie LGBT bendruomenę, tai rašo kartu ir apie mane...“

I8: „Bet televizija ar dar kažkas man yra per daug paviršutiniška, per daug buka ir tiesiog atrodo jog žmonės, taip sakant, nesuvokia savo žodžių tiesiog aktualumo ir svarbumo. Sakykime, kokią įtaką jų žodžiai daro...“

I12: „Aš bandau neskaityti tų dalykų, nes žiniasklaida iš tikrųjų labai mažai žino apie mus, labai nenori žinoti, kas yra trans. Ir be to tie straipsniai yra visai nekokybiški ir neatsižvelgia į realybę. <...> Jeigu, kai man skambina žurnalistas ir nori, kad aš kažką komentuočiau, ir niekaip negali save priversti priimt mane kaip moterį. <...> Nu žurnalistas vat šito nenori, ko iš jo tikėtis, kokio straipsnio, ta prasme, tiesiog neįdomu.“

I6: „Tai gali paimti vieną žmogų, kitą žmogų, Raskevičius ar kažkuris kitas kaip taikinys, bet į tą žmogų tiesiog sumetama viskas, kas jau ir šiaip yra. Todėl aš kažkaip, ne tai, kad visiškai nuo medijos atsitraukusi, bet būtent nuo šitų istorijų aš esu tiesiog labiau dabar jau atsitraukusi.“

I1: „labai stengiuosi neskaityti komentary, nes ypač ypač po LGBT kažkokiais straipsniais, nes visi žino, ką mes ten rasim, jau vien galima numatyti iš tų Facebook'o reaction'ų (reakcijų), kur ten angry emojis (pikti jaustukai) ten jau pirmauja ir panašiai.“

I1: „nesijauti saugus, nes tiesiog bijai, kad kažkas apšauks ypač po, čia prieš mėnesį-du, kai tuos vaikinukus užpuolė, nu neužpuolė, bet pradėjo grasinti.“

I4: „...tai, kaip medija pateikia seksualines mažumas nu man tikrai didelį nusivylimą ir pyktį kelia“

I1: „Nu ji man realumo tokio davė. Nes aš kažkaip buvau jau visai, kadangi gyvenu savo burbule kažkokiam, kur visi tave palaiko, <...>, kur atrodo, kad „oi kokie visi, kokia Lietuva atvira, kokia, kaip kaip viskas yra labai gerai“. Tada pamatai tokias istorijas, išlipi iš to savo burbulo ir ten mėšlo pilna ir nėra ten taip viskas labai gerai, ten bloga.“

I5: „...ten buvo homoseksualus vaikinys, <...> jisai ėjo su savo vaikinu iš darbo ir tiesiog vienas nepatenkintas kaimynas užsipuolė juos abu, kad kaip jūs čia atrodot, jūs čia darot gėdą <...> Ir paskui, kai jie pasidalino ta istorija, dar buvo daug žmonių, kur rašė, kad mum irgi buvo, mum irgi buvo ten visokių atvejų, tai tiesiog baisu.“

I1: „Ir aš tiesiog iš tų komentary galbūt suprantu, kad taip būtent ir yra dauguma Lietuvos, <...> tiesiog tai yra kaip paskatinimas galvoti apie migraciją“

I3: „Ir yra dar 10, 15, 20, jeigu ne 100 tokių J (informantės vardo daugiskaita) Lietuvoj, kurioms yra gal 10, 15 galbūt jau ir 40, ar ne, kurios ten, nežinau, įsijungs ten kokį TV3 ir ir pamatys, kad aš ten stoviu su vėliava ir rėkiu kažkokius žodžius ir bus tokia, o, gal man irgi tai aktualu“

I2: „moteris pasidalino, man sūnus atsiuntė serialą, kur pagrindinė veikėja yra lesbietė. Ji turi žmoną, kaip man įdomu, kaip jos gyvena. Sakau, paprastai gyvena, niekuo ypatingai negu straight (hetero) porose. Nu jo, aš galvoju. Sakau, ką jūs galvojat, kad jos, na nežinau, tenai ateina namo kažkokiais aligatoriais patampa? Aišku, kad ne, nu ta prasme, jos, tie patys žmonės, tiesiog jos pasirinko mylėti viena kitą. Tiesiog partneris. Jo, nu va, nu gerai. Ir tu matai, kad truputėlį prašviesėja jiems gyvenimas.“

I3: „...dabar tą JARMO tinklalapį kuruoja, kuris, man atrodos, yra irgi labai svarbus ir ten daug tokių yra ir įkvepiančių ir ir, galbūt, šiek tiek gąsdinančių istorijų, bet nu kurios, apie kurias turi būti šnekama.“

I10: „Aš kažkaip gal labiau iš to tipo žmonių, kurie aš geriau pakovosiu čia ir kažko ten pasidraskysiu truputėlį, kad čia būtų geriau...“

I7: „...aš tikrai norėčiau, sakau, daug daug prisidėti keičiant įstatyminę bazę Lietuvoj, aktyviau kažkaip veikti.“

I1: „...jeigu mes visi bėgsim, nebus pokyčio, mes tiesiog ignoruosim tą kažkokią problemą ir visi išvažiuosim ir tada vėl tas pats bus Lietuvoj.“

I3: „Man tiesiog atrodo, kad kad nedaryt – būtų kiauliška. Ir, nu o ką aš padarysiu iš ten kažkur, jeigu nebebūsiu, jeigu nebebūsiu viduj.“

I10: „Tai pat, galbūt, nepritapimas, kartais nepasijautimas visiškai sava kitoj šaly ir, nu nepaisant to, kad kaip ir priima, bet vis tiek yra tas jausmas, kad tu esi nu kitoks, nu tu ten rytų europietis.“ „Nu aš esu lietuvė...“

I12: „Nes čia yra mano mano namai Lietuva, nes aš pasirinkau Lietuvą. Aš čia sukūriau ten tuos savo namus“

I7: „Nes mano šaknys jau čia yra, mano šeima čia ir aš jaučiuosi čia įsikūrus.“

I4: „...kažkoks vidinis jausmas, nežinau, patriotizmas tokia bendrąja prasme. <...> čia mano tauta, aš jaučiu stiprų tautinį identitetą, nes aš gryna lietuvė.“

Priedas Nr. 3 – Interviu su I1

R.M.: Pirmas mano klausimas būtų, ar apskritai mėgsti keliauti po pasaulį ir ir Lietuvoje? Koks tavo bendras momentas su kelionėmis?

I1: Jo, labai labai mėgstu. Aišku, finansiškai apribota esu keliavimui, tai stengiuosi kiekvieną savo centą ir skirti iš tikrųjų kelionėms ir vis kažkur kažką nusipirkti bilietą, ir ir išskristi, ir pakeliauti. Tai bent jau 2-3 kelionės per metus yra mano būtinybė, grindys mano (*pašnekovė nusijuokia*). Taip.

R.M.: Supratau, o kaip su kelionėmis Lietuvoje? Ar mėgsti Lietuvoje kažkiek pakeliauti?

I1: Kažkaip nepasakyčiau, kad tiek daug keliauju Lietuvoje. Tokiam nebent... į tas jau vietas, kur jau esu buvusi. Tai ten prie jūros kartais išvažiuoti ar ar šiaip pas tėvus nuvažiuoti. Tai tik tokios kelionės iš tikrųjų Lietuvoje. Mažokai šiaip iš tikrųjų Lietuvos esu mačiusi kaip tokios. Daugiau galbūt netgi pasaulio mačiusi ir kitų šalių negu kad Lietuvos pačios.

R.M.: Okey, o tada, ką tau reiškia galimybė pakankamai laisvai judėti? Žinau, kad ji buvo apribota šiek tiek pastaruoju metu, bet žiūrėkime į tą bendrąjį principą to laisvo judėjimo.

I1: Tai šiaip labai džiaugiuosi gyvendama Europoje kaip tokioje ir, kad nereikia sukti galvos dėl vizų kažkokių, ir jau ta pati Šengeno zona, ir *bla bla bla*. Tai labai jaučiuosi iš tikrųjų pakankamai ir saugi keliaudama Europoje. Taip galiu pasakyti ir ta laisvė tokia iš to saugumo irgi ateina, manau, kažkaip. Kažkaip taip (*pašnekovė nusijuokia*).

R.M.: Gerai. Kaip manai, kokios galėtų būti esminės išvykimo iš Lietuvos priežastys? Tiesiog pačios pačios *esmingiausias*.

I1: Migracijos kaip tokios? Jau išsikraustymo?

R.M.: Jo.

I1: *Ammmm...* Pagrindinė gal man priežastis būtų nauji potyriai kažkokie, nauja aplinka, tiesiog... *mmm...*, nes aš aš turiu tokį tikslą bent metus pagyventi kažkur kitur. Tai, na nežinau, mane labai traukia Norvegija, Italija. Nu vat kažkokį tokį turiu tiesiog nenublėstamą norą pagyventi ir, manau, kad tiesiog būtų tas aplinkos pakeitimas kaip pagrindinis toks aspektas. Taip sakyčiau. O visi kiti tai tikrai susideda. Jeigu kalbant ir apie LGBT, nežinau, kokios kokios galimybės bus ateityje, po 10 metų Lietuvoj šeimą kurti ar šiaip tiesiog. Šiaip pakankamai sakyčiau jaučiuosi saugiai Lietuvoj, bet, žinau, kad kitur yra galbūt netgi *fainiau* kai kuriais aspektais nei Lietuvoj. Tai gal toks va sąmyšis mano minčių būtų būtų toks. Bet daugiausiai turbūt tikrai tas tiesiog aplinkos pakeitimas, nes aš esu toks gana impulsyvus žmogus ir man reikia visą laiką kažko naujo, kažkas kažkas turi būti pakeista, rekonstruota ir ir panašiai. Tai, *to pasekoje*, ir darbus dažnai keičiu, ir kažkur keliauju, ir kažkur einu, ir butą pakeičiu, ir man toks toks bendras turbūt pojūtis, kad kažkas turi labai radikaliai keistis. Galbūt galbūt tai sakyčiau būtų pagrindinė priežastis, kodėl aš tikrai tikrai galvoju ir neatmetu galimybės kažkur svetur pagyventi ar ten pusę metų, ar ten metus. Nors jau esu gyvenusi pusę metų, bet labai netoli, čia Rygoj (*pašnekovė šypteli*). Tai nieko nepajaučiau iš esmės (*nusijuokia*). Viskas tiesiog tas pats buvo iš esmės. Ir lietuviai vaikšto kažkur gatvėj, ir dar kažką. Tai va.

R.M.: Jo. Paminėjai, kad susideda ir kiti aspektai ir taip šiek tiek užsiminei apie tą tą buvimą LGBT, ir būtent tą ateitį ir šeimos kūrimą. Tai gal kažkiek dar galėtum *pa'breakdown'inti* (išskaidyti) tuos aspektus, kas tau taip susideda į tas mintis apie migraciją?

I1: Jo, tai iš tikrųjų, turiu pažįstamų, kurie būtent dėl to, dėl LGBT tokios... *mmm...* nebuvimo saugiai Lietuvoje ar neturėjimo galimybių kažkokių emigravo. Tai, tai faktas įsi...įsidėjo man į galvą, kad, nu jo, galbūt, galbūt, Lietuva nėra labai dar atsivėrusi ir draugiška. Iš kitos pusės, jeigu mes visi bėgsim, nebus pokyčio, mes tiesiog ignoruosim tą kažkokią problemą ir visi išvažiuosim ir tada vėl tas pats bus Lietuvoj. Nu tai toks toks toks žinai *love-hate relationship* (meilės-neapykantos santykis) yra su tuo. Tai aš esu labai šeimos šiaip žmogus (*pauzė*) ir ir noriu kurti šeimą nepaisant savo orientacijos ir, ir tas, ir tiek tiek noriu kažkaip ir ir tikrai vaikų turėti, ir pati pati galbūt ir išnešioti tuos vaikus, ir panašiai. Ir Lietuvoj nesu, nesu tikra, ar tokios galimybės galbūt atsiras ten po penkių ar dešimt metų. Tai kažkaip esu linkusi gal labiau mąstyti pesimistiškai ties Lietuva (*pašnekovė šypteli, nusijuokia, tačiau yra jaučiamas tam tikras nusivylimas*). Kaip matom visi tie šeimų sąjūdžiai (*pauzė*). Tai tai nežinau, galbūt tie aspektai tokie būtų, galbūt (*pauzė*), galbūt

išvažiuoti, būti, susilaukti, nežinau, vaikų, santuoka galbūt, gal dar kažkas ir tada po kokių, kai jau Lietuva atlaisvėtų visam tam konceptui, galbūt grįžti, bet čia tokie mano labai padriki pamąstymai, kaip man tiesiog atrodytų, kaip aš įsivaizduočiau kažką ateity, bet dar labai... labai keista apie tai dar kalbėti (*nusijuokia*) kažkaip sunku šiek tiek, nes aš nežinau nei, kur mane tas vėjas nuneš, nei dar kažką...

R.M.: Suprantu, ačiū labai, kad daliniesi. *Amm...* taip šiek tiek jau užsiminei irgi apie tuos tam tikrus lūkesčius, kurie galėtų būti susiję su, su migracija į kitą valstybę, ar ne, tai lygiai taip pat paminėjai tą... tuos naujus potyrius ir panašiai, bet gal dar išskirtum kažkokius lūkesčius, kas būtų svarbu išvykstant į kitą valstybę, ar ko tikėtumeisi išvykstant lyginant su Lietuva?

I1: *Mmm...* aš kažkaip, jeigu... *mmm...* tuoj sudėliosiu, jeigu galvojant apie kitą valstybę, ko aš tikėčiau iš tos valstybės ir kaip aš rinkčiausi iš tikrųjų tą valstybę, tai būtų turbūt pirmas punktas išvystyta sveikatos ta pati visa infrastruktūra ir draudimas, ir ir panašiai. Man tai yra iš tikrųjų labai svarbu, aš tada jaučiuosi saugi, nes aš pavyzdžiui Lietuvoj ties sveikatos sistema visa jaučiuosi pakankamai saugi, nes žinau, kad galiu gaut pagalbą... *mmm...* bet kada, bet kur ir bet kaip, ir man man turbūt tas tas tas yra labai svarbu, ko, pavyzdžiui, kodėl negalėčiau migruoti į *USA (JAV)*, nes tai jau yra labai kitas pasaulis ties ties visa šita sistema. Tai aš galbūt to tikėčiau ir faktas, jeigu planuočiau ilgalaikiui (*pauzė*) išsikraustymui į kitą šalį, tai norėčiau matyti toje šalyje galimybes tiek ar tai partnerystei, ar tai netgi jau ir santuokai kažkokiai vienos, tos pačios lyties asmenų. Man tai būtų turbūt irgi tas toks *breakpoint'as* (lūžio taškas) visai. Tiesiog, atvira kad šalis būtų ir ir įvairialypė, ir galbūt netgi ir tarptautiška tokia, atsivėrusi visom ir mažumom, ir panašiai. Galbūt aš to tikėčiau iš iš tos valstybės.

R.M.: *Okey, ammm...* O taip irgi va mąstant apie tą išvykimą, ar tau būtų svarbi artimųjų, tavo artimųjų nuomonė ir jų požiūris į tavo pasirinkimą išvykti arba bent jau apmąstymus apie išvykimą?

I1: Ne.

R.M.: Nesvarbu? O kodėl?

I1: Ne, nes tai mano, tai mano pasirinkimas ir mano gyvenimas. Nebent tai liečia galbūt mano partnerę, kuri norėtų kartu su manim keliauti. Tai nebent, nebent tas žmogus, kuris būtų *involved* (susijęs) į mano išvykimą, tada tada tikrai rinkčiausi, mąstyčiau ir panašiai. Bet, jeigu tai liečia šeimą pačią kaip tokią, *mmmm (pauzė)*... esu linkus pati nuspręsti labiau dalykus negu leisti kažkam daryti įtaką mano sprendimams. Tokia savo... labai labai noriu būti pati atsakinga už savo, už savo pasirinkimą, negu leisti kažkam, kažkam... *ammm...* daryti tą įtaką ir po to kaltinti savo galvoje (*pašnekovė nusijuokia*) „ooo galėjau ten važiuoti, nes kažkas kažkas man pasakė, kad čia

reikia važiuoti“. Tai, nežinau, ai, dar grįžtant, aš kažkaip galvoju, kad rinkčiausi galbūt netgi šalį, kurioje turiu jau pažįstamų. Čia jau grįžtant į tuos ankstesnius galbūt klausimus, *biški balaganas*. Tai rinkčiaus turbūt šalį, kurioje tikrai turiu ten vieną-du pažįstamus, o kažkaip po *erasmuso* labai daug visur atsirado kažkokių vis... *ammm...* žmonių tam tikrose valstybėse, tai čia būtų irgi didelis plusas, važiuoti ten, kur turiu galbūt į ką atsiremti netgi (*pašnekovė kalba klausiamu tonu*). Tokį bent, bent galvoje, kad žinau, kad jeigu kažkas atsitiks, tai tiesiog galiu labai greitai susisiekti. Tai va, o apie šeimą, tai ne, *mmmm...* tikrai, visų pirma, nemanau, kad galbūt mano šeima (*pauzė*) būtų tokia, kuri sakytų „ne, nevažiuok ten, važiuok ten“, nes aš visą laiką darau *crazy* (pašėlusius) dalykus gyvenime ir tiesiog šeima jau yra susigyvenusi su tuo (*pašnekovė nusijuokia*) ir jau taip „gerai (*atodūsis ir juokas*), ne, ne, viskas gerai, II, važiuok“. Tai aš kažkaip nemanau, kad jie ten sakytų kažką, kad gal rinkis šitą valstybę, ne šitą. Aišku, jeigu sugalvočiau važiuoti į kokią labai labai pavojingą valstybę, nu tai (*pauzė*) politiškai pavojingą ar ar šiaip religiškai, ar ar ar, nežinau, tada nu galbūt būtų to, to atkalbėjimo kažkokio, bet šiaip, jei Europa kokia, nemanau.

R.M.: *Mhm*. Pažįstamas jausmas visai „ai tiesiog daryk jau“...

II: Jo (*pašnekovė nusijuokia*).

R.M.: O apskritai tavo aplinkoje, ar ta migracijos tema ir bet kokiais... ar tai būtų reemigracija, ar tiesiog emigracija. Ar jinai yra aktuali? Ar jauti, kad tavo rate jinai cirkuliuoja kaip tokia? Ar galbūt anksčiau cirkuliuavo?

II: Iš tikrųjų nepasakyčiau, kad jinai... jinai galbūt tokia (*pauzė*) *mmmm...* jinai visą laiką atsiranda pokalbiuose sakyčiau, bet niekas iš mano bent jau pažįstamų ar draugų ne, nesiima to, to žingsnio, to tokio iš tikrųjų paimti ir emigruoti. Tai nepasakyčiau, kad jinai labai tokia aktyvi. Aišku, buvo draugų, kurie studijas baigė ten Londone, Olandijoje, bet tai tas toksai, kur žinai, kad nu tikrai sugrįši ir ir nežinau, ar tai kaip ir skaitosi emigracija aš taip įsivaizduoju, bet jinai tokia, nežinau, man tokia truputėlį kaip pusiau emigracija, nes jis vis tiek tas žmogus tiesiog pasiims kažką ir ir sugrįš. Žodžiu, kad nėra taip, kad turbūt, nežinau, toks mano pamąstymas. Tai šiaip, ne, nemanau, kad yra labai labai aktyvus kažkoks. Aš šiaip pati prieš du mėnesius jau buvau pasiryžus emigruoti į Norvegiją (*pašnekovė nusijuokia*). Impulsyviai. Žinoma, kaip ir viskas mano gyvenime (*pašnekovė nusijuokia*), bet (*pauzė*) realistiškumas mane pastatė ant žemės, kad vis dėlto Norvegijai reikia labaaaai labai daug finansų, labai daug finansų.

R.M.: O ar be finansų buvo dar kitas kažkoks realistiškumo momentas?

II: Galbūt tas, kad susirasti darbą Norvegijoje tokį, kokio aš tikrai, kurį iš tikrųjų norėčiau dirbti... *amm...* buvo labai sudėtinga todėl, kad nu ir, ta patirtis dar nėra tokia labai stipri, nes iš tavęs, kad tu

jau ten *vau vau vau* specialistas ir panašiai. Bet ir tas, kad aš neturiu darbo vizos, o kad gaučiau darbo vizą, turiu gauti darbą. O kai kurios darbovietės prieš darbinantis prašo jau turėti darbo vizą. Tai čia užsisuka tas ratas, kad *you will never get a job* (tu niekada nesusirasi darbo) (*pašnekovė nusijuokia*). Tai tas mane labai irgi realistiškai nuleido ant žemės, kad turbūt dar įgyti tos patirties kažkokios profesinės ir ir sulaukti, sulaukti atitinkamo momento ir susitaupyti be abejo. Tai tiek.

R.M.: *Okey*, ir dar pradžioje šiek tiek užsiminei, kad turi kažkokių tokių istorijų, kas migravo, tie patys draugai, kurie išvažiavo į studijas. Tai gal galėtum pasidalinti, kokie pokalbiai tuomet vyko su tais draugais, su tais artimaisiais, tai gali būti net ne būtinai labai artimi draugai, tiesiog istorijos, kurias tu žinai apie migraciją, net ne būtinai susijusias su LGBT?

II: *Mmm...* Taip, pagrinde, turbūt, yra tos studijų tos emigracijos, sakyčiau, nes (*pauzė*) yra tiesiog tų (*pauzė*) žymiai geresnių programų kažkokių pavyzdžiui susijusių su muzika labai labai labai daug pažįstu. Ne tai, kad pažįstu, bet žinau, mačiau tokių žmonių, kurie į Londoną išvažiavo dirbti, mokytis muzikos. Bet beveik visi sugrįžo. Tai tiesiog įgijo tam tikrą patirtį, išmoko ir grįžo toliau viską daryti Lietuvoje. Ir *...mmm...* tada vienas pažįstamas iš studijų, jau čia susijęs su visiškai su LGBT, tai vienas pažįstamas iš studijų *...ėm...* išvažiavo būtent *...ėm...* gyventi į Norvegiją ir ir susituokė tenai ir, žodžiu, dabar bandys dabar gal jau ir šeimą kurti ir kažką po studijų. Tai vat, šitas mane labai kažkaip *...ėm...*, nežinau, taip pasakyčiau *...ėm...* nuramino galbūt, kad kad yra tos galimybės, jeigu tu nori siekti to gero, geresnio gyvenimo, atviresnio, nes Norvegija yra žiauriai atvira. Ir ten ten viskas atrodo (*pašnekovė nusišypso*) žiauriai gerai. Ir ir, kad gali, jeigu nori, yra poreikis, gali tiesiog emigruoti ir kurtis kažkokį gyvenimą ir svetur. Kaip ir minėjau, sugrįžti galbūt kažkada palankesnis metas ir kažkas. Jau pamiršau koks klausimas buvo. Mano mintys labai šokinėja (*pašnekovė nusijuokia*).

R.M.: Viskas gerai. Tai čia ir yra toks interviu apie apie daug ir tiesiog klausimas apie tas tokias istorijas, kurias žinai.

II: Jo, jo, istorijos. Jo, tai (*pauzė*), nežinau, nebuvo kažkokio galbūt tokio, tokių pokalbių, kad atėjo ir sako „aš emigruosiu“, kažkaip buvo vis tiek šildymo momentas tas toks, kad „galbūt norėčiau“ ir panašiai, bet bet sakau, kadangi necirkuliuoja mano galbūt artimam, jau artimiausiam rate tos kalbos apie emigraciją, kažkaip visi visai yra patenkinti savo gyvenimu Lietuvoje *at this point* (šiuo metu) aš esu irgi tikrai tikrai patenkinta ir man Lietuvoje patinka ir ir aš nematau kažkokių labai didelių problemų, dėl kurių reik... galėčiau ir dabar sakyčiau „nenoriu čia gyventi, perku bilietus ir išskrendu, ir viskas“. Tiesiog tokie pamąstymai tai nesakyčiau, kad ten buvo kažkoks pokalbis kažkas kažkas atranda galbūt vienų kažkokių *point'ų* (taškų), bet daugiausia sakyčiau *...ėm...* galbūt

tas emigracijos momentas atsiranda iš įdomumo, ne iš problemų ieškojimo, kad surast *solution 'us* (sprendimus) kažkokių kitoj šaly, bet galbūt iš įdomumo potyrių ir savęs įsimitimo į kažkokią tokią erdvę, kur reikia plaukti jau visiškai. Tai galbūt apie tai, sakyčiau, yra labiau. Jo.

R.M.: *Okey.* Gerai. Įdomu girdėti O galbūt kažkiek jau po to bendravai su tuo pažįstamu, kuris sakei emigravo į Norvegiją, kaip jam ten sekasi?

I1: Ne, nebendravau. Nu mes tokie porą paskaitų turėjom kartu tiesiog turim Facebook'e ir mačiau visą tą istoriją, ir mane labai kažkaip įkvėpė jinai. Ir aš vis pagalvoju, kad na jis tiesiog, kad nu nėra viskas taip blogai gyvenime ir iš tikrųjų ir galima surasti tų tų sprendimų kažkokių ir panašiai ir. Tai, ne, nebendravau. Man iš tikrųjų būtų būtų labai įdomu, bet kažkaip, mes nesame tokie artimi, kad jau rašyčiau ir bendraut, bet būtų labai įdomu (*pašnekovė nusijuokia*).

R.M.: O tada iš kitos pusės pasižiūrint, ar savo aplinkoje turi LGBT priklausančių moterų, kurios pasirenka gyventi Lietuvoje?

I1: Taip.

R.M.: Turi ir galbūt numanai arba žinai, esi bendravusi, kokios yra to pasirinkimo priežastys?

I1: Kol kas galbūt visos yra tikrai jaunos, sakyčiau, nu iki 30-ies, galbūt, nežinau iš tikrųjų. Manau, kad nėra nėra galbūt dar kol kas gal prasmės tokios didelės kažkur kažkur emigruoti. O kodėl pasirinko, nežinau, aš galiu tik už save turbūt labiau kalbėti, kodėl aš pasirenku būt, nes man čia, čia yra šeima, čia yra pagrindinis turbūt aspektas, kad nu. Kol kas pasirenku: šeima, saugu, pažįstama. O aš kažkaip įsivaizduoju, kad kitų atsakymai būtų galbūt irgi labai panašūs, kodėl pasirenka būti būti čia bent jau kol kas. Bet iš tikrųjų nei iš vienos savo draugės, pažįstamos negirdėjau emigracijos. Būtent iš LGBT. Tai nežinau, gal gal nepasakoja (*pašnekovė nusijuokia*) tiesiog ar ar. Aišku, nu čia irgi tas vienas momentas yra, kodėl iš Lietuvos norėtusi gal kažkada ir išvykti, nes esu buvusi ...em... hetero santykiuose ir ...em... dabar esu ...em... su partnere, tai turiu turiu labai didelį tą tokį palyginimą kaip pavyzdžiui gatvėje einant. Ir labai labai didelis skirtumas, nes einant su *biču* nu nu einu susikibę už rankų, viskas saugu, viskas niekam nerūpi, tuo tarpu einant su mergina tu jau žiūri, kokie žmonės eina aplinkui. *Ėm...* ir nesijauti saugus, nes tiesiog bijai, kad kažkas apšauks ypač po, čia prieš mėnesį-du, kai tuos vaikinukus užpuolė, nu neužpuolė, bet pradėjo grasinti. Tiesiog, jeigu nori išvengti konflikto, tuo pačiu metu nesijauti laisvas. Tai tai šitas aspektas galbūt toks *kind of* (kone) kertinis, bet kažkoks toks, kuris *in the back of my head* (mano galvoje/ mintyse) man visą laiką sukasi supasi, kad nėra nėra tokio didelio komforto, vat iš tos būtent pusės, tiesiog eit gatvėje ir nu susikibt už rankų, nežinau, pasibučiuot, žodžiu, tokie visi romantiniai dalykai. Tai jo čia irgi toks *off topic 'as* (nukrypimas nuo temos) (*pašnekovė nusijuokia*) visiškai...

R.M.: Ne *off topic*'as, kaip tik labai įdomu. O kokius dar jausmus kelia va šitas, tas toks negalėjimas gal būti laisvu, kaip pati įvardinai.

II: Tai tikrai yra tokia baimė, nes ir iš tikrųjų vat kalbėjom su su partnere, kad jau ieškom akimis vyresnio amžiaus vyrų, jeigu jų nėra šalia, jaučiamės saugesnės ir tai kelia tiek daug pamąstymų, kodėl būtent šita specifinė grupė, tai turbūt tai ateina iš viso to Šeimų maršo ir visų tų vyrų ir panašiai. Nes jeigu eina, nu nežinau, jauni žmonės, nežinau, jauni tiesiog, tokie galima spėti atviri, tada yra iš karto toks huh (*pašnekovė atsidūsta*) jautiesi saugiai, gali bučiuotis, apsikabinti ir panašiai. Bet, o jausmai tai tokie yra to tokio truputį, kaip sakiau, ir baimės, ir to tokio gal net kartais pykčio, kad kodėl aš turiu slėpti, kodėl kodėl jie gali, aš negaliu, nors iš esmės galiu, tik tai rizikuoju kažkuom savo *mental health* (psichologine sveikata), žodžiu, kad tiesiog mane paveiks kažkaip taip. Tai gal tokie dalykai, gal tikrai kartais kelia to tokio pykčio, neteisybės jausmo kažkokio, nežinau, jo. (*Pauzė*) Bet čia, sakau, čia tokie labai gal pakankamai nauji jausmai, kurie kurie dar labai nesusigulėjo, nes pavyzdžiui mano partnerei tai jai yra kaip ir *casual* (įprasta). Kas kas kas, jeigu eini gatvėj nu tai bus tiesiog *draugiasškos*, žinai, einam ir ir kalbamės. O tas, žinai, tas *physical touch* (fizinis prisilietimas) yra kaip sako mano meilės kalba ir man norisi kažkaip kažkaip vis prisiliesti ir panašiai, bet tiesiog turi at..., nu turi ateiti suvokimas, kad galbūt nėra nėra taip saugu ir kartais nėra svarbu tiesiog, bet tas nesvarbu ateina iš to, kad bijau. Tai toks *mixed feelings* (sumišę jausmai) iš tikrųjų visai visai tokie pastebėjimai.

R.M.: Užsiminei apie tą istoriją, apie užsipultus vaikinukus. Tai gal galėtum plačiau papasakoti, kaip ją sužinojai ir kokią reakciją tai sukėlė?

II: Tai tai internete sužinojau. Tiesiog pamačiau straipsnį. Ir labai stengiuosi neskaityti komentarų, nes ypač ypač po LGBT kažkokiais straipsniais, nes visi žino, ką mes ten rasim ...ė... jau vien galima numatyti iš tų Facebook'o *reaction*'ų (reakcijų), kur ten *angry emojis* (pikti jaustukai) ten jau pirmauja ir panašiai. Tai labai stengiuosi neskaityti, bet kažkaip atsidariau ir, faktas, radau ten: „taip jiems ir reikia“ ir „čia nėra, nėra čia ko, nėra čia ką“. Bet tai sukėlė, tai iš tikrųjų tai pastiprino tą baimę apie, ką kalbėjau prieš tai. Tiesiog norisi save saugoti, norisi savo partnerę saugoti nuo nuo kažkokių konfliktų, nuo būtent tokių situacijų. Tai tikrai sukėlė kažkokį tokį nemalonų nemalonų jausmą ir tą baimę sustiprino. Jo, turbūt taip.

R.M.: O kuo tau pasirodė svarbi šita istorija?

II: Jinai pasirodė svarbi, kad kad šitie visi dalykai yra realūs, kad jeigu tu nesusiduri galbūt su tuo, tai nereiškia, kad kažkas šalimais su tuo nesusiduria ir panašiai. Tai man atrodo, (*pauzė*) jo, iš tikrųjų galbūt todėl jinai pasirodė svarbi. Nu ji man realumo tokio davė. Nes aš kažkaip buvau jau

visai, kadangi gyvenu savo burbule kažkokiam, kur visi tave palaiko, visi džiaugiasi tavim *bla bla bla*. Ir užsidarai tam savo burbule, kur atrodo, kad „oi kokie visi, kokia Lietuva atvira, kokia, kaip kaip viskas yra labai gerai“ ir *bla bla bla*. Tada pamatai tokias istorijas, išlipi iš to savo burbulo ir ten mėšlo pilna ir nėra ten taip viskas labai gerai, ten bloga. Tokio realistiškumo truputėlį galbūt. Čia mano tokios pirminės mintys, galbūt to realistiškumo iš tikrųjų atnešė. Tai tiek. Kad yra dar ko bijoti. Jo...

R.M.: O gal prisimeni kitas kažkokias panašias istorijas iš žiniasklaidos Lietuvoje cirkuliuojančias?

I1: Šiuo momentu tai nelabai. Kažkaip nepasakyčiau. Bent jau su Lietuva susijusias, tai ne. Tiktai su kitom šalim. Jo, neatsimenu dabar Lietuvoje, bet dabar čia toks *recent* (naujas) tiesiog labai šita istorija paveikė (*pašnekovė šypteli*).

R.M.: Jo. O apskritai apie LGBT, nes taip šiek tiek užsiminei, kad stengiesi neskaityti komentarų, tai vadinasi kažkokios tos naujienos cirkuliuoja. Tai kokios tos naujienos apie LGBT pas tave cirkuliuoja?

I1: Nu tai faktas apie Raskevičių (Tomą Vytautą) nu tikrai labai daug tenais visą laiką galima rasti įdomių komentarų, bet stengiuosi neskaityti. Ar tai apie pažįstamą tokią, kuri ...ėėė... įsteigė Danijoje *non-binary* (nebinarinų lyties tapatybių) agentūrą modelių, tai tokie kažkokie *kind of* (iš dalies) siejasi siejasi dalykai, kur stengiesi net neskaityti ir pasilikti savo galvą švarią (*pašnekovė nusijuokia*). Tai tokios kažkaip naujienos. Tokios dabar čia paskutinių savaitių, šiaip neužsilieka labai daug galvoj. Viskas tie komentarai įstringa į galvą.

R.M.: O kas dar yra susiję su tuo pasirinkimu neskaityti komentarų?

I1: *Em...*, nes mano psichologinė sveikata man yra svarbiau. Ir aš žinau, kad perskaitydama komentarus aš tiesiog suprasiu, kad išlipsiu vėl iš to burbulo galbūt. Ir, kad tai bus ...ėėė... tiesiog skaudu, neteisybė, užvirs pyktis kažkoks „kaip jūs nesuprantat“, „kaip jūs ten dar kažką“. Tai tiesiog stengiuosi atsitraukti nuo šitų šitų komentarų skaitymo. Bet kokių komentarų iš tikrųjų, net jeigu tai yra nesusiję su LGBT, tai yra tiesiog šlamštas, visiškai nereikalingas šlamštas ir neverta tiesiog net net pradėt skaityt. Bet čia kalbu apie tas ten apie tuos „delfius“ komentarus ir panašiai. Jeigu kažkoks postas tiesiog Facebook'o, tai be abejo perskaitysiu. Tikrai paskaitau komentarų, nes ten būna protingų žmonių su argumentais su kažkokiais dalykais ar tai susiję su LGBT, ar tai nesusiję su LGBT. Tai čia kalbant apie tas antraštes tokias viliojančias, kurias žmonės neskaito straipsnių.

R.M.: O kaip manai šitos naujienos, vat tokios cirkuliuojančios, ir tie patys komentarai, jie veikia tavo požiūrį į migraciją?

I1: Taip.

R.M.: Kaip paveikia?

I1: Nu tiesiog įdomiai labai čia kaip pas psichologą seansas (*pašnekovė nusijuokia*) iš tikrųjų visai. Vis tiek čia tiek daug emocijų reikia ištraukti. (*pauzė*) Kaip tai paveikia? Nu va tie patys komentarai, kaip ir sakiau, kelia tokį šleikštulį ir suvokimą, galbūt, kad tai yra dauguma Lietuvos visai, nes labai labai skiriasi, jeigu tu esi (*pauzė*) iš ...em... LGBT bendruomenės, bet tu gyveni Vilniuje. Viskas yra paprasčiau. Tau viskas yra atviriau, bet, jeigu tu esi iš LGBT bendruomenės ir tu gyveni kokiam kaime, mažam miestely, Švenčionėliuose, *whatever* (koks skirtumas), bet kur, tai žiauriai daug keičia dalykų. Tavo net, manau, ir ir psichologinė sveikata yra (*pauzė*) sunkesnė. Ir aš tiesiog iš tų komentarų galbūt suprantu, kad taip būtent ir yra dauguma Lietuvos, tai nėra mano burbulas, tai yra už to burbulo esantys žmonės, sėdintys kaimuose, miesteliuose, kurių yra žymiai daugiau negu tokių kaip Vilnius, kuris yra pažangesnis, įvairialypis ir panašiai. Galbūt taip galvočiau, kad tiesiog tai yra kaip paskatinimas galvoti apie migraciją, nes tai... Jie parodo, atveria tam tikrą iš tikrųjų, kad jie ten sėdi namuose *type'ina* (rašo) komentarus, šmeižia visus, tai yra turbūt dauguma Lietuvoje. Aš taip tikiu, nežinau, norėčiau tikėti kitaip, bet kol kas, kol kas esu linkusi mąstyti pesimistiškai.

R.M.: Ir prisiminei apie būtent, kai pati įvardinai LGBT bendruomenę, ar tau pačiai yra svarbus tas pats bendruomeniškumo aspektas, ar tai apskritai...

I1: Ne. Iš tikrųjų tai ...em... (*pauzė*) nejaučiu, kad, kažkaip nesijaučiu, kad (*pauzė*) kažkaip priklausau kažkokiai bendruomenei. Kas nebent nebent tai liečia mano draugus, mes turim draugų ratą, kur visi esam LGBT, tai galbūt taip sakyčiau kažkokia bendruomenė, bet platesniu aspektu, galima tai pajauti nebent per kokius *Baltic Pride'us* (eitynės) ir panašiai. Tada galbūt. Bet šiaip, bet šiaip aš iš tikrųjų norėčiau aktyviau aktyviau kažkokius dalykus daryti, bet aš nežinau, nuo ko pradėti, nežinau, kur eiti, kur tiesiog dalykus nežinau pradėti daryti, norėčiau. Norėčiau būti tos bendruomenės dalimi daryti tuos teigiamus kažkokius dalykus, bet kol kas pasimetus.

R.M.: Suprantama. Tada toks pabaigai gal šiaip dar kyla kažkokių minčių ar į praėjusius klausimus, ar tiesiog, kuo dar norėtum pasidalinti.

I1: Nežinau. Kažkaip labai dvilypiškai galbūt taip *sum up'inant* (apibendrinant, susumuojant) tai dvilypiškai galvoju apie tą migraciją. Nes iš vienos pusės Lietuvoj yra tikrai, kaip ir minėjau, esu labai tokia pasimetus dėl tos emigracijos, nes Lietuvoj yra tikrai iš vienos pusės saugu, šeima, namai, pažįstama viskas. Bet jeigu žiūrint iš tos LGBT pusės į ateitį kažkokią ir jeigu *consider'inant* (svarstant) tenai dar kažkokią, tuos punktus, tai Lietuvoj galbūt nėra taip saugu. Tada

galvoji, jeigu nori kurt šeimą tada jau galbūt kitoj valstybėj. Nu tokia dar nesu išsiaiškinus šitų tikrai dalykų, dar čia reikia laiko kažko tokio, kol nėra dabar aktualu tau ta migracija. Nu šiaip, tarp kitko, norėčiau, nes *fainai*, nes impulsyvu, nes tiesiog. Bet rimtų punktų nesu apmąsčiusi tokių, kad tikrai „Kodėl? Kas Lietuvoj yra yra blogai?“ Tai gal tokia labai sąmyšis ir nežinau, dar reikia tas mintis taip susidėlioti žinai. Iš tikrųjų labai daug peno pamąstymui gavau. Iš tikrųjų. Labai labai kažkaip ir man pačiai labai šitas interviu pagalvoti apie dalykus, išsigryninti.

R.M.: Ką gi, labai džiaugiuosi, labai ačiū tau, kad skyrei man laiko. Aš irgi gavau dabar peno pamąstymams. Tai žiauriai smagu ir tikrai labai labai ačiū.

Priedas Nr. 4 – Interviu su I2

R.M. Ir taip, tai (paузė) mano pirmasis klausimas būtų toks labai bendras, tiesiog, ar mėgsti keliauti apskritai ir, ar mėgsti keliauti po Lietuvą?

I2 Labai. Labai. Čia yra, manau, kad vienas iš tokių mano pačių mėgstamiausių pomėgių, tiek po Lietuvą mes esame iškeliavę ir labiausiai su mano sužadėtine keliaujam. Tai po Europą, taip, irgi tai labai.

R.M. O ką tau reiškia ta galimybė keliauti laisvai, na pakankamai laisvai, (at)atmetus pandemiją, bet čia buvo kitos situacijos?

I2 Nežinau, manau, kad tai yra kultūros pažinimas ir apskritai *faina* susipažinti su naujais žmonėmis, sutikti tą kultūrą, miestą, maistą, žmones. Tai yra labai *faina*, tai yra neužmirštamasis *experience'as* (patirtis) sau, nes tu gali pamatyti, kaip kiti gyvena, gali kažkokių tai minčių, idėjų pasisemti. Manau, kad tai, galima sakyti, *build'ina* (stato, kuria) tą žmogų savyje. Būtent tas man ir reiškia (*pašnekovė nusijuokia*).

R.M. *Mhm.* Taip, labai įdomu. O dabar, visiškai bendrai mąstant, net ne būtinai siejant su savomis patirtimis, aa, kaip manai, kokios galėtų būti tokios pačios bendriausios, esminės išvykimo iš Lietuvos priežastys? Ir čia sakau, ne būtinai siejant su savo patirtimi, tiesiog *up in the air* (ore).

I2 Jeigu bendrai žiūrint, tai vertinant šių dienų ekonomiką, apskritai žiūrėti ir kalbėti apie šias dienas, tai visų pirma ekonomika, gyvenimo sąlygos, kas tikrai yra vienos iš tokių, atlyginimas, nes vis tiek didžioji dalis mūsų yra, jeigu kalbėt apie mūsų amžių ir vyresnius tarkim yra dirbantys, net ir jaunesnius, kurie studijuoja netgi, pavyzdžiui, netgi ir tie, kurie studijuoja, galimybė studijuoti, įvairovė tiek iš mokslinės pusės, tiek iš ėm, humanitarinės, galima taip sakyti, kur kas platesnė. Tai vat tokios yra bendrosios tokios vat.

R.M. O kaip manai, kokie lūkesčiai siejasi su šiomis tavo įvardintomis priežastimis?

I2 (Paузė). Patikslinam, ar žmogui iškeliuojant į kitą šalį, ko jis tikisi, ta prasme, gauti?

R.M. Taip, *mhmm*.

I2 Manau, čia priklauso nuo kiekvieno, nuo kiekvieno žmogaus, ko jis ieško, nuo ko jis bėga tarkim, iš tos pačios Lietuvos. Tarkim, kas neduoda jam čia tobulėti. Ta prasme, nes tos pačios kelionės, *okey*, tu pamatai, kaip žmonės kiti gyvena, tu pamatai kitą pasaulį, dauguma, aišku, kurie būna užsieny, jie grįžta tikrai. Ir pas mane yra pažįstamų, kur baigė studijas Anglijoje, pradirbo labai *fainoj* kompanijoj, bet dabar grįžo, tiesiog suprato, kad čia yra šeima, čia yra Lietuva, čia yra vis dėlto jai artimas dalykas. Ko kiti ieško, turbūt, ieško labiau irgi, kaip čia pasakius, kiekvienas, turbūt, savo. Vat irgi arba čia yra kultūrinės arba dėl mokslo, arba dėl darbo, kažkas. Vis tiek mes sudėliojam savo gyvenimo prioritetus ir mes siekiame tų prioritetų savo gyvenime. Ir jeigu, pavyzdžiui, aš negaliu, ta prasme, yra lubos vat, Lietuvoje yra lubos kažkur, kai jau viską pasiekei ir tu matai, kad viskas, durys toliau uždarytos, nu negali nieko daryti čia ir tada reiškias nu kitas *next step* (kitas žingsnis), kuris gali, ėm, būti logiškiausias, kažkur ieškoti toliau. Tai vat taip.

R.M. *Okey*. Tada aš šiek tiek pateikiant per tavo perspektyvą. Tai tos išsakytos priežastys, lūkesčiai. Kas tau iš jų atrodo svarbiausia? Kodėl tai atrodo svarbu?

I2 Jeigu net ir iš savo patirties, man buvo minčių, irgi taip sakant, skristi, keisti viską, mesti čia ir varyti, važiuoti, galima taip sakyti, bet arba tas maksimališkumas pas mane kažkaip tai buvo nuslėptas, save nuslėpiau, taip sakant. Nusiramink, pagalvojam, apsprendžiam, nedarom taip sakant tokių (*pašnekovė spragteli pirštais*) ir važiuojam. *Ėm (pauzė)* kas siejasi labiau su manim, manau, kad (*pauzė*). Man noras apskritai buvo irgi dėl mokslų, geros, gero gyvenimo. O tai viskas labai siejasi geras gyvenimas, kodėl, nes aš priklausau LGBT bendruomenei, LGBT + bendruomenei ir todėl man ir buvo tokių minčių. Aš, *okey*, aš galiu išgyventi bet kur, mane gali, nu ta prasme, aš pakankamai esu stiprus žmogus. Bet aš galvoju apie savo šeimą. Aš tikrai labai labai norėčiau savo šeimos, norėčiau vaikų ir į ateitį žiūrint man buvo labai didelis stresas. Kaip, ką daryti, ar mano santuoka bus šitoj vietoj apskritai Lietuvoje ar bus legali, ar aš būsiu saugi, ar mano sužadėtinė bus saugi ir būsima žmona, ar mano būsimi vaikai bus saugūs čia. Ir tada ir buvo, atsirado tokia, žinai, noras bėgti, viską keisti, mesti, nes nu reikia kažką daryt, nes ant tiek buvo net toks vidinis pyktis. Nes nu tu matai, kad tai, kas dedasi čia ir ir tu matai, kokie žmonės tave supa. Tai būtent iš tos pusės. Man visa tai yra, turbūt kad šeima, mano mano bendruomenė, mano mano, mane supantys žmonės: draugai, artimieji, šeima, tėvai. Turbūt dėl to man norėjosi sukurti viską, kad mano, tarkim, ateitis, kas susiję būtent su vaikais, ėm, jie turėtų (sau)saugią ateitį, galima taip sakyti.

R.M. *Mhm*. Labai įdomu. Ir taip ir užsiminei, kad tau apskritai svarbi šeima, svarbi bendruomenė, ar ne. Ir vat netgi mąstant apie tą patį išvykimą, o kiek tau svarbi buvo tavo artimųjų nuomonė dėl išvykimo, į tavo išvykimo priežastis?

I2 Žinok, viskas buvo, mano tėvai visą laiką, mane, žinai, varyk, daryk, daryk, ką tu čia sėdi, *davai*. Buvo visą laiką. Seneliai, tėvai visą laiką mane palaikė ir visą laiką čia buvo toks, turbūt, jau čia prisidėjo mano labiau vidiniai demonai, galima taip sakyti, baimė, nes tu nežinai, ką tu tenais rasi. Čia yra komforto zona ir aš pripažįstu, kad čia yra komforto zona, bet aš žinau lietuvių, galiu susišnekėti ir viskas yra tvarkoj. Išmoku netgi anglų, kurią galima panaudoti darbe būsimam ir panašiai. Bet, kad aš ant tiek gerai tarkim, žinai, šnekėčiau, mąstyčiau angliškai turbūt labiausiai tas kalbos barjeras. Nors dauguma man irgi sakydavo: „važiuok, būsi toje aplinkoje tu pagausi, tu susišnekėsi“. Visi supranta, ta prasme, kad užsienyje žmonės supranta, kad tu esi emigrantas, kad tau taip truputėlį reikia laiko prisipratinti prie kalbos, nes buvo čia mano toks trukdis labiausiai, jeigu apie save kalbant. O man buvo toks, žinai, susidariusi miglota lyg tokia nuomonė, kad kaip Lietuvoje. Jei tu nežinai tu esi toks, ta prasme, ant tavęs vis kažką mėgindavo pakabinti. Jeigu tu nesupranti, jeigu tu nežinai, jeigu tu kažko apskritai nežinai, net bijai pasiklausti yra viskas, jau yra blogai, negerai. Reiškias tu negausi gero atlyginimo arba ten, nežinau, bus sąlygos darbo negeros. Aš mąščiau, kad kitur, nu kitur, ta prasme, man taip irgi gali būti ir kad, kai man reikės už save pastovėti, aš nesugebėsiu ir tada toks „Mmmm“, turbūt lieku čia (*pašnekovė nusijuokia*), nors palaikymas iš tėvų buvo ir apskritai iš giminės buvo vau tikrai.

R.M. O be kalbos su kokiom dar baimėm susidūrei galvodama apie emigraciją?

I2 Ėm, būti nesuprantama, viena, nes tuo metu dar nepažinojau, nes tada dar taip sakant, dar nepažinojau savo draugės ir tada, kai buvau viena ir aš viena nekeliauju, man, nu nežinau, man baisu, man reikia žmogaus šalia, kad kažkas tiesiog būtų. Aš galiu viską suplanuoti nuo a iki z. Nu tai yra mano vau, turbūt baimė būti vienai ir tuo labiau būti vienai kitoje šalyje tai čia vienas iš tų mano tokių stop ženklų manyje.

R.M. *Okey*. O vėl grįžtant prie tokių bendresnių temų, ar apskritai tavo aplinkoje: draugų, šeimos, tiesiog artimųjų ar ar yra aktuali migracijos tema, ar jina kažkaip karts nuo karto iškyla?

I2 (*Pauzė*) Šiam momentui, turbūt, pastebėjau tą jausmą, kad lyg taisyti nusiramino, nes prieš tai kaip tik mokyklos laikais, dvylikta klasė, buvo tikrai nemažai tų minčių: oi, aš studijuosiu tenais, aš vyksiu tenais. Prsidėjo studijos, daug kas, tikrai, kas norėjo eiti, laikė IELTS ir panašiai. Jie tikrai išvyko ir iki šiol yra išvykę ir, ...*ėm...*, ir viskas. O tarkim tie, kurie, ta prasme, pradėjo studijuoti bakalaurą čia, jie pasiliko. *Ėm...*, susidūriau su tokiu ir vėlgi susidūriau, augau taip sakant, plus minus man dabar 27, nu tai 26 jau, tais laikais vieneri metai atgal, vieneri metai pirmyn, taip sakant, augau tokioje apsuptyje tarp studentų ir panašiai, kažkaip tai su manim, kurie pasiliko Lietuvoje, jie nusiramino ir viskas tvarkoj. Bet, tarkim, aš visai ne per seniausiai susidūriau, kai draugės sesė užbaigė mokyklą, dvylika klasių ir jai viskas: aš noriu iš čia išvykti, čia yra ne mano miestas, čia

yra ne mano šalis, aš čia negaliu būti. *Ēē...*, ir aš pamačiau tą ir man buvo toks, vau, gerai, *okey*, ta prasme, čia yra tavo noras, tu vyksti, mes tave palaikysim, buvo *faina* dėl to žmogaus. Aš pradėjau pergyventi dėl to, nes pradėjau pati sau galvoti, kas būtų su manim, jeigu aš būčiau viena. Ir pradėjau save lyginti su ja. Nu va, viena išvyksta kažkur, kažkur į Angliją, kažkur kažką veiks. Ir man buvo absurdas, tai todėl man ir gavosi vienas toks iš didžiausių tokių vau momentų, tai buvo vienas iš tokių paskutinių. Šiam momentui mano apsupty labai, ta prasme, kažkur tolėliau mano pažįstamų gal ir taip, bet vis tiek dauguma lieka čia.

R.M. *Mhmm*. O apskritai gal galėtum pasidalinti vat tomis istorijomis šiek tiek plačiau, vat kai dabar paminėjai, kad draugės sesuo nusprendė išvykti visai neseniai. Kaip vyksta tie pokalbiai, kaip tu, galbūt, į juos įsitrauki būtent apie tą migracijos momentą, ar ką tu išgirsti iš kitų žmonių, kokios priežastys?

I2 *Ēē...*, iš jos buvau, aišku, mes dalyvavom tame, tada ir buvo toks kaip šeimyninis pasisėdėjimas ir, jau kai galima sakyti, laikas atėjo, kumščiu per stalą (*pašnekovė nusijuokia*) „Aš išvykstu“. Ir tą idėją ji jau tikrai nuo seniausio, nuo kokios devintos klasės, tikrai jau turėjo, kiek pasakojo draugė, kad tikrai labai anglų pas ją buvo gerai. Ir norėjo studijuoti ir vykti apskritai, keliauti. Ir apskritai pas ją buvo keliauti toks pašaukimas keliauti. Čia savęs net nematė, kaip ir buvo aiškinausi visą tą momentą, kad šita, šitie žmonės, kurie ją supa slegia ją, ji čionais negali jaustis pati savimi, nors ji nepriklauso LGBTQ bendruomenei, ji yra tiesiog labai plataus plačios pasaulėžiūros vaikas, žmogus nune vaikas (*pašnekovė nusijuokia*), žmogus. *Ēē...*, ir nu tai yra vau, tai yra nuostabu žiūrėti ir, kai aš pamačiau, kad nu toks spindulėlis yra čia ir, kai ji, (*paузė*) kai ji kitus vertina žmones, kad jie tiesiog tempia ją paskui save, kad vos ne, žinai, tokia degradacija vyksta. Žmonės, kurie ją čia supa, jai su jais neįdomu. Gerai, paaugliai, reiškias vienuolikta-dvylikta klasė, nueiti išgerti, kažką, žinai, paveikti, tūsas ir visa kita, sako: „Aš to nenoriu, aš noriu keliauti, aš noriu pamatyti pasaulio, aš noriu pamatyti, noriu pamatyti ir išgerti bokalą vyno su įdomiais žmonėmis.“ Ne kažkur ten ...*ēē...*, nežinau, prie garažų stovint ar panašiai, ne, bet mane traukia labai labai traukia ir aš noriu bendrauti su visais tenais. Ir man tikrai buvo tai nuostabu, tikrai vau ir aš tik, aš tada palaikčiau visais visom penkiom, galima sakyti. Ir sakau: „Šaunuolė, varyk, svarbiausia būk saugi“, nes nu maža ką, jeigu kažkur kažkas. Ir vat dabar jau, kad nesumeluoti, trejus metus jau gyvena Londone. Dar prieš tai buvo irgi apkeliavusi pusę Europos. Jai patinka, ji yra saugi. Mes suprantam, kas su ja tikrai bus viskas tvarkoj. Žmogus yra labai komunikabilus, iš bet kokios situacijos ji moka išsisukti. Žmogus yra protingas. Ir tu išleidi tokį žmogų į užsienį, kai yra tikrai protingas, nu neprapuls. Tikrai labai labai super.

R.M. Mhmm. O tau pačiai, sakei, aplinkos slėgimas, ar ne, ką jinai įvardino kaip tokią esminę priežastį. Ar tau, ar kada nors jautei tokį pojūtį?

I2 Labiau taip negu ne, bet čia labiau buvo mano *experience'as* (patirtis), kai baigiau mokslus ir beiškant darbo aš atsidūriau M (mažesniame Lietuvos mieste).

R.M. (*Juokas*) Okey.

I2 *Jap.* Ir aš beje chemikė ir gavosi taip, kad pradėjau ieškotis aplinkui Vilnių ir man, aš nesilaikiau prie vietos, mane negąsdino mažesni miesteliai, tebūnie Lietuvos miesteliai, kaip aš sakiau, aš mėgstu keliauti. Ir, okey, pabandom. Nusiunčiau *CVeką* (gyvenimo aprašymą), mane priėmė. Kolegos tikrai *super*, mane apmokino labai daug, tikrai *super*. Jie yra apskritai mūsų tėvų amžiaus ir net vyresni, tai yra penkiasdešimt plus. Ir gavosi tokia situacija, kai su jais bendrauji, ir jie tikrai yra ir keliaujantys, ir pasaulį pamatantys, ir visa kita. Bet, kai teko, apskritai, užeidavo ta tema apie LGBT arba panašiai, na čia jau prasidėdavo diskusijos. Aišku, aš girdėdavau visko iš jų lūpų. Aš aš begyvenant M pragyvenau net du su puse metų ir per tą laiką aš nei vienam savo kolegai nebuvau pasakiusi, kad aš priklausau šiai bendruomenei, nes man buvo baisu dėl savęs, dar man buvo baisu dėl savo draugės, nes tada draugė persikraustė irgi kartu su manim gyventi ir mes buvom kambariokės (*pašnekovė ironizuoja šį žodį*). Tai yra tikrai, ir tas slėgimas būtent, žinai, kai tu girdi visą diskusiją tarpusavyje, tu net nedalyvauji, tu tiesiog šalia dirbi prie *kompo* ir tu girdi, kai jie darbuojasi ir tarkim vis tiek diskutuoja tarpusavyje: ar tu girdėjai, tas ir anas. Nes labai buvo tas momentas, kai LRT pradėjo per radiją labai daug leisti tokių diskusijų, ...ėė..., su tuo pačiu Raskevičium Vytautu, su kitais irgi dalyviais. Ėė..., ir pas mumis pastoviai eidavo tas LRT radijas. Ir jie kai tik jau išgirdavo ir prasidėdavo. Ir aš sėdžiu ir vienu momentu aš jau nebeištverčiau, aš paskiau, okey, o kas blogo. Pabendraujam, jeigu jums taip patinka diskutuoti apie tą temą, apie kurią jūs nič nieko nežinot, diskutuojam, okey. Aš ištraukiu į tą pokalbį ir aš supratau ant kiek žmonių pasaulėžiūra yra tolygi, jie apskritai, net negali pasukti savo galvos į skirtingas puses, kad pasižiūrėti į pasaulį, kuris yra *fucking* (sumautai) spalvotas. Jie to nesupranta ir jie, jiems yra arba juoda, arba balta. Yra gerai, yra blogai. Yra Dievas, yra dar kažkas. Ir kaip mėgini paaiškinti, ir parodai, ir paaiškini, kad visko būna, žmonės gimsta, žmonėms, nežinau, gyvenimas praspindi, nežinau. Aš jiems Ameriką buvau atradusi, tiesiog aiškinau bazinius dalykus, nes jiems atrodė, kad tai yra nenatūralu ir kai paimi kažkokius tai pavyzdžius iš tų pačių istorinių arba kokių nors atlikėjų, tų pačių, kurių jie irgi klausosi, Eltonas Džnas tas pats ir panašiai. Nu *come on* (nagi), žmonės nu tai yra akivaizdu, ne nu taigi atlikėjai, jie gi menininkai, jiems gi galima. O kodėl tokiem *basic* (eiliniams, paprastiesiems) žmonėms kaip mes, mums to negalima. Nu jo logiškai, nu turbūt jo, nu galima. Jie svarbiausiai, jie, žinai, lyg iš tų tokių, (*pauzė*) tebūnie būna, svarbiausia ne mano

aplinkoj, ne mano šeimoj. Ir kai ir kai aš vis tiek dažniausiai ten pasisakydavau moteris. Ir aš pasakydavau patį paprasčiausią pavyzdį. Jeigu tai būtų jūsų sūnus arba dukra atsisakytumėt jos arba jo? Į mane žiūrėdavo tai, nu ne, kaip gi čia mano. Tai vat ir tame esmė, visi mes esame kažkieno tai dukros, sūnai, mes apskritai kaž... mes irgi turim tėvus. Ir jiems sakau, prašvis tavo gyvenimas, nežinau, pasaulis ir panašiai. Ar tai, kas vat būtent iš tos temos ir viskas miglotai ir tamsiai, taip susiveda. Būtent va taip. Šiam momentui.

R.M. Kaip suprantu dabar gyveni Vilniuje, ar ne. Tai, kas prisidėjo prie to sprendimo grįžti?

I2 Turbūt, kad labiau jau, ...*am...* (*pauzė*), buvo labai daug įdomių momentų, kurių aš sulaukiau būtent iš kolegų. Aš mėgstu siekti karjeros, nu nežinau, turbūt yra banalu pasakyti, kad aš noriu sėdėti toj pačioj vietoj, nieko neveikti, gauti tą patį atlyginimą. *Come on* (nagi), aš per savo du su puse metų padariau daugiau, negu moteris, kuri prieš tai dirbo. Aš tada dirbau vietoj moters, kuri išėjo į nedarbingumą dėl nėštumo. Tai viskas *okey*. Aš padariau ir pasiekiau jos lygį, kur ji siekė per devynis metus, aš pasiekiau per dvejus metus ir dar pusę metų aš mėginau pratrūkti ir pasakyti: aš esu čia, darom, aš darau, aš turiu idėjų va tiek, darom. Darom, tik duokit, motyvuokit, tiesiog, padarykit. Kiek aš buvau, taip sakant, tas pačias duris vis belstis, kai niekas nenori praverti. Ir galiausiai buvo man taip pasakyta iš mano vadovo, netiesioginio, bet jis virš buvo. Ėm, sako, o kam tau reikia, susirask sau vyrą, pasigimdyk vaikų ir tu būsi laiminga. Susirasi sau vyrą, kuris uždirbs daugiau už tave ir visos problemos išsispręs. Čia buvo tiesiog paskutiniai žodžiai, po kurių aš negalėjau būti toj vietoj. Aš supratau, kad žmonės tik ant popieriaus yra (*pauzė*) ateities žiūrėtojai, galima taip pasakyti, nes realiam gyvenime tai yra tiesiog, na sakau, tas bukumas, kad moteris nieko negali pasiekti, kad, apskritai, kad moters vieta vos ne virtuvėj. Nu man tai yra įžeidžiamas dalykas ir ir man tikrai, ir aš mačiau, tikrai tenais dirba tos pačios moteris, su kuriom aš prieš tai turėjau diskusiją dėl LGBT šeimų ir panašiai. Joms yra penkiasdešimt tris, šešiasdešimt metų, jos visą gyvenimą pradirbo toj pačioj pozicijoje. Sakau, ar jums negaila, ar jums iš čia tiesiog neėda iš krūtinės toks pyktis, kad vaikinukai, atėję, padirbė vos keletą metų, jie jau vyr. inžinieriai, gali būti vadovai, direktoriai ir panašiai. Jūs įdėjot tiek didelio indėlio į šią darbovietę. Nu, taip, nu taip, nu ką mes padarysim. Ir mane tiesiog slegia tas, tiesiog, kaip galima nuleisti rankas, nu kaip. Ir aš tiesiog, turbūt, kažkiek tokia maištautoja turbūt. Jeigu ne pagal mane, nu tai tada *fuck it* (velniop) aš keičiu. Vienas iš tokių mano paskutinių buvo tokie žodžiai, (*pauzė*) situacijos suvokimas, kad čia nieko nepasikeis, kad pas mane, kad vėlgi ant manęs tiesiog užkabino, kad tu esi moteris, neduok Dieve, jeigu dar sužinos, kad LGBT priklausai, aš nenoriu įsivaizduot, kas galėtų baigtis. Ėė, (*pašnekovė vaizduoja nusispjaunanti tris kartus per petį*) nenoriu. Ir tiesiog supratau, kad viskas: reikia, aš įgavau patirties, važiuoju. Tai tiek.

R.M. *Okey.* O, galbūt, pažįsti, ...*ém...*, LGBT žmonių, kurie pasirinko išvykti iš Lietuvos?

I2 (*Pauzė*). Visai, nu kaip, pažįstu per labai taip paviršutiniškai, mes su jais gyvai nebendravom, bet ...*ém...*, buvo viena pora, ...*éé...*, dabar atleiskit, vardą (*pauzė*) X lygtais, jeigu aš neklustu su savo žmona išvyko su vaiku irgi, ir nors prieš tai gyveno šičia. Jos, mes kažkaip tai susiorganizavome grupėje ir galiausiai ir buvo sukurta LGBT šeimos Lietuvoje. Grupė, dar viena, kuri galėjo ten irgi prisijungti, nes man irgi tuo metu buvo labai svarbi ta tema ir man labai buvo įdomu apskritai pasižiūrėti, ar yra tokių šeimų Lietuvoj ir kaip jos gyvena ir panašiai. Ir todėl mes kažkaip pradėjom bendrauti truputėlį. Tai vat žinau, kad jie vat išvyko, sužinojau, nes perskaičiau straipsnį apie juos. Daugiau kažkaip tai iš savo srities, ne.

R.M. O vat dabar tu paminėjai, kad perskaitei straipsnį, tai, galbūt, yra kažkokių kitokių vat istorijų, kurias irgi perskaitei, kurias pamatei socialinėse medijose ar išgirdai per tą patį radiją?

I2 Nenoriu meluoti, tikrai buvau girdėjusi, tikrai nemažai per tą patį LRT irgi ir nemažai emigrantų buvo kalbėję, bet vardų dabar tikrai neprisiminsiu, bet tikai buvo nemažai, kurie būtent susiduria su ta pačia situacija, kad Lietuvoj niekas nevyksta, būtent dėl tos pačios santuokos. Dauguma išvyksta, nes na nori šeimos, nori na tiesiog būti apsaugoti šitoj bendruomenėj. Ir apskritai šita bendruomenė būtų apsaugota ir, kad jeigu kažkur, kažkas jie galėtų kreiptis į policiją, galėtų į tą pačią ligoninę nuvykti. Tai va tiek galiu pasakyti. Buvau skaičiusi, girdėjusi tikrai, bet kažką tokio iš tokio konkretumo negalėčiau pasakyti.

R.M. Kuo tau atrodo svarbios šios istorijos?

I2 *Ém...*, reikia dalintis ir apskritai reikia būtinai dalintis, nes tada žmonės gali pamatyti, *fucking* kultūra išvyksta iš Lietuvos, nes tikrai dauguma jų yra verslininkai, jie yra ir mokytojai, jie yra filosofai, filologai, *ém*, žmonės, kurie sudaro tokią (*pauzė*) kaip čia geriau, sudaro sudaro svarbią, ...*ém...*, grupę Lietuvoj ir apskritai, jie gali pamokyti, išmokyti kitus. Ir kai tokie žmonės tiesiog nu ne tai, kad bėga, bet iškeliauja į kitas šalis, nu tai yra būtina girdėti. Nes tada turi parodyti, kad žmonės išvyksta, jie nebėra saugūs, kažką reikia daryti, na arba priešim prie to, kad dauguma visuomenės išvyks, kurie LGBT šeimai priklauso, bendruomenei priklauso ir apskritai, tai nėra normalu, nes kaip jūs galite suteikti ateitį tik vienai bendruomenei, tarkim, *straight* (hetero) bendruomenei, bet visiškai nenori suteikti LGBT. O kuo mes skiriamės. Niekuo. Tik tuo, ką mes mylim. Viskas. Ir apie tai būtina dalintis, nes tada tu pats pamatai, tu pats išgirsti ir supranti, kad nu nu *nefaina*, nu tikrai *nefaina*, reikia kažką daryt ir tu prisidedi, ir eini į tuos pačius paradus, susirinkimus, ir tu skleidi tą informaciją. Nu tiesiog, kai tu nebetyli, nebesėdi Vilniuje. Aš jau kai tik atsikrausčiau, aš iškart pasakiau, aš jau nebetylėsiu. Man dar tėvai būdavo sakydavo: nu tu gal patylėk, nu dėl savo saugumo. Sakau, *come on* (nagi), man nebesvarbu, aš išsikrausčiau iš M tam,

kad aš nebetylėčiau, man nėra svarbu. Jeigu manęs pasiklausia, niekur neinu, neafišuoju, kad aš (su)susižadėjusi ar dar kažką. Ne, nu realiai meilė mėgsta tylumą, aš apskritai prie to pripratusi, bet jeigu manęs pasiklaustų, aš nuoširdžiai paaiškinu, pasakau, kad taip, sužadėtinė, ne draugas, o draugė. Pataisau tiesiog korektiškai. Aišku, visai reaguoja, o kaip čia, jeigu atsiranda tokių net klausimų, o kaip čia. Nu tiesiog pradedi diskutuoti, nu nepiktybiškai tiesiog papasakoji savo istoriją, pasakoji kaip nu viskas tai įvyko. Nu kaip įvyko? Tiesiog, gyvenimas, ir tu taip toliau skleidi tą informaciją, kad daugiau žmonių susipažintų ir supranta, kad mes nesislepjam, mes esame čia, tarp visų tų pačių inžinierių, visų kitų darbuotojų, darbininkų. Mes esame čia ir svarbiausia kalbėti, ir kai tu išgirsti, kad tie žmonės iškeliauja, neįtikėtina liūdna, nes tada supranti, kad jis nebekovoja, aš nenoriu spręsti už kiekvieną, aš turbūt sprendžiu už save ir aš sprendžiu, ir aš puikiai suprantu, kad priklauso nuo kiekvieno žmogaus ir situacijos, ir aplinkybių. Jeigu aš jausčiau, kad tarkim, kad mano vaikui gresia kažkoks pavojus, aš irgi bėgčiau nu, turbūt, kažką daryčiau. Pabėgčiau, kraustyčiausi ir panašiai. Bet jeigu dar įmanoma kažkaip tai to išvengti, kodėl nepabandžius.

R.M. *Mhm.* O kaip manai, kokiai visuomenės daliai svarbiausia išgirsti šitas istorijas ir, nes pati paminėjai, kad reikia dalintis jomis?

I2 Negaliu išskirti bendruomenę, turi omeny sluoksnį ar?

R.M. Tiesiog, kaip apibrėši tai ta prasme, tiesiog visuomenei.

I2 Visiems.

R.M. Visiems.

I2 Aš manau, visiems (*pauzė*). Senyvo amžiaus, mūsų tėvų amžiaus, mūsų bendraamžių, jaunesnių, visiems reikia tai išgirsti, visiems reikia suprasti, su visais reikia dalintis. Nereikia nurašyti tų pačių senyvo amžiaus. Aš niekada negalėjau patikėti, kad mano seneliai tai priims, nu kad aš tokia (*juokiasi*). *Faina*, kad priima, tikrai *faina*. Ir svarbiausia, ką man močiutė buvo pasakiusi, sako, man svarbiausia tai, kad tu esi laiminga, visa kita, man vis, man vis vien, ką kiti pagalvos, man vis vien, ką kiti pasakys, man svarbiausia, kaip tu jautiesi. Man tą patį buvo ir tėtis pasakęs, kad kiek manęs draugai palaikė nebuvo vat tokių kažkokių piktybiškų, bet visiems. Reikia gal surasti tą būdą, nes įsivaizduoju gal mėginu truputėlį būti ir jų vietoje. Tarkim aš visą gyvenimą gyvenau pagal vienus standartus, nemačiau pasaulio, tai tas va, žinai, blyksnis, iš kažkur kitur. Tai man būtų biški toks, žinai, ne. Turbūt kažkaip tai reikėtų, manau, gal švelniau, gal prie to prieiti gal, nežinau net kaip, nu vat gal tiesiog čia labiau psichologijos gal norisi traukti tokių dalykų, kaip tu prieini, kaip tu skleidi tą informaciją. Arba ta informacija gali būti skleidžiama labai, net tai, kad agresyviai, bet (*pauzė*) pastebėjau, kuo labiau, va *gen-z* (Z karta) kaip mėgsta bendrauti: aš toks ir viskas. Jeigu tu manęs nesupranti Come on (nagi), ta prasme, galim normaliai išdiskutuoti, pasikalbėti. Aš galiu

tau tiesiog normaliai, nešaukiant pateikti labai daug pavyzdžių iš savo gyvenimo arba iš savo draugų gyvenimo, tiesiog. Ir mes galim bendraujant prie kavos puodelio aptarti ir paskleisti tą pačią informaciją. Manau, kad tikrai visiems.

R.M. Dar paminėjai, kad kai tik grįžai į Vilnių ieškojai būdų, kaip įsitraukti, kaip skleisti tą informaciją ir, kaip suprantu, įsitraukei į tam tikrų organizacijų veiklą. Tai kiek tau svarbus yra tas bendruomeniškumas ir tas, ar apskritai veikia, ar tau tai yra labai svarbu?

I2 Manau, kad tikrai tikrai taip, nes aš niekada negalvojau, kad mes galim būti kažkiek kaip šeima, nu tokia kaip labai didelė šeima ir (*pauzė*) manau, kad mes tiesiog palaikantys, mes patys suprantame, pro tą praėjom jau visą, kad gyvenam su kuo mes gimem, su tuo aš turiu omeny, būtent, mūsų likimu mylėti tą pačią lytį ir panašiai. Jeigu taip jau apibendrinai, tai dar aš tiesiog, man tikrai labai *faina*. Kodėl, pavyzdžiui, kiti gali turėti kažkokias bendruomenes, o mes ne. Man tai yra svarbu ir *faina*, nes aš tada suprantu, aš ne viena, kažkas irgi turi tas pačias mintis kaip ir aš ir tu supranti, kad *vau*, geras, bendraujam, darom kažką, veikiam, tai yra *super*. Tai vienas iš tokių, turbūt, dalykų, kurie pripildo mano sielą šviesos, nes yra *faina*, ne vien, žinai, pripratęs, gal žinai tokie *flashback'ai* (prisiminimai), iš tų laikų, kai dar teko truputėlį pagyventi vis tiek M, kur viskas yra lygiagrečiai *straight* (hetero) taip sakant, tiesiogine ta žodžio prasme. Šičia kitaip. Tas yra *faina*.

R.M. O gal tuomet vis tiek susipažįsti su žmonėmis, ar ne, kaip minėjai, tau jie yra svarbūs. Galbūt esi kad nors diskutavusi, kodėl jie pasirenka likti Lietuvoje?

I2 Dauguma, mes irgi buvom diskutavę visą šitą klausimą. Dauguma kažkodėl, ne ne kažkodėl, bet apskritai, dauguma pasirenka, kad dėl šeimos. Nu čia yra mano šeima, čia yra mano, nu tarkim, mama. Jeigu aš išvyksiu, tai kas bus. Ji čia liks viena. Ir pradeda va iš to visas diskusijas: arba mama, arba tėvai, arba seneliai, žinai, kurie tikrai prisidėjo prie to palaikymo. Kažkaip būtent iš tos pusės. Vienas dalykas. *Ėm...*, su kitu tikrai buvom vaikinuku. Jis tiesiog sako, aš mėgstu keliauti, aš noriu pakeliauti, pamatyti pasaulį tai, kodėl nepradėti ku.., ne tai, kad kurti, bet skleisti tą tas emocijas, tas gerąsias emocijas, tas tą tą kryptį apskritai čia. Kodėl kodėl nepabandžius čia (ne)nepradėti kalbėti tarsi čia, nes mes dauguma tikrai pripratę tiesiog tylėti, ir, kad už mus kažkas padarys, ką reikia. Kažkas už mus atsistos, nueis, pasakys, padarys, o mes taip (spragteli) *like'q* (patikimo reakciją), uždėsime *like'q* po nuotrauka. Tai vat vienas iš tokių, du jau tokie: arba jau šeima, arba kažkas jau, bet labiau šeima.

R.M. *Mhm*. O kodėl tau pačiai yra svarbu likti Lietuvoje?

I2 (*Pauzė*). Mes irgi apie tai diskutavom su draugėmis, tikrai mėgstame diskutuoti tokiais visais klausimais, tokiom psichologinėm temom. Vienas iš tokių priežasčių, pamėginti čia, pamėginti tiesiog. Pabandom, kas bus. Padarom tai, kas mūsų jėgose, padarom tai, ką mes galim padaryti. Ir

jeigu mes visiškai matysim, kad mes ir vėl beldžiamės į tas pačias uždarytas duris, mes galim tiesiog, jeigu beldžiamės ir niekas neatidaro, keisti kryptį. Mes kažkada padarėm iš M. Ir vienas iš tokių tiesiog pabandytas, pabandyti sukurti šeimą. *Ėm...*, aš labai dar tikiuosi, kad vis dėlto partnerystė, ta pati sąjunga, kuri dabar yra labai taisyta pertaisyta ir panašiai. Aš labai tikiuosi ir viliuosi, turbūt, aš tikiu geruoju, kad kažkas pasikeis ir, kad mes tikrai galėsime surinkti pakankamai balsų ir požiūris pasikeis. Tiesiog tas ir laiko tiesiog čia mane irgi taip sakant. *(Pauzė)* Pabėgti tu visą laiką galėsi. Ta prasme, aš neprisirišu prie vietos, neprisirišu, ypatingai, kai yra šalia žmogus, kurį myliu. Neprisirišu, žinau, kad galiu ir kažkaip su laiku vis tiek atėjo tas suvokimas, kad tikrai gali, tu moki, tu žinai, o tas kalbos nežinojimas, čia labiau jaunatviškas maksimalizmas, oi, ką pagalvos apie mane kiti, tiesiog *fuck it* (velniop) darai ir viskas. Bandytas kažką padaryti, prisidėti, tiesiog gyventi.

R.M. Kaip manai, kas galėtų taip, šiek tiek lyg ir užsiminei, bet gal galėtum dar išsiplėsti, kas galėtų prisidėti, kas galėtų priversti realiai išvykti?

I2 Priversti išvykti. *(Pauzė)* Turbūt, nežinau, *(pauzė)* visiškai, išvykti tai čia yra turbūt kas mane liečia, darbą aš tikrai surasiu, o draugė, darbą tikrai suras, tėvai yra palaikantys, viskas kaip ir *all good* (viskas gerai), bet bendruomenė, aš pati kurioje. Turbūt, pagrindinis dalykas tai yra vat būtent kuriant šeimą tai vaikai. Jeigu aš labai jau susidursiu su tokiu, žinai, toksišku būtent nu žvilgsniu, elgesiu, būtent iš kitų tėvų tarkim, arba iš kitų vaikų, arba, na jeigu aš susidursiu ir aš niekaip to negalėsiu pakeisti arba ten pakeičiant mokyklą matysiu, kad visiškai nieko nesikeičia, viskas yra tas pats *(pauzė)* tarkim na, vis tiek nei nei mokytojai nepadės, nei kas nepadės, nes tu supras, kad arba galėsi tik meluoti, tarkim, mokytojai sakys tau vieną, o vaikas ta prasme tau atneš visai kitą informaciją. Tarkim, mokytojas manęs neužstoja, kai tarkim ten iš manęs pradeda šaipytis, kad tarkim turiu dvi mamas ir panašiai. Tada jau viskas. Ir vėl viskas gali sukilti, pasikeisti, nu ir tada galėsime daryti visiškai kardinaliai kita. Keltis. Nes tada jau reikės kovoti dėl saugumo ir tada aš irgi suprantu, kaip išvyko va tada prieš tai minėjusi šeimą, vaiko saugumą, nes tu tada pradedi ne apie save galvoti, bet būtent apie tavo vaiką. Ir jeigu tu su tuo susiduri, pastoviai susiduri, tada jo, aš pritariu.

R.M. Čia toks sakykim liūdnesnis scenarijus. Ir norėčiau šiek tiek pakalbėti. Be to vaiko saugumo, ar ne, kokie dar gal būtų tokie lūkesčiai vykstant į kitą šalį? Kas joje dar galėtų būti tokio? Kas dar būtų svarbu?

I2 *(Pauzė)*. Nu, nežinau, nebent *force majeure* atveju įvyktų taip, kad, amm, prie Seimo prieitų partija, kokių nori, mūsų labai nemėgstamų žmonių, kurie mėgsta dalyvauti tėvų sąjūdyje ir *blablabla* ir nebent, jeigu tokie žmonės paimtų didžiąją dalį, ta prasme, jų populiarizacija įvyktų

labai labai ir aš tiesiog tada jau svarstyčiau dėl, man jau būtų tada labai nesaugu man čia gyventi. Jeigu kažkas priimtų įstatymus, kur net neįsivaizduoju. Tai čia jau žinai gal iš absurdiškų gal, aš vis tiek viliuosi, aš vis tiek, žinai, mėginu galvoti teigiama linkme, kad to nebus, kad mes vis tiek judam labiau su ta pozityvia kažkaip (*pauzė*) mintimi į pasaulį. Viskas bus geriau, o ne blogyn. Kažko dar pridėti šiam momentui, nebent tu dar turi, kaip sakant, minčių.

R.M. Ir tada dar grįžtant šiek tiek prie tų pačių istorijų. Nes ir dabar paminėjai ir vaiko saugumą, ir pasirinkimą išvykti, minėjai tas kitas istorijas, ką girdėdavai per LRT radiją, per apskritai kitur. Kaip tu manai, jos pakeitė tavo pačios požiūrį į migraciją?

I2 Jo, nes, turbūt, kad taip, ...*emm...* (*pauzė*) arba netgi labiau sakyčiau taip, ne kad ne. Būtent iš tos pusės, kad (*pauzė*) girdint tokias istorijas man visą laiką, aš susimąstau. Pas mane lyg tais dalijasi į dvi puses: aš pradėdau suprasti tą žmogų, kad, taip tarkim, dėl gyvenimo, geresnio gyvenimo būtent, savo išsilavinimo arba dėl savo saugumo, nes čia esi vienas, tavęs niekas nesupranta arba tu išvyksti dėl mokslų kažkokių, tarkime tu užsikabini ir nebenori grįžti, nes gyvenant toj kitoj šaly arba aplinkoj, kur viskas, tarkim, tau yra leidžiama, ta prasme, turiu omeny, požiūris yra kitoks, kur kas pozityvesnis negu pas mumis Lietuvoj, ar ne, tarkim. Pas mus vis dar labai labai post sovietinis toks mąstymas, kur, tarkim, kitose šalyse to nėra. Jie gyvena čia ir dabar jie gyvena kitomis, kitais vėjais ir panašiai. Ir iš kitos pusės, aš pradėdau suprasti, nu ne, turbūt, vis dėlto išvykti tai yra per lengva. Ta prasme, čia jau turėtų būti na labai jau kažkas tokio kardinalaus tavo gyvenime, kad tu prie to prieitum, nes mano šiam momente, aš esu užėmusi tokią kovotojos vietą, nes man norisi pasiekti, aš noriu įrodyti, kad ir LGBT žmonės ir apskritai moterys, jos gali siekti, jos gali turėti tikslų ne tik gaminti, tvarkyti ir panašiai, bet jos gali dirbti, užimti dideles aukštas pozicijas, jos gali pasiekti kažko savo gyvenime ir galvoju, kodėl aš dirbant net ir čia, aš buvau pasakius savo kolegoms, kad priklausau LGBTQ bendruomenei ir, kad man labai labai, bet jie mane palaikė ir man buvo vau, nu tikrai. Palyginus su tuo, ką aš prieš tai turėjau, čia yra *kind of* (lyg ir) mano antras darbas po studijų ir, kai tu supranti, kad žmonėms Vilniuje tarkim yra visiškai nusispjaut. Tu dirbi, nes į tave čia žiūri kaip į darbuotoją, nu ta prasme, į asmenybę, nu ta prasme, nėra to tokio juodo ir balto, kaip tarkim prieš tai. Čia jau žmonės su platesne pasaulėžiūra. Tai todėl, turbūt, aš dabar būtent esu užėmusi tokią kovotojos poziciją, kai aš išgirdavau arba dabar girdžiu, arba skaitau, tarkim, aš mėginu įeiti į jų padėtį, suprasti, kodėl jie taip pasirinko. Aš suprantu, bet aš tada ir suprantu, kad dar geriau daryti, kovoti, kažką daryti, nu ta prasme, negalima tiesiog sėdėti nieko nedarius.

R.M. O kuom dar svarbi tau šita kova?

I2 Dėl savęs ir dėl savo ateities. Ta prasme, nes ateitis tai yra mes kiekvienas norim užauginti savo, savo kurti bendruomenę, kad ji būtų saugi, kad žmonės būtų bent jau šiek tiek, ėm, geranoriški, geri

apskritai, o ne daug pykčio, to kažkokio tokio irzlumo, daugiau šypsenų, galima taip sakyti, ir dėl ateities.

R.M. Ir dar taip užsiminei apie tą tokį savo labai skirtingą patirtį ar ne, kai gyvenai M, kad tiesiog neatskleidei niekam ir nenorėjai atskleisti ir, tuo pačiu, kai persikėlei į Vilnių, kad tai, suprantu, padarei tai pakankamai lengvai. Kaip tu manai, iš kur atsiranda šitas skirtumas tokio mažesnio periferinio miesto ir Vilniaus?

I2 (*Pauzė*) *Ėm...*, skirtumas atsiranda apskritai dėl tos informacijos nešimo į aplinką, nes aš garantuoju, aš žinau, ta prasme, neduok Dieve mokykloje pradėtų šnekėti M, kad tarkim yra šeimos, kur yra dvi mamos arba du tėčiai. Ir šičia žmonės vis tiek kažkaip nu kitaip žiūri. Mažuose miesteliuose, atokesniuose nuo didelių miestų, žmonės pagrinde gyvena toj aplinkoj, jie kuria tą pačią aplinką. Jie nemato aplink aplink daugiau nieko. Jie nekeliauja, dauguma jų tikrai nekeliauja, ne. Jeigu keliauja, tai jie mato viską, kaip mato standartiniai, galima sakyti, keliauninkai, tiesiog Eifelio bokštas, toliau. Taip. Ir jie nesigilina į istoriją, jie nesigilina į kultūrą. Mikelandželas, nu šaunuolis, da Vinčis irgi šaunuolis. Bet niekas nenori pasigilinti į jų istorijas, kodėl taip ir panašiai, jų legendos, tarkim, kad tiek vienas, tiek kitas irgi priklausė LGBTQ bendruomenei, tarkim. Ir tas, turbūt, nenoriu to sakyti, bet labai bukas žvilgsnis ir pasaulžiūra. Jie net nenori to matyti, jiems ta informacija yra lengvai pasiekiamą šiuo metu: laidos, televizoriai, kompiuteriai. Tu informaciją gali surasti bet kur, bet ta prasme, jie neturi tos aplinkos, jiems atrodo, kad tai yra blogai. Dėl ko tas maršas ir tie visi maršistai gi ir gimė Žemaitijos krašte, nes ten, nu man atrodo, kuo atokiau nuo did.. didžiųjų miestų, tuo labiau žmonės, nežinau, užsidaro savyje. Tai turbūt tas ir yra didysis skirtumas. Tenai užsieniečiai netgi jeigu atvyksta į juos žiūri kaip į kosmonautus. Rimtai. Tenais, ...ėė..., (*pauzė*) ta prasme, ...ėė..., reikia, jeigu taip apskritai, tai pakeisti, nebent reikia kažkaip lavinti, labiau daryti, (*pauzė*) suteikti galimybę gal net patiems užsieniečiams labiau lankytis mažuosiuose miesteliuose, nes, atrodo, tie žmonės, net užsieniečiai, kurie atvyksta dėl darbų ten į mažuosius miestelius, į juos žiūri kaip įvykis, vau, tu esi kosmonautas ir neduok Dieve, jeigu tu esi kitokios rasės tai čia iš viso. Tai, atrodo, kad tenais, aš nežinau, dvidešimto amžiaus pabaiga. Jie vat gyvena vis dar tenais. (*Juokas*) Ir toks, kažką reikia daryt. Tiesiog, būnant tenais, tokiuose miesteliuose, ...ėm..., tu mėgini jau tada kalbėti. Save aš tiesiog nenorėjau atskleisti, nes bijojau dėl savo saugumo. Dvi panos M, nu *bliamba*, man kartais tiesiog vienai prasieiti po miestą ir ypatingai jeigu vakare, man buvo baisu. Ten *marozų* yra tikrai. Ir jeigu taip jau, reikia tiesiog nebijoti kalbėti, bent jau taip kaip aš mėginau, diskutuojam. Išėiti, kodėl taip, o ne būtent kitaip, ta prasme, kodėl tai įvyko, kodėl žmonės nori, tai sakant, tos šeimos, ėm, LGBTQ+ žmonės nori šeimos, kodėl jiems tai yra svarbu, kodėl, ...ėmmm..., partnerystės įstatymas yra labai svarbus, kodėl jiems

yra būtinas tas dalykas. Kodėl, pavyzdžiui, Stambulo konvencija ir man svarb... ir man, nu man absurdas, kai apie tai šneka moterys, kad joms nereikia. Uuu, *come on* (nagi), žmogau, čia dėl tavęs yra parašyta, tu skaityk. Ir man atsimenu buvo *fainiausias* vienas iš tokių paskutiniųjų tokių diskusijų, kur vos ne taip, taip labai įsikibęs tada jau buvo, ...*ém...*, pradėjo rėkti apie Stambulo konvenciją tai, kam čia iš viso to reikia, *na na na na na*. Sakau, jūs skaitėt? Ne, man nereikia. Iš kur jūs žinot, tada kas tenai parašyta, jūs paskaitykit. Rimtai? Taip, nu ta prasme, ant tiek, nu čia jau visai sutrumpinant visą tą mūsų dialogą, ...*ém...*, kuris tada įvyko. Bet tada tu supranti, kad nu, *okey*, nu žmonės po truputėlį, mažais žingsniukais, bet daro tuos *steps 'us* (žingsnius) Kita, žinai, moteris pasidalino, man sūnus atsiuntė serialą, kur pagrindinė veikėja yra lesbietė. Ji turi žmoną, kaip man įdomu, kaip jos gyvena. Sakau, paprastai gyvena, niekuo ypatingai negu *straight* (hetero) porose. Nu jo, aš galvoju. Sakau, ką jūs galvojat, kad jos, na nežinau, tenai ateina namo kažkokiais aligatoriais patampa? Aišku, kad ne, nu ta prasme, jos, tie patys žmonės, tiesiog jos pasirinko mylėti viena kitą. Tiesiog partneris. Jo, nu va, nu gerai. Ir tu matai, kad truputėlį prašviesėja jiems gyvenimas. (*Pauzė*) Vilniuje ir apskritai to nebuvo, nes, turbūt, čia žmonės sakau ir užsieniečiai atvyksta, čia galerijos, tu gali nueiti, pasiskaityti, (*pauzė*) čia žmonės atviriau šneka, čia ir tie patys *pride 'ai* vyksta, kur yra suteikiama visa ta informacija. Yra labai džiugus dalykas, kad *pride 'ai* vyksta, bet tai, kad *pride 'ai...* gal čia irgi viena iš tokių minčių, kodėl *pride 'us* nepadaryti, nu ta prasme, kokius nedidelius, bent jau nors truputėlį didžiuosiuose miestuose ir po trup..., po truputėlį galima sakyti, gal po penkerių metų mes prieisim ir iki tų pačių M. Gal kitaip bus, pavyzdžiui, mini *pride 'as*, arba tiesiog, žinai, pasisėdėjimas LGBT žmonių arba tiesiog ateiti pasiklaudyti, kad tie patys menininkai, galbūt, tie patys inžinieriai, jie taip pat gyvena kaip ir mes. Niekuo gyvenimas nesiskiria, tie patys žmonės. Galbūt, tai dar labiau padės plėsti tą informaciją. Nežinau, čia būtent iš tos tokios pusės, kad nu labai priklauso nuo tos informacijos sklaidimo. Palyginus M, kur yra labai viskas bukau nu nu nėra tos galimybės. Labai nėra. Vilniuje yra labai labai plačiai. Tarkim, Kaune, aš įsivaizduoju, Klaipėdoj irgi, irgi irgi yra tokių momentų, M deja nėra.

R.M. O ar matytum, kažkada ateityje save Lietuvoje išvykstančių gyventi iš mažo miesto, ne būtinai į M grįžti, bet kitur?

I2 Žinok, man buvo tokių minčių ir mane, turbūt, visą laiką, ...*mm...*, (*pauzė*) man patinka, žinai, toks mažų miestelių *vibe 'as* (energija) arba, turbūt, čia yra iš vaikystės, paauglystės, kai prisiziūri visokiausius amerikietiškus filmus, kur yra maži miesteliai, visada bendruomenė, kiekvienas tave pažįsta, gali gatvę pereiti ten į namus nueiti, į svečius nueiti. Yra labai faina, gali būti, bet tam reikia ne vien tik mano pastangų, turbūt, reikia ir kitų žmonių, kad tas, tos, ta galimybė man iškeliauti į

mažesnę miestelį, man ir mano vaikams būti saugiems, čia reikia kitų pastangų, taip sakant, kitų žmonių.

R.M. *Mhm.* Ir taip jau visai pabaigai, gal tiesiog dar tau kyla kažkokių minčių, kurių na neišsakei, atsakydama į mano klausimus ir tiesiog dar norėtum pasidalinti?

I2 Na kaip ir viskas tvarkoj, labai tikiuosi, ar apskritai aš atsakiau į tavo visus klausimus, nes kalbėti mėgstu.

R.M. *Yes (juokiasi).*

I2 *(Juokiasi).* Jo, kaip bebūtų tai, tikrai nenoriu vieno dalykas, tikrai nenoriu pabrėžti tai, kad žmonės gyvenantys mažuosiuose miesteliuose, tebūnie tie patys M, jie yra kažkuo blogi. Ne, čia yra nuostabūs žmonės, kuriuos aš tikrai pažinojau, patys vieni iš nuoširdžiausių, kurie rūpinasi rūpinosi manim, aš buvau, tarkim, jų vaikas. Nes gavosi taip, kad jie man irgi pasakojo, mūsų vaikai iškeliauvo į didžiuosius miestus, o tu nepabijojai po studijų atvykt į mažą miestelį. Ir kolegos, kurie mane apskritai supo tiek moterys, tiek vyrai, dauguma apskritai vyrų, mūsų grupė buvo sudaryta. Tai buvo *vau*. Tikrai žmonės, kurie visą laiką tavim pasirūpina. Jeigu tu neateini į darbą, tarkim susirgai, tai visą laiką pasirašo gal tau kažką nuvežti, gal kažkur kažką. Tiek daug šilumos, kiek aš gavau tenais, aš dar negavau čia, gyvenant, ta prasme, apart savo šeimos narių, čia gyvenant, čia dirbant Vilniuje. Ten labai širdingi žmonės, labai šilti, buvo labai labai *faini*, rūpestingi, palyginus su vilniečiais. Man visą laiką vilniečiai, na ne visi, bet dauguma, aš irgi vertinu, yra tokie labiau šaltakraujiški, kažkiek taip jie, taip, pasaulėžiūra yra labai plati, jie visur yra daug ko matę, daug, ką pažinoję, bet tikrai nebus tokio, kad tu neateini tarkim į darbą, tau atneša sriubos šiltos. *Come on* (nagi), ten man teko tokie dalykai, ...*amm...*, nu tikrai buvo tokie momentai ir tokia patirtis ir apsikeisti jiems savo, pasidalinti, susitikti dviem didelėms bendruomenėms, didmiesčiui ir mažajam miesteliui susitikti ir apsikeisti vat tokį *feedback'ą* (grįžtamąjį ryšį). Vieni pasisemtų to geranoriškumo, šiltumo, kurio tikrai labai labai trūksta, tiesiog bendraujant tarkim arba, ...*amm...*, nu tiesiog bendraujant, gyvenant, o kiti tiesiog pasidalintų, ta pasaulėžiūra, tai būtų nežinau, *vau*, utopija.

R.M. *Mhm.* Ačiū labai. Tikrai tikrai nuoširdžiai labai geri atsakymai man duoda daug ką apmąstyti. Tai labai ačiū, kad skyrei laiko.

Priedas Nr. 5 – Interviu su I3

R.M. Pradėsiu įrašymą. Ir tada, manau, galime pradėti. Tai visų pirma, ar mėgsti keliauti po pasaulį ir ir ir Lietuvoje?

I3 Aš iš tikrųjų nemažai, manau, kad tai darau. Pavyzdžiui, pernai met..., nu, aišku, pandemija, ten visas tas reikalas, bet man gan įprasta yra bent jau mėnesį-du per metus praleisti užsienyje. Mano tokios dažniau aplankomos šalys yra Austrija, Olandija, Vokietija. *Ėm...*, (*paузė*) aš dažniausiai keliauju darbo reikalais, tai yra aktyvizmo kažkokių tai ten *workation'ai* (darbas-atostogos), susitikimai ir taip toliau. Ganėtinau seniai turėjau tokias, kaip ir po atostogas. Paskutinį kartą tai praeitą praeitą vasarą, pavasarį pavyko ištrūkti, o dar prieš tai kokie trys keturi metai buvo kaip aš ir netgi, tiesą sakant, paskutinį kartą, kai keliavau, palaukit. Netgi, kai paskutinį kartą keliavau ilsėtis iš esmės, tai X, mano partneris, visą laiką pyko ant manęs, kad aš per daug visko planuoju ir per daug pažįstamų visur ten turiu. *Ėm...*, o Dieve (*augintinio intarpas*). Tai va, tai taip, aš manau, kad taip ir ir turiu nemažai migrantų artimųjų. Mano brolis su dviem sūnėnais ir žmona yra Anglijoje, turiu giminių Amerikoje, Norvegijoje. Šiaip įdomu yra tai, kad pas juos labai retai keliauju (*juokiasi*). Bet šiaip jo, jo, aš aš manau, manau, kad aš palyginus nemažai keliauju, gal ne labai daug, bet palyginus ne mažai.

R.M. O kas liečia keliones Lietuvoje?

I3 *Ėm...*, aš nesu vairuojanti, tai tas mane biški pristabdo (*pokalbis su augintiniu*). *Ėė...*, tai mane, turbūt, riboja tai, kad esu nevairuojanti, bet jeigu, pavyzdžiui, festivalius arba draugų aplankymą kitame mieste laikyti keliavimu Lietuvoje, tai, aš manau, kad aš tai irgi tai daugmaž darau kartą per mėnesį kokį.

R.M. *Mh.* O ką Jums apskritai reiškia galimybė pakankamai laisvai judėti, na atsiribojant nuo pandemijos ribojimų, bet?

I3 Man tai yra ganėtinau svarbu. Aš apskritai esu ir politinė, ir filosofinė prasme ganėtinau laisvamanė, man atrodo, kad sienos, valstybės sienos, miestų sienos, kad tai yra tas toksai *man-made concept* (žmogaus sukurtas konceptas), ta prasme, kad tai yra labai dirbtinis dalykas. Ką labai stipriai pajutau iš tikrųjų, kad mano tėvai visada pasienyje sodybą su Baltarusija. Ten gaunasi, kad yra tokia plynė, upelis ir nu toliau jau matai greitkelis, kuris jau yra Baltarusijoje. Tai, nu tokių įvairių minčių kykla, dėl to, kad ten tarkim tos tvoros visos, ir taip toliau. Kad, tarkim, daug mąstau, apie tai, kokią tai žalą daro tarkim stirnoms arba elniams, arba, ta prasme, kad nu tos sienos jos mums yra svarbios politiškai ten ir ideologiškai tai kažkaip, bet iš tikrųjų jų neturėtų būti.

R.M. *Mh.*

I3 Tai man jo, man asmeniškai, yra labai svarbu turėti judėjimo laisvę ir ten visas tas Šengeno dalykas, ir taip toliau, man atrodo, kad tai yra labai vertinga lavinant žmogų, turint pasaulietišką žmogų, asmenį, apskritai, kuris gali paaimti ir nukeliauti ar ten į Lenkiją, ar ten į Berlyną kokį, ta prasme, nušaut savaitgaliui. Manau, kad tai yra svarbu, nu ta prasme, tada matom ir tą kitą pusę, kur žmonės ten keliauja į Baltarusiją, Rusiją arba ten į kokią Ameriką, ar ten dar kur nors, kas yra ganėtinai sudėtinga ir su tom vizom ir taip toliau. Ir ypač dabar su tais konfliktais.

R.M. Mh.

I3 Kad realiai žmonės nukenčia ne visai dėl savo sprendimų ir ir užstringa, kad negali, tarkim, mes dabar su X (partneriu) planuojam vestuves ir nelabai žinom, ką daryt, dėl to, kad didžioji dalis jo artimųjų yra Baltarusijoje ir Rusijoje.

R.M. Mh.

I3 Tai gaunasi tada, kad iš mano giminės ten yra kvietimų 30-40, o iš jo pusės – penki.

R.M. Mh.

I3 Tai yra artimiausia šeima. Tai vat (*pokalbis su augintiniu*)

R.M. Taip, ir minėjot, kad vat ir ir brolis užsienyje gyvena, dar turit kitų kitų giminaičių. Tai, galbūt, remiantis šitomis patirtimis ir tiesiog mąstant labai plačiai, kaip manot, kokios galėtų būti bendros išvykimo iš Lietuvos priežastys?

I3 Tai, ką aš stebiu yra pagrindė ekonominės, pagrindė, iš tikrųjų, ta prasme, nemeluokim ten. Aš nežinau, pati būdama biseksuali, man gal, ne palygin..., palyginus dar yra lengva, apskritai su moterimis ir moterų *lgbitiškumu*, sakykim, su T (trans), man atrodo, su ten truputį kiti klausimai eina. Dėl to, kad jeigu tu nebūtinai atrodai tokios lyties kaip jautiesi ar panašiai, kad gali susidurt su visai kitokiais klausimais ir sunkumais. *Ėm...*, bent jau mano atveju, ypač kai mes su X dviese net tuoktis planuojam, ta prasme, atrodo ganėtinai viskas normaliai ir paprastai. Aš asmeniškai norėčiau neišvykti iš šalies ir norėčiau tęsti darbus bandant stumti tą politinę situaciją, bet jeigu kada nors ir svarstau, tai svarstau apie ekonominius dalykus ir be abejo apie saugumą. Tai yra šiuo atveju būtų ne kažkokių pašaipų ar ten smurto klausimas, bet labiau, tarkim, tarptautinės agresijos ir tokių visuotinesnių dalykų. Tai čia būtų jo, ekonominis ir politinis didesnis klausimas. Ir lygiai taip pat mano šeima. Mano brolis čia prisidirbo Lietuvoj, iškeliavo skolų atmušinėt, po to įsitvirtino, ...*ėė...*, mano pusseserė, kuri iš Norvegijos pusės, tai ten, viena giminės pusė ten, mamos teta, kažkas tokio. Žodžiu, jau senai buvo išvykę ten irgi dėl ekonominių priežasčių ir po to mano pusseserė nusprendė ten studijuot, nes jos ten gan artimos buvo su kita drauge. Ir jo, ir liko grynai dėl ekonominių priežasčių, po to susirado ten vyrą ir pasidarė gyvenimą. Močiutė, dėdė, tai čia mamos brolis, Amerikoje. Tai irgi čia buvo visai vat sovietų pačioje pabaigoje, po to ten ta televizijos bokšto krizė.

Žodžiu, jie ten dirbo, kur ten turguj, dar kažkur, prekiauti buvo sunku ir ir tiesiog gavo pasiūlymą ir išvyko. Realiai palikdama ten mažus anūkus, jaunas dukteris su vaikais ant rankų tam, kad galėtų paremti, bent jau iš tolo išlaikyti kažkaip visą tą dalyką. Ir nu po to pasiliko, pasidarė patogų gyvenimą ir ir taip gavosi. Pasistatė namą tenais ir panašiai.

R.M. *Mh.*

I3 Grynai ekonomika, manau, kad labai stipriai stumdo žmones.

R.M. *Okey.* Ir, čia taip įvardinai kelias esmines priežastis. Tai, kaip manai, kokie lūkesčiai konkrečiai yra susiję su šitomis priežastimis, ko žmonės tikisi išvykdami?

I3 Aš manau, kad visada ieškome, kad būtų lengviau ir geriau. Ko mes dažnai neapskaičiuojame, tai yra, kad liekame tanai vieniši, ypač jeigu nemokame kalbos gerai, ypač, jeigu kultūriniai skirtumai (*šypsosi*) mums nėra iki galo suprantami tai, jo, tie tie lūkesčiai ne visada pasiteisina. Bet aš įsivaizduoju, kad kraunantis lagaminą visi svajoja apie tą tokią ramią idilę, kur tu pernelyg negalvoji, ką pasidėti ant stalo, kur malonūs kaimynai ir kur šviečia saulutė. Netgi, jeigu važiuoji į Angliją, ta prasme, nežinau, turbūt, įsivaizduoji, kad šviečia saulutė nors kartais (*juokiasi*).

R.M. O kiek svarbios šie, šios priežastys, lūkesčiai būtų tau pačiai?

I3 Man būtų labai sunku išvykti, aš jaučiuosi stipriai įleidusi šaknis čionais, nežiūrint į tai, kad yra pilna visokių galimybių dirbt ir *remote'u* (nuotoliu), kaip ir, ta prasme, gali tuos bendravimus visokius palaikyti (*kalbina katiną*). Kaip ir būtų visos galimybės palaikyti tuos tuos draugystės ir ir tęsti darbus netgi, bet, (*pauzė*) net nežinau. Man yra labai svarbu tarpžmogiški santykiai, man yra labai svarbu giminės, draugai, socialiniai centrai ir taip toliau. Aš neturėčiau tokių lūkesčių, kad, na tiesiog ta prasme, aš tiesiog įsivaizduoju tai kaip labai labai vieniša, ta prasme, vat ateini, pradedi nuo nulio, ta prasme, aš net kaip vaikas nepradėjau nuo nulio dėl to, kad aš gimiau praktiškai tam rajone, kuriame užaugo mano mama ir niekad to nulio kaip po tokio kaip ir nebuvo. Man būtų labai baisu. Man būtų baisu ir aš, sakau, tokių kaip lūkesčių (*augintinis*), žodžiu, taip tokių kaip po lūkesčių neturiu, bet, nu sakau, ganėtinai aiškiai įsivaizduoti, manau, kaip atrodo kitiems žmonėms, kurie kraustosi toli. (*Augintinis*) Atsiprašau.

R.M. O apskritai, tada, ar esi kada svarsčiusi apie emigraciją?

I3 Taip. Baiginėjant mokyklą esu tikrai svarsčiusi ir, manau, daug kas mes pereinam per tą tokį, kur studijuot. *Ėm...*, studijos Lietuvoje, nežiūrint į tai, kad, galbūt, ir gan kokybiškos ir prieinamos, bet nu ir niekas apie tą Lietuvą daug nežino ir jeigu galvoji apie tarptautinę karjerą. Nu, ką ten ta Vilniaus kolegija ar Vilniaus Universitetas, ...*ėm...*, bet kažkaip gan greitai nuplaukė visas tas dalykas, kur dairiausi, dairiausi (*pauzė*) į Ameriką ir į Norvegiją dairiausi, tiesiog, todėl, kad ten buvo tyrimų programos, pagal kurias man būtų įdomu dirbti. *Ėm...*, aš planavau būti alkologe, tai

yra dirbti su dumbliais ir tyrinėti vandenų švarą ir ekologiją. Tai tiesiog, tuo metu ten buvo programos ir aš galvojau, kad vat dviem-trim metams išvykčiau, bet tikrai ne visam laikui, ta prasme, tiesiog tam epizodui. Bet visai gerai gal ir čia pasisekė, nu ta prasme, nesiryžau, nesiryžau.

R.M. O tuomet mąstant apie išvykimą arba taip bendriau tiesiog taip galvojant, ar Jum atrodo svarbi artimųjų nuomonė? Ką jie galvoja apie tą išvykimą?

I3 Ėm..., man gal apskritai artimųjų nuomonė yra toksai didelis klausukas. Ėm..., aš manau, kad žmogus turi gyventi taip, kaip jam yra geriausia ir niekas už jį geriau nežino. Ir net, jeigu tas žmogus yra labai labai mylimas ir labai labai, ...ėm..., (pauzė) rūpi ten tie, na nežinau, ar ten mama, ar broliai, ar draugai ir taip toliau, kad jie bet koku atveju geriau žinoti negali. Tai, ko aš labai nemėgstu. Aš labai nemėgstu, kai nuomonė būna kišama apie didelius sprendimus tokia, kurios yra nepaklausta. Ir, jo, kai man rūpi, aš klausiu, dažniausiai aš klausiu iš grynai iš tokio mokslinio, galbūt, yra kažkas, ko aš neapgalvojau dar, bet ilgainiui, aš manau, kad įtakos tai man daro mažai. Išmokau, jo čia labai įdomus aspektas, aš jaučiuosi, kad būnant vis tiek tam, tam tikra prasme, marginalizuojamu asmeniu, kad išmokino, išmokino mane, galbūt, geriau jausti savo stuburą ir geriau suprasti, kas man yra tinkama, net jeigu pagal visuomenę tai nelabai kaip ir skaitosi, galbūt, kažkas tokio, ...ėm..., (pauzė) pageidaujamo. Bet, jo, sakau, išmokau ir po to ir savo mamą išmokiau ir, ta prasme, kai kuriuos, kai kuriuos kitus žmones, kad tiesiog, taip, tavo nuomonė man yra svarbi dėl to, kad tu man esi svarbus, bet aš darysiu taip, kaip man yra tinkama. Ir, nu ta prasme, atsiprašau, aš tave myliu, viskas tvarkoj, ačiū, kad pasidalinai, bet *in the end* (pabaigoje) tai yra mano gyvenimas ir po to savo sprendimais ir, ar aš gailėsiuosi, ar nesigailėsiu, tai bus mano reikalas. Tai, manau, kad ne (*juokiasi*), manau, kad minimaliai daro įtakos, ta prasme, sakau, išklausyt labai sveika, visą laiką pasvarstyti tuos kitus kažkokius aspektus. Tarkim, netgi dabar mes truputį kaupiam pinigų, nu vat, jeigu netyčia dronai, bombos pradėtų skraidyt virš galvos, kad galima būtų ten greitai susipakuot šunį, katiną į lėktuvą ir. Bet, jo, sakau, jeigu *nothing major* (nieko svarbaus) tai tada tikrai liekam.

R.M. Mh. O ar migracijos tema apskritai yra aktuali tavo aplinkoje?

I3 Manau, kad taip. Ėm..., aš turiu vėl gi per atostogas važiuom, važiuom į Olandiją aplankyti draugės, mano *ex'ės* (buvusios partnerės). Dviese su X (dabartiniu partneriu) važiuom mano *ex* į Olandiją. (Pauzė). Ėm..., po to važiuom į Austriją pas kitą mano draugę, su kuria anksčiau mes gyvenom vienuose namuose ir jinai jinai turėjo savo *long-distance partner* (santykiai per atstumą) su kuriuo finišė ir atsikraustė į Austriją. Tai pas juos iš viso labai smagu buvo dėl to, kad jie trijų kambarių bute dviese gyveno porytė. Praktiškai patys vienam kambarį, vienas laisvas, o kitas svečių. Tai ten iš vis kaip karaliai gyvenom, labai ten tokia *faina* aplinka. Tokie jie aktyvistai, irgi

ten turi *info shopą*, vienu žodžiu. Tikrai, labai labai daug, ką ten veikėm ir labai labai smagu buvo. Apskritai, manau, kad taip, taip yra krūva, sakykim, kiekvienoj grupėj žmonių yra emigrantų, kurie, ta prasme, atkeliavę yra iš kažkur į čia ir tam tikros, tam tikromis idėjomis dirba, ten tarkim „Sienos“ grupėj arba profsąjungose ir lygiai taip pat yra visur mūsiškių, nu ta prasme, jau tų lietuvių, kurie iškeliavo ir jo, manau, kad aktuali, jo, trumpai pasakius, taip, aktuali.

R.M. O savo aplinkoje, vat su tais žmonėmis išvykusiais ar atvykusiais, ar diskutuojate apie migraciją? Kaip tai?

I3 *Ėm...*, jo, labai normalu yra, kai sutinki žmogų, kuris ypač kuris kurį laiką yra Lietuvoje, jau šneka lietuviškai ir taip toliau ir staiga supranti arba ten iškart pasimato, kad jisai kaip ir negimė čia, tai pirmas klausimas visą laiką būna taip, kodėl Lietuva (juokiasi), ką tu čia suradai (*juokiasi*). Tai, ...*ėm...*, (*paузė*) diskutuojam, žinoma, dėl to, kad yra labai skirtingų priežasčių, kodėl žmonės juda. Ir, jeigu mes kalbėsime apie, pavyzdžiui, kažkokias gentis, kurios tiesiog tradiciškai eidavo tam tikrus kelius ar dėl sėjos, ar ten, nu kaip dėl sėjos, nu sėslūs, kurie ten žemdirbyste užsiiminėja tai mūsų, mūsų regione tai tikrai. Bet galvojant, pavyzdžiui, apie *Native Americans* (Šiaurės Amerikos Indėnus) arba ten Australijos tuos „aborigenus“ vadinamus (*pašnekovė pati nurodo kabutes*), ta prasme, tai žmonės tiesiog kaip ir paukščiai, kaip ir elniai, kaip ir stirnos, kaip ir taip toliau visą laiką turėjo kažkokius savo kelius ir ir juos ėjo ir, aš manau, kad mažesnius, gerokai mažesnius, bet mes irgi šiais laikais turim tuos tokius savo kelius. Tai yra mes ten keliaujam pas močiutę į ten Kauno rajoną arba ten važiuojam per šventes, ten, nežinau, aplankyt ko nors, galų gale miesto ribose, ta prasme, į polikliniką, į vieną pusę, ta prasme, taip toliau, ta prasme, kad tas judesys ir *big scale* (didelis) ir *small scale* (mažas) visą laiką kelia klausimų ir visą laiką yra apie ką pabendrauti apie tai. Netgi kurioje ten miesto pusėje tu gyveni irgi kelia tam tikras temas. Ir tarkim, jeigu Kirtimai buvę, nu aišku, dabar po truputį sulygina viską, bet yra labai dideli kultūriniai aspektai. Tai jeigu net miestuose, tai iki kiek, sakau, nežinau, bandau vesti prie to, kad ta pati „Sienos“ grupė mane, galbūt, arčiau negu kitus žmones šiek tiek pritraukė prie tų pabėgėlių, kurie yra ne iš Ukrainos, o tarkim iš Baltar..., kurie buvo pasiklydę tarp Baltarusijos ir Lietuvos sienų, kad jie po truputį integruojasi jau dabar į visuomenę ir, ta prasme, iš vienos pusės ta tema tada pakimba kaip dramblys ore, iš kitos pusės, nu nesinori su žmogum, kuris už nieką kalėjo kalėjime, praktiškai, klausti, o tai kaip tu čia atsiradai, o tai kaip tu čia, nu ta prasme, tos temos jos egzistuoja, bet jos ne visad yra krapštomos labai sakykim. Dėl to, kad nu tu matai, ar tas žmogus jis tarsi lieka su randu ir nelabai pasitiki, galbūt, ir vietinė valdžia ir taip toliau. O ko jie po to patys stebisi, nu ta prasme, patys prigamino krūvą potencialių nusikaltėlių ir ir dabar tiesiog paleidinėja tam, kad įrodytų kažkam kažką ten, tie specialistai, vat ta „Sienos“ grupė, Raudonas Kryžius ir taip toliau. Jie viską

dar, kad sugaudytų kiekvieną tą žmogutį ir padėtų jam integruotis ir ir grąžintų jam tą viltį, bet kaip tu ją grąžinsi, kai tas žmogus virš metų laiko už nieką, ta prasme, pratampytas po institucijas, ten skylėse prasėdėjęs, nu ta prasme, tas lieka. Tai apie šituos klausimus, skaudžiuosius mes stengiamės šnek... šnekėtis tarpusavyje toks *insider* (vidinis) daugiau dalykas. Ir kuo mažiau klibinti tuos, kurie nenori patys liesti tų temų. Iš kitos pusės, migracija visada kelia ir kitų klausimų, tokių, kaip tu skambini broliui ir klausi, nu kaip, nu kaip, nu kaip. Ir puikiai, iš tikrųjų puikiai, puikiai. Vidutiniškai kalbėjo angliškai, kai išvyko, labiau, galbūt, rusiškai ir ten su ta rusų bendruomene labiau bendravo. Dabar auginasi du vaikus. Vienas jau į mokyklą eina, ta prasme, puikiausiai prasimušė, pats yra įmonės vadovas, ta prasme, žmona jaučiasi puikiai, visą laiką sutvarkyti plaukai, nagai, nu ta prasme, ir kalbiesi kalbiesi, bet, sakau, labai daug yra aspektų, kurie nepriklauso nuo žmogučio, kurie yra ne tiek kultūriniai, kiek, sakau, būtent daugiau ekonominiai, politiniai.

R.M. Tai šiek tiek užsiminei, kad iš to, kiek teko diskutuoti, kad labai skirtingos priežastys gali būti. Na vat tai gal galėtum tokias pagrindines priežastis iš tų diskusijų, ką tu supratai, kokios yra tos esminės priežastys? Migracijos.

I3 *Ėm...* Taip, tai labai dažnai būna santykiai. Tarkim, dabar išlydėjau irgi draugą į Prancūziją, dėl to, kad Prancūzija yra lengviausias taškas, kuriame jis gali susitikti su savo internetiniu draugu iš Korėjos kažkurios. *Ėė...*, (*paузė*) žodžiu, jie kartu nusprendė, kad jie ten sugebės ir darbus susirasti, ir ir susitikti. Tai meilė visada buvo didelė jėga, kuri pajudina, ta prasme, išjudina ir taip toliau. *Ėm*, ekonominės, be abejo, ypač tokiais atvejais, kai žmogui yra pasiūloma konkreti darbo vieta, tarkim, užsienyje, nu ta prasme, tada jis jau keliauja į kažkokią sutartą saugią vietą, kurioje. Ir, be abejo, kult... kultūriniai dalykai, turėtų, tikrai, irgi nulemti. Tarkim, aš neseniai svarsčiau, kažkokį turėjau tokią, ...*ėm...* (*paузė*), net nežinau, prasivalymo momentą. Galvojau apie savo praeitus santykius. Aš penkerius metus draugavau su mergina, čia nežinau tyrimui svarbu, nesvarbu, bet vardas tiek to. Penkerius metus mes buvom kartu ir aš sėdėjau su X (dabartiniu partneriu) šnekėjau apie tai, kad mes tarsi tuos gyvenimus kūrėm lygiagrečiai. Toks buvo jausmas, kad vat šita katė yra tavo, vat šita mano, nu ta prasme. Ir X manęs paklausė, aš niekaip negaliu nustot galvot apie tai, sako, bet jums niekad nebuvo legalu susituokti, sako, ar jūs iš viso galvojot apie tai. Ir aš tiesiog galvoju, kad šiuo atveju nulėmė, galbūt, man, nu ta prasme, aš nesistebiu, kad yra porų, kurios iškeliauja ir susituokia. Aš pažįstu porų, kurios iškeliauja, susituokia ir bandė grįžt, bet jų nepripažino kaip porų, ta prasme, bet tai irgi yra faktorius, kuris mus stabdo. Aš matau, kad šiuo metu man tai nėra aktualu, bet pasirodo praeity, galbūt, buvo aktualu, tiesiog buvau šiek tiek per jauna, kad suprasčiau. Tai šitas aspektas irgi, ta prasme, ta meilė iš įvairių pusių gali būt, ar tu pabėgi pas mylimąjį, ar jūs su

mylimuoju kartu pabėgat kažkur, kur iš tiesų galit būt kartu. *Ėm...*, jo, nu tada, aišku ekonomika, jo (*pauzė*), politiniai, saugumo klausimai. Nežinau, galbūt, yra žmonių, kurie tiesiog keliauja, kurie negali nusėsti vietoj, ta prasme, kuriems yra svarbu vis kažką keisti. Pažįstu keletą ir tokių, kur niekada nežinosi kurioj pasaulio vietoj. Tai va. (*Pauzė*) Dėl sveikatos priežasčių būna keliauja, ypač ten visokie amerikiečiai, olandai ir taip toliau, kurie turi tas sistemas, kur realiai valstybė mažiau remia, sakykim. Dėl plastinės chirurgijos keliauja žmonės, ypač į Azijos šalis. Tai vėl gi tas transklausimas, jisai gali žmogų nuvesti geriausiu atveju į Olandiją, blogiausiu atveju į ten, nežinau, Indijos ten kokį (*Juokiasi*), ta prasme. Tai, jo (*pauzė*), gal tai stichijos irgi žmones stumdo. Mums, galbūt, Lietuvoj ne taip aktualu, bet tikrai stichijos žmones stumdo. Tai tai gal tiek. Šiam kartui nesugalvoju daugiau.

R.M. (*Juokiasi*) Ačiū. *Ėm...*, taip jau šiek tiek užsiminei, kad tavo buvusi partnerė gyvena Olandijoje, ar ne. Galbūt, dar pažįsti kitų LGBT save priskiriančių moterų, kurios pasirinko išvykti iš Lietuvos?

I3 Taip, abi mano draugės, pas kurias aš važiauvau yra *queer*. *Ėm...*, tai, ...*ėm...*, R (draugės vardas), kuri yra Olandijoje, jinai, (*pauzė*) jinai šiaip išvyko irgi pas partnerį, kaip ir ne visai, jie kartu negyvena, bet tiesiog dėl užnugario, ta prasme. Dėl paramos pasirinko būtent tą šalį. Jinai buvo pribrendusi jau prie tokio dalyko, kad nu bet kur geriau, negu čia ir realiai rinkosi tai vat taip, nu ta prasme, kur iškeliauti. Per pačią pandemiją iškeliaavo, nusispjovė, nė karto grįžus ir nebuvo ir, ta prasme, na ten labiau, galbūt, daugiau dėl tokių psichologinių, su tėvais susijusių dalykų. Jai reikėjo tiesiog pabėgt, pradėt iš naujo. Jai, jos tas negąsdino, ji to norėjo. *Ė...*, o Austrijoje yra A (kitos draugės vardas). Tai A yra kaip ir labiau *non-binary* (nebinarinio lytiškumo asmuo), jos partneris, partnerė irgi yra *non-binary*, ta prasme, tai yra žmonės, kurie apskritai pernelyg neapsibrėžia daug kame, bet, bet A klausimas irgi buvo labiau ekonominis. Jie labiau galvojo apie tai, ar kažkur kitur iš viso abiem, ar jai vienai ten kur nors, ta prasme, ir po to finiše tiesiog atsirado galimybės, sakau, vat ten tas didelis butas, ta prasme, kurį iš esmės jos partnerė turi ir ten apsigyveno ir puikiai dirba, ir puikiai. Ta prasme, tai nebuvo vien tiktai filosofiniai, kažkokie kultūriniai dalykai, bet iš tiesų tiek Olandija, tiek Austrija, nu tai yra daug draugiškesnės šalys. Ir meluočiau, jeigu sakyčiau, kad nedaro tai įtakos ilgainiui. Dėl to, kad nu nežinau, palyginti ten Berlyną, Hamburgą ir Kauną, Panevėžį, ta prasme. Ar ten tą pačią Viena, kur iš esmės. Viena tarp kito dar dėl vieno dalyko labai labai mane nustebino. Tiek Viena, tiek Amsteris (Amsterdamas), Utrechtas, kad labai neįgaliųjų yra prieinamumas didelis, ta prasme, va tas *accessibility* (prieinamumas), labai lengva judėti per miestą, ta prasme, jie tokie integruoti visom prasmėm, daug prasmių bent jau. Tai, aš manau, kad tas daro didesnę įtaką ne apsisprendžiant išvykti, bet, galbūt, ilgainiui likti. Galbūt netgi ilgainiui turėti

vaikų. *(Pauzė)* Aš aš manau, kad labiau, galbūt iš tos pusės. Vėlgi aš galiu klysti. Kiekvienas yra skirtingas.

R.M. Mh. O gal dar šiek tiek šnekėjot su tom draugėmis, kokie buvo jų lūkesčiai išvykstant, priežastis taip šiek tiek palietėte. Kokie lūkesčiai susiję su tuo išvykimu?

I3 A tai va Austrijoj tai jinai ganėtinai jau buvo apsibrėžusi, ko jinai ten važiuoja ir, ko laukia, ir ko tikisi. Dėl to, kad buvo šimtą kartų prieš tai apsilankius ir, nu ta prasme, ten tikrai buvo toks patikrintas variantas, sakykim, toks gerai patikrintas. *Ėm...*, o R, kai keliavo į Olandiją, aš žinau, kad jinai labai stipriai nusivylė sveikatos sistema, ko iš tikrųjų, ko tikėjosi daug labiau pagalbos, nes ten ir psichologinės ir ten pas ją su rankytėm šiek tiek problemos yra, bet tas karpalinis tunelis. Tai iš socialinių paslaugų tikrai tikėjosi daugiau. Standartas iš tikrųjų pas mus gana aukštas. Kultūriškai jinai irgi liko šiek tiek nusivylusi, dėl to, kad olandai jie *(pauzė)* jinai kažkaip tenais gavosi įsiliejo į labiau tarp migrantų. Tai jos ten draugė geriausia vietinė yra ar ne indų kilmės, bijau sumeluoti, gal kurdų kokių, nu ta prasme, nu tamsesnė tiesiog, ji tamsesnė panelė. Tai, jo, jinai kultūriškai nusivylė irgi dėl to, kad olandai iš tikrųjų tokie gal pasikėlę, gal nusispjovę, ne tokie šalti kaip prancūzai, nu, bet tokie ganėtinai. Jie bus labai mandagūs su tavim, bet iš esmės jiems nusispjaut. *Ėm...*, *(pauzė)* nežinau, labai gamta jinai yra nusivylusi Olandijoje, dėl to, kad pas juos yra labai civilizuota, labai dirbtina. Sako, nuo lietaus po medžiu nepasislėpsi, nes visi medžiai iškarpyti ir dekoratyvūs. Tai, galbūt, tiesiog apie daug ką nepagalvojo, čia ne būtinai tas lūkesčių dalykas, bet, galbūt, daug ko neapmąstė. O iš kitos pusės nu vis tiek negrįžta. Nu galvoja, kur nors toliau judėt ilgainiui, bet dar negirdėjau iš jos tų dalykų.

R.M. O kaip tuomet su Jūsų aplinkoje likusiomis Lietuvoje gyventi LGBT moterimis. Galbūt su jomis esate šnekėjusi, kodėl jos nusprendžia likti?

I3 *Ėm...*, *(pauzė)* mes realiai, galbūt, matom daug potencialo, ką galima keisti, daryti, kurti. Šitas tikrai labai jaučiasi paskutiniu metu, va ta Kauno „Emma“ (socialinis centras) Čia, nežinau, kiek girdėjot, kiek negirdėjot apie visus tuos socialinius centrus, ta prasme, tai yra *(pokalbis su augintiniu)*. Žodžiu, tai yra labai daug, ką galima nuveikti. Ir iš tikrųjų *underground'as* (slaptas, avangardinis) yra visai nemažas. Ta prasme, pavyzdžiui, Sapfo festivalyje šiomet buvo *(pauzė)*, bijau sumeluot, kiek *štukų* žmonių, ta prasme, tai yra daugiausia LGBT moterys.

R.M. Mh.

I3 Ir nu labai gražu, nežinau, dabar iš tikrųjų yra toksai, aš sakyčiau, Lietuvos LGBT moterų pavasaris gal netgi. Ta prasme, aš bijau sumeluoti dėl to, kad aš pati, nu ta prasme, nu kiek brendau brendau ir pribrendau *(juokiasi)*, ta prasme, aš išlindau iš spintos labai anksti, man buvo šešiolika-penkiolika. Ir ir pradėjau šį bei tą veikti, ta prasme, ir su su aktyvizmu_ ir su šiuo bei tuo visą tą

laiką. Bet nu kur žmonės būriuojasi iš tikrųjų išsiaiškinau praktiškai tikrai prieš metus, du. Ir ir dabar, sakau, ta tokia nesinori netgi scena to vadinti, nes dėl to, kad ne scena, tai gyvenimas, nu ta prasme. Ir panašu, tiesiog kad yra tikrai labai daug tokių iniciatyvų ir labai daug tų veiklų. Ypač menine prasme. Labai daug yra, kas rašo, kuria muziką, piešia, ta prasme. Paskui moterys pasidarė tikrai labai akivaizdžiai matomos, nenuneigiamos ir visiškai kitokios. Tarkim ta Sabaliauskaitės paroda, kur dabar Anglijoje, kur mes dabar bandom prisitraukt pas save, straipsnius rašom. Ji nuostabi yra ir jinai taip iš vienos pusės labai švelniai, o iš kitos pusės nu visiškai nesumoterina iš tos tipinės pusės tų santykių, to žmogiškumo tokio. Pas ją nuotraukose ir plaukuotos pažastys, ir tatuiruotės, ir tų kūnų įvairių, visokių. Ir tai yra taip nuostabiai gražu ir, ta prasme, tokia realybė ir yra. Jinai kaip fotografuoja, jinai juk įlenda tiesiog į žmonių miegamuosius ir fotografuoja ir ten gal pati dalyvauja ir, ta prasme, nežinau, man atrodo, kad paskutiniu metu yra lengviau kvėpuoti, būtent *queer* moterims, *queer* žmonoms. Aišku, turim ten tokių variantų, kaip ten ta pati Nida Vasiliauskaitė ir taip toliau, kur taip nuvairavo, kad atsidūrė netyčia dešinėje visai kitoje pusėje, bet visokių žmonių yra. Ką aš žinau. Lygiai taip pat ir gėjų ten turi savo Roką Žilinską ir taip toliau. Nu ta prasme, visada kažkodėl yra kur ir konservatorių, aš nežinau (*juokiasi*) kodėl, bet (*kosėja*), bet taip yra.

R.M. O, kodėl tada Jums svarbu yra likti Lietuvoje?

I3 Aš noriu, kad, bet kada galėti paskambinti savo artimam žmogui ir pasakyti: aš atvažiuoju už kokių penkiolikos minučių, nes man yra labai *chujova*. Ir aš žiauriai bijočiau neturėti dešimt tokių žmonių. Ir ir žiauriai nenorėčiau palikti tų žmonių, kurie pas mane tokiu būdu atvažiuoja. Ir ne būtinai, nes man *chujova* gali būti, dėl to, kad aš turiu papildomą pyrago gabalą ir aš noriu juo su tavim pasidalinti. Nu ta prasme, man bendruomenė yra žiauriai svarbi, man yra žiauriai svarbu bendruomenių renginiai, man yra žiauriai svarbu, apskritai tas *small scale* (mažoji) bendruomenė, tai yra aš pažįstu tą, ką tu pažįsti iš ten ir ten ir, ta prasme, mes galim kartu džiaugtis dėl to žmogaus, mes galim kažką organizuoti kartu, mes galim pasveikinti, aplankyti, sukurti ir taip toliau. Nu ta prasme, aš jaučiuos čia stipriai įsitvirtinus tiesiog širdies ir šaknų prasme. Ir man atrodo, kad kad ir kaip yra pikta dėl tų ten visokių įstatymų ir taip toliau, kad aš norėčiau, galbūt, kad mano vaikai, vaikų vaikai, brolio vaikai, sesės vaikai, *vabšćie* nesvarbu, kad jie būtų tos istorijos dalimi, kad mes vis tikrai judam į priekį. (*Pauzė*) Man tiesiog atrodo, kad kad nedaryt – būtų kiauliška. Ir, nu, o ką aš padarysiu iš ten kažkur, jeigu nebebūsiu, jeigu nebebūsiu viduj. (*Pauzė*) Iš kitos pusės tiesiog nesistebiu, kad žmonės pavargsta. Aš tą patį Zabarauską, kuriam vis tiek nors kartą per pusę metų reikia išvykti į užsienį dėl to, kad nu ankšta jam čia, nu ta prasme, bet, jo.

R.M. O kalbant apie bendruomenę, ...ėė... ir ir tuos visus renginius, kas liečia ypač LGBT, ar Jums pačiai svarbu yra būti toje LGBT bendruomenėje, joje veikti?

I3 Tikrai taip. Tai yra vienas iš identitetų, su kuriuo aš stipriai asocijuojuosi. *Ėm..., (pauzė)* kodėl man, nu kodėl galvojau, kad tikrai pasiūlysiu ir X, nu bet šiuo atveju nebesigauna (*pašnekovė siūlė tyrime dalyvauti ir savo partneriui, tačiau susiaurinus atranką, jis neatitiko visų kriterijų*). Labai stipriai skiriasi, sakykim, gėjų bendruomenė nuo LGBT moterų bendruomenės. Ir aš labai specifiškai, ir labai tyčia sakau ne LGBT vyrų, o būtent, gėjų bendruomenė (*šypsosi*), dėl to, kad realiai tokia kaip po gėjų bendruomenė egzistuoja, labai stipriai egzistuoja ir turi tam tikrus kultūrinius aspektus, sakykim, kai kuriuos ten perimtus iš Amerikos, kai kuriuos ne. O visa kita yra queer bendruomenė, iš esmės, tokios kaip po lesbiečių bendruomenės tai galėtų būti grupė grupėje, bet realiai mes turim, kaip čia sakyti, kaip čia dabar pasakyti, paprastuosius gėjus ir *queer* bendruomenę, kurios didžiąją dalį sudaro moterys, bet ne tik. Tai, kodėl aš labai norėjau įsiūlyti, kad ir X pašnekintu.. pašnekintum, tai yra dėl to, kad jisai realiai iki 27-nerių dalyvavo gėjų bendruomenėje ir niekaip negalėjo suprasti, kas su juo yra negerai. Ir po to, kai jis išsiaiškino, kad jis vis tiktais yra ne homoseksulus, o biseksualus, tai reiškia *by proxy* (savaime), perėjo į tą *queer* bendruomenę. Ir po to, kai susipažino su manim, tai jis susipažino ir su pačia bendruomene, kad ji vis tik egzistuoja ir yra. Jisai nu realiai atrado save tokiais būdais, kokiais anksčiau neturėjo galimybės tiesiog atrasti. Dėl to, kad gėjų bendruomenė iš esmės kopijuoja patriarchatą ir reprodukuoja, sakykim, tam tikrus vaidmenis, kurie labai riboja žmogaus asmenybę iš esmės. O vat ta *queer* bendruomenė jau, kurią iš esmės ir pradėjo lesbietės, iš tikrųjų, nu ta prasme. Jinai yra daug labiau, jinai yra daug labiau atvira tiek trans žmonėms, tiek, nežinau, poliamoriškiems žmonėms, biseksualiems žmonėms, įvairiems žmonėms iš tikrųjų. Tai, sakau, nu (*pauzė*) iš kitos pusės matosi, kas yra lesbietės, labai ryškiai matosi, jos nuostabios yra (*juokiasi*). Tai vat. Pamiršau net klausimą nusišvaigau. Ar bendruomenės renginiai ... kas ten buvo?

R.M. Ar ar apskritai bendruomenė, ar yra svarbi Jums?

I3 *Aa...*, be abejo, ta prasme, begalybiškai. Tai jeigu jeigu man reikėtų save asocijuoti su kažkokiu savo identitetu, tai *queer* būtų vienas iš pirmųjų identitetų, kurie, ta prasme, aš su jais, aš su šita *chebra*, jeigu ką. Tai kiti galbūt būtų, ten nežinau, galbūt, kažkokie kairuoliškų pažiūrų, galbūt, nu iš laisvamaniai Beata Tiškevič kažkas tokio, tada, galbūt, būtų pankai kokie, pankrokas, va ta tada eitų dvasingumas kažkur galbūt ale pagonybė. Vėlgi su tuo yra labai sudėtinga yra asocijuotis dėl to, kad realiai erdvė yra uždominuota tokių „Julius Panka“ tipo vyrų, kurie ten, nu ta prasme, po truputį susigrąžinam tą dalyką, nu tai yra ... Tai va. Moterys irgi kažkur eitų gan aukštai, ta prasme, feministinis toksai, perspektyva tokia, kur reprodukcinės teisės ir tokie dalykai. Sakau, ganėtina

kažkur labai toli būtų galbūt, ta prasme, visiškai iš kito galo būtų lietuvi, laikau save vis tiek pasaulio žmogumi, nežiūrint į tai, kad prie Lietuvos esu labai stipriai prisirišęs. *Ėm...*, nežinau, kur dėčiau patriotizmą iš tikrųjų, dėl to, kad labai myliu Lietuvą kaip tautą, kaip šalį, bet labai negaliu pakęsti politinių visų tų aspektų ir uždarytų sienų ir taip toliau ir panašiai, biurokratijos ir, nu ta prasme, tokių dalykų. Aš esu kaimynė, pusseserė, sesuo, draugė, nežinau, (mei)mylimoji, meilužė, mama, nežinau, nu ta prasme, jo, šitie dalykai man yra svarbūs visais sluoksniais. Jo.

R.M. O kokios žiniasklaidoje, čia gali būti tiek Lietuvos, tiek pasaulio cirkuliavusios ir cirkuliuojančios kažkokios istorijos, temos apie LGBT+ žmonių migracijų pasirodė Jums svarbios ar įdomios? Galbūt yra kažkokios istorijos į galvą. Net ne būtinai apie migraciją.

I3 *Mh.* Aš atsimenu bučinį, kas ten buvo. Pijus ir Benas, Paulius, Jėzau, bijau tikrai. Pijų tikrai atsimenu, kito neatsimenu vaikino (*juokiasi*) (*Pijus Beizaras ir Mangirdas Levickas, autorės pastaba*). Tai tas bučinys labai mane palietė, labai labai palietė. Tai aš atsimenu, ta prasme, nu iki šiol. Žinot apie ką kalbu. Jo, tai tas pats Pijus dabar, man atrodo, ar ne Pijus ne Pijus, kažkuris ten iš jų, vienu žodžiu, dabar tą JARMO tinklalapį kuruoja, kuris, man atrodos, yra irgi labai svarbus. Ir ten daug tokių yra ir įkvepiančių ir ir, galbūt, šiek tiek gąsdinančių istorijų, bet nu kurios, apie kurias turi būti šnekama. (*augintinis išdykauja*) Žodžiu, ...*ėm...*, migracijos istorijų irgi tikrai buvo. (*Pauzė*) Šiaip yra ir artimoj aplinkoj, aš nežinau, ar ar girdėjai apie tokią va, ne visai moteris galbūt, *drag* karalienė, *mis* plastika. Nesenai grįžo į Lietuvą, prieš kiek čia, pusę metų gal. Ir vėlgi pradėjo daryti renginius, ta prasme, tiesiog praktiškai nuolatos. Tai tą kultūrą atšviežino. Jinai, man atrodo, ar Danijoje, ar Sumijoje daug laiko yra praleidusi ir praktiškai vesdavo asmeninius renginius, nu ta prasme, kaip amplua. Tai dabar irgi nu tokią meninę vertę atneša, visiškai kitokius dalykus. (*Pauzė*) Yra nemažai žmonių mano aplinkoj, ypač tokių, taip sakykim, trans vyrų ir panašių, kurie keliauja tam, kad gautų ten hormonus, nes Lietuvoj negali gauti. Arba nelegaliai siunčiasi tarkim iš kokių *UKų* (Jungtinės Karalystės), nes ten, pavyzdžiui, labai mėgsta prieš treniruotę vartoti testosteronų. Tai nu kažkaip mums tie užsienio resursai yra reikalingi aš manau, dar šiuo metu. Ir tas truputį yra gaila dėl to, kad potencialą mes puikiai turim savim pasirūpiti.

R.M. *Mh.* O kuo jums pasirodė svarbi bučinio istorija. Kodėl jinai pirma kilo į galvą?

I3 Aš, galbūt, dar amžius, ta prasme, mano amžius dar toks buvo, kad aš, aš ne tiek daug, ne tiek daug, galbūt, domėjausi tuo metu, bet prasimušė iki manęs. Labai baisu buvo. Labai iš tikrųjų toksai, ta prasme, kai tu kiekvieną dieną *scroll'ini Facebook'q* (naršai) ir ten saldžios porelės vos ne iki seksuojančių nuotraukų kelia ir visiems viskas gerai, o ten taip subtilu, taip paprasta ir šitiek neapykantos sulaukt. Ta prasme, man tiesiog visiškai nebaudžiamumas ir, nu ta prasme, kaip baisu yra, aš aš netgi kaip moteris iš tikrųjų, nežinau, penkerius metus, sakau, pradraugavau su Y (buvusi

partnerė) (*kosėja*). Mes už rankos kai laikydavomės gatvėj, tai nebent kokių pošlų bajerių susilaukdavom, nu ten iš serijos, „ar galima prisijungt, pažiūrėt?“, nu ta prasme, tai va tokių visokių dalykų. Bet, kai tu esi vaikinai, kuris laiko vaikiną (*juokiasi*) už rankos, ta prasme, tavo gyvybei gresia pavojus, nu ta prasme, man tiesiog toksai buvo nu visiškai solidarumas įsijungęs su su akivaizdžiai matomais LGBT žmonėmis ir ypač vyrais šiuo atveju, nes nu kodėl, nu kodėl tokia neteisybė. Dar vienas dalykas, apie kurį atsiminiau šiandien, net dar atsimenu kalbėjau su X, dėl to, kad žiūrėjom tą Jankauskaitės pasisakymą apie vien lateksu apsirengusią. Ten, žodžiu, buvo *pole dancer'ė* (šokėja ant stulpo) X faktoriuje ir, žodžiu, ją išvadino ten, kad vulgarumo lygis ten pasiektas aukščiausias, nors jinai visa apsirengus buvo ir toj pačioj laidoj pusnuogis vyrukas išėjo pašokt ir, o man viskas patinka. Tai aš kalbėjau, aš kalbėjau apie šitą precedentą ir atsiminiau Ten Walls, kai jisai ten savo transfobišką *rant'q* (tiradą) pavarė ir jį ten išmetė iš keleto festivalių. Ėm..., kalbėjom apie atsakomybę ir tai, kad vieši žmonės (*pauzė*) nu įvairių kliurkų padaro, nu dėl to, kad jie irgi yra žmonės ir tai, kad Ten Walls šiais laikais kuria su trans žmonėmis, tai yra toks didelis žingsnis. Ta prasme, mes kartais, galbūt, per retai atsisukam atgal pasižiūrėti, kaip toli mes nuėjom, nu ta prasme. Mes turime žmogų, kuris yra Seime, kuris kandidatuoja į merus, kuris yra akivaizdžiai *unapologetically* (be atsiprašymo), atvirai LGBT ir, ta prasme, aš nežinau, nu aišku, ten *faina* ten būtų, jeigu ten *come out'intų* (atsiskleistų), žinai, Aušrinė Armonaitė arba ten (*pauzė*), o dieve visiškai nuėjau, vos ne iš *'out'inau* (neatskleidžiau) žmogaus, kuris yra visiškai viešas, bet irgi ne, ne, čia prieš, kai išsijungsim. Žodžiu, nu ta prasme, būtų gražu, jeigu šiek tiek daugiau lįstų iš spintų, bet iš kitos pusės, ne, Aušrinė Armonaitė čia mano buvo sugalvota, jeigu ką (*juokiasi*). Ėm..., bet nu sakau, ta prasme, identitetas iš būtent iš moterų pusės yra tiesiog nurašomas, jis nėra tiek, galbūt, svarbus ir didelis dalykas visuomenėje ypač, jeigu tau nors dalimi patinka vyrai, nu ta prasme. Kažkaip viskas aplink vyrus sukasi, biseksualūs vyrai iš tikrųjų yra gėjai, biseksualios moterys iš tikrųjų yra *straight* (hetero). Ta prasme, viskas visada sukasi apie vyrus, nu ta prasme (*juokiasi*). Tai, bet, bet jo, nežinau dabar bandau prisiminti dar kokių istorijų, ta prasme. O Dieve, ta prasme, kai mes kalbam apskritai apie viešumą Lady Gaga, Madonna, ėm, Demi Lovato, ta prasme, nežinau, tikrai tikrai yra daugiau Robyn greičiausiai. *Come on* (nagi), jos plaukai trumpi ir dainuoja apie, nežinau, (*juokiasi*), ta prasme, faktas, nu kad tas *queeriškumas* moterų yra ištrinamas, labiau paslepiamas po po kaldra, turbūt, ne kilimu (*juokiasi*). Tai dėl to yra, galbūt, sunkiau apie tai klabėti, dėl to, kad niekas nenori apie tai kalbėti, kažkaip, atrodo, ne esminis dalykas.

R.M. Kaip manai, kodėl taip yra? Kodėl tai yra slepiama po?

I3 Todėl, kad viskas sukasi apie vyrus. Viskas visada turi suktis apie vyrus. Moterys tai čia, žinai, visų pirma tai jinai yra moteris: vaikus gimdyt, indus plaut, žinai, ir ten, nežinau, ne per daug ir ne

per mažai rodyti papus ir kojas, žinai, nu tipo. O visa kita tai čia, žinai, *(pauzė)* manau, kad tiesiog tie, kurie diktuoja, kas yra svarbu, kas eina, ir kas neina, nežinau, čia, galbūt, įsijungia ir tas fenomenas, kur, ...*ėm...*, *(pauzė)* jeigu spręsi, tokią užduotėlę pasakojo, kažkokiam laikraštuke būdavo ten 12 ar 15 žmogeliukų, moterų, aišku, dažniausiai ir tu laimėdavai žaidimą, jeigu sudėdavai top 10 pagal tai, kaip tu manai, kad visi balsuotų. Ir tokiu atveju tu renkiesi iš tų žmogeliukų ne tai, kas tau asmeniškai yra gražu, o tai, kas tau atrodo, kad turėtų būti paeinama. Ir, aš manau, kad čia irgi labai dažnai suveikia tas dalykas, kad mes kai kurias istorijas tiesiog nurašom kaip mane asmeniškai palietė, bet didžiosios dalies nepalies dėl to, kad mes pamirštame, kad 50 procentų visų žmonių yra moterys, kad iš tų 50 procentų bent jau 10 procentų, turbūt, yra LGBT *(juokiasi)*, nu ta prasme, mes kartais tikrai būna toksai tipo, šitas mane asmeniškai palietė, bet aš *nepostinsiu*, aš nesidalinsiu, aš ne, nu kažką tokio. Nes nu turiu įsivaizdavimą, kas yra ta auditorija ir, aš manau, kad ta auditorija yra laikoma nepasiruošusi *(pauzė)* emancipuotoms moterims, kurioms, turbūt, ne itin svarbu ir ne *super* reikia tų vyrų. Tai yra idėja, kuri yra laikoma priimtina.

R.M. Mh. Okey. Ir dar tada šiek tiek grįžtant prie tos pačios bučinio istorijos, ar ne. *Ėm...*, kaip manai, ar vat ši konkreči naujiena, ar kitos panašios naujienos, ar jos formavo ir keitė tavo požiūrį į migraciją?

I3 Tikrai taip. Aš *(pauzė)* seniai supratau ir dabar suprantu, be abejo, kad kai kurios, sakykim, tautos, šalys, kultūros *whatever* yra labiau pasiruošusios priimti, nebijoti, neteisti tokių žmonių kaip aš ir kurie man yra artimi. Aš puikiai tą suvokiu. Iš kitos pusės, garantijų nėra niekur. Nežinau, ten ta pati Trumpo prezidentija kiek metų patraukė atgal visą įstatyminę bazę. Dabar, nu ta prasme, pas italus dabar yra fašistė, kuri garbina Mussolini, ta prasme, ką? Dvidešimt pirmam amžiui? Ir viskas nuolatos keičiasi labai sparčiai ir apskritai atrodo, kad laikas tas toks, jeigu anksčiau taip atgal atsisuki ir jis, ta prasme, tie gabalai, tie kažkokie didesni. Dabar taip intensyviai viskas ta prasme čia, aš nežinau, ar aš senstu, kas čia vyksta *(šypsosi, pauzė)*. Bet, jo, visada buvo tas supratimas, kad *(kalbasi su augintiniu)*, visada buvo tas supratimas, kad, galbūt, kažkur būtų paprasčiau, bet čia manęs reikia, čia manęs reikia. Ir yra dar 10, 15, 20, jeigu ne 100 tokių J (informantės vardo daugiskaita) Lietuvoj, kurioms, galbūt, yra 10 *(pašnekovė pakalbina į kambarį įėjusį partnerį)*, kurioms yra gal 10, 15 galbūt jau ir 40, ar ne, kurios ten, nežinau, įsijungs ten kokį TV3 ir ir pamatys, kad aš ten stoviu su vėliava ir rėkiu kažkokius žodžius ir bus tokia, o, gal man irgi tai aktualu, ta prasme. *(Pauzė)* Tai, tai dėl to ir darau, ką darau, nes, man atrodo, kad visi nu kažkur kažkaip nu vis tiek. *(Pauzė)* Tai lyg ir į pabaigą einam *(pašnekovė adresuoja į kambarį įėjusiam partneriui)*.

R.M. Jo. Kaip tik realiai ir norėjau užduoti tokį paskutinį klausimą. Ar liko dar kažkokių neišsakytų minčių, ar gal norėtum grįžti prie kažkurio mano klausimo, ar dar kažkas kilo į galvą mum bešnekant?

I3 Ne, norėčiau padėkoti, visai man įdomu buvo ir pačiai pasvarstyti. Pasirodo apie migraciją kalbėjom. Labai įdomu. Einam parūkyt. Ačiū.

R.M. Tai ką, ačiū labai.

Priedas Nr. 6 – Interviu su I4

R.M. Pradėsiu įrašinėti ir ir ir tada užduosiu tau savo pirmąjį klausimą. Tai apskritai, ar mėgsti keliauti po pasaulį ir Lietuvoje?

I4 Keliauti tai tikrai mėgstu. Po Lietuvą gal ne taip, nes šiaip šiaip labai daug kur nesu buvusi ir mažai mačius kažko čia, bet po pasaulį tai mėgstu keliauti tikrai. Ne ne tiek dažnai išeina ir ne taip ir ne taip daug, ir ne taip toli, kaip norėtūsi, bet, kai yra galimybė, tai tikrai taip.

R.M. O ką tada tau apskritai reiškia ta galimybė pakankamai laisvai keliauti?

I4 Tokia kaip laisvė, ane, laisvai keliauti. Daug reiškia. Šiaip aš esu tokių ganėtinai aa globalių, vos ne kosmopolitaniškų pažiūrų per tam tikras puses. *Aaa...* tai aš neįsivaizduoju, kaip reikėtų gyvent, pavyzdžiui, Sovietų Sąjungoj, kur tavo laisvės yra apribotos, kur tu negali niekur išvykt. *Aa...*, nes vis tiek, kai tu nuvažiuoju kažkur kitur, kai tu pamatai jų kultūrą, tu pamatai jų architektūrą, tu susipažįsti su kitais žmonėmis, tai vis tiek, tam tikra prasme, nu aaa plečia tavo akiratį, plečia tavo suvokimą.

R.M. *Mh.* O dabar, visiškai bendrai mąstant, kaip tu manai, kokios galėtų būti tokios pačios esminės, bendrinės išvykimo iš Lietuvos priežastys? Tiesiog visiškai plačiau...

I4 Visiškai plačiai?

R.M. Jo.

I4 Tai (*pauzė*), apskritai, dėl kažkokio susidomėjimo ar kažkokio, nežinau, smalsumo kita kultūra. Tai čia viena tokia iš priežasčių galėtų būt. *Aaa* taip pat gal ir kažkoks toks aaa laisvės poreikis, nes vis tiek, jeigu tu sėsliai gyveni vienoj vietoj, norisi vis tiek šiek tiek prasiblaškyt, kažką naujo pamatyt, kažką naujo paveikt. Tai čia, jeigu apie tokį keliavimą daugiau kalbant. O jeigu jau apie emigraciją kalbant, tai aš manau galėtų būt viena iš priežasčių, aišku, ekonominės priežastys, ...*aaa...*, kuri tur būt dažniausiai Lietuvoj būna kaip pagrindinis toks nu pagrindinė priežastis, kodėl žmonės emigruoja ir taip pat tam tikros socialinės problemos. Ir ir gal būt socialinė priespauda arba tas pats ir tam tikras politinis persekiojimas.

R.M. O gal galėtum va čia išsiplėsti apie tas socialines problemas ir ir visą tą aspektą.

I4 Tai labai įdomiai siejasi su tavo tema, nes tikrai, manau, abi suprantam, kad nėra labai gera padėtis kita, netradicinė, orientaciją turinčių asmenų Lietuvoje. Ir tas pasipriešinimas iš visuomenės didelis. Ir, pavyzdžiui, aš tai nežinau, kaip aš elgčiausi tokiu atveju, jeigu aš turėčiau rimtus santykius su tos pačios lyties asmeniu ir aš, pavyzdžiui, norėčiau susituokti. Nu tai kaip man elgtis? Mano valstybė net nepripažįsta tokių teisės, aš net negaliu net partnerystės jokios negaliu įteisinti. Tai, aš manau, tai galėtų būti viena iš paskatų. *Mmm... (paузė)* Šiaip aš pastebėjau, kad visuomenėje su pokyčiais yra taip, kad tie pokyčiai ateina, tada tas pokytis iš to tokio kažkokio pykčio ir iš to tokio nu to nuoskaudų, ir visko jie vis radikalėja, radikalėja, radikalėja ir kuo radikalesni tie pokyčiai darosi, ir tie kuo radikalesnės progresyvios idėjos tampa, tai tuo didesnis pasipriešinimas kyla iš visuomenės. Nu ir iš tikrųjų pastaruosiu metu tai labai jaučiasi tas tas toks nu pasiskirstymas į dvi stovyklas vos ne Lietuvos visuomenėje, kad va čia vieni yra progresyvistai: mes čia norim teisių, laisvių ir gyvenkit vis kaip tiktai nori, tuomet kita visuomenės pusė sako, ne negyvenkit kaip norit, Dievas sako, kad taip negalima ir čia yra amoralu, ir panašiai.

R.M. *Mh*, o tada, taip grįžtant prie ir visų tų priežasčių ir ypač prie šitų, kurias dabar išsakei, kaip manai, kokie tada lūkesčiai susiję su tokia migracija? Ko žmonės tikisi išvykdami?

I4 Priėmimo ir pagarbos, ir laisvės, man atrodo, čia tokios fundamentalios vertybės daugumai žmonių. Ir ir dėl to mes ir turim tas konstitucijas ir politines laisves vien tik tam, kad galėtume būti kaip mes norim būti, kad mes galėtume savim būti, kad mes galėtume tikėt, kuo norim tikėt ir, kad nereikėtų jog valstybė ar kažkas kitas iš aukščiau mums sakytų: ne, tu net..., tu netinkamai darai, netinkamai gyveni. Nu norisi tos laisvės ir norisi pagarbos, ir norisi būti pripažintu, ir, jeigu tu jauti pasipriešinimą iš savo valstybės ir iš savo visuomenės, kad jinai kažkaip tave teisia dėl to, kad tu ten nori su moterim mylėtis, o ne su vyru mylėtis, nu tai kažkaip nėra pagarbos, bent jau aš nematau.

R.M. *Mh*, o taip ir lyg ir užsiminei, ar ne, kad net jeigu ir pati galvotum apie santuoką ir panašiai ir, kad tau irgi būtų toks pakankamai svarbus aspektas. O kitos va tavo nurodytos priežastys ir tie lūkesčiai, kiek tau pačiai jos yra svarbios ir kuom jos yra svarbios?

I4 Am. Lūkesčiai emigruojant ar lūkesčiai būtent gyventi valstybėje?

R.M. Emigruojant.

I4 Emigruojant. Aš, matai, dar tokia labai *(paузė)* jaunatviška idealistė, žinai, aš dar galvoju: oi ne, tai čia dar viskas pasikeis, nes va čia jau kažkur judam ir čia jau kažkas vis tiek vyksta (*šypsosi*), ir tas ta diskusija verda. Ir čia aš dar taip labai nu pozityviai į visa tai žiūriu ir optimistiškai. Ir, aš galvoju, kad tuoj numirs visos tos bobutės, kurios tenais garsiausiai rėkia arba jau bus tokios susenusios, kad taip jau garsiai rėkt nebegalės, tai aš vis dar viltingai žiūriu į visa tai ir aš tikiuosi,

kad mes irgi prieisim tą etapą, kai galėsime, žinai, laisvai reikštis ir ir bus užtikrintos tam tikros teisės. Kita vertus, žiūrint į tam tikrų kitų valstybių tą, kaip čia pasakyt, progresą, nu pavyzdžiui, Lenkijos, tai nepanašu, kad jie labai progresuoja į priekį. Kaip tik panašu kaip tik panašu, kad jie nu atgal kiek dėl visų tų abortų teisių ir apskritai religijos kišimosi į visuomenę. Tai tai nežinau, bet aš kol kas žiūriu optimistiškai ir aš dar tikiuosi, kad viskas pasikeis.

R.M. O mąstant apie išvykimą tau pačiai atrodytų svarbi tavo artimųjų nuomonė?

I4 *Amm...*, Artimųjų nuomonė?

R.M. *Mh.*

I4 Artimieji šiaip bendrai taip paėmus tikrai būrų svarbu. Nes vis tiek, žinai, aš manau, tai yra didelė paskata likti savo nu valstybėj dėl to, kad vis tiek nenorisi šeimos palikt, bet ar šiaip, jeigu jie man sakytų: ne, aš manau, kad tu klaidą darai, aš nemanau, kad tai mano sprendimą stipriai paveiktų. Man kažkaip labai norisi autonomijos, aš labai noriu pati atsakomybę prisimti už savo veiksmus ir už savo sprendimus. Tai aš aš nemanau, kad aš labai stipriai į tai atsižvelgčiau.

R.M. *Mh*, o apskritai, ta tokia migracijos tema. Ir ji gali būti pati įvairiausia ir plačiausia tiek migracija Lietuvoje, tiek tiek apskritai ar kelionės. Ar tavo aplinkoje ji yra aktuali, ar apie ją yra diskutuojama?

I4 Taip, nes mano tėvai abu buvo emigrantai. Mano mama po 2008 metų krizės išvyko į užsienį ir pradėjo uždarbiauti užsienyje, mano tėvas lygiai taip pat, nors tėvai išsiskyrė ir su tėvu santykių jokių nepalaikiau, bet vis tiek jis daug metų gyveno Norvegijoje. Dabar tik nesenai atsikraustė atgal. Teta su savo vyru lygiai taip pat uždarbiauja užsienyje. Tai dažniausiai nebūna tokia emigracija, kad žmonės išvyksta ir visam laikui pasilieka ten, bet tiesiog važiuoja uždarbiauti į kitas užsienio šalis.

R.M. *Mh*, o kokie pokalbiai vat su tavo artimaisiais ar galbūt su draugais, kai šnekatės apie emigraciją ir tas patirtis?

I4 *Ooo...*, nu man ryškiausiai į galvą iškilo pokalbiai su tėčiu, nes jis gyveno, sakau, apie dešimt metų Norvegijoje. Tenais ir moterį susirado lietuvę, ir vaiką pasigimdė. Tai jis labai neigiamai į visą tai žiūri. Jis labai jautėsi nepriimtas gyvendamas Norvegijoje. Jis jautėsi, kad jis visada tarsi kažkoks nu va kitoks, tas antra klasė, ne tai, kad jis paprastas pilietis, bet jis tokioj antroj klasėj. Ir jis tikrai labai prastai tenai jautėsi, labai prastai kalba apie tuos metus ir man sakė, jam tikrai skaudu ir sunku buvo. Ir, kad Lietuvoj nors ir uždirba nežinau kiek kartų mažiau, bet nu vis tiek, tai tavo šalis, žinai, tu priimamas kaip normalus pilietis ir nieks į tave kažkaip kreivai nežiūri.

R.M. *Mh*, o su draugais ar buvo kažkokių tokių pokalbių apie keliones, apie išvykimą kitur?

I4 *Mmm...*, apie keliones tai žinoma daug, nes mes visi norim daug pamatyti ir daug patirti. *Ee...*, apie emigraciją ...*ėė...* labai sunku pasakyt, nes apie tokį ilgalaikį išvykimą iš Lietuvos tai nepasakychiau,

kad labai daug buvo kalbų. *Aa...* mes vis tiek dar tokie veiksnūs žmonės ir labai motyvuoti ir norisi dar čia kažką daryti, dar čia kažką palikti. Vis tiek nu tavo tauta, tavo valstybė. Tas pilietiškumas tikrai labai jaučiasi. Bet nemažai kalbam apie studijas užsienyje. Ir apie galimybę išvykt magistrą pasibaigt užsienyje, dalinai dėl to, kad labai brangios yra studijų programos, kurios mus domina Lietuvoje arba konkursiniai balai labai aukšti yra įstoti. Ir užsienyje įstoti yra žymiai lengviau, studijų programos ne ką prastesnės ir kartais net geresnės. Ir šiaip tada toks būna toks *win-win* (visuapusio laimėjimo) dalykėlis, nes tu ir išvažiuoji pasimokai, bet ir tuo pačiu kaip ir pakeliauji, nes pabūni kitur, pamatai kitos kultūros, pamatai kitų dalykų.

R.M. *Mh*, o galbūt pažįsti kažkokių LGBT save priskiriančių moterų, kurios išvyko iš Lietuvos?

I4 Ne, nemanau, nes mano vis tiek moterys, kurios aš žinau, kad yra netradicinės orientacijos, jos visos yra maždaug mano amžiaus ir nepasakyčiau nei vienos, kuri kuri būtų išvykusi į užsienį. Nes vis tiek emigracija daugiau su tokia vyresne karta asocijuojasi.

R.M. *Mh*, o va tos tos, kurios likusios yra Lietuvoje ...*am...* gal esi kada nors diskutavusi su jomis, kodėl jos lieka, kodėl jos nusprendžia likti?

I4 Nemanau, žinok, neprisiminčiau bent jau.

R.M. *Mh*, *okey*, ar pati esi svarsčiusi apie emigraciją ir tai gali būti ta tokia trumpalaikė, kaip tu įvardinai, su studijoms ar?

I4 Taip. Aš dabar labai labai rimtai galvoju apie būtent studijas užsienyje. *Aa* vėlgi dėl tų priežasčių, kurias prieš tai įvardinau, tai nu tikrai labai labai rimtai apie tai svarstau. Vaikystėj kažkada aš galvojau, nes buvau tokia labai nusivylusi viskuo, man čia viskas blogai, man čia viskas nepatinka ir tada vis tiek ta medija tenai sako: o va čia tuo metu dar sakydavo, o Amerikoje čia labai gerai ir tenais dar irgi labai gerai, ir ten visur ir viskas gera, o va Lietuvoje čia šūdas ir čia visiškai nesąmonė. *Aa...* tai tuo metu tikrai esu pasvarsčiusi, nu ten irgi klausimas, kiek vaiko ten tos sapalionės gali būt rimtos. Bet šiuo metu aš norėčiau pabūti ir ten, ir šen, ir pagyvent ir ten, ir šen, kad tiesiog tų patyrimų visokių įgaut, bet, aš nemanau, kad aš norėčiau visam laikui emigruot. Aš manau, kad aš vis tiek norėčiau pasent ir augus augus vaikus augint ...*am...* čia.

R.M. *Mh*, o be tų tokių studijų aspektų, be tų patyrimų, ar dar kažokios priežastys žaidžia tavo šituose apmąstymuose ar ne?

I4 Smalsumas. Labai didelė dalis yra tiesiog smalsumo. Įdomu, kaip tenais, kaip tenais, nes buvusi ganėtinai mažai kur, tai norisi tiesiog pamatyt, o vat kaip kitur, o kaip va tenais gyvena, o kas tenais, o kokia ten kultūra. O, tai aš manau, šitas dalykas.

R.M. O tuomet kodėl tau yra svarbu likti Lietuvoje?

I4 Vat aš nežinau. Man labai sunku įvardinti kažkokias konkrečias priežastis (*pauzė*) ar kažką tokį nu tokį racionalų atsakymą su su suraityt, nes tai tiesiog toks va kažkoks vidinis jausmas, nežinau, patriotizmas tokia bendrąja prasme. *Am...* nepaisant to, kad aš labai daug galiu įžvelgt visokių trūkumų tiek visuomenėj, tiek politinėj sistemoj, tiek įstatymuose yra o Jėzau, o Jėzau, bet vat kažkaip nu vis tiek atrodo, čia mano tauta, aš jaučiu stiprų tautinį identitetą, nes aš gryna lietuvė. Tai man kažkaip nu vat nu vis tiek mano, nu vis tiek, žinai, savita, tam tikra prasme.

R.M. O kokie tie būtų pagrindiniai trūkumai, kuriuos tu galbūt įžvelgtum?

I4 *Mh, o...* Dieve, daug. *Am...*, man nepatinka apskritai tokia vyraujanti nepasitikėjimo kultūra Lietuvoj, kad oi čia visi tave čia bando *apipisti*, čia niekuo negali pasitikėti, net kaimynu nepasitikėk. Tas mane labai labai erzina. Mane erzina tai, kad lietuviai tokie linkę kritikuoti vieni kitus ir ir nu tikrai ne iš gerosios pusės atsiliept, ...*a...* tada mane labai erzina apskritai, kaip mes žiūrime į žmogaus laisves, nes aš nu esu labai liberalių pažiūrų ir man atrodo, eik tu, daryk ką nori, kol tai neliečia jokio kito žmogaus. Ta prasme, tai man visiškai vienodai, man visiškai nusispjaut tai tai, kad, pavyzdžiui, negalima vien tik marihuanos rūkyt, bet galima gert iki ten nu nežinau iki m...mirties. Nu atrodo, tokie visiškai visiškai nelogiški dalykai. *Aaa...* lygiai taip pat ir dėl seksualinių mažumų padėties. Nu man atrodo, taip kvaila primetinėt savo valią ir sakyt, su kuo tu čia gali, su kuo čia negali, kaip čia reikėtų, kaip čia nereikėtų ir tada tie patys žmonės, kurie va bando kažkaip kištis į tą asmeninį intymų kitų žmonių gyvenimą, sako: oi čia neaiškinkit kaip mum čia vaikus augint, mes čia ką norim, tą galim daryt, jeigu norim galim juos ten ir pamuš, bet čia hiperbolizuoju, bet vis tiek. Tai va šitie dalykai mane labai labai stipriai erzina. Taip pat aš dar tokių stiprių socialinių demokratinių pažiūrų. Tai man, pavyzdžiui, labai svarbu, kad valstybė užtikrintų tam tikras socialines teises, tokias kaip švietimas, sveikatos apsauga, taip pat apsauga nuo skurdo. Ir aš matau, kad mes ne tuo keliu einam, kuris man labai patiktų, kurį aš norėčiau matyti. O, kad labiau oi ne, kad valstybė turi nesikišt kuo mažiau paramos ir ir panašiai ir panašiai, kas nu moksliniais tyrimais įrodyta, kad iš tikrųjų daug visokių antraeilių socialinių ir ekonominių problemų sukelia. Tai va. Čia pagrindinės tokios.

R.M. *Mh, o* kaip manai, jeigu ta situacija nesikeistų, ar ne čia galbūt paimkim dešimtmetį, toks galbūt pakankamai ilgas laiko tarpas, ar tai galėtų paveikti tavo mintis apie emigraciją ir tavo požiūrį būtent?

I4 *Am...* (*pauzė*) Manau, kad taip, bet manau, dar priklausomai, ar nesikeistų ir va, ar viskas vegetuotų ir viskas būtų taip kaip yra dabar, ar viskas kaip tik prastėtų. Nes jeigu situacija prastėtų, tai vienareikšmiškai. Nes aš, pavyzdžiui, nu nežinau, ar galėčiau gyvent tokioje šaly, kur man yra užtikrinama (*iš konteksto galima suprasti, kad pašnekovė norėjo kalbėti apie teises į abortą*

užkirtimą, autorės pastaba) teisė į abortą. Man labai svarbu kūno autonomiją jaust ir, kad aš galėčiau laisvai rinktis. *Am...*, bet vat man vis tiek, aš dar viltingai noriu žiūrėt ir noriu žiūrėt, kad kad galbūt pasikeis ir man tada atrodo, kad nu vat jeigu viskas blogai ir nieks nesikeičia, nu tai tada tu turi pats atsakomybę už tai prisiimti. Nes mes visi piliečiai, mes visi kuriame tą valstybę ir, jeigu tau kažkas nepatinka, tai tu ir gali būt tas postūmis, ir gali pats eit ir daryt, ir kažkokį pokytį sukelt.

R.M. *Mh*, labai įdomu. O grįžtame dabar gal labiau prie seksualinių mažumų, LGBT. Galbūt tau yra įstrigusios kažkokios istorijos iš žiniasklaidos apie būtent LGBT Lietuvoje ar ar tiesiog labai bendrąja prasme?

I4 Labai platus klausimas, net sunku kažką atsakyt. *Am...* (*paузė*) turbūt, kas pirmas į galvą šauna, tai profesionalus gėjus Tomas Vytautas ir visas visuomenės pasipriešinimas jo kandidatacijai į Seimą ir tos patyčios tokios tokios nu tikrai rimtos patyčios iš iš suaugusių, atrodo, asmenų. *Am...*, Gražulio tas skandalas, kur už jo ten nuogas vyrukas (*juokiasi*) (pasi)pasirodė, nes toks nu labai ironiškas nutikimas, kad tas žmogus, kuris garsiausiai rėkia „gėjams ne“, galimai pats ten kažką su su vyrais paslapčioj daro. Tai nežinau, turbūt turbūt šitie dalykai kol kas į galvą šauna.

R.M. *Mh*, o kaip tavo požiūrį į ar migraciją, ar tiesiog gyvenimą Lietuvoje keičia tokios istorijos?

I4 *Am...* sunku pasakyt, ar tai tiesiogiai kažkokį poveikį turi, bet tai nusivylimą kelia, ta prasme, nu tikrai. Tai, kaip medija pateikia seksualines mažumas, nu man tikrai didelį nusivylimą ir pyktį kelia. *Am...* ir kas blogiausia yra, kad tai nėra, kad vienas žmogus taip galvoja, tai nėra, kad maža asmenų grupė taip galvoja. Ne, tai didžioji dalis visuomenės taip ir jaučiasi, ir jiems taip ir atrodo ir tas tai mane tikrai labai labai pykdo ir ir nuvilia. Ir aš, žinai, vis tiek gyvenu tokiam labai siauram burbule. Sostinėj, esu studijuojanti, aplink mane vien progresyvūs, išsilavinę, jauni, protingi žmonės. Tai dar kai aš savo burbuliuke būnu, tai man labai *faina* ir viskas labai gerai, bet kai aš pagalvoju, pavyzdžiui, kas vyksta kažkokiuose rajonuose ir priemiesčiuose ir kaip tenais, kokia tenais yra situacija ir koks tenais yra žmonių požiūris į visas šitas problemas, kaip tenais yra elgiamasi su seksualinėmis mažumomis, tai truputį liūdna ir baisu pasidaro.

R.M. *Mh*, o va kalbant apie tą vidinę skirtį pati minėjai, kad sostinėje gyveni ir ir čia jautiesi visai kitaip. *Am...* ar žinai galbūt kokių istorijų, ar pačiai teko susidurti, kodėl manai, kad rajonai, periferija yra žymiai uždaresni seksualinėms mažumoms?

I4 Kažkokių konkrečių pavyzdžių tikrai neįvardinsiu, bet man atrodo, gerai atspindi apskritai, pavyzdžiui, rinkiminiai rezultatai. Kaip jie pasiskirsto tarp didmiesčių ir tarp ir tarp kažkokių provincijų, nes vis tiek nu partijos, už kurias tu balsuoji, kažkokias vertybes skleidžia ir kažkokias nu vis tiek turi tą tokį ideologinį didelį atspalvį. Tai, man atrodo, tas labai gerai atspindi, koks yra

požiūris. Ir Gražulio lygiai taip pat išrinkimas irgi labai gerai parodo, kaip ten tam Klaipėdos rajone, kokios ten yra nuostatos šitais klausimais.

R.M. Mh. Dar buvau kažkokį klausimą sugalvojusi. Pamiršau. *Amm...*, ai, kaip manai, kas lemia šitą skirtumą, kodėl jinai atsiranda, kodėl Vilnius atrodo toks progresyvesnis galbūt?

I4 (Pauzė) Labai geras klausimas. Aš manau, kad apskritai Vilnius toks labai pokyčių miestas ir čia visko labai labai daug, ir čia visi suvažiuoja iš visokių kraštų tiek ir iš Lietuvos kraštų, tiek ir apskritai pasaulio kraštų, čia daug visokių inovacijų ir ekonominis didelis augimas ir čia tiesiog tiek daug visko verda, ir taip greitai viskas auga, ir taip greitai viskas kinta, kad žmonės yra nu pripratę prie pokyčių nu, ta prasme, *...am...* nu normalu čia yra pereit gatve ir po metų laiko ta pačia gatve pereit ir pamatyt keturis naujus pastatus ar ten kažkokią naują įmonę įsikūrusią. Ir čia tiek daug visko vienu žodžiu ir toks didelis augimas tiek populiacijos, tiek tiek nu visko, tai, aš manau, kad dėl to žmonės šiek tiek ir lengviau ir reaguoja į tuos pokyčius ir visuomenėje, nes aplinkoje tiek daug visko keičiasi ir todėl lengviau priimti, kad ai nu gerai, tai va čia prieš dešimt metų būti gėjum buvo gėda, o dabar nu jau nebe gėda *...a...* tai vat ir jo. O rajonuose vis tiek tokia sėslesnis gyvenimas, jie susiduria su mažiau kitų asmenų, jie susiduria su mažiau asmenų, kurie turi kažkokį kitokį požiūrį, kitokį gyvenimo būdą, tai, man atrodo, normalu, kad ir jų mentalitetas toks sėslesnis, lėčiau kintantis ir jiems sunkiau priimti kažką, kas kas kas nu turi kitokias vertybes, kitokį gyvenimo būdą. Bet labai dar yra keista apskritai, kad ne tik yra skirtumas tarp didmiesčių ir rajonų, bet, kad ir tarp Vilniaus ir kitų didmiesčių panašu, kad irgi yra tas na ta didelė atskirtis.

R.M. Mh. o kaip manai, čia vyrauja tos pačios priežastys ar kitos?

I4 Aš manau, kad dalinai tos pačios, bet vis tiek keista, kad kad tie miestai kiti, nu tarkim Panevėžys tas pats, taip smarkiai nesiskiria nuo priemiesčių, kaip kaip Vilnius skiriasi.

R.M. Mh. o taip paminėjai šiek tiek, kad va tau užsiminus prieš dešimt metų gėju buvo blogai, dabar jau gerai. Kaip tu pati žiūri vat į šitą pokytį? Kuo jis tau svarbus?

I4 (Pauzė) Sunku atsakyt į šitą klausimą. Nes aš augau tokioj, nu kaip ir dauguma, na tokioj homofobiškoj aplinkoj. Ir visada ten man sakydavo, oi fui gėjai, fui lesbietės, oi fui čia nesąmonė, čia kažkoks iškrypimas ir panašiai, bet kita vertus, aš lygiai taip pat augau ir internete, ir augau socialinių medijų apsuptyje. Ir tenais mane visiškai kitokia informacija supo, ir tenais visiškai kitokios vertybės buvo propaguojamos. Tai tai nežinau, tai aš ir nu tas ir augimas su internetu ir paskatino mano nu apskritai kadangi mano asmenybė formavosi. Aš labai daug tų vertybių visokių perėmiau, tai man smagu, kad pagaliau aplinka pasiveja tai ir pasiveja tas mano vertybes ir pagaliau pripažįsta tokius dalykus. Nes nu... Man šiaip absurdiškai atrodo visas šitas reikalas, man iš tikrųjų nuoširdžiai absurdiškas atrodo.

R.M. *Mh*, paminėjai dabar socialines medijas ir, kad jos tikrai darė tau įtaką? Gal galėtum šiek tiek išsiplėsti, kaip jos darė arba kokios naujienos, koks turinys?

I4 Tai aš paauglystės metu Tumblr labai daug sėdėjau, labai labai labai daug. Tai ten ir buvo labai tokia didelė LGBTQ *community* (bendruomenė) ir labai daug ten visokių tokių naujienų, ir aš ten sužinojau, ką tai iš viso reiškia, ir prisiskaičiau ten tu visų visokių etikečių, kaip čia galima save kategorizuoti ir panašiai. Ir aš tik tada pirmą kartą supratau, kokia yra mano seksualinė orientacija, nes aš iki tol net kažkaip niekada nesusimąstydavau apie tai, nes nelabai buvo kalbama apie tai. Nes iki tol tu arba normalus, arba tu esi ten *piderastas* atsiprašant.

R.M. *Mh*, ir kuo tau svarbi yra, kuo tau svarbus tas suvokimas, ką jis tau davė?

I4 Nėra jis man iš tikrųjų labai svarbus. Ir aš nelabai prisirišu prie tos etiketės, bet man buvo taip maždaug: a nu va tau yra tokie biseksualai, ai nu tai va paaiškina, kodėl man nuo pat vaikystės patikdavo mergaitės ir ir, ką čia reiškia. Kad čia nėra tiesiog, kad aš ten žiūriu į jas, ir ten pavydžiu, ai ne, čia tiesiog simpatija. Tai tokio aiškumo pridavė, kad nu taip būna žmonėms ir ir, kad čia normalu, ir kad čia nieko blogo nereiškia, ir kad tu nesi arba tenais vėl *piderast* atsiprašant arba normalus, kad yra visas spektras ten tų visų dalykų ir tas seksualumas labai skirtingai gali reikštis. Bet ta pati etiketė, tai aš sau jos nelabai klijuoju ir man tai nelabai daug reiškia, nes man tiesiog nu vat patinka žmonės ir patinka žmonės ir man ten nelabai svarbu kokia yra jų lytis.

R.M. *Mh*, Ir taip visai pabaigai gal tau dar liko kažkokių minčių, ar dar kažkas kilo į galvą, kuo norėtum pasidalinti?

I4 Nežinau, pagalvosiu ir gal, jeigu kils, tada (*pauzė*) atsakysiu. (*Pauzė*) Nu nežinau, mane turbūt vis tiek labai, kai kalbėjau čia dabar apie apie visa tai, mane turbūt vis tiek labiausiai pykdo tas toks nu kaip čia pasakyt ne veidmeniškumas bet toks ...*ėė*..., pamečiau tą žodį, ...*ėė*... (*pauzė*), kai žmonės sako vieną, bet daro kitą. Va šitas va reikalas. Kad yra nu tų žmonių, kurie labai daug apie laisvę kalba. Ir apie laisvę skiepytis - nesiskiepyti, ir apie laisvę augint vaikus kaip jie nori, ir apie laisvę nesuteikt jiems informacijos, kokios jie nori ir tuo pačiu pamiršta kitų žmonių laisves ir pamiršta kitų žmonių teises. Mane tas labai labai pykdo ir labai labai erzina. Todėl mane lygiai taip pat ir labai pykdo ir, pavyzdžiui, visa ta aaa PC (politkorektiškumo) kultūra. Nes tuomet irgi atrodo, nu mes progresyviai į viską žiūrim ir mes norim laisvės, ir mes norim reikštis, kaip mes norim, ir mes norim atrodyti, rengtis ir mylėt, kaip norim, bet kita vertus, mes uždedam kitiems žmonėms tą tokią atsakomybę, kad jie net negali kalbėti, kaip jie nori. Tai irgi va toks pasipriešinimas ir toks vertybinis nesutapimas mane kažkaip labai labai erzino.

R.M. *Mh*.

I4 Tai vat, tai turbūt tiek.

R.M. *Mh, okey*, ačiū tau labai už tavo skirtą laiką ir ir už įdomius atsakymus, davei ir man minčių.

Priedas Nr. 7 – Interviu su I5

R.M. Tai mano pirmas klausimas toks labai bendras. Ar ar apskritai mėgsti keliauti po pasaulį ir Lietuvoje?

I5 Gal labiau Lietuvoje.

R.M. *Mh.*

I5 Aš toks žmogus, kur komforto zonoj būna ir man kažkaip atrodo, kad ir toj Lietuvoj labai daug tokių slaptų kampelių ir, ką tu gali pamatyt. Tai vasarą kažkas man buvo užėję, kad aš noriu kuo daugiau miestų ir aš, kai per internetą kažkiek bendraudavau, tai turiu keletą draugų iš kitų miestų. Tai aš tokia: aš pas jus atvažiuoju tai ir buvau gal kokiuose miestuose, bet man čia buvo daug, nes šiaip ir anksčiau aš kai kur išvažiuoju. Tai va, į kitas šalis nu patinka, bet nu nesu ta, kuri ten: aš noriu emigruoti ir viskas. Tai.

R.M. *Mh.* O apskritai, galbūt, kaip vertini ar, ką tau reiškia galimybė pakankamai laisvai keliauti tiek Lietuvoje, tiek ir na realiai po pasaulį, galbūt, po Europą?

I5 Tuoj, galvoju, kaip suformuluot.

R.M. Viskas gerai, gali kaip tiktais nori. Čia toks ir yra pokalbio tikslas.

I5 Gal gali sukonkretint klausimą labiau?

R.M. *Aa...*, jo. Tai iš principo tai, kad tarkim, Europoje mes turim Šengeno erdvę, ar ne, kur mes galim keliauti beviziu režimu ir panašiai. Ar tu apskritai vertini tokią galimybę?

I5 Ai, nu tai žinoma. Jo.

R.M. Kaip manai, ką ji tau suteikia, ši galimybė?

I5 Tai vėl pažint kitas kultūras, kitus žmones, pažiūrėt, kaip kiti gyvena, mąsto, kokios tradicijos. Tiesiog pamatyt viską, žymiai plačiau ir, man atrodo, kad tave labai tas ugdo ir tavo (są)sąmoningumą, ir šiaip visą pasaulėžiūrą, nežinau, man tai čia labai prasmingas dalykas.

R.M. *Mh, okey*, ačiū. *Am...* tada toks vėl gi bus platus ir bendras klausimas, bet tiesiog tavo pasvarstymai apie tai, kokios galėtų būti tokios esminės išvykimo iš Lietuvos priežastys. Tiesiog visiškai bendr...

I5 Tiesiog visiškai nesvarbu.

R.M. Visiškai nesvarbu. Jo, visiškai bendrai.

I5 Na tai, nežinau, mokesčiai, kainos, kad šiaip bendrai paėmus tie lietuviai tokie niūresni žmonės labai. Nu ta atmosfera tiesiog yra kitokia. Gal kažkokios darbo galimybės, studijų galimybės. Na truputį diskriminacija. Toksai pas mus labai suvaržytas požiūris yra, kad, nu ta prasme, kai aš

pasiklausau istorijų, tai atrodo, kad tu net eidamas gatve nesi saugus, tu nežinai, kas ten tau gali atsitikti ir dėl to, kad tu ten, pavyzdžiui, išskirtiniau atrodai, tai va. O kai esu buvusi, nu kad ir Danijoje, tai ten iš viso niekam nerūpi. Tave tik pagirs, jeigu tu kitaip atrodai, kažkaip įdomiau, visi pasisveikins, nusišypsos, ten komplimentų pasakys. Tai gal dėl to labiau.

R.M. Mh. O dabar paminėjai tą diskriminaciją. Kokias, galbūt, tos diskriminacijos rūšis ir formas išskirtum dėl ko žmonės Lietuvoje yra diskriminuojami?

I5 Nu, bet čia šiaip labai platus dalykas. Nu pradėdant ta orientacija (*i.e. seksualine, autorės pastaba*) ir baigiant nu tiesiog tavo išvaizda, kad tu turi kažkokių ligų ten, kad tu neatitinki kažkokių normų, nu tavo ten kūną kažkokį, nu tavo paprasčiausiai įpročių kažkokių.

R.M. Mh.

I5 Nu čia labai, nu kaip pasakyt, nuo daug dalykų gali būt.

R.M. Okey. O dabar dar grįžtant šiek tiek prie tų priežasčių, ką įvardinai, na tai ir tokios ekonominės, galbūt, labiau tokios socialinės. Kaip manai, ko tada tie žmonės, kurie išvažiuoja kažkur kitur gyventi, ko jie tikisi?

I5 Geresnio gyvenimo (*juokiasi*). Kad turės labai daug pinigų, kažkokį perspektyvesnį darbą gal, susiras kokį žmogų, nežinau. kažkas tokio.

R.M. Mh. O, tarkim, mąstant apie išvykimą, ar ne, ar tau būtų svarbi artimųjų nuomonė, ką jie galvotų apie tavo išvykimą?

I5 Ne.

R.M. Kodėl?

I5 Nežinau, kažkaip dabar esu tam etape, kur man svarbiausia mano pačios nuomonė ir aš galiu gerai ten klausyt visokių nuomonių, bet ar aš nuo to būsiu laiminga, tai ne (*pašnekovė šypteli*). Tai man labai tas stiprus įsitikinimas toks yra. Man galėtų sakyti: ką tu čia darai, bet aš vis tiek daryčiau. Kažkaip labai pastaruju metu nu aš iš vis nepaklausau, jeigu man kažkas sako, kad, tipo, kaip tu čia atrodai, ką darai su savo gyvenimu. Tai ne.

R.M. Mh. O apskritai ta tokia migracijos tema, to tokio keliavimo ar išvykimo, atvykimo, ar jinai kažkaip yra aktuali tavo aplinkoje, ar ar yra kažkokių diskusijų apie tai?

I5 (*Pauzė*) Nu mano aplinkoj, nu kadangi tokia jauna esu, tai labiau, jeigu diskutuojama, tai dėl studijų dažniausiai būna. Kad, tarkim, Lietuvoj nėra čia tokių studijų, kur būtų kitoj šalį arba, kad ten atseit lengviau mokytis kažkaip. Tos studijos. Tai gal dėl studijų. O šiaip mano giminėj buvo šeima tokia viena emigravus, bet jie grįžo. (*Pauzė*) Tai nežinau, bet jie nesakė priežasčių.

R.M. Mh. Okey. O galbūt tu pažįsti LGBT priklausančių, save priskiriančių moterų, kurios pasirinko išvykti iš Lietuvos? Kurios emigravo kažkur?

I5 *Mm* (neiginys).

R.M. O ar pažįsti tokių moterų Lietuvoje?

I5 A, ar šiaip tiesiog tokių moterų?

R.M. LGBT. Jo jo.

I5 Jo, aišku.

R.M. *Am...* Galbūt esi diskutavusi ar bent jau numanai, kodėl jos pasirenka pasilikti Lietuvoje?

I5 Iš, gal dėl šeimos labiausiai bijo, ta prasme, prarasti ten tą ryšį arba dėl draugų ...*mm...*, jo.

R.M. *Okey. Am...*, o pati, ar ar esi svarsčiusi apie emigraciją, kažkokį ilgesnį išvykimą?

I5 Esu, bet jeigu daryčiau tai, gal, ne dabar tiesiog, nes, sakau, čia toks labai didelis žingsnis, man atrodo, tai va, bet šiaip jo.

R.M. O tuomet, svarstydamą apie emigraciją, apie ką galvoji? Kokios buvo, kodėl apie tai galvoji apskritai?

I5 Nu, kad galėčiau tiesiog laisviau jaustis, gal net laisviau kvėpuoti, nežinau, ne taip, kaip pasakyt, galvoti apie kitų nuomones kažkokias, nebūt susivaržiusia tokia gal, gal atrasti tiesiog naujų žmonių kažkokių, kurie pozityvumą mąsto ir turi ten įvairių patirčių. Nu kažkas tokio.

R.M. O kodėl vis tiktais nusprendei likti Lietuvoje arba bent jau kol kas lieki Lietuvoje?

I5 Dabar sakau dėl to, kad nesijaučiu gal pasiryžus tam tiesiog dar kol kas.

R.M. *Mh.* Galbūt žinai, kokių nors, prisimeni kažkokių istorijų, kurios cirkuliavo žiniasklaidoje būtent apie LGBT, kurios tau pasirodė kažkuom svarbios?

I5 Nu čia apskritai, nesvarbu?

R.M. Jo, jo. Gali būti Lietuvoj, gali būti pasaulyje tiesiog.

I5 *Amm...*, paskutinis, kurį klausiau, tai ten buvo toks interviu, ten buvo homoseksualus vaikiną, jis turi vaikiną savo ir kalbėjo su tokia teisininke. Tai ten kalbėjo, kad nu jis yra ten kažkaip studentas dizaino ir jis tiesiog išskirtinai rengėsi. Ir nu taip ir jisai ėjo su savo vaikinu iš darbo ir tiesiog vienas nepatenkintas kaimynas užsipulė juos abu, kad kaip jūs čia atrodot, jūs čia darot gėdą, kad aš jūsų nematyčiau ir jeigu aš dar pamatysiu, susidorosiu ten su jumis, ten sulaužysiu kojas, nu ten tą aną, vienu žodžiu daug visokių tokių grasinimų buvo. Tai mane net įbaugino kažkaip, nes aš pati tai nelabai esu susidūrusi su tuo. Tai va. Ir, žodžiu, jie paskui kreipėsi į policiją, į visas institucijas ir mane gal labiausiai nustebino vat jų požiūris, nes buvo daugelis, kur sakė, kad nu tai čia nieko, čia norėjo pabendraut tas kaimynas, čia nebuvo jokios diskriminacijos, ta prasme (*nusijuokia*). Arba dar buvo, kad tas kaimynas nufilmavo juos ir taip toliau. O čia irgi yra neteisėta. Tai pradėjo ten, kad jūs čia tik vaidinat, čia nu va to... nu ir vis labai dangstė tą žmogų, nu toks jausmas, kad, nu

nenorėjo vos ne *cackintis* su ta situacija, atseit, neužmušė, tai čia nieko tokio. Nes čia vos ne atrodo, kad patys prisiprašėt, nes taip atrodot. Tai, žodžiu, tas požiūris labai keistas.

R.M. Tai paminėjai, kad tave šita istorija įbaugino, ar ne. Tai gal gal galėtum išsiplėsti, kodėl, gal kokių dar jausmų sukėlė šita istorija?

I5 Nu, labai toks neteisybės jausmas, atrodo, norėčiau nueit ir pasikalbėt su tais visais policijos atstovais ir ten prokurorais, nežinau, kad nu, kaip jūs galit iš viso taip kalbėt, kad čia nu nieko neatsitiko šitoj situacijoj. Nes pradėkim nuo to, kad tam vaikinui paskui prasidėjo visokios psichologinės problemos, ...*emm...* buvo potrauminio streso sindromas, kur jis pastoviai bijojo net į gatvę išeit, jam vaidenosi tas žmogus, kad visur yra jisai ir ten bijodavo staigesnių judesių arba, kad jį kažkas užkalbintų. Nes tu žinai tą informaciją ir vis tiek sakai, kad čia nieko nebuvo ir tai toks labai pyktis, ir neteisybės jausmas ir jo, kažkiek baimė. Ir atrodo, kad tarkim, paimkim paprastą pavyzdį, būna ten tie spalvoti maišeliai (*kalbama apie maišelius su LGBT vėliavos spalvomis, autorės pastaba*), tai aš galvoju (*juokas*), *blemba*, nu aš tai neisiu į gatvę su tokiu, aš galvoju, gal kuo natūraliau atrodysiu, nes ką čia žinai, kas kitam susišvies ir paskui dar užpuls tave. Tai kažkaip aišku, galvoju, kad Lietuvoj tiek žiauriai nebūna. Ir paskui, kai jie pasidalino ta istorija, dar buvo daug žmonių, kur rašė, kad mum irgi buvo, mum irgi buvo ten visokių atvejų, tai tiesiog baisu (*šypsena*), nežinau.

R.M. O be šitos istorijos, gal dar kažkokių tokių istorijų, kurios irgi tave taip paveikė, gal prisimeni dar, kad ir iš anksčiau?

I5 (*Pauzė*) *Hm.* Labai sunku atgamint (*susimąstymas, pauzė*). Nežinau, tokių, kad plataus masto, tai gal neprisimenu, nu nebent, žinot, kai išėini ir kiaušiniais apmėto, ten per eitynes ar panašiai arba ten aprėkia kažką. *Ėm...*, bet šiaip, pavyzdžiui, kad ir mo(mokyklą) paėmus, jeigu būdavo kokios tikybos pamokos ir mokytoja kažką pradėdavo kalbėt apie tai, tai iš karto klasėj dalis (susi)susiskit susiskildavo. Ir viena rėkia, kad už, kita, kad prieš. Ir ten paskui nu labai didelės diskusijos būna tos diskriminacinės. Ir paskui galvoji, aš tai tylėsiu visą laiką, aš čia nieko neišsiduosiu niekada, nes ką tu, nes paskui prasideda tiesiog patyčios į tavo pusę. Tai aš vos ne meldžiausi, kad tas vaikinai, kuris pradėjo visą tą diskusiją, kad prieš, kad jis nesužinotų. Tada buvo per internetą kažkas pasklidę ten apie tą, Konvenciją kažkokią (*referuojama į Stambulo Konvenciją, autorės pastaba*). Ir irgi klasiokai į *chat'ą* (susirašinėjimą) patalpino ten tą video ir tada ten buvo diskusija penkių valandų iš eilės, nu tiesiog ėjo žinutės ir aš nu nežinau, galvojau išprotėsiu, nes visi pradėjo reikšti savo neapykantą, kaip ten, kokia čia nesąmonė, visi savo argumentus, tą krikščionybę pradėjo kišti, kad parodykit, kur čia parašyta, kad Dievas sakė, kad čia priimtina. Ir ten labai labai didelis susiskaldymas buvo. Ir, ir mano sesė ten turėjo ginti viską ir, sako, ką jūs žinot, gal klasėj yra tokių

žmonių kaip, nu kaip jūs galite taip kalbėti. Aš galvoju, blemba, tu galėtum patylėti, nes dar išduosi kažką. Tai toks labai, tokios situacijos labai nesaugumo jausmą sukelia ir, kad tik nesužinotų, kad tu toks esi. Ir pyktį tokį, kad va toks dalykas reikalauja tokių diskusijų. Ten jau paskui ir auklėtojas įsikišo. Jau per klasės valandėlę mes paskui kalbėjom, ten atvedė socialinę darbuotoją, kad kas čia pas jus atsitiko, kad tiesiog ne (*juokas*) nenutilo telefonai keturias valandas ar kiek.

R.M. Mh.

I5 Nu, žodžiu.

R.M. O šitos istorijos, ar ne, ir kaip tu pati įvardini tos baimės, pykčio jausmus, ar tai verčia tave kažkaip permąstyti tą migracijos idėją ir ir migracijos temą?

I5 Nu va tokios situacijos, tai visą laiką pagalvoji, kad jo, norėtum, nes tiesiog labai ant emocijų būna. Tai gal.

R.M. O dar toks, dar vienas toks klausimas, ar migracija, galbūt, čia daugiau vidinė migracija. Kaip manai ar yra vat yra su LGBT, galbūt, tolerancija, priėmimu, ar yra kažkokių esminių skirtumų Lietuvos viduje, am, galbūt, tarkim, Vilniuje, am, Vilniuje lyginant su kitais miestais ta tolerancija LGBT?

I5 Nu šiaip paėmus, Vilnius yra kaip ir tolerantiškiausias miestas. Tai taip, pavyzdžiui, nu nuvažiuoji į kokią Panevėžį, tai neduok Dieve, atrodo, kažkas sužinotų ar pastebėtų. Jo. (*Pauzė*) Kažkaip Vilnius atrodo saugiausias miestas, o kitur jau tai privengiu kažką kalbėti ar kažkaip rodytis.

R.M. Mh. Ir tada toks visiškai pabaigai klausimas, gal gal dar tau kyla kažkokių minčių apie šitą temą, kuo dar norėtum pasidalinti, ko aš nepaklausiau?

I5 Nežinau, kad politikai turėtų daugiau įdėti darbo į šitą visą dalyką, nes jau tikrai nusibodo, kad nu nelabai, kas keičiasi ir atrodo paprastas dalykas, bet tiek daug kovot reikia ir, kad tenai santuoka būtų įteisinta, ir ta partnerystė, ir vat tokie visi dalykai.

R.M. Ir tau šitie dalykai yra svarbūs, ar ne?

I5 Labai svarbūs.

R.M. Tai ką ...

I5 Va dar ta santuoka yra emigracijos priežastis.

R.M. Mh.

I5 Jo. Nes tu negali, o tu nori. Nu tai aišku, kad tu kitur važiuosi, kad susituokt arba kad ir gyvent. Čia net neįteisinta ta prasme.

R.M. Mh. Ir manai, kad tau ir ateityje šitos temos bus svarbios, ar ne, santuoka, partnerystė?

I5 Jo.

R.M. Taip. Tai ką, aa jeigu daugiau jokių minčių nekyla, tai tada ačiū tau labai už interviu, ačiū už skirtą laiką.

Priedas Nr. 8 – Interviu su I6

R.M. Bus geras galvos skausmas. Taip, tai apie valandą užtruksim. Tai pasižiūrėsime šiaip. Labai labai įvairiai, bent jau kiek dabar šnekėjau su žmonėmis. Tai mano pirmas toks klausimas gal labai bendrinis. Ar apskritai mėgstate keliauti po pasaulį ir Lietuvoje?

I6 Vienareikšmiškai, taip. Kaip tik dabar buvau per porą mėnesių per rugsėjį ir spalį buvau Švedijoje. Ten tam tikri oficialūs susitikimai buvo po mano apdovanojimo žmogaus teisių srity. Aš turėjau galimybę padaryti sąrašą, su kuo aš noriu susitikti ir ambasada įgyvendino. Ta prasme, su dalim žmonių aš iš tiesų turėjau galimybę susitikti. Ir buvau dabar dar Belgijoje. Ten buvo konferencija, kur susirinkę buvo iš LGBT bendruomenės ta prasme visa puokštė žmonių. Tai patirtys yra tokios nu neįkainojamos iš tiesų. Tai aš stengiuosi kuo plačiau tiesiog ne tik, kad Lietuvoj pakeliauti, bet dabar ir už Lietuvos ribų. Tai čia buvo ne tik tos dvi šalys, buvo jų ir daugiau, tam, kad pamatyti, kaip iš tiesų galėtų būti ir pas mus, nes jeigu kitur yra, tai ir pas mus taip gali būt.

R.M. *Mh.* O tai ką tada Jums reiškia galimybė, na sakykim, pakankamai laisvai judėti atmetus pandemijos ribojimus?

I6 *Hm.* Nežinau, tiesiog būti, man asmeniškai, leidžia tiesiog būti. Tai reiškia, kad galiu patirti, galiu pažinti, galiu dalintis, tuo ką pati turiu savyje sukaupusi ir galiu kažką pasiimti ir paskui pritaikyti kažkur tai, kur mano veikloj na būtų tai naudinga. Tiesiog man, man tai leidžia tiesiog būti.

R.M. Jo. *Okey.* O tada dabar taip (nu)nuklystant prie pačių bendriausių temų. Tai visiškai bendrai, net nebūtinai siejant su Jūsų kažkokiomis patirtimis ir Jūsų žinomomis istorijomis, kaip manote, kokios galėtų būti tokios pačios esminės išvykimo iš Lietuvos priežastys? Į ką jos susideda?

I6 Jeigu LGBT bendruomenei, tai (*pauzė*) nesaugumas. Ir ne tik LGBT LGBT bendruomenei, apskritai bet kokiam žmogui nesaugumas. Ir įvairia prasme. Daug kas traktuoja standartiškai nesaugumą fizinį, taip, bet jis yra ir psichologinis, ir emocinis, ir finansinis, ir darbo atžvilgiu, karjeros lipimu aukštyn, mokslo atžvilgiu, ta prasme, nesaugiai jautiesi, nes nėra, kur tau eiti, nėra kur tau savęs kažkaip tai išreikšti, kažkur, kur tu galėtum tiesiog na (*pauzė*) realizuoti save, sakykim, atskleisti save. Tai manau, kad saugumas vienas iš tų dalykų, bet yra daug platesne prasme negu, kad supranta žmonės. Ir šiaip patyrimo prasme. (*Pauzė*) Pati kadangi turiu galimybę galimybę pabūti kitose šalyse ir pusę metų per metus aš būnu Britanijoje, kur apskritai labai didelė puokštė visokių kultūrų ir religijų, ir patyrimų, ten visko yra. Tiesiog patirti, nes Lietuva yra tokia labai

(*galvoja*) gana ribota, nu tokia (apsi)apsiribojusi pati save, sakyčiau, patys žmonės apsiriboję yra, na sunkiai įsileidžia kažką, kas yra iškrenta iš tų tokių kažkokių rėmų, jų susikurtų kažkokių tai na apribojimų arba to pasaulio vaizdo, koks neva turėtų būti. Tai, manau, kad ir šitas na vienas iš dalykų yra, dėl ko žmonės iš tiesų išvažiuoja iš čia, aišku, paskiau būna, kad grįžta. Na tiesiog patiria, pasiima tai, ką norėjo pasiimt, ko čia negali, tada grįžta čianais su visu tuo ir žiūri, ką gali daryt. Tai va, manau, šitos dvi priežastys bent jau iš mano asmeninės perspektyvos yra tokios pagrindinės. Aš jau (n)nekalbu apie finansinius dalykus, užsidirbt ir taip toliau, tai labiau standartiniai yra, kodėl žmonės išvažiuoja, bet, manau, kad čia prie viso to, kas jau standartiškai egzistuoja, yra dar šie du dalykai, apie kuriuos žmonės dažnai net nepagalvoja.

R.M. *Okey.* Ačiū. Ir tada, kaip manote, kokie lūkesčiai gali būti susiję su šiomis priežastimis, ko žmonės tikisi išvažiuodami?

I6 *Hm (šypteli).* Standartiškai, turbūt, geresnio gyvenimo, tiesiog laisvės. *Aa...*, aš labai daug pažįstu žmonių, kurie nesvarbu kokios bendruomenės dalimi jie bebūtų, bet jie gyvena tarsi net ne dvigubus, kelis gyvenimus skirtingus, nes vienokie jie būna darbe, kitokie jie būna šeimoj, dar kitokie išeina į gatvę, kažkur tai tiesiog, kad ir pasivaikščioti, ta prasme, labai daug skirtingų vaidmenų ir nedaug žmonių aš pažįstu, kurie pagrindinį vaidmenį visur galėtų nešti, tiesiog būti laisvai tuo, kas jie yra. Aš tokių, tikrai, labai mažai pažįstu ir, manau, kad būtent to žmonės ieško kažkur kitur. Apie tam tikrus finansinius dalykus, užsidirbti, geriau gyventi iš tos na materialios pusės, bet iš tos vidinės tiesiog, *...ėė...*, man bent jau taip atrodo. Bent jau, ką aš tenais randu ir dėl ko aš važiuau. Na mano dar priežastys buvo asmeninės labiau. *Ėė...*, dėl to, kad mano draugė ten gyvena, tai tiesiog asmeniškai mane tenai traukė, bet dabar aš noriu grįžti ne tik dėl to, kažkur tai kitur ne tik į Britaniją ir į kitą šalį.

R.M. *Mh.* O jau iš dalies palietėt, bet kiek tas Jums pačiai svarbios atrodo šios priežastys ir ir lūkesčiai tie susiję?

I6 Vienareikšmiškai, net labai svarbu. *Mm...*, aš pati jaučiuosi čianais uždaryta, *...mm...*, tarsi aš turiu labai daug patirties, nu tas labai daug, sąlyginai taip galima vertinti, bet turiu patirties, turiu tam tikrų žinių, ir nebijau kalbėti, na nebijau eiti kažkaip į viešumą su tuo, kas viešumai yra nepatogu. *Ėė...*, nebebijau jau ir jaučiuosi pakankamai saugiai, bet neturiu tam tikros erdvės čianais, ta prasme, man atrodo, *...mm...*, kadangi visuomenė nėra tiek pasiruošusi, gi neisi per prievartą kažkur tai. Jeigu tave įsileidžia, viskas gerai, aš einu tenai vienareikšmiškai, ane, bet jeigu manęs neįsileidžia, aš ieškau savo kažkokios vietos kažkur kitur tada, kur aš galiu tai realizuoti ir tada tiesiog nori nenori turi lipti iš tos Lietuvos. Aš nieko prieš buvus kažkur kitur aš jaučiuosi labai gerai. Tai čia tiesiog mano tokios asmeninės, tiesiog išlipti tam, kad aš tiesiog galėčiau būti.

R.M. *Mh.* O kaip manote, ar emigracija tema apskritai aktuali Jūsų Jūsų aplinkoje, Jūsų aplinkoje, Jūsų kontekstuose?

I6 *Mm...*, mano asmeninė aplinkoj ar, pavyzdžiui, bendruomenės aplinkoj, jeigu LGBT imti bendruomenę, ar asmenine.

R.M. Galit iš pradžių asmeninę atsakyti, o po to galėsime paliesti ir iš bendruomenės pusės.

I6 *Okey.* Iš asmeninės ...*emm...* (*pauzė*), nejučiu tokio poreikio, ...*mm...*, deja, bet mano aplinkoj yra labai labai daug tokių žmonių kurie, jiems nėra gerai gyventi taip, kaip jie gyvena. *Ėm...*, bet jie bijo tos nežinomybės, na ji vienareikšmiškai atsiranda, kada tu priimi kitokius sprendimus negu standartiškai ir eini į kažką, kas nėra patirta ir nebūtinai tave palaikys. *Mm...*, tai mano aplinkai tai nėra labai sakykim ne tai, kad svarbu, bet nelabai galvoja apie tai, galbūt, arba to neišreiškia, kaip sakiau, gyvena ten kažkokius kelis gyvenimus, apie kuriuos tu net nežinai dažniausiai, nes jie to neišreiškia. Yra tiesiog kiti žmonės keli, vat keli tiesiog vienetai žmonių yra, kurie ne tik, kad galvoja apie tai, jie tiesiog tai daro, nes pas mane yra arba tie, kurie galbūt slaptai galvoja ir neišreiškia, arba negalvoja apie tai, arba jie tiesiog tai daro. Toks na arba-arba yra.

R.M. *Mh.* O vat su tais, galbūt, išvykusiais, ar ne, vyko tie pokalbiai apie migraciją, galbūt, kokie jiems aspektai buvo aktualūs? Kokie jų lūkesčiai buvo?

I6 Dėl ko jie išvyko?

R.M. *Mhm.*

I6 *Mm...*, visų jų iš mano aplinkos buvo studijos buvo priežastis, nes čia tiesiog nerado studijų programų, kurios atitiktų to, ko nori, jos irgi tokios labiau ribotos, plus yra tokių, kurie jau čia studijavo ir buvo ypatingai nusivylę kokybe pačių studijų. *Am...*, ne tik, ne tik studijų programa, bet ir dėstytojų, ką ir pati esu patyrusi ir aš labai juos suprantu, dėl ko jie tada pasirinko arba toliau tęsti studijas užsienyje arba pradėti tenais iš naujo kažkokioje kitoj srity, kuri pilnai atitinka juos, mano draugė yra viena iš tų. Jinai irgi išvažiavo ten į Britaniją studijuoti, nes čia tiesiog nebuvo tokios ją atitinkančios programos ne tik turiniu, bet ir dėstomų, tai, kaip dėsto patys dėstytojai tą programą. Tai va, dėl to jinai išvažiavo ir nemažai kitų išvažiavo dėl studijų. Dar kiti dėl darbo, nes čia arba prarado darbus, arba tiesiog neranda irgi, kas juos atitiktų pagal specialybę, arba, jeigu jie turi pakankamą aukštą kvalifikaciją, jie negauna atitinkamo atlyginimo.

R.M. *Mh.*

I6 Tai yra, sakykim, yra vadovas, bet tu gauni gerokai mažesnę atlyginimą, negu tu iš esmės turėtum gauti, tai yra nuvertinamas tas žmogus ir ypatingai moterys. Deja, bet šitas dalykas vis dar yra Lietuvoj ir iš tų, kurie išvyko ten būtent dėl darbo, kažkur tai, į kažkurią užsienio šalį, tai nemažai iš tiesų būtent moterys yra.

R.M. Mh.

I6 Vyrams gana patogu dar čia yra būti. Ta, tokie du pagrindiniai nebent jau kurie išvyko, tai dėl studijų arba dėl darbo galimybių. Aišku, ten yra papildomų visokiausių dalykų, kas liečia žmogaus teises ir panašiai, ta laisvė tiesiog išraiškos, kai tu gali visiškai tiesiog negalvoti, kaip tu esi apsirengęs, galų gale, kaip tu atro dai, kaip tu kalbi, ką tu kalbi arba, kas tu esi galų gale.

R.M. Mh. Ir tada grįžtant prie mūsų to buvusio klausimo apie aa apie tas aktualumą temos migracijos, kaip užsimenat, kad bendruomenėje, tai lyg tais būtų kitaip, negu jūsų artimoje aplinkoje. Tai gal galėtumėte pasidalinti, kaip yra bendruomenėje su ta migracijos tema?

I6 Jeigu LGBT bendruomenėj, tai jinai yra, ta prasme, didžioji dalis tų, su kuriais man tenka bendrauti, nes aš savanoriauju būtent su jaunimu, su paaugliais. Tai didžioji jų dalis tiesiog svajoja greičiau sulaukti pilnametystės arba tiesiog baigti mokyklą ir išvažiuoti iš čia. Arba mažų mažiausiai išsikraustyti į kažkokį tai didesnį miestą, kur daugiau yra tolerancijos. Bet didelė dalis jau net dabar ieškosi ir žiūri, kur galėtų toliau studijuoti arba tiesiog išvažiuoti dirbti net, jeigu nestudijuoti. Dėl paties saugumo, kaip kaip, na tiesiog natūraliai gaunasi, kai daug diskriminacijos yra aplinkui, turbūt niekas nenorėtų būti nesvarbu, kuri bendruomenė, tiesiog ieško geresnės vietos būti. Aišku, ne faktas, kad tu tą geresnę vietą rasi kažkur kitur. Tai, kad tam tikri indeksai rodo, kad na kažkurios šalys yra labiau priimamos, bet tu nežinai, kokioj kaiminystėj atsidursi. Ten vėlgi, tai jie jau ir jau ir iš anksto ruošiasi ir klausinėja ir taip toliau tų vietinių žmonių, bendruomenes ten susiranda, ir su jais kontaktuoja, realiai aš aš net nesugalvočiau tokių dalykų daryt. Aš pasiklausau jų ir galvoju, vau, tai yra tiesiog, toks geras apsidraudimo būdas, padaryti tokį na gerą tyrimą tos aplinkos, į kurią galbūt tu ketini keliauti gyventi ar studijuoti, ar kažką tenais veikti. Tai vat, dažniausiai yra saugumas, vėlgi tiesiog ten yra atviresnės bendruomenės. Na mūsų pačių LGBT bendruomenė yra labai stipriai susiskaldžiusi ir aš drąsiai pačiai bendruomenei tai sakau, nes, jeigu tu nori pats kažkokio tai priėmimo, pats turi sugebėti tai daryti ir ir deja jie to nesugeba. Nesakau, kad visi, bet nemaža dalis nesugeba to patys padaryti ir yra labai pikti. Tu negali tikėtis jokio pozityvo tokiu atveju. Tai va, jie tenais kiti ieško tiesiog bendruomenių kitose šalyse. Aš pati, pavyzdžiui, sutikau bendruomenę bažnyčioj. Niekada gyvenime nebūčiau pagalvojus, kad aš sekmadieniais, vakarais pusę septynių eisiu į bažnyčią į mišias ir skirsiu tam na bendrai su viskuo dvi-dvi su puse valandos. Bet aš einu tenais, nes bažnyčia yra tokia, kurioje tu gali tiesiog būti ir matai aplinkui visokias vėliavas LGBT ir panašiai ir panašiai. Ir ten renkasi bendruomenė. Ir ten aš atradau savą bendruomenę, taip sakykime. Aš net Lietuvoj tokios neturiu, kokią turi tenai. Ir man būna liūdna iš tenai išvažiuoti. Tai vat, aš atradau kitose šalyse. Briuselyje atradau, kai buvau. Ir yra

kažkur kitur ir aš suprantu dabar tuos jaunos žmones, kodėl jie nori atvažiuot kažkur kitur ir jie ieškosi tos bendruomenės, nes tai yra, ta prasme, tai reikia patirti kiekvienam.

R.M. Mh. O ką Jums reiškia bendruomeniškumas?

I6 Nu man tokia kaip yra, kaip pasirinkta tavo šeima yra, na kai tu žinai, kad banaliai iš tiesų skambės, bet, kai tu žinai, kad nepaisant nieko tu gali tiesiog būti, ...*ém...* (*pauzė*), tu gali tiesiog tikėtis, ne tik, kad tikėtis, tu tiesiog žinai, kad tau padės, žinai, kad tau pagalba bus ir ...*èém...*, nesvarbu, kokios jos reikės, jina visada atsiras tiek, kiek jina gali būti. *Èm...* (*pauzė*), už bendruomenės ribų, deja, bet aš tokios paramos šiai dienai turiu, bet turiu minimaliai ir aš turiu pagyvoti, kad, pavyzdžiui, kokios pagalbos aš konkrečiau, konkrečiau iš žmogaus aš galėčiau prašyti ir nebūtinai aš, aišku, jos sulauksiu. Yra, jeigu J (*gimtojo miesto, autorės pastaba*) ribose žiūrint yra tik vienas žmogus, iš kurio aš žinau, kad vienareikšmiškai, bet kada ir bet kokios pagalbos sulaukčiau. Ir ir ji nėra bendruomenės dalis, pavyzdžiui, jeigu LGBT bendruomenę žiūrėti. Tai aš pasvarstau, kaip galėtų būti už jos ribų ir kaip kaip yra jos ribose. Tai yra vienareikšmiškai labai skirtingai.

R.M. Mh.

I6 Labai skirtingai. Ir aš džiaugiuosi, kad aš turiu galimybę tai patirti, nes yra daug labai, ypatingai jaunų žmonių, kurie neturi galimybės patirti tokių tokių, kurie ...*am...*, gyvena mažuose miestuose ir jie na net neturi kažkokių konstruktyvių būdų susipažinti su kitais, nes nu tikrai tikrai nebūna, kad tik vienas ...*èmm...* žmogus tenais gyvena. Nu tikrai taip nebūna. Tai vat, aš juos labai suprantu, nes aš lygiai taip pat gyvenau. Tai va, tai man bendruomenė tiesiog tarsi atvėrė kažkokį tokį, sakau, tą pasirinktą šeimą, vadinamą iš iš čia Lietuvoj yra sunkiai priimtinas toks pavadinimas, nes kaip tu gali pasirinkti tą šeimą. Juk tu turi va tuos ten mamą, tėtį dar kažką ir viskas, bet tai tai ne visada reiškia tą na vidinę šeimą, ar ne, tai man tai reiškia.

R.M. Mh.

I6 Ir tai viskas yra, viskas apie, ką gali pagyvoti, ko galbūt tau gali reikėt arba ką tu gali duoti. Viskas į tai įeina.

R.M. Okey. Ir taip jau iš pokalbio lyg išėjo, kad pažįstat vis tik pasirinkusių išvykti LGBT moterų į užsienį. Tai, galbūt, galėtumėte pasidalinti šiek tiek tomis istorijomis, ar ne. Kokie buvo jų lūkesčiai, kodėl jos išvyko?

I6 Mh. Galiu tiesiog gal pirmiausiai kaip, pavyzdį, mano draugė pati jina išvažiavo studijuoti į tą pačią Britaniją dėl panš..., dėl to, kad ji jautė, jog jos tėvai jos nepriims. Tuo metu jie apie tai nežinojo ir jina norėjo tiesiog išvažiuoti į kažkokią saugią erdvę, kur ji pati gali kurti savo taisykles, sukurti savo aplinką galų gale. Gyvena tikrai gerokai mažesnėje erdvėj negu jina yra

įpratusi, nes jos tėvai yra gana gerai žinomi verslo srityje, saugumo srityje, tokie tardytojai. Tai jai buvo ypatingai sunku gyventi ne tik dėl to, kad jiniai yra iš LGBT bendruomenės, bet bendraja prasme. Tai jiniai siekė laisvės, tiesiog vidinės laisvės galėti tiesiog, kaip jiniai buvo įvardinusi, įkvėpti. Aišku čia ne tiesiogine ta prasme. Na, bet tai jiniai tą puikiai galėjo susikurti. Ir jiniai tiek saugiai pasijuto ten, kad galų gale galėjo savo tėvams pasakyti apie save. Ir kuo dar tai yra dėkinga, dar dėl ko pasirenka žmonės užsienyje būdami pasakyti savo tėvams, nes yra saugus atstumas tiesiog. Ką gi jie gali tau padaryti, tai mažų mažiausiai tiesiog paskambinti ir na kažkokias replikas pasakyti, taip. Kas atsitiko ir jos atveju. Tiesiog ji neatsiliepė į tuos skambučius. Tai vat, jos atvejis buvo šitas. Pirmiausia tai vidinis tas toks saugumas ir išsilaisvinimas. Ir kitas – galimybės, tai yra atsiveria galimybės tenais studijų ir karjeros galimybės, kurių Lietuvoje gali sunkiai tikėtis. Ypatingai būdama moterimi, nes ji nėra na ta, kuri ...ėmm... (*paузė*), gal grubiai pasakysiu, nėra ta, kuri dirbtų žemesnėj grandy, kai yra ta visa hierarchija kaip kažkuriuose įstaigose, jiniai iš tų, kurie save mato ir na iš tiesų jiniai tokia asmenybė yra, kuri labiau, kaip čia lietuviškai (*paузė*), pavadovauti mėgstanti yra, taip. Tai ir reikia tai išnaudoti. Ta prasme, tai reikia puoselėti, o ne nuslopinti žmogų ir eiti ten nu, kur, sakykim, tavo vieta vadinama, taip. O plius jiniai dar dirb..., na studijuoja edukacijos srity, na tai dažniausia kas yra mokytojos, taip. Ne, tai tiesiog nėra tas žmogus, kuris tiesiog būtų mokytojas, gali tai išbandyti, taip, dėl patirties. Tai vat, jos atveju buvo šitas variantas. Kitos moterys, kurias aš žinau, ...ėė..., vėlgi, ...ėė..., gal taip reiktų išsireikšti, dalis jų ...ėėm... (*paузė*), gimė ne tam kūne, sakykim, ir Lietuvoje tai yra tiesiog per daug sudėtingas kelias. Yra žmonių, kurie eina šituo keliu ir neseniai esu sutikusi ir buvusi konferencijoje, kur buvo tiesiog... Aš nežinau, man aš tiesiog šokinėjau viduj iš laimės, kad žmogus kalba apie tai realiai, kalba psichologams, psichoterapeutams, ...ėmm..., socialiniams darbuotojams, specialistams, kalba apie tai. Pats žmogus apie šitą kelią. Ir aš mačiau, kokią įtaką tai daro. Ir ten buvo virš dviejų šimtų žmonių, kurie tai klausėsi. Bet ne visi yra tiek stiprūs, kad eitų Lietuvoj šituo keliu, nes jis yra labai labai varginantis, ypatingai brangus ir labai sudėtingas ir tu negali pilno kelio praeiti, kurio dalis tų žmonių iš tiesų nori. Tai buvo dar ir šitos priežastys, dėl ko paliko Lietuvą, nes tiesiog kitur yra paprasčiau tapti savimi, sakykim, ne tik vidumi, bet ir išoriškai.

R.M. *Mh.* O Jūsų aplinkoje, manau, yra tuomet galbūt LGBT moterų, kurios lieka Lietuvoj. Tai gal pasidalintumėte, kodėl jos lieka?

I6 (*Atsidūsta*) Manęs būna šito klausia, kodėl tu vis grįžti į tą Lietuvą, kodėl tu nevažiuoji kažkur kitur, taigi ten tiek gali, nu ten tiek yra galimybių ir paprasčiau rasti kokią vietą dirbti šitoj srity, nes Lietuvoj yra sudėtinga. *Ėm...*, aš kol kas tiesiog savanorystės principu dirbu. *Ėm...* (*paузė*), nes aš tikiu, kad gali būti kitaip ir čia. Jeigu mano aplinkoj yra žmonių, kurie man pasako ačiū už tai, kad

aš dalinuosi savo istorija, vadinasi, ir už mano aplinkos ribų yra tokių žmonių, kurie yra pasiruošę išgirsti. Tai jeigu jų yra, vadinasi, ir nėra tai viskas blogai. Nėra taip viskas prarasta, kaip kiti būna galvoja ir nurašo visiškai žmones. Nereikia skubėti nurašyti, jeigu tu pats nepabandei kažko dėl to padaryti. Ir nesvarbu, ar tai būtų šita sritis ar bet kuri kita, kur atsimuši į sieną. *Okey*. Bet, žiūrėk, jeigu tave išgirdo bent vienas žmogus, verta apeiti. Kažkur kitą sieną rasi, kurią galbūt tu gali taip ten išgriauti sakykim, o gal nereiks nieko griauti, gal tave tiesiog įsileis. Tai čia net iš savo patirties dėl ko aš čia vis vien grįžtu, nors aš matau save gyvenančią kažkur kitur, bet ne visam, tai yra kažkurį laiką pagyventi ir grįžti vis tiek į Lietuvą, nes aš žinau, kad atsivežus kažkokią tai tarptautinę patirtį būtų daug paprasčiau kalbėti su žmonėmis, nes na juos labiau pasiekia šita informacija, kai yra ne tik Lietuvos ribose, bet ir iš kažkur tą patirtį atsiveži. Ir tai daro tikrai įtaką. Aš pati tai jaučiu, kai aš pasidalinu kažkokiais įvykiais, kuriuos aš atsivežu čianais ir pritaikau iš karto, tai, na tikrai, didelis skirtumas yra tarp žmonių. Tai va, tai, ...*aa...*, ir kiti pasilieka. Jie supranta, kad yra sunku, ypatingai moterims. Jos supranta, kad yra sunku, bet jos jaučia tą vertę tame, jos jaučia vertę tame kelyje ir prasmę gal net labiau, todėl, kad didelė dalis na tos kartos, laisvės kartos, kaip aš sakau, nuo devyniasdešimtų, nes ir aš esu nuo tų, iš tų metų, aš žinau, ką reiškia, kai nėra nei informacijos, nei žmonių, kurie palaikytų, ir yra tik negatyvas arba tylą apskritai. Ir kai tu net nesuvoki, kas su tavim vyksta, nes aš, pavyzdžiui, nuo mažens žinojau, kad aš iškrentu iš konteksto, visiškai iš tos standartinės visuomenės. Bet aš nežinojau, kas tai yra. Nei gali ieškot pagalbos, nei žinai, kur ieškot, nes nežinai, kas tai yra. Tai nemaža dalis moterų irgi tą patį įvardina. Ir, kadangi mes žinom, ką reiškia neturėt šitos pagalbos ir informacijos, mes suprantam, kaip sunku tada yra kitiems irgi tame būti. Taip. Ir dabar gal tiesiog priešingai informacinis triukšmas tiesiog, nes labai daug informacijos ir joje atsirinkti, tai kas, sakykim, vertinga tau, tai kas tau naudinga, yra labai sudėtinga. *Am...*, ir aš atvažinėju po mokyklas, susitikimai su mokyklos bendruomenėm, su tėvais ir panašiai. Ir jie sako, taigi yra daug tos informacijos. Aš paprašau, kad man įvardintų, iš kur jie gauna tą informaciją. Nu tai dažniausiai būna na visokie *delfiai*, kažkokios radijo laidos, kažkokios televizijos laidos ir panašiai. Ten, kur ne visada dalyvauja patys bendruomenės nariai. Vadinasi, ta informacija nebūtinai yra tikslinga. Tai va, tai aš suprantu, kad tarp tos gausybės informacijos žmonės irgi yra pasimetę ne tik bendruomenės, bet ir už bendruomenės ribų. Tai mes matom tame prasmę tiesiog šviesti per savo patirtį. Ir štai, ar mes esam dalis iš mūsų išvažiavę kažkur iš Lietuvos, ar ne. Mes vis tiek turim kažkokią patirtį, tikslingą informaciją. Tai matom tame prasmę, kad ir kaip yra sunku, tiesiog dalintis, nes mes suvokiam, kad tikrai gali būti geriau.

R.M. Mh. Ir pratęsiant dabar apie socialines medijas, ką dabar pasidalinot, kad, ten tikrai būna, ypatingai dabar yra ypatingai daug to triukšmo. Kokios, galbūt, Jums yra labiausiai įstrigusios Lietuvoje cirkuliavusios istorijos apie LGBT bendruomenę va tose medijose? Net ir populiariosiose.

I6 (Atsidūsta) Man gana būna sudėtinga atsakyti į šitą klausimą, todėl, kad aš esu, nu sakykime, atsiribojusi nuo šitos šitos dalies. Aš net kažkurią dieną, aš atsimenu, gal praeitą savaitę, rodos prieš savaitę buvo kažkokia laida, kurioje buvo labai na (*šypteli*) negatyviai kalbama apie bendruomenę. Aš net neprisimenu, kas tenais kalbėjo, bet žinau, kad labai buvo daug purvo ir man sako, žiūrėjai, žiūrėjai ar žiūrėjai klausia. Ne, nežiūrėjau, nes man nereikia žiūrėt. Ten dažniausiai būna, ...*mm...* (*pauzė*). Tai, ką jie pasako dažniausiai būna tas pats ir tas pats ir tas pats. Tai nėra kažkas naujo, tai nėra kažkas, kas atsinaujintų. Taip. Tai gali paimti vieną žmogų, kitą žmogų, Raskevičius ar kažkuris kitas kaip taikiny, bet į tą žmogų tiesiog sumetama viskas, kas jau ir šiaip yra. Todėl aš kažkaip, ...*ėėm...*, ne tai, kad visiškai nuo medijos atsitraukusi, bet būtent nuo šitų istorijų aš esu tiesiog labiau dabar jau atsitraukusi. Gal, jeigu labiausiai įstrigusi iš paskutinių tų, ką aš esu žiūrėjusi, tai būtent tas Šeimų maršas, kuris buvo, kuriame buvo garsiai transliuojama, kad tokius kaip mes reikia šaudyti. Bent vieną per metus. Tai tai labai stipriai įstrigo, todėl, kad tie paaugliai, su kuriais aš dirbu savanoriaudama, jie priėmė tai asmeniškai. Ir jie mano, kad juos reikia šaudyti. Jie neverti gyventi. Ir tai iš tiesų labai stipriai paliečia. Ta prasme, aš tai aš, aš galiu atskirti šituos dalykus, kad tai ne man skirta ir kad tai net ne Raskevičiui skirta ar kažkuriam iš bendruomenės. Tas žmogus, jam su tuo gyventi reikia ir tas, kuris tai sakė, jam yra blogai. Bet tie paaugliai, jie to nesupranta. Ir jie asmeniškai priima. Šitas įstrigo labai labai stipriai. Ir jis vis dar yra stiprus dalykas, todėl, kad vis dar būna tų, kurie rašo, aš jaučiuosi nevertas gyventi. Ir tai yra labai sudėtinga. Ta prasme, sudėtinga suvokti, kad jie tik dėl kažkieno žodžių, neapykantos jaučiasi norintys iš tiesų kitą kartą ir iš savęs gyvybę atimti. Šitas buvo įstrigęs kol kas labiausiai. Bet nuo viso kito aš stengiuosi tiesiog atsiriboti, nes aš manau, kad šitų šiukšlių man tiesiog nereikia.

R.M. Mh. O vat, ar šita net ir šita konkreti situacija, ar jina keitė Jūsų požiūrį į migraciją? Jūsų pačios vidinį požiūrį.

I6 Ne. Nepakeitė. Nepakeitė, nes nežinau, aš turbūt praėjau kažkokį tai savo kelią, kuriame aš nusprendžiau, kad aš nenoriu išvykti su visam iš čionais. A... (*pauzė*), tai nebuvo iš tisy lengvas kelias, nes daug kartų norėjosi tiesiog iš čia greičiau pabėgti, nes nebuvo gera būti. Ir dar, kai aš nebuvau tokia atvira ir pati su savim. Tai yra, aš suvokiu, kas aš esu, suvokiu, su kuo aš noriu kurti santykį ir su kuo tiesiog negaliu kurti santykio. Bet man reikėjo su tuo susigyventi pačiai, priimti tiek, kad aš nebijočiau pasakyti niekam ir nebijočiau nieko prarasti. Tai yra, jeigu nuo manęs nususuks visi žmonės, kad man su tuo vis tiek bus gerai gyventi. Nes tai yra jų pasirinkimas ir aš

negaliu nieko dėl to padaryti. Aš nuėjau šitą kelią, dėl to, net jeigu man pasakytų, kad tave reikia nušauti, tai nebūtų priežastis man iš čia išvažiuoti. Tiesiog nebūtų priežastis. Bet žinau, kad daug kam tai yra priežastis. Aš tiesiog nežinau, ar galbūt tie žmonės, kurie man sako „ačiū“ atsveria tą, kai kiti sako, kad jūs neverti gyventi. Tiesiog „ačiū“ atsveria tą.

R.M. *Mh.*

I6 Dėl to net nėra minčių išvažiuot su visam. Išvažiuot, patirt ir parsivežt kažką tai, vienareikšmiškai, bet ne su visam.

R.M. O va be to patyrimo, ar net, sakykim, ankstesniuose svarstymuose apie migraciją, kokie dar, galbūt, argumentai vyravo, kai svarstėt apie tai?

I6 *Mh.*

R.M. Kas Jums buvo svarbu?

I6 *Ėm...* Panašus kaip mano atvejis tai yra, ...*mm...*, mergina-vaikinas, vyras-žmona gali būti, tai yra pas kažką važiuoji, pas tėvus važiuoja, nes ten įsitvirtinę, sakykim, ir ir galbūt ir jiems ten pavyks. Pas vaikus yra kas važiuoja, na tai yra artimi žmonės ir giminės. Tai yra labai dažnai irgi priežastis. Tokia gal labiau standartiška, gal dėl to aš ir nepaminėjau. Bet tai yra viena iš priežasčių, dėl ko važiuoja. *Am...*, daugiau kažkokių išskirtinių (pauzė) nepasitaikydavo. Arba tiesiog žmonės neįvardina dar daugiau priežasčių. Tiesiog, manau, kad kai kurie žmonės net patys iki galo neįsivardina sau, dėl ko jie iš tiesų nori iš čia išvažiuoti. Pavyzdžiui, ten gyvena kažkur tai, ...*ėm...*, na, kad ir toje pačioje Britanijoje tėvai arba dar kažkas ir aš važiuoju ten sakykim pas juos, ane. Bet tik nuvažiavę būna supranta, dėl ko iš tiesų išvažiavo. Aš manau, kad jeigu tau yra negerai gyventi ten, kur tu gyveni, ir tu ieškai priežasčių iš čia išvažiuoti, dažniausiai randi tą, kuri tau patogiausia. Tai, pavyzdžiui, artimieji yra pati patogiausia, nes tu turi jau pas ką važiuot, tau nereikia sukti galvos, kur tau gyventi reikės, kaip pragyventi ir panašiai. Bent jau pradžiai, taip. Ir aš manau, kad, ...*ėė...*, žmonės ten išvažiavę tada tik supranta tikrą priežastį. Dėl ko jie išvažiavo iš čianais. Nes ta priežastis dažniausiai būna labai nepatogi. Tai manau, kad dalis jų tiesiog neįvardina šitų dalykų, nes jie patys nežino.

R.M. *Mh.* O taip šnekant apie artimuosius, ar Jums, tarkim, būtų svarbi Jūsų artimųjų nuomonė svarstant apie išvykimą?

I6 Ne. Gal labai grubiai (*nusijuokia*) skamba ar arogantiškai kitąkart man sako. Bet, ne. Todėl, kad tai yra mano gyvenimas, mano pasirinkimai ir aš na... Kažkokią įtaką, galbūt, gali turėti artimieji arba man svarbūs žmonės, taip. Jie gali kažkokią įtaką turėti, bet ne tiek, kad aš neišvažiuočiau. Gali, pavyzdžiui, ta įtaka būti tokia, na kad išvažiuosiu sakykim mėnesiu vėliau ar ar dar kažkas tai, kažkoks kažkoks truputį pakeitimas tavyje gali įvykti, bet ne pačiam priimtam sprendime išvažiuoti.

Aa..., aš tiesiog suvokiau, kad na aš negaliu nešti kitų žmonių atsakomybių tik dėl to, kad, galbūt, jie jausis vieniši, nes aš išvažiuosiu, jausis nesaugūs, nesulauks pagalbos ir taip toliau ir taip toliau. Gali būt tūkstančiai priežasčių, dėl ko gali bandyti atkalbėti, ane. *Aa...*, bet tai yra jų kažkokie dalykai, jų baimės, jų dar kažkas tai. Tai jiems su tuo gyventi. Ir, galbūt, tai, kad aš išvažiuoju, jiems padės su tom baimėm ar kažkuo susitvarkyti, nes jie turės su tuo kažkaip gyventi ir tai priimti. Tai va, tai įtakos kažkokios tokios, kad keisti sprendimą patį – ne. Tiesiog truputį gal aplinkybės gali keistis, bet šiaip tai ne.

R.M. *Am...*, kelis kartus užsiminėte, kad galvotumėte, galbūt, apie tokią laikiną, taip pavadinkim, migraciją. Na tai ko konkrečiau ieškotumėte toje migracijoje, kas Jums būtų svarbu, kokie būtų Jūsų lūkesčiai susiję su ta emigracija?

I6 Konkrečiai, tai vienareikšmiškai, darbas žmogaus teisių srityje, ypatingai su LGBT bendruomene ir būtent bendruomenės jaunimu. *Am...*, vienareikšmiškai, nes čia Lietuvoj kažkokių tai perspektyvų na, arba pats tai susikursi sunkiu keliu, labai sunkioj, nepatogioj srity, arba, nežinau, įvyks stebuklas, kad gausi darbą tame, nes kažkas kokį nors projektą parašys ir gaus finansavimą ir tu turėsi galimybę dirbti, kol projektas bus gyvas, ane, kol jisai nepasibaigs. Tai yra tiesiog labai sudėtinga. Šitoj srity, bent jau ten kur aš noriu, su jaunimu konkrečiai dirbti. Tai va, tai aš ten dabar savanoriauju. Užsienyje šiek tiek paprasčiau, nes tai yra tiesiog na, aš kaip pavyzdį duosiu šalis, į kurią aš noriu, tai yra Švedija. *Aa...*, aš ten pabuvau keturias dienas ir man to pakako, kad aš suvokčiau, kiek tenais yra galimybių ir kokios perspektyvos apskritai žmogaus teisių srity yra. Kiek visokių projektų ir koki finansavimą jie iš tiesų didelį skiria. *Am...*, aišku, aš nemoku rašyt deja projektų, nes galima gauti finansavimą, būnant ir Lietuvoj, pats gali susikurti, bet kaip ir jau sakiau, sunkus gana kelias yra bent man todėl, kad aš nemokų šitų dalykų ir dokumentai ir visa kita man yra sudėtinga. Aš esu (žmo)žmonių žmogus, sakykim. Aš einu į žmones ir aš kalbu su žmonėm, aš bendrauju tiesiogiai. Tada na arba man reikia žmogaus, kuris galėtų būt tas *background'e* (antrame plane) tai yra su dokumentais visokiausiais ir taip toliau. Su visais šitais dalykas. Tada viskas gerai. Jeigu toks žmogus irgi atsirastų norintis tame būti, tada aš būčiau už tai susikurti čia. Bet, vienareikšmiškai, aš noriu dirbti šitoje srityje, nes visur kitur aš jaučiuosi nuslopinta, prislopinta, sakykime. Dalinai aš galiu save realizuoti, ...*am...*, nes renkuosi sritis, kuriose galėčiau tai daryti, bet ne iki galo. Ir aš jaučiu, kad man to jau yra per mažai. Tai čia mano priežastis būtų.

R.M. *Mh.* Ir tada dar sugrįžtant prie to, kai kalbėjot apie darbą su jaunimu, su LGBT jaunimu Lietuvoje ir užsiminėt, kad dalis jų galvoja apskritai apie išvykimą į užsienį, bet dalis kalba bent jau ir apie galimybę iškelti į didesnius miestus. Kaip manot, ar iš tiesų yra kažkokia skirtis tarp Lietuvoje tarp mažesnių miestų ir didesnių miestų, kas būtent liečia LGBT bendruomenę?

I6 Vienareikšmiškai. Visiškai vienareikšmiškai. Net ta pati J (gimtasis miestas) yra, ...*ėm...*, tai nėra *super* mažas miestas, tai vienas didesnių Lietuvos miestų, tarp kitko, bet jame lygiai taip pat yra sudėtinga gyventi. Aš vat visai neseniai susipažinau su viena mergina, kuriai yra (*paузė*) aš vis pamirštu metus žmonių. 27-28 metai. Tiesiog man tiek nesvarbus žmogaus amžius, kad aš būna pamirštu, bet čia amžius šitoje vietoje yra svarbus todėl, kad net tokio amžiaus žmogus, kuris na pakankamai tvirtas pats iš savęs, sąmoningas, bet bijo. Bijo būti matomu, būti matomu šitos bendruomenės, kad na yra šitoj bendruomenėj. Bijo tiesiog kažkokių replikų, (kaž)kažkokio negatyvo, kurio gali sulaukti J (gimtajame mieste). Bet gali jo sulaukt. *Am...*, man galbūt pasisekė, nes aš tiesiogiai nesu to sulaukusi, nors apie mane ir straipsnių pora buvo. Ir (*paузė*) aš jaučiu, kaip žmonės atpažįsta mane. Kai eini, jauti žvilgsnius ne kažkokia gerąja prasme, bet jauti, kad čia žiūrėk, kad čia šita eina. Tiesiog jauti, kad ir kaip žmonės bandytų to neparodyti, bet jų energija tiesiog juntama yra. Bet niekas niekada tiesiogiai man nėra pasakęs. Vėl aš galvoju, gal dėl to, kad iš savęs jaučiuosi tvirtai ir ir saugiai. Tai labai daug duoda. Nes jeigu jie ir pasakys man kažką tai, jiems labai bus sunku mane išbalansuoti tame. *Am...*, bet kiti žmonės, galbūt, taip nesijaučia. Tai J (gimtajame mieste) taip yra. *Aa...*, nekalbu tada jau net apie kitus, mažesnius miestus. Mums tenka su projektu LGL yra Lietuvos gėjų lyga, vienintelė tokia organizacija Lietuvoje, ir jie dabar turi kaip tik projektą, kuriame aš savanoriauju ir mes važinėjam po mokyklas. Dabar kaip tik jau pradėsime važinėti su šituo projektu, nes praeitais metais buvom ir dabar. Ir, pavyzdžiui, pavyzdys, kad mes buvom Radviliškyje. Nėra didelis miestas. Ir ten nėra saugu. Tiesiog nėra saugu būti atviram visiškai ypatingai paaugliui arba vaikui, nes kai kurie labai nuo mažens jau tikslai žino, kas jie yra. Nėra saugu, nes ateina į susitikimą tėvai, kurie na (*šypteli*) bandė mane visai provokuoti: ko jūs demonstruojatės, kodėl jūs darot tą, kodėl jūs darot aną. Gerai, kad aš moku apsiginti, žinau, ką pasakyti tiems žmonėm, kad jie susimąstytų. Kad vien jų klausimas jau yra na labai negatyvus. Vien tai, kad jie apie tai pagalvoja jau yra žaloja, žaloja kitą ir tave patį pirmiausiai. Tai aš esu šitoj pozicijoje. Esu turėjusi konsultacijas su vienu translyčiu asmeniu iš Plungės. Ypatingai bijantis žmogus ir laukia, kad baigs mokyklą ir galės išvažiuoti į didesnę Lietuvos miestą. Todėl, kad tiesiog bijo. Ypatingai translyčiai žmonės yra labai labai pažeidžiami. Gal dėl to ir nėra daug kalbančių, tiesiog, nes čia jau reikia labai didelės drąsos. Ir tai, ką jie išgyvena na, visų kitų tiesiog yra, na ne visų kitų, bet didelės dalies, yra tiesiog gėlytės palyginus su jų patirtim. Tai mažieji miestai (*paузė*) jie yra, sakyčiau, pavojingi net labiau psichologine prasme todėl, kad jie jau žino, kad, žiūrėk, mažas miestas tau ir taip sunku ten, sakykim, būt, nes tu jautiesi kitoks ir neturi draugų. O ką jau kalbėti apie buvimu savimi, ane. Kita vertus, kai mes ieškojom mokyklų, į kurias važiuoti, kalbėti apie tai, nes na projektas, taip, būtent Vilniuje nerodom nei vienos mokyklos, kuri įsileistų. Na, o

tada aš pradėjau galvoti, kad vėlgi Radviliškis toks miestas, Kėdainiai, mokyklos bendruomenė. Radviliškyje buvo tėvams, o Kėdainiuose mokyklos bendruomenei, tai yra mokytojai, soc. pedagogai ir taip toliau. Jie įsileido ir jų, na sakykim, gana gausiai atėjo, kai sužinojo, kokia tema yra. Jie įsileido, bet Vilnius neįsileido. Tada aš pradėjau galvoti, kad galbūt mažieji miestai tampa labiau atviri, nes didieji jau turi perteklių tiesiog visko. Toks kaip Vilnius. Ten gi, ten tiek visko gali surasti ne tik šita bendruomenė, bet apskritai renginių įvairovė, kultūros įvairovė, žmonių įvairovė, ...ėė..., ten visko jau yra. Ir gal dėl to jie tiesiog neįsileido, nes nu jie jau tai turi, sakykim, ane. Jeigu turi, čia klausimas vėlgi, bet mažieji miestai pradėjo įsileisti, todėl man tokia na įsižiebė tokia, gal labai taip na jau taip viltis, sakykim. Nu žiūrėk, nes viskas taip ir prarasta: jeigu vienas žmogus jaučiasi tenais blogai gal nebūtinai viskas yra blogai. Gal tiesiog žmogus nežino, kur tikslingai gauti pagalbą arba su kuo pabendrauti būtent tema mieste, nes tie vadinami *allies* (LGBT palaikantys žmonės) jie tiesiog na viešai neparodo to. Ir vat mes mokėm irgi specialistus, kaip parodyti, ne pompastiškai eiti ir sakyti, žiūrėk aš čia palaikantis. Bet kaip parodyti tiems vaikams, tiems paaugliams ir suaugusiems, nes tėvams ne ką mažiau reikia pagalbos. Kaip parodyti, kad tu esi priimantis, kad pas tave yra saugu ateit pasikalbėt. Tai paprasčiausiai tiesiog dalykai vėliavėlė ar kažkokia apyrankė, ar kažkas tai ant stalo ten padėta, lipdukas. Bet kokia maža detalė - tikrai pastebėsi. Aš asmeniškai visur, kur patenku, aš visur pamatau iš karto šitas detales. Man jau nesąmoningai tiesiog taip gaunasi, nes aš ir pati su savimi turiu kažką tokio, kad žmonės jaustųsi su manim saugiai. Dažniausiai aš apyrankę turiu, tiesiog šiandien aš jos neužsidėjau. Tai vat, tai yra mažos tokios detalės ir aš manau, kad, galbūt, tas stereotipinis mąstymas, kad mažieji miestai yra mažiau atviri ir juose labai na (*pauzė*) sunku yra atsiskleisti, po truputį tirpsta, aišku, reikės tam laiko, bet po truputį pati važinėdama po mokyklas aš jau tai matau. Tai aš tai matau, tai vadinasi, gali ir kažkas kitas pamatyti. Ir tada aš jau pradėdau dalintis ir su tais paaugliais. Nu žiūrėk, tavo mieste yra tokie ir tokie galbūt psichologai dar kažkas, tu gali ateiti pasikalbėti. Jie mažų mažiausiai nustemba, nes jie net nepagalvoja, kad tai iš tiesų gali būti.

R.M. Mh. O gal turite kažkokių patirčių su didesniais miestais. Kaip. Ar tinka tas stereotipas, kad jie lyg ir atviresni yra?

I6 Hm, na galim prisim..., nu aš dalyvavau tenais, eitynėse Kaune. Didysis miestas, bet ypatingai nenorintis šito, nenorintis tų eitynių. Bandė priešintis kaip tik galėjo. Na bandė. Aš sveikinu už bandymą, už parodymą savo pozicijos, vėlgi tai irgi yra stipru ir drąsu parodyti savo vertybes, ane. Bet tai vis tiek įvyko ir aš tenais dalyvavau. *Ėm...*, mano draugė irgi su manimi ėjo, nors sakė aš bijau, aš ten neisiu, aš tavęs palauksiu. Gerai, sakau, bet kuo jinai labiau ėjo link manęs palydėti tenais, prie to Soboro, kuo labiau ji matė bendruomenę na susivienijusią, tuo labiau pati norėjo

dalyvauti. Žinai, sako, aš einu, kas bus, tas bus. Parodys per televiziją, parodys per televiziją. Jos tėvai dar nieko nežinojo. Tiksliau, žinojo, buvo pati pradžia, bet na (*pauzė*) tokia labai slidi riba. Nepriėmė, tiesiog nepriėmė. Ten irgi atskira labai istorija yra. Tai va, čia puikus yra pavyzdys. Kad ir kaip tu esi, atrodo, na vienas iš tų didžiųjų Lietuvos miestų, kad ir kaip traktuojama, kad ten gali žmonės tiesiog džiaugtis, gyventi laisvai ir taip toliau, bet, deja, bet ne. Taip iš tiesų nėra. Ir šita šita šitos eitynės puikiai tai parodė. Puikiai parodė žmonės, kurie ten susirinko, puikiai parodė tie, kurie mėtėsi tenai iš kiaušinių, man atrodo, mėtėsi. Ir mes kaip tik buvom, aš buvau toje vietoj, kur mus sustabdė tiesiog priešais juos ir prieš akis mačiau, kas vyko, ir ta visa policija, kuri buvo atvažiavusi, tai buvo, tai buvo kažkas, ką aš matau dokumentiniuose filmuose iš tiesų. Ir aš na, ar aš jaučiausi nesaugiai? Nepasakyčiau, todėl, kad buvo tiek policijos, kad aš nežinau, kur tu gali ten nesaugiai jaustis. Ar tu galėjai gauti iš kiaušinio – laisvai galėjai gaut. Ar iš ko nors dar – galbūt. Tai puikiai parodė ir iškabos, kurios, kuriose buvo parašyta, kad jūs čia nėra. Na, jeigu aš jau tai skaitau, tai vadinasi, aš esu. Tai buvo labai juokinga, bet kažkam kitam tai galėjo būti labai skaudu ir, galbūt, buvo. Tai vat, tai puikiai parodo šitą, kaip didieji miestai iš tiesų, na kad ir kaip jie rodo, na bando parodyti, kad yra tolerantiški ir priimantys, ir atviri, deja, bet jie tokie ir, galbūt, nėra iš tiesų. Nekalbu apie Vilnių. Ten visko yra. *Aa...* tai ten yra pakankamai saugu, bet Kaunas, aš atsimenu, kad po tų eitynių aš nustojau ten praktiškai važiuoti. Na mano darbas tenai yra, tai aš važiuoju tenais, bet nebūnu mieste praktiškai. Ne dėl to, kad aš nesijaučiu saugiai, bet neatitinka mano vertybių jisai. Jeigu reiktų važiuoti į mokyklą kažkokią arba su tėvais susitikti konkrečiai šita tema, taip, aš vienareikšmiškai važiuosiu. Nesvarbu koks miestas bus, bet jeigu tiesiog važiuoti dėl kažkokio renginio, tiesiog pabūti, pas kažką važiuoti, aš vertybiškai jaučiu, kad nebegaliu ten tiesiog būti.

R.M. *Mh.* Ir dar dabar taip tiesiog mums beklausantis kilo mintis, grįšiu prie tų pačių socialinių medijų. Sakėt, kad realiai atsiribojat praktiškai nuo visiškai naujienų ir kaip suprantu vien dėl to, kad tai yra kažkokios neigiamos naujienos, bent jau dažniausiai. O ar, ...*ėė...*, siekiate sužinoti, tas teigiamas kažkokias naujienas, galbūt, turit savo kažkokius socialinius kanalus, kur sužinot. Ar tai Jums yra svarbu?

I6 *Mm...*, su tais neigiamais aš labiau atsiribojus nuo tų, kurie yra tikslingai bando įžeisti, ar kažkaip pažeminti, ar sužaloti ir taip toliau. Nes neigiamų, pavyzdžiui, būna ir apie tokius, kur iš užsienio parkeliauja pas mus, apie šaudymus ir šaudynes, kas paskutinį kartą vat buvo visiškai prieš kelias savaites tiktais. Kai aš važiavau į konferenciją, ir iš konferencijos dalyvių vienas turėjo tenai dalyvauti, bet iš vakaro nušovė jo du draugus. Ir kai pamatai tokias naujienas aš net pasidalinu dažnai jomis. *Ėė...* (*pauzė*), kad tiesiog pamatyti kaip gali būti ir, kad žmonės tiesiog na

psichologiškai suprastų, kad na taip gali būti, nebūtinai nutiks, bet na yra tai na, kad nebūtų, kad Lietuvoj tai nevyksta, mes niekada nežinom, kur tai gali atsitikti. *Am...*, tai kad na ne tai, kad nenustebintų, bet na būtum pasiruošęs psichologiškai tokiam dalykui. Tai aš būna pasidalinu, aš nuo šitos neigiamos informacijos visiškai neatsiriboju, bet nuo tos tikslingos, žalojančios stengiuosi tiesiog atsitraukti, aš neskaitau jos. *Aa...*, gerųjų, *...aa...*, jos kažkaip mane pačios susiranda. *Ėė...*, aš nėra, kad nededu daug pastangų, aš šiaip mėgstu tiesiog vis pasižiūrėti, pasiskaitinėti. Dokumentiką ypatingai deja, bet ne Lietuvos. Lietuvoj yra, tiesa, yra yra tų laidų, kurios ir apie tėvus, LGBT vaikų tėvus, apie pačius LGBT bendruomenės narius, jų patirtis ir panašiai. Tai aš jas pasižiūriu, nes jos tiesiog pas mane *feed'e* (sraute) atsiranda. *Ėm...* (*paузė*), gal dėl to, kad aš jų kažkada labai ieškojau, nes man to poreikis buvo, tiesiog tie algoritmai kažkaip veikia čia. Turbūt yra kiti dalykai, kurių aš tiesiog nesuprantu. Arba man pasidalina, mano draugė man atsiunčia ar dar kas nors man atsiunčia, kažkas pasidalina grupėse iš pažįstamų, kažkas pasidalina grupėse, nes yra LGBT grupės, jose pasidalina. Na tikslingai mane randa arba tokie kaip „Nepatogus kinas“ pasižiūrėti filmus. Kaip tik šiuo metu yra vienas toks apie (transly)translytiškumą yra toks, kur aš nežinau, kaip žmogus neverkdamas galėtų jį žiūrėti. Tai kažkaip tai, per kažkokias tikslingas vietas mane tiesiog savaime būna susiranda. Kartais aš ir pati tiesiog ieškau. Bet būna, kad nebereikia, nes tiesiog atsiranda savaime. Tai vat, ir tos naujienos dar plius aš esu vat, kaip ir prieš tai sakiau, žmonių žmogus, tai su žmonėm bendraujant tiesiog atsitinka. Pavyzdžiui, yra ta organizacija LGBT, mamos už LGBTQ vaikus, tai tiesiog su jom bendraujam. Kiek yra visokių dalykų, kuriuos aš atrandu, kažko naujo, jos kažką naujo iš manęs pasisemia. Na taip, kažkokio pozityvumo, renginiai kažkokie, kurie vyksta, kurie, galbūt, nėra matomi kaip LGBT bendruomenės dalimi arba bendruomenė galėtų apsilankyti, rasti kažką sau tenais, arba galbūt bendruomenė iš bendruomenės kažkuris tenais, sakykim, dalyvauja tame: šoka ar ar ar kažkokiam spektaklyje vaidina ir tu tiesiog ateini palaikyti. Taip. Tai dažnai būna, kad tiesiog nežinai, bet pasidalina, ten mano vaikas ten ir ten kažką daro, gal tu nori ateiti pasižiūrėti ir taip toliau. Tai yra tiesiog na iš pačių žmonių labai daug tos informacijos, tikslingos ateina.

R.M. Ir kuom svarbios Jums šitos naujienos? Ką jos ką jos reiškia Jums?

I6 (*Paузė*) Man tai vat, kaip buvau prieš tai sakiusi, kad kad nėra taip viskas blogai, kaip galbūt gali atrodyti. Jeigu pasimeti tam informaciniame triukšme tarp to negatyvo, gali taip atrodyti ir daug kam taip atrodo. Bet, kai yra ta tikslinga informacija, kurią tu gauni, tiek ta pozityvi, tiek ta negatyvi ir na kažkaip konstruktyviai gebi tai įvertinti, neinat per emocijas. Nesakau, kad nepaliečia. Vienareikšmiškai paliečia, kai iš tavo bendruomenės žmones tiesiog žudo arba linki jiems to, tai negali nepaliesiti. Bet aš gana šaltu protu į tai gebu jau reaguoti, nes žinau, jeigu emocijos man

tenais ims viršų, aš nebegebėsiu matyti pozityvumo tame kažko, kas yra gero. Tai man tai parodo, kad na nestovi viskas vietoje. Jeigu kuriasi organizacijos, mamos kuriasi, eina ir stovi prie prezidentūros ir nesvarbu, kad iš politinės pusės niekas nepasikeitė, nes praėjo jau metai, po to kai jinai tenai stovėjo. Na prezidentas galų gale su ja susitiko. Niekas nepasikeitė iš politinės pusės, bet iš bendruomenės labai stipriai pasikeitė. Atsirado tėvų, kurie pradėjo tarpusavyje bendrauti. Tų, kurie anksčiau neieškojo net pagalbos, o jie dabar ją rado, patys pradėjo kreiptis ir ir renkasi į grupes iš tiesų. Ten net kas savaitę kai kur vyksta, kai kur kas dvi savaites vyksta tie susitikimai gyvi ir *online'u* (internete). Tarpusavy kažkokius renginius organizuoja ir panašiai. Tai, manau, kad man va tai ir reiškia, kad tasėjimas į priekį yra, kad yra žmonių, kurie turi tų tokių lyderystės savybių ir tarsi su tais dalykais iššauna ta lyderio, žinai, dalis, kuri, žiūrėk, nu vat aš jau galiu, aš jau galiu eiti ir kažką daryti. Taip. Aš iš savęs irgi žinau. Man anksčiau atrodydavo, kad tai ką aš čia, ką aš čia pakeisiu. Bet iš tiesų galiu pakeisti. Tai, kad aš nesu kažkur ten svarbiose pozicijose politikoj ar kažkur kitur ir negaliu tame lygmeny kažko padaryti, tai nereiškia, kada aš negaliu ir tarp žmonių kažko daryti, taip. *Am...*, sakykim, vėlgi skirstymas tas, ane, tais *level'iais* (lygiais), kai yra tam žemiausiam taške, tai yra kur tiesiogiai žmogui eini, dažniausiai yra vertinama kaip žemiausias taškas, nes tai nėra kažkoks labai pompastiškas pokytis. Bet mano akimis tai yra pats svarbiausias pokytis, nes tu žmonėse kažką keiti. Kai daliniesi savo istorija, ir kai man pradėjo iš mano artimo rato sakyti: ačiū, kad tu pradėjai dalintis vat, kad Jūs savo santyky išgyvenat lygiai tokius pačius dalykus, ką ir mes išgyvenam. Ta prasme, jūs niekuo nesisikiriat kaip žmones, visiškai. Tai yra tiesa. Ir kai man pradėjo sakyti „ačiū“ aš supratau, kad, žiūrėk, jau laikas ir jau laikas, ir jau esi pasiruošusi, jau gali kažką daryti. Tai taip ir atsirado visa ta veikla, kurią aš dabar. Ir aš jaučiu pokytį. Tai va, iš tų pozityvių, tos informacijos tokios visa tai ir išeina. Tie žmonės atsiranda, kurie gali kažką iš tiesų pakeisti.

R.M. *Mh.* Na ir taip visiškai jau pabaigoje gal tiesiog dar kyla kažkokių minčių ar kažkokių vietų, kurias norėtumėte paliesti šita tema.

I6 Ta prasme, visada bus. Šitoj temoj aš galiu kalbėti ypatingai daug. *Am...*, dėl to man būna reikia klausimų todėl, kad aš galiu labai, labai plačiai kalbėti apie tai. Arba siauroj kažkokioj vietoj daug kalbėti apie tai. Dėl to man visada yra reikalingi klausimai. (*Pauzė*) Aš visada galiu kažkuo daugiau pasidalinti. Tai vat, dėl to čianais visai nenoriu plėstis, ne dėl to, kad nebūtų noro, iš esmės nebūtų noro, bet tiesiog bus per daug, galbūt, bus per daug platu. Ir galų gale netikslinga ir taip toliau, nes informacijos didelis perteklius.

R.M. Tai *for now* (dabar) kaip ir daugiau klausimų neturiu. Tai labai labai ačiū, kad pasidalinote, žiauriai smagu ir labai svarbu. Tikrai, tikrai labai labai ačiū.

I6 Prašom.

Priedas Nr. 9 – Interviu su I7

R.M. Ir, tai labas dar kartą.

I7 Sveika.

R.M. Ir mano pirmasis klausimas tau būtų, ar apskritai mėgsti keliauti po pasaulį ir po Lietuvą?

I7 Mėgstu labai, stengiuosi keliauti bent porą kartų per metus. (*Pauzė*) Po Lietuvą gal mažiau, nesu atradusi Lietuvos, bet po pasaulį labai. Dabar kaip tik ruošiuosi didelei kelionei į Japoniją dviem mėnesiams. Tai, taip.

R.M. O ką tau reiškia galimybė pakankamai laisvai keliauti, atmetus pandemijos ribojimus, bet bendrai, sakykim, Šengeno zona? Ir tas toks tikrai laisvas keliavimas, ką jis reiškia?

I7 Viską reiškia, ta prasme, (*pauzė*) kai man laisvė pati svarbiausia, tai keliavimo laisvė tiesiogiai susijusi. Man atrodo, mano darbas yra tik tam, kad aš susitaupyčiau kelionėm, o ne atvirksčiai kažkaip. Ir, (*pauzė*) nu keliaudama aš augu ir tai svarbu.

R.M. *Okey*. O kaip tada visiškai bendrai, atsiribojant nuo kažkokių kontekstų ar ar iš savo kažkokių patirčių, ar taip tiesiog bendrai mąstant apie migraciją, kaip manai, kokios galėtų būti pačios esminės išvykimo iš Lietuvos priežastys?

I7 (*Mąsto*) Nu aš galiu kalbėti apie LGBT kontekstą. Tai man artimiausia mano aplinkoj.

R.M. *Mh*.

I7 Dauguma žmonių mano aplinkoj nori išvykti dėl to, kad jaučia nepritapimą Lietuvoj, negali kurti šeimų su tos pačios santuokos lyties žmonėmis, negali turėti vaikų ir taip toliau. Aš pati asmeniškai niekada apie migraciją negalvojau. Aš...

R.M. Kodėl?

I7 (*Mąsto*) Nes mano šaknys jau čia yra, mano šeima čia (*pauzė*) ir aš jaučiuosi čia įsikūrus. Nu nesakau šimtu procentų, bet man niekada nebuvo to tokio stipraus postūmio migruoti kaip kitiem LGBT žmonėm, nes aš tos diskriminacijos nejaučiau niekada.

R.M. *Mh*.

I7 Mano atvejis šiek tiek kitoks.

R.M. Gal gali pasidalinti, kuom jis kitoks?

I7 Na aš esu, save identifikuojau kaip biseksualią. (*Pauzė*) Ir man visas *queer* reikalas yra labai naujas, aš savo tapatybės dar ieškau. (*Pauzė*) Naujas, tai turiu omenį, nu kokie pastarieji penki metai. Aš iki trisdešimt galvojau, kad aš esu tiesiog, nu net nekilo klausimas dėl savo seksualinės tapatybės. Ir po trisdešimt, kol nesutikau savo meilės, tai man tiesiog gyvenosi taip, kaip gyvenosi

pagal visuomenės normas. Ir aš sukūriau šeimą, įsitvirtinau, susilaukiau vaikų ir tada reikėjo pergaltoti iš naujo viską.

R.M. Mh.

I7 Bet nepaisant visko, aš, sakau, aš tokios kaip diskriminacijos niekada (*atsikrenkščia*) nepatyrčiau. Aš save laikau labai laiminga, nes kiek aš klausau savo draugų pasakojimų, nu tai jie kardinaliai skiriasi nuo mano. Kaip ten išvarė tėvai iš namų, kaip ten patyrė diskriminaciją darbe. Ačiū Dievui man pasisekė, mano šeima visiškai mane priima, darbe jokios diskriminacijos tiesiog, galbūt, aš gyvenu kažkiek savo burbule, bet aš esu pilnai atvira apie save, apie save. Apie mane žino visi darbe ir nu tiesiog niekada negirdėjau blogo žodžio į savo pusę.

R.M. Mh. O tos draugų istorijos, kurias išgirsti apie tą diskriminaciją, ar neverčia kažkaip pergaltoti to to savo gyvenimo Lietuvoje ar noro gyventi Lietuvoje?

I7 Ne, jos verčia mane imtis kažkokio aktyvizmo, galbūt, savanorystės, taip. Bet kodėl aš turėčiau bėgti iš Lietuvos? Aš, sakau, aš (*paузė*) jeigu aš neturėčiau vaikų, taip, galbūt, manęs jau seniai nebūtų Vilniuje. Sėdėčiau aš kur nors Berlyne sau arba tiesiog nenustočiau keliauti su kuprine ant pečių, bet mane ganėtinai įžemina mano vaikai, jų susikurtas gyvenimas, čia jų mokyklos. Tai artimiausius dešimt metų tai nėra (*šypsosi*) klausimas.

R.M. O, galbūt, tada pažįsti LGBT moterų išvykusių iš Lietuvos, kurios pasirinko vis tik išvykti ir gal gali pasidalinti jų istorijomis, ką tau jos reiškia ir kaip jos kalba apie migraciją?

I7 Man jos atrodo kaip pasaka. (*Paузė*) Ta prasme, įsimyli dvi moterys, bando čia draugauti, viską, vaikšto į „Kreives“, vaikšto į renginius. Nu, bet žmonės nori, tarkim, susituokti, tarkim pripažinimo kažkokio ir tada trūksta kantrybės, išvaro į Barseloną kokią nors, susituokia ir lieka ten šilta, gera. Kita draugė irgi turėjo šeimą, buvo ištekėjusi, turėjo vaiką, bet po to su savo partnere irgi išbėgo į Ispaniją, Barselonoj, kiek žinau, liko. (*Paузė*) Mmm..., kas dar iš emigrantų čia. Tokie tolimesni pažįstami gal, kurie važiuoja į UK ir taip toliau. Aš kaip suprantu jie gauna tą laisvę, kurios gauna, bet vis tiek ilgisi Lietuvos, namų. (*Paузė*) Tai toksai persiplėšimas, man atrodo, tarp dviejų vietų visą laiką būdingas.

R.M. Mh.

I7 Ir dėl ko praktiškai? (*Ironiškai nusijuokia*) Taip, dėl nieko, *crazy* (keista, nesuprantama).

R.M. Jo, o kalbant apie tuos, kurie pasilieka pasilieka, ir kurie pasirenka likti Lietuvoje, tarp jų ir tu pati, ar ne.

I7 Mh.

R.M. Tai kaip manai ar galbūt žinai, kodėl je pasilieka, kas jiems vis tiktais čia yra svarbu ir kodėl jie nusprendžia likti, būtent LGBT?

I7 Man atrodo, kad jie nori kurti geresnę situaciją čia. (*Pauzė*) Turiu pažįstamų, kurie yra visai apolitiški, ta prasme, neina nei į *pride'q* (eitynes), niekuo nesidomi, nei ten partnerystės įstatymu, bet dauguma, tiesą sakant, yra politiškai: dirba LGL ir tiesiogiai prisideda prie visuomenės požiūrio keitimo ir, man atrodo, kad jisai keičiasi. Prieš kokius aštuonerius metus, kas buvo. Nu tas pats *pride'as* (eitynės) yra tarsi lakmuso popierėlis, parodantis situaciją ir visuomenės nusiteikimą. Tai, man atrodo, padėtis gerėja, bet nepakankamai greitai.

R.M. O tas pats, tą politiškumą-apolitiškumą išskiri kažkiek, ar ne. Gal pačiai tarkim *pride'as* (eitynės), partnerystės įstatymas tai yra svarbūs dalykai?

I7 Taip, aš pastebėjau, kad tie draugai, kurie vis dėlto politiškai, man nu labiau patinka (*juokiasi*) nu vis tiek kažkaip, kad ir kokios ten asmenybės būtų, nebūtų, bet nu (*pauzė*) tas atvirumo momentas vis tiek duoda žavesio žmonėm ir tas rūpinimasis sociumu, o ne vien tik savimi yra patrauklu ir dėl to būtina skatinti.

R.M. O kuo tau svarbūs šitie dalykai? *Pride'as* (eitynės), partnerystės įstatymas.

I7 (*Pauzė*) Partnerystės įstatymas kuo man svarbus? Mh. (*Pauzė*) Man man asmeniškai tai svarbus kaip žiūrint egoistiškai, kad aš galbūt kažkada norėsiu susituokt, bet lygiai taip pat nu tai elementari žmogaus teisė nu (*pauzė*). Tiesiog noriu, kad žmonės gyventų laimingai ir darytų, ką nori ir su savo kūnais, su savo gyvenimais. Su *pride'u* (eitynėmis) mano santykis buvo labai įdomus, tarkim, prieš kokius šešerius metus aš, kai įsimylėjau moterį, aš taip galvojau, *okey*, aš dabar myliu tą moterį, bet aš ne lesbietė, ne, ne, negali būti, čia čia jie, jie tegul eina. Ir kai mano viena draugė, mano hetero, pasakė žinai, nu va, aš tave čia palaikau, čia galiu eiti su tavim į *pride'q* (eitynes). Ką čia reikia palaikyt, ta prasme (*juokiasi*), aš visiškai atseitai save laikiau dar nuo *pride'o* (eitynių), bet po to po biški einant laikui tai pasidarė mano žmonės, mano ratas, mano renginiai ir aš labai įsitraukiau ir labai tuo džiaugiuosi.

R.M. O, ar tau tuomet tapo svarbus kažkoks bendruomeniškumo aspektas?

I7 Taip, atrandant savo tapatybę apskritai, man atrodo, visiems yra klaiku, kas čia vyksta su manim ir tada labai būtina siekti žmonių savo bendruomenės (*pauzė*) ir, jo, mes galim atrodyt kaip kokia sekta maždaug, kodėl tu čia bendrauji tik su LGBT, kur kur čia dingo tavo kiti draugai, bet nu tos bendros temos labai riša kažkaip, visi turim panašių psichologinių problemų. Tai visai visai jauku jomis pasidalint, žiūriu, kad dabar pradėjau daugiau dalyvaut. Mes ten pradėjom ten visokius maisto mitingus rengt su su moterim *queer*, ir, nes „Kreivės“ tai be abejo, renginiai visi labai mieli, bet vis dar trūksta, man atrodo, tų renginių bendruomenėje ir, pavyzdžiui, nėra nei vieno *lezbijų* baro Vilniuje, kas yra visiška gėda ir mes su draugėm tuo pasirūpinsim tuoj, tai, aš visą laiką pamirštu klausimą (*šypsosi*).

R.M. (*Juokiasi*) Viskas gerai. Kuo svarbus bendruomeniškumas?

I7 Nu tai tuo.

R.M. (*Juokiasi*). Gerai. O tada pereinant prie tokios labiau socialinių medijų prizmės, ar tavo socialinėse medijose yra daug istorijų apie LGBT? Kokios jos cirkuliuoja?

I7 Aš dabar kaip tik skaitau tą knygą, kur devyniasdešimt devynios istorijos atsivertimo (*informantė kalba apie Romo Zabarausko 2016 m. išleistą knygą „Lietuva atsiskleidžia: 99 LGBT+ istorijos“*). Kokia įdomi knyga. Bet jinai iš esmės atliepia nu ką aš, ką aš girdėjau daug istorijų su kartėlio priemaišomis, su įvairiu smurtu: fiziniu, psichologiniu, šeimos atstūmimo ir taip toliau. Labiau vyrauja tos neigiamos istorijos, negu (*atsikrenkščia*) tokios, kaip mano, turbūt.

R.M. *Mh.*

I7 Ypač trans- žmonių, aš įsivaizduoju (*pauzė*), kurių yra visai nemažai provincijoje. (*Pauzė*) Bet tu klausi visai apie asmenines, ar ne, istorijas?

R.M. Nebūtinai, tai gali būti visiškai tau nepažįstamų žmonių istorijos, tiesiog apie tai, ką pamatai realiai savo medijose socialinėse.

I7 Mano pažįstami daugiausia yra iš meno plotmės, iš VDA, su VDA yra labai įdomi situacija. Pagal tokį bendrą stereotipą, kaip ir turėtų būti labai bohemiška aplinka, labai atvira, tolerantiška, bet yra ne visai taip, nes ten elitą sudaro tokio vyresnio amžiaus vyrai dėstytojai, kurie yra dar ir kaip homofobiški, o studentų ten yra visokių ir nu ten taip jaučiasi trintis labai. (*Pauzė*) Turiu tokią draugę, kurią dar ankstyvoj paauglystėj tėvai išvarė iš namų, kai jinai pasisakė, kad jinai lesbietė. Jinai pasiėmė kuprinę ir ir keliavo iki dabar. Ir dabar jai jau virš trisdešimt, apkeliavus pusę pasaulio, tokia piratė visiška ir jinai vis dar bijo rodyti savo veidą, tarkim, *Baltic pride* (eitynėse) per per „Panoramą“. (*Pauzė*) Kaip kaip giliai siekia tos šeimyninės įtakos. (*Pauzė*) Atrodo, žmogus laisvas, gyvena Vilniuj, nieks tau negresia, bet yra kažkokie dugnai.

R.M. O ar manai, kad Vilnius yra kitoks nuo kitų Lietuvos miestų?

I7 Taip, Vilnius yra sala. Nu tikrai, ta prasme, čia galima nu pradėtum bučiuotis kavinėj, nu ir ką. Kaune tai *blemba*, nu nežinau. Tai didmiesčiai dar didmiesčiai, bet (*pauzė*). Man atrodo, Vilnius ženkliai skiriasi, jo, nuo likusios Lietuvos susirinkusių šviesių protų (*nusijuokia*) skaičiumi, aš nenoriu sakyti, kad nenoriu vesti to, žinai (*pauzė*), takoskyros, kad jau kaimas tai runkeliai, o o čia tiktai elitas. Yra aišku visaip, pavyzdžiui, girdėjau, kad Prienai yra puikus, tolerantiškas, fantastiškas mažas kaimelis, kur kur nėra jokių *marozų*. Bet šiaip, jau bendrai žiūrint, na tai tikrai, Vilniuj lengviau. Kam pasiseka (*nusijuokia*) gimt Vilniuj, tai tiem lengviau.

R.M. Arba atvykti į Vilnių realiai.

I7 Taip, kodėl visi bėga į Vilnių.

R.M. Mh. Dar tada šiek tiek grįžtant prie tų vat medijų, prie tų vat visų istorijų, kuo tau tos istorijos apie Lietuvoje gyvenančių LGBT žmonių patirtis yra svarbios?

I7 (Mąsto) Aš skaitydama kiekvieno iš jų istoriją bandau atsekti tą atsiskleidimo momentą ir palyginti su savo, nes pagal tai aš konstruoju. Aha, tai jinai irgi taip jautėsi, aha, dar yra kažkokie ir *pansexual* dar ir taip, dar ir taip, gal čia taip. Nu, tiesiog, tai yra informacijos šaltinis, kadangi lytinio švietimo neturėjau ir man iš viso atrodė, kad čia viskas nenormaliai vyksta. Tai tos visos istorijos padeda (*pauzė*) pasijusti *sane* (sveiko proto) ir kažkaip, jo, pasidalinti su savo. (*Paузė*) Ir aš visai galvoju, kad aš norėčiau, galbūt, kaip mentorė dirbti, (*paузė*) tuos neapsiplunksnavusius viščiukus *biškeli* nuraminti, kad viskas gerai su tavimi, kad čia gyvenimas gražus. Man tai atrodytų gal prasminga, nes, jo, kad jie eitų savęs ieškot ne į Tinder'į, galbūt, bet kažkokią tiesiog saugią erdvę kaip LGL'as ar dar mažesnę jaukesnę erdvę.

R.M. Ir dar šiek tiek vėl grįžtant prie tos pačios migracijos temos, tu paminėjai, yra pas tave rate diskutuojančių apie tai, kad, galbūt, kaip jie diskutuoja, kokias jie tas priežastis, lūkesčius išsako? Kodėl jie nori išvykti?

I7 Nu tai dėl dviejų klausimų. Dėl susituokti klausimo ir dėl galimybės auginti vaikus. Tarkim, turiu draugų porą, kurios jau yra susituokusios Danijoje, gyvena čia jau, kaip vadina viena kitą žmona, bet jos abi labai nori vaikų. (*Paузė*) Norėtų būtent įsivaikinti, o ne gimdyti, nu tai Lietuvoj nekaip, tai jos galvoja apie emigraciją.

R.M. Jo, sudėtingas dalykas labai Lietuvoj šitas yra.

I7 Skaudi tema vaikai, skaudi tema, tas nepilnamečių apsaugos įstatymas yra kažkas. (*Paузė*) Kai per „Panoramą“ negali parodyti dviejų moterų susikabinusių už rankų. (*Atsikrenkščia*) Šiaip prasilenkia su realybe labai.

R.M. O ką, tau reiškia tas dalykas, kad per „Panoramą“ negali parodyti dviejų susikibusių moterų?

I7 Mane tai siutina, nes tai vis tiek egzistuoja, bet žmonės priversti kažkaip užtylėti už užduoti, kažką vaidinti. (*Paузė*) Teisinė bazė nesutvarkyta ir tai (*paузė*) gėda tiesiog.

R.M. O kaip tokios istorijos keičia tavo pačios požiūrį į gyvenimą Lietuvoje ir norą čia likti?

I7 (M1sto) Nu nelabai keičia, nes aš kaip ir sakiau, aš neketinčiau migruoti, nebent, nu nežinau, nu nebent mano antroji pusė sakytų, kas aš jau čia nebegaliu kvėpuoti visiškai, bet aš nu kol kas galiu kvėpuoti, kažkaip (*paузė*) tai aš aš neketinčiau migruoti, bet aš tikrai norėčiau, sakau, daug daug prisidėti keičiant įstatyminę bazę Lietuvoj, (*paузė*) aktyviau kažkaip veikti.

R.M. Mh. Ir taip visiškai pabaigai toks labai jau klausimas, gal tiesiog kykla dar kažkokios apie šią temą, apie LGBT moteris, gyvenimą Lietuvoje, migraciją, ką dar norėtum pasakyti ir ko aš dar nepaklausiau?

I7 Migracija. (Pauzė) Tai, kad galima apie moteris šnekėti visą naktį (*nusijuokia*).

R.M. (*Juokiasi*).

I7 Apie migraciją tai nežinau, jeigu visi išvažiuos, tai kas liks čia? Ta prasme vien *straight people* (hetero žmonės) bus labai nyku (*šypteli*). Kažkaip reikia pažangą atnešti čia, o o ne išvažiuoti, atrodo. Kažkaip nu, atrodo, Laisvės partijos patekimas į Seimą, gan didelis žingsnis. (Pauzė) *Biškeli* praskynė kelią. Tu iš TSPMI, ar ne? Daug žmonių labai LGBT TSPMI?

R.M. Nu jo, manau, kad visai yra.

I7 Raskevičius irgi.

R.M. *Mh.*

I7 Tai va nežinau, ką čia pridurt. (Pauzė) Kažkokia gražesne gaida.

R.M. (*Juokiasi*) Tai ačiū tau labai už interviu ir ačiū už išsakytas mintis, man jos tikrai bus labai naudingos.

I7 Tikiuosi.

R.M. Tai tikrai ir dar kartą ačiū, kad susisieki su manimi.

I7 *Mh.*

R.M. Ir pasidalinai viskuo.

I7 Nėra už ką.

Priedas Nr. 10 – Interviu su I8

R.M. Tai gerai, tai mano pirmas klausimas, ar apskritai mėgsti keliauti po pasaulį ir Lietuvoje?

I8 Žiauriai mėgstu keliaut. Pati idėja, spėju, bent jau augant mūsų kartoje, buvo ta tokia labiau platinama, kad kelionės yra labiau reikšmingesnis dalykas, negu kokie fiziniai ar materialūs dalykai ir labiau vertinamos tos tokios gyvenimiškos patirtys, ir, spėju, dar prisideda tai, kad pas mane šeima visa yra emigravusi, tai tos pačios tiek kelionės, tiek, žinai, patyrimas kitų dalykų, kitų kultūrų yra labai *fainas* ir stengiuosi keliaut, kiek galėdama, kiek finansai leidžia, kartais kartais neleidžia, kartais, pavyzdžiui, asmeniškai dabar su geriausia drauge taupomės į Pietų Korėją skristi ir suprantom, kad reikia labai daug finansų ir kartais išsileidžiam, dabar tiesiog restoranus korėjietiškus bandom rasti Lietuvoj (*nusijuokia*). Bet, jo, pasaulį tai teoriškai, jeigu kas nors duotų neribotą *amount* (kiekį) pinigų, tai keliaut būtų viską. O Lietuvoj ne tiek daug keliauju. Spėju, kad šiaip nesu toks *max* galbūt komunikabilus žmogus, kuris norėtų Lietuvoj daug kažką to tokio ar turėti žmonių kurie, žinai, tas tikslas būtų Lietuvą apkeliauti. Bet būna, spėju, pajūris labiau, ne būtinai vasaros laikotarpiais ar šiaip. O didžiausia, galbūt, prisideda dar tas faktas, kad mašinos neturiu ir kelionė, žinai, apsisunkina su viešuoju transportu. Bet jo, *max* kelionės po Lietuvą visad

būdavo mokykloj, dabar *once again* (dar kartą) pajūris, prie jūros kažkas arba, jeigu susiplanuoji su draugais jau kažką *max* pamatyti, pažiūrėti, bet, kol gyvenau dabar J (gimtajame mieste), pas mane ir buvo tos kelionės atvart į Vilnių per nemokamas muziejaus dienas ir panašiai. Tai, jo, Lietuvoj kelionės nėra toks aktualus dalykas, bet po pasaulį tai, nežinau, kas atsisakytų keliauti po pasaulį.

R.M. Mh. O ką tau reiškia galimybė pakankamai laisvai judėti, pakankamai laisvai keliauti?

I8 Labai geras klausimas ir, kadangi atsižvelgiant į tyrimą, kurį aš pati dariau (*šypteli*). Aš gaudama interviu pati suvokiau apie vietas ir domėtis pradėjau vietomis, kurios būtų saugios ar turėtų *activities* (veiklų), žinai, LGBT bendruomenei. *Vau*, angliški žodžiai iš niekur nieko, bet bus tau smagu transkribuoti. *Ėm...*, jo, šiaip spėju, kadangi palyginus neseniai, drįsčiau sakyti, aš pati net susivokiau apie savo orientaciją, neseniai tai keturi metai plus minus, bet per daugiausiai nesu, sakykim, aktyvi bendruomenėj, nes gyvendavau ne didmiesty arba būdavau per daug užsiėmusi tiesiog, kad turėčiau laisvo laiko ir emocinės jėgos ieškoti. Kai nežinai, kur ieškoti, yra žymiai sunkiau, kad tada pradėtum tiek keliauti Lietuvoje matyti kažką ar panašiai. Tai tas pats ir keliavimas niekada per daugiausiai, galbūt, nebuvo susijęs man su atkreipimu dėmesio į tam tikrus aspektus, galbūt, būdavo per lyties labiau prizmę, kad žiūrime, kur mum galbūt saugiau būtų, galbūt, būtų tiesiog miestai saugesni, ar kažkas tokio, bet, kai dariau pati tyrimą, tai ir turėjau interviu su keliais Maltos diplomatais ir, kai žiūrėjau į statistiką ir panašiai, kaip Malta Europoj yra pirmoj vietoj LGBT žmonėms ir tada aš labiau domėjausi, kokios ten *activities* (veiklos) yra, ką ten galima būtų nuveikti, kodėl ten yra saugiausia, sakykim, šalis LGBT žmonėms ir panašiai. Tada aš pradėjau labiau, manau, domėtis pačiom *activities* (veiklomis), ką būtų galima ir kiek tai yra prieinama ir saugu ne tik man, bet bendrai bendruomenei. Bet šiaip, kai pati keliauju ir, galbūt, tuo ne per daugiausiai domiuosi, tačiau kadangi šiaip mėgstu labai daug kuo domėtis, tai visada man būdavo aktualus tas LGBT, tarkim sakykim, ar bet kurios mažumos pozicija toj šaly ir kaip ten jiems yra situacija, kokios ten yra problemos. Jeigu ypač domiuosi apie kažkurią šalį, į kurią noriu nukeliauti. Tai pas mane dažniausiai, galbūt kad ir pati studijavusi ir baigusi politikos dalykus, tai, žinai, tas toks yra bendras, bandai suvokti bendrai viską, o ne tik į kokį paplūdimį nueiti ar į kokią, žinai, kokią vietą aplankyti. Bet *in general* (bendrai) tą tokią visą situaciją pajusti, kad suvoktum ir galėtum *appreciate 'inti* (vertinti) kultūrą, į kurią keliauji.

R.M. Mh. O kaip manai, kokios galėtų būti esminės išvykimo iš Lietuvos priežastys? Čia gali, galbūt, remtis ir savo šeimos patirtimi.

I8 Jo.

R.M. Visiškai bendruoju požiūriu.

I8 Spėju, spėju, didžiausias visada faktorius bus finansinis, nepriklausomai nuo žmogaus, ...ėm..., sakykim, lyties, seksualinės orientacijos ar dar kitų aspektų, bet, jeigu bandant gilintis į dalykus, tai realiai, aš manau, dalinai, jeigu žiūrint smulkiau, bet kokia priežastis vienam asmeniui gali privesti, bet jeigu bandant grupuoti dalykus, tai tikrai grupavimas galėtų būti ir pagal lytį. Nes aš įsivaizduoju, kaip ir moteris gali ieškoti tiesiog šalies, į kur norėtų emigruoti, kurioje jai būtų geriau, saugiau, kur, galbūt, uždirbtų daugiau ir panašiai. Tas pats ir su LGBT žmonėm, tas pats ir su bet kuriom kitom mažumom, kurios turi galimybę, nes, tarkim, galvojant apie neįgalius žmones irgi yra klausimas, kiek jie turėtų galimybės ir kitose šalyse. Galbūt, gyvenimas būtų geresnis, bet kiek jie turėtų galimybių patogiai išvykti, nes labai daug yra, manau, atvejų, kuomet net žmonės ir norintys neturi galimybių, ar tų pirmųjų žingsnių patogiai išvykti, kas ir dažniausiai laiko juos blogesnėse situacijose. Tai, manau, kadangi tavo tyrimas apie LGBT ir aš esu dariusi tyrimą apie LGBT, aš asmeniškai pati žinau, kaip net iš mūsų gimnazijos J (gimtojo miesto), yra jaunų žmonių, kurie yra jau, tarkim, gimnazijos psichologei pasakę, kad jie emigruos būtent dėl to, kad jų šeimos yra homofobiškos, kad aplinka yra homofobiška ir ką aš visiškai pilnai suprantu, nes asmeniškai net mano ir kraustymasis į Vilnių dalinai nėra emigracija iš šalies į šalį, bet emigracija iš miesto į miestą ir viena, ir vienas aspektas, kodėl aš irgi pasirinkau Vilnių, didmiestį, sostinę ir buvo tai, kad ne tik norėjau pajvairinti savo gyvenimą, bet aš ir suvokiau, kad aš turėsiu didesnę galimybę prisidėti prie LGBT bendruomenės, bandyti atrasti tuos žmones, nes yra vienas gyventi mieste, kur, vėlgi, galbūt, mano tiesiog per mažas domėjimasis yra ar tiesiog žinojimas nuo ko pradėti, bet ir tada atvyksti į Vilnių ir tiesiog yra net ir veiklų, į kurias iš karto jau net gali nueiti, kur yra koncentruotos į LGBT bendruomenę ar bet kokią kitą mažumą. Tai, jo, manau, dėl emigracijos yra labai daug priežasčių grupuojant ir asmeniškai. Ir ir tai dažniausiai, spėju, būna tos apart finansinių dalykų, priežastys, kurios žmogų padaro ant tiek nelaimingu ten, kur jis yra, arba tiek apsinkina jam gyvenimą, kad jis tiesiog ieško gyvenimo kitur, geresnio.

R.M. Mh. Taip paminėjai apie tą tokią vidinę migraciją iš vieno miesto į kitą ir, kad pati pasirinkai Vilnių.

I8 Jo.

R.M. Kaip manai, kokia skirtis LGBT klausimais egzistuoja tarp Vilniaus ir kitų miestų Lietuvoje?

I8 Nepaisant to, kad čia šiaip yra didmiestis ir įsivaizduojama, manau, realistiškai, kad čia yra labiau tolerantiški žmonės, nes vėlgi didmiestis ir pamatai ir kitų kultūrų, kurie atvyksta į Lietuvą, kitokių žmonių ir tiesiog visi labiau *open-minded* (atviri) yra, tai, spėju, tas ir yra, nes kitose, žiūrint į Lietuvos mažus miestus, per daug, spėju, yra to tokio vis dar apskritai visoj Lietuvoj negatyvaus požiūrio į LGBT bendruomenę, bet tai ir prisideda, kad, galbūt, Vilniuj tu paauglys būdamas galėsi

save išreikšti ir net jeigu pajusi patyčias, turėsi bendruomenę. Kai tuo tarpu mažesniuose miestuose, spėju, tu busi tas vienas iš dar mažesnės mažumos negu apskritai yra, jeigu apskritai bus koks nors kitas žmogus, kuris irgi identifikuotų save kaip šios bendruomenės nariu ir, jeigu tu būsi pakankamai komu-komunikabilus, kad tu bent rastum tuos irgi žmones. *Em...*, ir jo, aš tada tiesiog nemanau, kad mažuose miestuose, galbūt, dabar truputį keičiasi, nes jaunimas šiaip su internetu tiesiog tampa tiek labiau *open-minded* (atviri), tiek drąsesnis save reikšti, bet, jo, tiesiog, aš manau, kad mažuose miestuose nėra net to tokio saugaus tinklo, sakykime, į kurį tu galėtum atsiremti, jog tu galėtum *explore'inti* (tyrinėti) save labiau, negu dabar tiesiog, kas yra įmanoma ir kas buvo įmanoma.

R.M. Mh. *Okey*, ačiū. Ir grįžtant tada gal prie tų anksčiau mūsų paliestų priežasčių, ar ne, tai minėjai tas finansines priežastis, minėjai tokius mažumų, galbūt, dalykus, ar ne, ir to tokio geresnio gyvenimo ieškojimus. Tai, kaip manai, kokie lūkesčiai žmonių yra susiję su šitomis priežastimis?

I8 *Ēm...*, asmeniškai iš tikrųjų, manau, kad situacija Lietuvoje yra ant tiek nepalanki, sakykime, žmonėm, kad kitų tas, tie lūkesčiai yra toks visiškai *bare minimum* (absoliutus minimumas). Manau, kur tiesiog kiti jaučiasi norėdami išvykti, kad kažkur kitur galės antrą pusę paimti už rankos ir tada eiti gatve ir nesulaukti žvilgsnio, nesulaukti komentaro ar tiesiog, sakykime, fiziškai save išreikšti. Vilniuj, galbūt, vėlgi žmonės yra labiau įpratę prie, sakykim, išvaizdos pokyčių ir kitokių žmonių. Kituose miestuose, galbūt, ne taip. Vaikščiojau J (gimtajame mieste) su mėlynais plaukais, susilaukiau tikrai nemažai žvilgsnių vien jau dėl to. Tai tiesiog, jo, aš manau, kad žmonės, kurie išvyksta, labai turi minimalius lūkesčius, tas toks tiesiog, buvimas truputį saugiau, saugesniu, galėjimas išreikšti savo tuos jausmus kitam žmogui. Ir, jo, ir tiesiog va, galbūt, irgi tos pačios *activities* (veiklos) ten, ką galėtum nuveikti su kitu žmogumi ar tiesiog pats rasti tą bendruomenę ypač, nes aš įsivaizduoju, kad vis tiek, daugiau žmonių emigruoja ir iš mažesnių miestų, iš ten, kur visiškai neturi *communities* (bendruomenių) ir kai emigruoji į kitą šalį, tu ne per labiausiai žiūri irgi į mažus miestus, tu jau tada vėlgi žiūri į tuos didesnius miestus, kuriuose dažniausiai yra bendruomenės. *Ēm...*, bet, jo, nepaisant to, kad, mano manymu, lūkesčiai yra tas *bare minimum* (absoliutus minimumas) kiti, aš įsivaizduoju, kad jeigu Lietuvoje yra tos pačios lyties asmenų, kurie jau, tarkim, turi santykius ir panašiai, jie taip pat galėtų emigruoti vien tam, kad galėtų susituokti ar kurti šeimas, kuriose būtų politiškai tiesiog įstatymai ir sąlygos, kur galėtų jie tai daryti, nes Lietuvoj vėlgi net, aš manau, žmonės turi tam tikras savo, žinai, ribas iki kiek jie gali išverti kažką. Ir, tarkim, jeigu tu turi antrą pusę, su kuria tu pakankamai ilgai jau būni ir tau jau norisi tų kitų žingsnių jūsų, žinai, gyvenime ir ateity ir tu nori kurti kažką daugiau, kas tau būtų tada aktualu: santuoka, vaikai ar kažkas tokio, tu tada ir ieškai tokios vietos, kurioje tau tai būtų įmanoma ir tada

tu tiesiog jaustumeis pilnavertišku visuomenės žmogum, nes Lietuvoj, aš manau, kad žmonės, kurie renkasi likti, tiesiog turi labai žemus poreikius, ko jie šiuo metu, galbūt, nori savo gyvenime arba kiti yra tiek drąsūs likti ir gyventi iki pokyčių, kol pasikeis kažkas. Tai tas toks: arba vieni yra per daug (*juokiasi*) nusivylę savo gyvenimu, arba jie tiesiog irgi, galbūt, nededa tiek daug prasmės į santykius ar romantiškus. Jo, arba kiti tiesiog vat yra pasiryžę kovoti iki to pat galo, sakykime, kol pasieks kažką ir kol galės. Pilnai suprantu žmones, kurie nori, žinai, būt pirmi šaly, kai vyks pokyčiai.

R.M. Mh.

I8 Kad tas toks būti istorijos dalimi, taip sakant.

R.M. O kiek tau pačiai yra svarbūs šiti lūkesčiai ir priežastys, ką tu dabar įvardinai?

I8 *Ėm...*, aš sakyčiau, kad aš žiūriu per dvi prizmes. Asmeniškai iš asmeninės pusės šiuo metu nežinau kiek man pačiai yra aktualūs romantiniai santykiai, nes truputį *anti-social* (nebendraujanti) esu (*šypteli*). *Ėm...*, tai dėl manęs šiuo momentu, tarkim, kokie santuokos klausimai ar įsivaikinimo klausimai man nėra aktualūs. Bet iš tos pusės, kad aš ir baigusi politiką, ir tiesiog įsivaizduoju save biškį protingesniu žmogum, kuris galvoja ne tik apie save (*juokiasi*), aš įsivaizduoju tada kitus žmones, kurie nori tų dalyką jau, kuriems aktualūs tie dalykai ir pas mane visada būna klausimas galvoj, kaip kaip padaryti tuos pokyčius, kas reik..., ką reiktų daryti, kad būtų tie pokyčiai ir kodėl visuomenė yra ant tiek užsistag... užsi-užsišaldžiusi tiesiog, kad jinai ant tiek priešinasi pokyčiams, kas tai skatina ir ant kiek tiesiog daug yra dalykų įtakojančių šitus dalykus, bet *mainly* (pagrinde), tiesiog, ką reiktų daryt, kad tai keistųsi. Tai, jo. Visada yra tas toks noras prisidėti prie pokyčių ir noras matyti tuos pokyčius. Dėl ko tada ir pasidaro tų esamų problemų reikšmingumas, tiesiog didesnė reikšmė mano gyvenime. Nors asmeniškai dabar santuoka ar vaikai tikrai nėra aktualūs, bet vėlgi, tada reikia nepamiršt, kad LGBT žmonės nėra tiktai *same-sex couples* (tos pačios lyties poros) ir yra pilna trans žmonių, kuriems irgi reikalingi pokyčiai, yra kitų bendruomenės žmonių, kurie irgi turi savo poreikius, apie kuriuos iš tikrųjų net nėra šnekama, nes dažniausiai, ...*aaa...*, homofobai ar tie patys politikai yra užsiklinę ant tam tikrų tiktais kelių dalykų, kur iš vienos pusės galėtum įsivaizduoti, *okay*, kad jeigu čia pasidarys pokyčiai, galbūt, pajudės ir kitose vietose, bet, aš manau, kad šitoks galvojimas ir teorijos yra labai *old-schoolinės* (pasenusios) jau. Ir dabar reikia, mano požiūriu, politikoje daryti iš karto viską. Nekalbėti tik apie vieną dalyką, kalbėti apie bendrai bendruomenę ir, jo, jai reikalingus pokyčius, ne-nebandyt nusileisti žmonėms, kurie visiškai nenori to girdėt, nes jei, jeigu nenorėjo ir nenorės, bet žmonės kiti turi būti išklaustyti. Ir tai nėra tiktais apie LGBT bendruomenę, bet pilna yra mažumų Lietuvoj, kurios taip pat visiškai nesulaukia dėmesio arba, jeigu sulaukia, tai būna apie vieną kurį nors dalyką. Kuris, *okay*, atrodo, tu pataisysi, galbūt,

net ne pilnai pataisys, bet kažką, atrodo, padarysi ir tai vėlgi bus tiktais dėl vaizdo visuomenei, o praktiškai nieko tokio nebus. Vienas iš tokių pavyzdžių yra neįgaliems pritaikyti tualetai viešuosiuose pastatuose, kur irgi teko daryti tyrimą ir, jo, ir tiesiog būna, yra dalykai, kurie turi atitikti poreikius. Dėl vaizdo yra padaryta, praktiškai žmonės negali naudotis tualetais. Tai tu gali pasisakyti politikai ar tiesiog žmonės, tos pačios privačios įmonės ar kažkas, kad „o mes darom, mes bandom“, bet realiai iš to žmonėms, į kuriuos, kurie turėtų pajusti naudą, jie jos nejaučia. Ir tas toks gaunasi, manau, didesnis net pasišaipymas iš tų žmonių, kai tu teoriškai suvoki, kad jiems reikia duoti dėmesio ir jie turi problemų, bet tada tu jos visiškai netvarkai arba patvarkai papviršutiniškai ir jie vis tiek negali būti pilnaverčiai visuomenės dalis. Tai toks. Jo.

R.M. Mh. O kaip manai, ar apskritai migracijos tema yra aktuali tavo aplinkoje?

I8 Labai. Labai, spėju, todėl, kad aš tas toks jaunas žmogus (*juokiasi*), kuri visada atsiras, man atrodo, žmonių, kurie, kai kurie bus, kad pakeliaus, jiems patiks ir tada norės pasilikti kažkur, kitiems visada bus aktualūs finansiniai dalykai, nes vėlgi yra pilna žmonių, net ir mano amžiaus, kurie jau tuokiasi, turi vaikus ir finan-finansinis stabilumas yra labai svarbus, kiti net ir neturintys partnerių gali turėti, ...*em...*, situacijas savo šeimose, kuriose jausti poreikį padėti savo šeimai labiau finansiškai. Tai ir ir tu jau esi to amžiaus žmogus, kuris vėlgi jau ne paauglys, jau ne vaikas, jau jautiesi tas, turėtum jaustis, ne visada, galbūt, jautiesi, bet turėtum jaustis tas visavertis visuomenės žmogus, įtrauktas į darbo rinką ir visa kita. Ir kartais, kai tu neturi to tokio stabilumo, sakykim, finansiškai ar dar kažkaip tada tau tikrai, nu, kils minčių ir, aš manau, kad čia mūsų kartom ir kuo toliau žmonėms ta migracija nebeatrodo tokia baugi, nes yra pilna komunikacijos būdų, pilna irgi dalykų, kaip tu gali net ir finansiškai sau padėti su įvairiom Erasmus, sakykim, po universiteto ar tiesiog praktikos gavimais apmokamais ar dar kažkaip, kaip tu galėtum save tiek finansiškai paremti, tiek iškeliauti nu tokį saugumo tinklą, sakykim, po savim turėti. Bet ir ta emigracija nėra toks baisus dalykas žmonėms, o ypač jauniem, kurie irgi mėgsta keliauti, ir tada tai būna jiems tiesiog kaip nuotykis ypač, jeigu, sakykim, ir neturi prie ko per labiausiai prisirišti ar kaip tik tiesiog dvi tos pačios monetos pusės: arba neturi prie ko prisirišti, arba ant tiek yra svarbūs žmonės, kuriems jaučia poreikį padėti, kad nemato kitos išeities kaip emigracija ir, jeigu pas kažką yra finansiškai vien jau sudėtinga situacija, tai, manau, tam tikri ir kiti aspektai, kuriuos minėjau: seksizmas, sakykim, homofobija ar dar įvairiausia rasizmas, ar dar įvairiausi tokie dalykai būna tik dar didesnis postūmis kitam žmogui iškeliauti ir tiesiog įsivaizduoti, kad kitur bus geriau ir dar, manau, dar truputį nepaisant to, kad dabar žmonėms paprasčiau atrodo vizualiai galvoj net turėti tą emigraciją, iš kitos pusės dar, manau, ir yra truputį likęs tas aspektas, kad iškeliavus geriau arsiu tenais daugiau ir sunkiau kitoj šaly, negu Lietuvoj. Ir prie to dar prisidės, jeigu turės kitus bent jau

pliusus, kaip mažesnė homofobija, mažesnis seksizmas, tai tada kiti žmonės tikrai, manau, rinktis gali tą tokį sunkesnę darbą kitur, negu Lietuvoje. Tiesiog apskritai Lietuvos ekonomika nežmoniškai kenčia nuo jaunų žmonių emigracijos ir apskritai šiaip emigracijos tai. Jo.

R.M. *Mh.* O mąstant ar svarstant apie išvykimą, apie migraciją, ar tau atrodo svarbi artimųjų nuomonė?

I8 Nu, manau asmeniškai, kad tai nežmoniškai priklauso nuo kiekvieno žmogaus ir jo santykio su šeima. Mano atveju, kadangi pas mane visa šeima yra emigravusi, beveik visa, ir aš labai *independent* (nepriklausoma) buvau nuo jauno amžiaus, pas mane šeimoje yra taip, kad šeimos nariai suvokia ant kiek aš *independent* (nepriklausoma) esu, ir jog jų nuomonės nedaro man tiek įtakos, kaip, galbūt, kitose šeimose. Nes jie, manau, kad mato mane labiau jau tą tokį kaip visavertį žmogų, negu, kaip, sakykim, vieną iš jaunesnių šeimos narių ar kažkas tokio. Bet kitose šeimose, atsižvelgiant į santykius šeimose, tai gali arba visiškai nereikšti nieko. Kur vėlgi, jeigu LGBT žmogus ir sako, kad šeima nežmoniškai homofobiška ir dar kažkas. Tai tik tai bus dar didesnis paskatinimas kuo toliau pabėgti nuo tos savo homofobiškos šeimos, seksistiškos šeimos ar, jeigu neišeina pabėgti, tiesiog Lietuvoje į kitą miestą ar kažką. Išvyka į kitą šalį visada bus pliusas ir, manau, atrodys kaip pliusas. Jeigu geri santykiai, tai tada, aš manau, tikrai yra šeimų, kurios susėda prie vieno stalo, žinai, ir aptaria visus pliusus ir minusus. Kiti tiesiog būna tėvai ir visa šeima padeda emociškai ir finansiškai iš-išsikraustyti, emigruoti. Tai, nemau, kad būtų viena kategoriškas atsakymas, nes tiesiog nežmoniškai priklauso nuo šeimos santykių ir kaip tas žmogus, ar apskritai tiesiog visi žmonės šeimoje įsivaizduoja ir suvokia, kiek jo žodis turėtų daryti įtakos kitam žmogui.

R.M. *Okey.* O ar pati esi svarsčiusi apie emigraciją?

I8 *Am...*, jo, jo, bet labai tokia trumpalaikė, manau, epizodai būdavo. Bet pas mane kadangi šeima emigravus, kuomet mokiausi mokykloje ar gimnazijoje svarsčiau, ar nenorėčiau išvykti gyventi, sakykim, su mama Ispanijoje ir mokytis tenais. Kai kai stojau į bakalaurą, emigracija pas mane nebuvo ta ilgalaikė galvoje, o labiau iškeliauti pasimokyti kitur. Tas pats ir su bakalauru. Jeigu ne covidas, bučiau tikrai keliavusi, sakykim, su Erasmus programa mokytis, ...*em...*, iki šiol dabar, tarkim, pas mane yra taip galvoj, kad niekada neatmetu galimybės, kad aš, galbūt, norėsiu. Nėra, nematau kol kas poreikio iškeliauti, bet kažkada, galbūt, man jau atsibos Lietuvoje ir sakysiu, man per daug nuobodu Lietuvoje, aš noriu dar kokio iššūkio gyvenime. Ir, jo, aš tiesiog konkrečiai nežinau, ar galėčiau pasakyti, kad vat jau dabar tikrai niekada niekur nekeliausiu. Šiuo momentu, šią minutę mano kelionės, mano galvoje yra tiktais poilsio, sakykim, kelionės, pažintinės kelionės, ne emigravimas visam laikui ar tam tikram laiko periodui, bet, kita vertus, niekad nežinai. Dirbu šiuo momentu tarptautinėj organiz..., įmonėj, kuri yra, jeigu neklystu, turi savo padalinius 160 šalių

ir savo komandoj taip pat turiu žmonių, kurie iš vienos šalies varo į kitą šalį gyventi, persikelia į kitą ofisą ir liek su ta pačia įmone, bet vat tiesiog nusprendžia. Turiu kolegę lesbietę, kuri vat nusprendė dabar su savo drauge pirkti butą Barselonoj. Ir jos dabar varys, kraustysis į Barseloną ir, atrodo, oho, pasikeistų kažkas, bet tiesiog eis į kitą ofisą, pas mus labai pritaikytas nuotolinis darbas, žinai, ypač po covido ir panašiai, tai toks nėra toks šokiruojantis dalykas. Tai, kai matau tokius pavyzdžius, ir pačiai neatrodo, kad irgi kažkas būtų labai baisaus, jeigu nuspręščiau, kad man per daug nuobodu ir sakyčiau savo įmonei, perkelkit tiesiog į kitą šalį, noriu kažko naujo. Ir *that would be it* (to užtektų). Taip pat irgi nežinau kiek ilgai galėčiau irgi gyventi kitoj šaly, nes turiu močiutės sesę, kuri man irgi yra tarsi antra močiutė, prie kurios esu ant tiek prisirišus, kad vat nu nekeliauju, tarkim, į Ispaniją švęsti Kūčių, bet liksiu švęsti, kad jinai nebūtų viena čionais ir tas toksai vėlgi iš kito pusės, žinai, kad žmonės niekada negyvens, žinai, šimtą metų ar kažkas tokio ir (*pauzė*) ne neaišku po kiek metų jaučiausi pakankamai laisvai ir, sakysiu, gerai, čia manęs, sakykim, niekas ant tiek nelaiko, aš noriu kažko kito.

R.M. *Mh.*

I8 Tai va.

R.M. O tuose ankstesniuose svarstymuose sakei ir mokyklos laikais ar ar studijų metais, ar ir dabar, kokios priežastys pagrinde vyrauja tavo galvoje?

I8 Mokykloje. Mokykloj tai visada, spėju, buvo tas toks, nesakyčiau, kad patyčios ar kažkas tokio, bet tas toks nepasitenkinimas savo gyvenimu, tas toks, sakykim, ne ne nebuvimas laiminga tuo momentu, kur tada pradedi galvot, kad tu nori pokyčių, tada su draugėm susipyksti, jau tada tavo galvoje būna, *okay*, gal aš čia noriu kažkur kitur. Kai galvodavau universitete, tai (*pauzė*) nebūdavo tas toks kažkokie pykčiai su draugais ar kažkas tokio, kaip tik būdavo, kad tu nori pamatyt, kažką naujo, pažinti kažką naujo. Ir vėlgi aš, kai dažna dažnai vasaras labai praleisdavau Ispanijoje ir ten yra visiškai kita kultūra ir aš labai jausdavausi žymiai laisviau, nes ten žmonės yra labiau tokie, sakykim, *open-minded* (atviri) ir fiziškai geriau jausdavausi. *Em...*, na, sakykim, Lietuvoj vėlgi, kai tie yra požiūriai į, sakykim, apkūnesnius truputį žmones vienokie, kur tu ir patyčių gali susilaukt ir kažko tokio. Tada nuvyksti į kitą šalį, kur tenais kiti žmonės atrodo kaip tu ir tada tu vaikštai visiškai normaliai ir tada tu nepradedi *overthink'inti* (pergalvoti), kaip tu atrodai, kaip tu elgiesi ar kaip tu atrodai sėdėdamas, ar kažkas tokio. Tai, jo, tai tokios *main* (pagrindinės) priežastys, spėju, ir buvo, kad arba ant tiek nelaiminga būdavai, kad norėdavai kažką pakeist, arba tiesiog norėdavai kažką pažinti naujo, bet neaišku kuriam laiko periodui. Jo. O dabar irgi tas toks, jeigu net ir galvočiau, sakykim, kraustytis į kitą šalį, jau kadangi esu, sakykim, suaugusi ir panašiai, tai tikrai būtų daugiau aspektų, kuriuos svarstyčiau, svarstydama, kur norėčiau gyventi, kraustytis, negu

būdamą paauglę ar šiaip universitete. Tas irgi tada būtų, tikrai, būtų miestas, kuriame žinočiau, kad yra LGBT bendruomenė, miestas, kur žinočiau plus-minus, kokia yra situacija šiaip būti moterimi toje šalyje, situaciją, apie politinius aspektus, kokia kokie yra svarstomi įstatymai, žinai, ir visokie tokie dalykai, prie kurių prisidėtų ir tie patys finansiniai sprendimai, kaip yra pigu, kaip yra brangu tenais gyventi, kokios perspektyvos darbo atžvilgiu ir panašiai. Kur žinau, kur kiti vyresni žmonės truputį irgi visada net apsvarsto, jeigu jau turi vaikų, kokios perspektyvos vaikams eiti į mokyklą, kaip ten saugu auginti vaikus ir tokius dalykus. Tai kadangi man tokie dar neaktualūs (*šypteli*), tai neįeitų, bet, jo, tokie, priežastys, nuo ko pradėdavau galvoti apie emigraciją ir dabar kas, kokie būtų apgalvojimai, jeigu galvočiau.

R.M. *Okey. Am...*, paminėjai, kad tavo viena kolegė, kuri priklauso LGBT bendruomenei, va dabar svarsto ar jau vyksta gyventi į Barseloną, galbūt, kalbėjai su ja, kokios yra pagrindinės priežastys ir kokie lūkesčiai susiję su su jos išvyka į Barseloną?

I8 Jo, iš tikrųjų, žinok, apie tai nelabai kalbėjom, nes pasakė man kai buvo visiškai girta ir ėjom atgal į viešbutį (*juokiasi*). Jau po, sakykim, darbo vakarėlio (*juokiasi*), paskutinę naktį prieš prieš, žinai, grįžtant, bet bet buvo, manau, vienas iš tokių aspektų yra, kad, jeigu neklystu, jos partnerė yra ispanė, ...*em...*, ir ir tas faktas, kad jai labai patinka šalis ir, vėlgi, jeigu neklystu, čia jos jau perkasi butą, žinai, kaip investiciją į tolimesnę ateitį, nes iki šiol jos vis dar draugauja, jokių nėra piršlybų ar kažko tokio, tiesiog santykiai, bet, manau, tai tiesiog vienas iš žingsnių pas jas pereiti į rimtesnius rimtesnius santykius. Jo, ir kadangi yra tokios, tokioje pozicijoje, kur laisvai gali ofisą pakeisti, laisvai gali iš namų dirbti ir, jeigu neklystu, Ispanijoje biški net pigesnis jiems bus pragyvenimas negu, nes dabar, jeigu neklystu, vienos iš šiaurės šalių arba iš Briuselio, ne ne Briuselio. Osle, lyg tais gyvena, kur brangesnis pragyvenimo lygis negu Ispanijoje. Tai.

R.M. *Mh.*

I8 Prie to irgi prisideda tokie dalykai.

R.M. *Okey.* Galbūt pažįsti dar LGBT moterų, kurios pasirinko išvykti iš Lietuvos?

I8 Ne. *Sadly* (liūdna), ne todėl, kad apie savo orientaciją, sakykim, kai susiprotėjau (*juokiasi*), ...*em...*, tas toks buvo periodas studijuojant ir nuo to laiko vis dar nesijaučiu per daug įsitraukianti į bendruomenę, kad žinočiau tiesiog bendruomenės daugiau žmonių savo artimam rate. *Ėm...*, buvo žmonių, kai jau aš, sakykim, esu pasisakiusi ir tada, o sužinojau, kad irgi kažkas, bet iš moterų - nemanau, kad iš tikrųjų žinau. Nes, vėlgi, spėju, čia ir prisideda tas, kad iš mažesnio miestelio ir kai buvau jame, ir gyvenau, aš ne - būdavo visada toks, kad pasisakai už įvairias žmogaus teises, bet pats nesuvokei ir tada nebūdavo ir nebuvo to tokio, kad ir kažkas per

daugiausiai irgi būtų tuo momentu man pasisakęs apie savo seksualinę orientaciją ir tada dabar yra tokia situacija, kad nežinai per daugiausiai tiesiog žmonių.

R.M. Mh. O, galbūt, tuomet yra tavo rate kitų LGBT moterų, kurios lieka gyventi Lietuvoje?

I8 Mm... *Ėm...*, tai moterų tai, kurias žinočiau, taip, yra, bet, nemanau, kad pakankamai artimai visas pažįstu, jog žinočiau jų priežastis, kodėl jos lieka. Manau, tam tikros yra, kurioms irgi nėra, sakykim, per daug šiuo momentu aktualūs rimti romantiški santykiai, kas, tarkim, įtakotų kažkokius pokyčius jų gyvenimuose ir tada jos tiesiog gyvena kaip gyvena, dirba kaip dirba ir tada per daugiausiai nesi nesi. Gerai uždirba, gerai gyvena ir tada nesvarsto jokių alternatyvų. Žinau ir ...uu..., (*pauzė*) sakykim, ne pilnai užsieniečių, bet kurių tėvai yra vienas lietuvis, kitas ne lietuvis ir tada irgi pasirenka gyventi Lietuvoj. Mokėsi čionai ir tiesiog kartais būna kvestionuojų, kodėl žmonės gyvena (*juokiasi*) Lietuvoj, bet, manau, kad prie to dar prisideda ir tas, kad pripratimas ir tiesiog buvimas komforto zonoj savo, kad jeigu tau yra šiuo momentu gerai viskas, tai toks ir lieki ir jo, jo. Nemanau, kad irgi vėlgi per daug žinau moterų LGBT, kurios, jo. Nors, (*pauzė*) jo, tarkim, vieną žinau, kuri kartais iškeliauja iš Lietuvos, kartais lieka, bet pas ją dažniau būna, kad jos asmenybė yra tokia, jog ji ieško tiesiog naujų dalykų ir tiesiog ne-nebūna stabiliai ilgą laiko tarpą kažkokiam dalyke ir, manau, kad pas ją per daugiausiai su-susisiečia su jos seksualine orientacija.

R.M. Okey. O kodėl tau pačiai svarbu yra likti Lietuvoje?

I8 Komforto zonoj esu visiškai, ...*ėm...*, neįsivaizduoju poreikio dabar išvykti, ...*ėm...*, šiuo momentu esu susiradusi darbą, kuris moka gerai, kuriame yra visiškai geros apskritai visos sąlygos, ...*em...*, šeimos narys: močiutės sesė, dėl kurio tikrai lieku ir nesvarstau. Jau vienas buvo tas, kad kai persikrausčiau ir pasijuto tas vien tas atstumas, sakykim, viena, vienos valandos traukinio, bet ir tai jau buvo tas toks. Vienu momentu *too much* (per daug) su močiute, kai ją išvežė su greitąja ir tu žinai, kad tu nieko negali padaryt, nes tu esi Vilniuj. Tas toks buvo dėl to vat ir grįžinėji kiekvieną mėnesį bent kartą į mėnesį, kad aplankyti. Bet ir kitų iš tikrųjų priežasčių nelabai būtų, kodėl turėčiau dabar išvažiuoti, nes kadangi neseniai atsikrausčiau į Vilnių, tai, sakykim, čia dar pažindinuos, čia dar yra dalykų, ko neatradau, ko noriu patirti. O kai pasidarys nuobodu, tada jau (*juokiasi*), tada, galbūt, jau bus visiškai kitos mintys ir, galbūt, jau tada žiūrėsiu dar plačiau, bet dažniausiai stengiuosi savęs nestumti į tiek nepatogias pozicijas, nes suvokių, kad kartais reikia progreso pajusti nepatogumą ir tada norėti pokyčių. Tai va.

R.M. Mh. Okey. Ir dabar šiek tiek pakreipiant link socialinių medijų, ...*ėm...*, kokios pirmos istorijos Lietuvoje cirkuliuojančios dabar ar cirkuliavusios anksčiau apie LGBT bendruomenę tau kyla į galvą?

I8 O *vau*. Pati pirma, jeigu neklystu, žinai, būtų, spėju, dabar, kuri atėjo į galvą? Jeigu prisiminsi, pasakau, prašau pasakyk, bet žinių vedėjas buvo, kuris turėjo problemas su alkoholizmu ir kažkuriuo laiko tarpu buvo pasisakęs, jeigu neklystu, kad jis yra gėjus. Ir, jeigu neklystu, jis, galbūt, yra miręs? Nepa...

R.M. Ar tu apie Roką Žilinską?

I8 Taip. Taip. Jis, man atrodo, mirė, gal nemiręs, jo. Tai va, dabar besėdint čionais šitas pirmas, nes kad, kai gyvendavau su močiute žinias žiūrėdavom (*juokiasi*) kartu. Ir tada tas tokias vienas iš tokių žmonių. O šiaip asmeniškai aš nesidomiu per daugiausiai Lietuvos žiniasklaida. Pas mane yra toks dalykas, kad man tiesiog atrodo per daug *stupid* (kvaila) *Ėm...*, *Instagram'e*, sakykim, turiu žmones, kuriuos seku, nes jau aš matau, kad tai, apie ką jie šneka, yra man aktualiau ir į tą pačią pusę žiūrim, sakykim. Bet televizija ar dar kažkas man yra per daug paviršutiniška, per daug buka ir tiesiog atrodo jog žmonės, taip sakant, nesuvokia savo žodžių tiesiog aktualumo ir svarbumo. Sakykime, kokią įtaką jų žodžiai daro ir tada, kai matau įvairiai šnekančius ar šiaip tiesiog egzistuojančius žmones, man tai atrodo, per daug nereikšminga, kad man jie tiesiog būtų aktualūs. Tai ir tas toks žinojimas, apie tai, kas per daugiausiai vyksta ir dažniausiai būna iš socialinių tinklų tikrai *Instagram'o*, labai retai *Facebook'o*, nes užaugom su *Facebook'u*, bet nemirsim su *Facebook'u* (*juokiasi*). Bet iš kitų atvejų, ką galiu prisimint, tai, aišku, buvo Vilniaus *rainbow* (vaivorykštės) perėjos dažymai, aišku, buvo toks nuostabus, aktualus dalykas. Turime Seime, jeigu neklystu, ne, o gal ir klystu, bet vieną iš pirmesnių žmonių, kuris atvirai yra pasi-pasisakęs apie savo seksualinę orientaciją, kas yra irgi progresas. *Ėm...*, (*pauzė*) kiti atvejai, ką aš atsimenu susiję su LGBT bendruomene žiniasklaidoje, televizijoje dažniausiai visada būna per pašiepimus, per bandymus pašnekėti apie žinias, bet vėlgi žodžių neatrinkimas ir tada gaunasi, kad tu šneki apie žinias, bet ne iš pozityvios pusės arba neadekvačiai šneki, arba vis tiek turi savo tas tokias nuožiūras, kurias tu įkiši šnekėdamas. Ir tada, kai aš matau tokius dalykus, aš nematau poreikio žiūrėti, nes tiesiog suvokiu, kad tai nėra šnekama iš tos pozicijos, kuri man būtų aktuali ir, aišku, visada būna smagiausia, kai *Facebook'e* pamatai kokį nors įrašą apie LGBT bendruomenę ir tada atsidarai komentarus. O tada tai didžiausias ir būna atsiranda noras emigruoti, nes tada, kai pamatai iš tikrųjų komentarus, nu, sakykim, socialiniuose tinkluose ir kaip homofobai jaučiasi patogiai komentuoti, reikšti savo tokią nuomonę negalvodami, kad jie šneka apie kitus žmones. Tada būna ta tokia mini laipsniai, tarpai galvoje, kur pradedi galvoti, kad nėra ateities Lietuvoj. Ir ne, ir tada toks dingsta įsivaizdavimas, kada bus geriau, ir tada susivoki, kad, *okey*, dabar man romantiniai santykiai ir jų progresas nėra aktualus, bet, kai bus aktualus, galbūt, aš nebenorėsiu likti Lietuvoj. Tai, jo, tokia viena iš dalykų.

R.M. *Okey*. Kaip dar šiek tiek užsiminei, kad, kai paskaitai tuos komentarus ir pamatai tą kažkokį priešišką požiūrį, susimąstai apie emigraciją. Kaip tai formuoja tavo požiūrį į migraciją?

I8 Tada, kai pamatai tuos komentarus, tai iš tikrųjų tas toks būna vienas iš pirmutinių minčių būna, nu, vėlgi laikau save pakankamai protingu žmogum ir aš tada tiesiog, kai aš matau tuos komentarus, aš suvokiu, nu gerai, jie nėra protingi (*juokiasi*), žinai, jie jie turi tą tokią tokią siaurą požiūrį į viską, kad nu sunku įsivaizduoti kaip, kodėl jie vis dar taip mąsto, kai pasaulis yra toks didelis ir tokie dalykai neturėtų rūpėti arba jie prisiskaito dalykų, kurie yra ant tiek neigiami, ...*em...*, ar visiškai netiesa LGBT bendruomenės atžvilgiu ir tada tas toks būna, kai tu pamatai tą komentarų kiekį ir tada įsivaizduoji, kad kiek daug žmonių, tarkim stovėtų dabar prieš tave ir visi būtų su tokia negatyva ir galvoji, ir pas mane yra labai dažnas tas dalykas, kad kai aš tiesiog vaikštau kažkur, būnu kažkur, pamatau kokį vyresnį žmogų, kuriam norisi padėt, pas mane dabar visad būna toks klaustukas, kur sekundę su-susimąstai, nes tu pagalvoji kad, galbūt, yra ant tiek jis toks homofobiškas žmogus, kad jeigu žinotų, kad tu priklausai tai bendruomenei, jis tave išpeiktų ant tiek, nu tipo, nenorėtų tavo pagalbos ten pakelti kažką, panešti kažką ir tu tada tiesiog suvoki, nesuvoki, bet dalinai suvoki, kaip tokioj visuomenėj gyvendamas tu esi visiškai ne visuomenės dalis ir tiesiog kiti žmonės tavęs nemato kaip žmogum, kaip sakant. Ir tada atsiranda tas toks, kad gerai, galbūt kitur būti geriau, kitur, bet vėlgi, kadangi esu protingas žmogus, suvokiu, kad nėra niekur idealios visuomenės, kur nebūtų problemų ir ar tokių dalykų, tai (*pauzė*) ir tos mintys apie migraciją būna pakankamai laikinos, kol sau neprimeni, kad tos problemos nėra tik pas tave šalyje, bet jos yra labai daug kur visur tai toks. Jo.

R.M. Dar minėjai, kad pagrinde tave naujienos pasiekia per socialines medijas, daugiausia per *Instagram*'ą *Ėm...*, kokios su LGBT susijusios istorijos būtent atsiduria tavo *Instagram*'o *feed*'e (sraute)?

I8 Jo, kadangi aš būtent *Instagram*'e atsi-atsirenki žmones, kuriuos tu pasirenki sekti, tada toks būna, kad pas mane pakankamai pozityvios būna, iš kitos pusės *follow*'inu (seku) ne tik Lietuvos žmones, bet ir, sakykim, aktyvistus ar atkt..., organizacijas įvairias, kur pamatau tada pasauly LGBT žmonių situaciją ir tiesiog seku vieną *account*'ą (paskyrą), kur būna kasdienės žinios apie įvairias politines LGBT teisių situacijas visame pasaulyje ir tada tikrai būna tokių, kur vienos būna *max* pozityvios kažkas apie *drag race* (drag pasirodymus), žinai, arba koks nors įžymus LGBT žmogus, sakykim, susituokia, dar kokios geros naujienos, ar ar kažkas tokio. Tada iš kitos pusės pamatai, kur, jeigu neklystu, šiandieną mačiau, kaip *United Kingdom* (Jungtinėje Karalystėje) yra atidedamas uždraudimas *conversion therapies* (konversijos terapijos). Ir tada irgi matai, *okey*, visai netoli, atrodo irgi progresyvi šalis, bet vėlgi yra daug probleminių dalykų. Tai toks įvairios, sakyčiau, nes

kadangi man pakankamai rūpi politinė LGBT bendruomenės situacija pasaulyje, iš ko dažniausiai ir gimsta, ir matau tuos negatyvius dalykus, bet tuo pačiu stengiuosi *follow'inti* (sekti) ir tokius pozityvesnius, kad ir tos pačios, kai atsikrausčiau į Vilnių, dar prieš atsikraustant į Vilnių, aš *follow'inau* (sekiu) Vilniaus universiteto LGBT bendruomenės organizaciją, iš kurios matau organizuojamus renginius ar dar kažkas tokio dėl ko, tarkim, jie organizavo *amateur drag show* (mėgėjų lygio drag pasirodymą), į kurį teko nueiti vasarą. Ir tas toks buvo pirmas, spėju, toks apart *Pride* eitynių išėjimas, kur buvo tiek daug vienos bendruomenės, mano bendruomenės žmonių, kur, nepaisant to, kad labai jautėsi, kad žmonės, kurie, pasirodė buvo *amateur* (mėgėjai), bet tas visiškas *vibe'as* (energija, jausmas) buvo, tikrai, sunkiai apibūdinamas žodžiais, kaip pirmą kartą atsidurti tiesiog tokiam renginy, kur supranti, kaip kaip visi pozityviai žiūri, kaip visi yra tiesiog ekstazėje, sakykime, nes jie yra tenais ir ir visi jaučiasi tokie priimti ir viskas ten taip draugiška ir tiesiog *open* (atvira) ir sakykim, tik džiaugsmas, tai, jo.

R.M. Ir kuo tau yra svarbios šitos naujienos, šitos, na šitas turinys, galbūt apibrėžčiau?

I8 Tiesiog, spėju, kadangi aš esu toks žmogus, kuris domisi viskuo, daug labai aspektų, tai man nežmoniškai yra svarbu matyti dalykus, kurie yra susiję su LGBT bendruomene, nes man asmeniškai, tai yra vienas iš būdų kaip labiau jaustis priklausomai šitai bendruomenei, kai tu žinai situaciją, kai tu matai situaciją, kai tu matai žmones, kurie jai priklauso, kurie pasisako už šitą bendruomenę, kurie agituoja kažką dėl šitos bendruomenės ir dalinai iš tikrųjų, kadangi ne dažnai išeinu kažkur, tai yra tiesiog vienas iš būdų, kaip tu jautiesi priklausantis tai pačiai organ... bendruomenei, apie kurią tu matai dalykus. Tai ypač dabar su socialiniais tinklais ir, sakykim, ir tas pats pandemijos metu buvo, nebuvo tokių alternatyvų kaip tu kitaip galėtum, tiesiog atrodo prisidėti ar komunikuoti su tais pačiais žmonėmis tai irgi tiesiog toks būdas būti dalimi.

R.M. Kaip manai, kodėl tau svarbu yra būti LGBT bendruomenės dalimi?

I8 Manychiau, tai labai prisideda tas aspektas, kad aš mažam mieste buvau augusi ir, kuriame visiškai to nebuvo, o kai supratau, kad priklausau šiai bendruomenei, tada toks atsirado poreikis tiek save labiau pažinti, tiek bendruomenę pažinti. Manau, kad žmonėms, kurie, tarkim, gyvena ir augo Vilniuj ir turėjo žymiai daugiau galimybių visa tai matyti nuo pat pradžių net nežinant, kad jie priklauso bendruomenei, jiems, galbūt, nebūtinai jie jaus tą patį didelį tokį stiprų poreikį, nes žinau žmones, kurie būna iš mažesnių miestų, jiems visa ta pradžia tokia, kai tu supranti, kad esi bendruomenės narys būna tokia. Aš žinau man, tarkim, asmeniškai, tiesiog šnekant apie save, buvo tas toks, *okay*, supranti, tada pradedi labai kvestionuoti įvairius aspektus savo seksualinės orientacijos. *Aham...*, kai pradedi labiau identifikuoti ir tada nebijai pasakyti žmonėms, tada būna toksai, *okay*, vienas žingsnis, *okay*, tada pradedi galvoti, kaip tu reprezentuoji net tą faktą, kad tu esi

šios bendruomenės dalis ar tavo tavo buvimas darys įtaką visai bendruomenei, ar bendruomenės visa dalis darys tau įtaką, kas dažnai ir būna, nes pradedi galvoti, ar aš atrodau pakankamai *gay* (homoseksuali), ar kiti žmonės atpažins, kad tu pakankamai *gay* (homoseksuali). Tada būna daug žmonių ir aš tame tarpe pačioj pradžioj buvau, kur įsivaizdavau kad reikia kažką pakeist savo išvaizdoj, kad kiti žmonės suprastų, nes tas toks subtilūs dalykai, kur, tarkim, atpažintų, jeigu tu nenori sau ant kaktos užsirašyti, kad tu esi bendruomenės dalis. Kai kai tu daugiau domiesi ir tiesiog girdi įvairias istorijas ir įvairius požiūrius, tada tu kartais ir suvoki, kad tau nebūtina savęs keisti, jog tu jaustumeisi bendruomenės dalimi, kad tau nebūtina ten visur ant savęs *rainbow* (vaivorykštės) turėti, kad tu būtum bendruomenės dalim. Tu suvoki net pačios bendruomenės viduje esančias problemas, kurios net nebūtinai yra susijusios su seksualine orientacija, bet lygiai taip pat kaip homoseksualūs vyrai gali būti seksistai, kaip, sakykim, lesbietės gali būti transfobės ar dar kažkokie tokie aspektai tiesiog. Aš, tarkim, asmeniškai labai matau didelę problemą, manau, didesnę netgi šalyse, kuriose LGBT bendruomenė pakankamai neseniai, sakykim, atvirai egzistuoja ar ką, amžiaus skirtumų problemą. Kaip, tarkim, bendruomenėj yra normalizuojama, buvo normalizuojama, sakykim, galbūt, dabar keičiasi tas faktas, kad nežmoniškas didelis amžiaus skirtumas nėra normalus taip pat tarp LGBT žmonių, kaip ir ne tarp LGBT žmonių. Kur kai kuriems atrodo, nu vat kadangi įsivaizduoja, kad nėra daugiau žmonių bendruomenėj, nes mažai, tarkim, mažam miestely, atrodo, kad nėra ir tau čia bus tik vienas ar du pasirinkimai. Lygiai tas pats būna ir kad didesniau mieste, bet vis tiek kartais gali neturėti to tokio visiško supratimo apie savo bendruomenę. Tai tiesiog tas bendruomeniš... bendruomenės supratimas, nu, daug visko labai duoda.

R.M. *Okay.* Ir taip visiškai jau pats paskutinis klausimas, gal tiesiog tau dar kyla kažkokių minčių, ko aš nepaklausiau, bet kuo norėtum pasidalinti?

I8 Jo, aš, ...*am...*, spėju, vienas iš dalykų, kuris dažnai, mano galvoje būna, kai aš galvoju apie LGBT bendruomenę. Ir iš asmeninės patirties, manau, kad, (*paузė*) kas galėtų būti tobulinama tiek medijose, tiek apskritai bendruomenėje, tai tokie, sakykim, pirmi žingsniai žmonėms, kurie susivokia ir bando suvokti savo seksualinę orientaciją, kad jie žinotų, kaip rasti tą bendruomenę. Nes yra net ir dabar aš pati žinau, kad per daugiausiai jėgų į tai neįdedu, nes šiuo momentu, sakykim, laisvo laiko tam neturiu ar ar kartais tiesiog jaučiuosi, kad nenoriu išeiti iš namų, ar ar didžiausias dalykas yra kur vis dar, spėju, iš mano turimų žinių ir matymų būna LGBT žmonės, kurie mėgsta vakarėlius, naktinius klubus ir tada tu esi visiškai ne toks žmogus, kuris, kur tau patiktų į tokius dalykus eiti ir tada tu nežinai kitų vietų ar būdų, kaip rasti savo bendruomenę. Tai, manau, būtų labai nuostabu atrasti tiesiog žmones medijose, organizacijose tiesiog kažką, kas

tiesiog, žinai, būtų tas toks čia mano buvimas mokslui iš universiteto ir mokyklų laikų, bet kur būtų pasakyta, kur ieškoti, kur rasti žinių, kur rasti aktualios informacijos, nes kartais net ir apie tas pačias politines situacijas lietuvių LGBT žmonių būna, kad, jeigu tu pats nesidomi, tu kartais būsi toks aklas, kaip ir tiesiog nebūdamas LGBT bendruomenės žmogum. Apie egzistuojančias problemas, situaciją pačią ir ir tiesiog tai, aš manau, kad būtų, tikrai, *fainai* rasti kažką, kas tiesiog išreikštų daugiau informacijos, kur žmonės renkasi, kur žmonės būna tie, kurie, žinai, jaučiasi pakankamai *open* (atviri), kad jie išreikštų, kur jie būna, kokios, tarkim, vietos, kur tam pačiam ir Vilniuj, kur žmonės renkasi LGBT bendruomenės. Tai va. Tiesiog tas toks suprantu, kad bendruomenė galbūt nėra per didžiausia arba neturinti to tokio dar, sakykim, krypties tikslingos, kaip išreikšti. Žinau festivalį, tarkim, kur vyksta vasarom, jeigu neklystu, *queer* moterys vyksta ir panašiai, bet vėlgi tas toks, kartą galvojau nuvykti, tuo pačiu neturiu savo žmonių rate kitų LGBT moterų, su kuriom tarkim pasakyčiau, gal nori varyt su manim į festivalį ir tada vienai varyti, nepaisant to kiek tau metų, galbūt, jaunesni drąsiau jaučiasi, aš nežinau. Bet, nu, varyti vienai į festivalį, kelių dienų, kur visiškai nieko nepažįsti ir bendrai yra, kad tik tipo *queer. Am...*, kartais *anxiety* (nerimas) labiau nugali, negu tas noras pabūti aplinkoj. Tai, tarkim, labai nuostabu tiem žmonėm, kurie jau ten dažnai lankosi ir jau jiems čia tampa tokia tradicija keliauti ir visa kita, bet tada, atrodo, labai norėtusi kažko ir tau saugioj aplinkoj, tarkim Vilniuj, kur gali bet kada nuvažiuoti namo, bet kad grįžti ar kažkas tokio ir ta tokia. Jo, tiesiog žinoti vietą, žinoti daugiau žmonių, galbūt, kurie Lietuvoj pasisakytų. Nes, tarkim, ką ir *follow'inu* (seku) kartais *Instagram'e* tai būna lietuvių, bet irgi emigravę.

R.M. Mh.

18 Ir tas toksai, kai tu matai, tarkim, kai jie užsieny turi santykius ar dar kažkas tokio, o kartais net tie patys žmonės, LGBT žmonės, Lietuvoje, kuriuos tu žinai, bet tau jie yra problematiški iš kitų perspektyvų ir tas faktas, kad jie yra LGBT, tau visiškai neatsveria jų, tarkim, sakykim, rasizmo, seksizmo arda dar kokių nors pasisakymų, kur tau yra ant tiek problematiška ir tu tada negerbsi žmogaus ir tas faktas, kad jie priklauso LGBT bendruomenei nebus visiškai aktualus. Tai, jo, tai, spėju, tiesiog iš vienos pusės, mano per mažas indėlis ant tiek ieškoti tiesiog informacijos, žinių, vietų ir įdėti save į pasaulį, kad tada eitum ir bendrautum, iš kitos pusės, atrodo norėtusi to tokio medijose ar apskritai benrd... iš bendruomenės pusės to tokio neužsiskleidimo, nes kartais būna, kad labai yra LGBT žmonės, kurie turi savo grupeles ir tada tas toks, kas yra žiauriai *fainai* tada, bet tada kai tu esi tiesiog vienas, iš kažkur mažas atvykęs, ir tada nenori savęs taip įgrūsti kur kur nesijausi, galbūt, pilnai netrukdamas, sakykim, nepaisant to, kad vis tiek esi LGBT žmogus. Tai va, tiek iš mano pusės (*juokiasi*) apie Lietuvos LGBT bendruomenę (*juokiasi*).

R.M. Gerai. Ačiū tau labai už interviu.

Priedas Nr. 11 – Interviu su I9

R.M. Taip, tai tai tuomet ir pradėkim. Tai mano pirmas klausimas, ar mėgsti keliauti po pasaulį ir Lietuvoje?

I9 Mėgstu keliauti ir po pasaulį, ir po po Lietuvą, bet po Lietuvą prasidėjo kelionės mano tik vat gal prieš metus.

R.M. *Mh.*

I9 Manau, susiję su, su korona virusu ir, (*pauzė*) jo.

R.M. O ką tau reiškia kelionės, sakykim, po pasaulį kažkur?

I9 (*Mąsto*) Nu viską. Jaustis gyvai.

R.M. *Mh.*

I9 Atrodo paprastas klausimas, bet ir sunkus vienu metu. (*Pauzė*) Neturiu sąvokos, tai tikrai tas jausmas, kad esi gyva ir ir, kai kiekviena diena yra nauja, suteikia man daug malonumo ir pasitenkinimo gyvenimu.

R.M. *Mh.* O ką tau reiškia galimybė, taip sakykim, pakankamai laisvai keliauti, na atmetus pastaruosius pandemijos ribojimus, bet, sakykim, Europoje?

I9 Ką turi omenį, pakankamai laisvai?

R.M. Tai, kad nereikia, sakykim, na Europoje keliaujant nereikia kažkokių vizų ir panašiai ar, kad apskritai Lietuvos pasas yra pakankamai galingas ir mes

I9 Pakankamai, galingas.

R.M. galim, tikrai, daug kur keliauti.

I9 (*Mąsto*) Manau, tikrai esame privilegijuoti, bet sunku gal būti dėkingam už tai, kadangi mano karta net nežinojo, kas yra neturėti tos laisvės keliauti. Tai jinai yra, aš suvokiu, kad, taip, kiti žmonės negali į tam tikras vietas nukeliauti, o aš galiu.

R.M. *Mh.* *Okey.* Kaip manai, kokios galėtų būti tokios esminės išvykimo iš Lietuvos priežastys ir tai gali būti nesusiję su tavo patirtimi, na, bet tiesiog, įsivaizduojant, kodėl žmonės galėtų pasirinkti išvykti iš Lietuvos?

I9 *Mm, mm....* (*pauzė*) Ilgam ar pakeliauti?

R.M. Paimkim iš pradžių ilgam.

I9 Ilgam.

R.M. Jo.

I9 Dėl studijų, kai kuriais atvejais, dėl studijų kainos, jeigu, jeigu, tarkim, atrodo, kažkur yra Europoj nemokamos studijos jaunimui. Ir dėl kokybės taip pat studijų. *Ėm...*, ilgam (*paузė*) vardan didesnio atlyginimo. (*Paузė*) *Ėm...*, tikiu, kad kad jaunimas dar išvažiuoja patirti kitų kultūrų atvirumą.

R.M. *Mh.*

I9 Va tą vat ir *querness* irgi. *Ėm...*, kur mažiau suvaržymo. (*Paузė*) Galvoju... (*paузė*) dėl savo psichologinės gerovės. Faktas, kad pas mus liūdna. (*Paузė*) Gal tiek kol kas.

R.M. O ką turėjai omenį, dėl to, kad na pas mus liūdna ir, kad mes turim kažkokių suvaržymų. Gal galėtum išsiplėtoti šiek tiek?

I9 Aš nežinau, ar visiems liūdna, ir nesu tikra, ar kalbu apie save. Bet yra patvirtinta, kad kad mes pirmajam savižudybių (*juokiasi*) sąrašė, depresijos sąrašė, kad mažai, (*paузė*) kad populiacija sensta, o jauni žmonės išvyksta. Gali pakartot klausimą, ką turėjai omeny?

R.M. Taip paminėjai apie tas priežastis kalbėdama, kodėl žmonės pasirenka išvykti, sakei, kad tokie

I9 Taip, taip, kad liūdna.

R.M. Tai tokia liūdna ir tokie išbandymai kažkokie.

I9 *Am...*, aš.

R.M. Tai su kokiais išbandymais, manai, susiduria gal jauni žmonės ar?

I9 (*Mąsto*) Nežinau, kodėl apie tai pagalvojau, galbūt, dėl to, kad tu ieškojai *queer* žmonių. Bet pažįstu, turiu keletą draugų, kurie kurie liko Europoj, bet emigravo ir jiems grįžti čia reiškia, tikrai, suvaržymą ir arba patirti. Jie irgi yra, tikriausiai, visi *queer* tie asmenys ir jiems Lietuvoj, tikriausiai, patiria, ...*em...*, ir patyčias, (*paузė*) ir nepriėmimą, ir ir ieškojo kitų būdų, kur galėtų būti savimi. Ir ten laisvai tai patirti ir (*paузė*) jo, laisvai patirti, būti savimi (*nusišypso*).

R.M. *Mh.* Ir, kaip manai, tada, kokie lūkesčiai yra tų žmonių, kurie išvyksta, ko jie tikisi išvykdami?

I9 Geresnės gyvenimo kokybės, bet tai liečia viską: ir ir emocinę gerovę, ir, tikriausiai, finansinę. Man atrodo, dvi tokios svarbiausios priežastys, kodėl nori išvykti žmonės.

R.M. *Okey.* O kalbant apie emocinę gerovę, kas, manai, yra svarbiausia, galbūt, išvykstant?

I9 Ką tu turi omeny, kas yra svarbiausia?

R.M. *Mmmm.* Kai žmonės pasirenka išvykti. Kaip vieną iš tokių lūkesčių dėl geresnės emocinės savo būklės.

I9 Taip.

R.M. Kaip, manai, kas į tą geresnę emocinę būklę susideda, kaip ją galėtum išskaidyti galbūt?

I9 *Mh.* (*Paузė*) Geras klausimas. Emocinė gerovė, kaip išskaidyti.

R.M. Galbūt, ką tau pačiai tai reiškia?

I9 Emocinė gerovė (pauzė). *Mh*, visos sąvokos pabėgo, o aš studijuju psichologiją.

R.M. (*Juokiasi*). Tai viskas gerai, jokių sąvokų ir nereikia. Tiesiog sakyk taip, savais žodžiais, kaip tau atrodo.

I9 Nu, (pauzė) nu žmonės visada kažko ieško, jeigu, tarkim, čia negerai, nu tu realiai kyla tok... kyla mintis, susidomėjimas, kas bus, jeigu aš pakeisiu fizinę vietą.

R.M. *Mh*.

I9 Pakeisiu, būsiu kitoj vietoj, kur kitoks mentalitetas, kur, galbūt, daugiau ir (išsivs)išsivysčiusi šalis, nebuvo Sovietų Sąjungos dalimi vos prieš trisdešimt metų. (Pauzė) Tai, nu, nes mes, (mū)mūsų tėvai, seneliai dar patyrė labai labai stiprių traumų ir mes tik, mūsų karta po truputį išsikapsto iš iš to, pradeda domėtis savo emocine, psichologine gerove, šalis tobulėja įvairiuose lygmeniuose: ekonominėse, politinėse, nelabai seku, bet akivaizdu, kad kažkas vyksta, kad einam pirmyn ir ateina dar kažkas, dar viena (*juokiasi*) trauma, kurią patiriam dabar Europoj, kaip ir karas, ir visokios epidemijos nereikalingos. Natūralu, kad žmonės nuo to nori pabėgti. Kaip anksčiau bėgo nuo nuo Sovietų Sąjungos, nes na norėjo patirti, kaip bus, kaip bus, jo, jos nebus, žinojo, kad gyvens kažkiek laiko skurde. Ir ir žmonės natūraliai iškeldavo, emigruodavo ten, kur yra geresnė gyvenimo kokybė, kad save apsaugotų.

R.M. *Mh*. O kaip, kiek tau pačiai atrodo svarbios šitos priežastys: ta emocinė gerovė, finansinė gerovė?

I9 *Mm...*, labai svarbios, nes jos įtakoja mūsų gyvenimo kokybę. (Pauzė) *Ėm...*, nes finansai yra vienas dabar, finansai, pinigai, yra dabar yra kaip religija, yra, ir (paузė) be jų, be finansų, mes negalim egzistuoti, negalim būti ir ne, ir realybė tame tokia, kad ne visi spėja pagal, ne visi nu kaip (paузė). Jo, man atrodo, labai labai mažai žmonių, bent Lietuvoj tikriausiai pasauly ne labai mažai žmonių, mažas procentas yra patenkinti savo finansine būkle, kas natūraliai kenčia emocinei sveikatai. Nes nu pinigais mes mokam už savo bazinius poreikius, nebus patenkinti baziniai poreikiai (*susimąsto, nusijuokia*) natūraliai ir psichologinė gerovė mažės.

R.M. *Mh*. O kaip manai, ar tavo aplinkoje, ar tarp tavo draugų rate ta migracijos tema yra aktuali ar ne?

I9 Labai aktuali. Mano visi draugai, kurie, kuriuos galiu pavadinti draugais jau tikrais, visi gyvena užsienyje.

R.M. *Okey*. Gal iš tų patirčių galėtum pasakyti, kodėl jie pasirinko išvykti iš Lietuvos?

I9 *Mh*. (Pauzė) Nu, vieniems Lietuvoje vėlgi nu čia neįdomu, ta prasme, didelis kaimas ir jie nori kitų, pereit į kitą lygį. Jo, ieškojo, irgi ir dėl finansų irgi, manau, dėl dėl darbų. *Ėm...*, kiti pasirinko

gyvena čia, pasirinko dirbti Liet..., dirbti užsienyje dėl, nu kur šilčiau, kur daugiau gali uždirbti. Kiti, kiti, išvis nu niekada negyveno Lietuvoj, yra užsieniečiai. Turiu, turiu tokių draugų, žmonių tiesiog. Kas dar, kas dar. Kas dėl meilės, kas dėl. O dėl tokių gal ne visai draugų, bet, tarkim, klasiokų iš mokyklos labai daug buvo, nu ne daug, keleta buvo, (*pauzė*) kaip juos pavadinti, *queer* žmonių, kurie suprato, kad Lietuvoje tiesiog negalės gyventi ir iš-išvažiavo ten, kur kur žinojo, kad jie bus priimti, kad jų seksualinė orientacija bus, (ne)nebus *dealbreaker* („sandorį“ nutraukiantys veiksniai). Jo, ir ir kalbėjau, kai kalbu su jais, tai jie jokių, nu neįsivaizduoja tiesiog gyvenimo čia.

R.M. Ar tai, kad jie neįsiv..., kas dar yra susiję su tuo, kad jie neįsivaizduoja savo gyvenimo čia?

I9 Nu, daugiausia šiaip tai yra vyrai, kurie yra homoseksualūs (*sakydama pastarąjį žodį pašnekovė kone šnibžda*)

R.M. *Mh.*

I9 Nes, man atrodo, juos daugiausiai nepriima iš viso to spektro *queer* žmonių.

R.M. Jo. Ar pati esi svarsčiusi apie emigraciją?

I9 Taip.

R.M. Ir dėl ko svarstei?

I9 (*Paузė*) Pirma priežastis, kuri dabar ateina, nu paprasčiausiai tai yra oras. *Hm (nusijuokia)*, manau, nemanau, kad mano motyvacija būtų vat pinigai šiuo atveju, tikriausiai, tai būtų oras ir ir šiltesnis mentalitetas.

R.M. O kas tau susiveda į šį mentalitetą?

I9 Į?

R.M. Į tokį šiltesnį mentalitetą. Kas tau tai yra?

I9 Nu man yra svarbu, kaip ten pasisveikinti parduotuvėj, ar gatvėj su kažkuo susipažinti, nu ten. (*Paузė*) Nežinau, ateiti į kavinę ir pabendrauti su senuku, kuris ten ramiai kavą geria, ar ne. Čia kad prieiti prie žmonių gal lengviau būtų, paprašyti pagalbos. Nes mano artimam rate labai atviri esam visi. Bet nu jaučiu, kad dar kažką pasakyti, tas atvirumas yra toks platus, plati sąvoka neaiški labai. (*Paузė*) Gal norėčiau, nu norėčiau, nu norėčiau pagyventi ten, kur daug keistuolių yra.

R.M. Ką turi omeny keistuolių?

I9 Nu tie visi hipiai, visi tie, kurie ir savo seksualinę orientaciją *explore'ina* (tyrinėja) ir tie, kurie nesutinka gyventi tą paprastą gyvenimą, kad eiti į mokyklą, į universitetą, dirbti (*juokiasi*) ir išeiti į pensiją. Jo, alternatyvių žmonių man trūksta. Jų yra, jų visur yra, mes kaip nu surandam vienas kitą, bet gal erdvių nėra tokių daug arba mes dar nežinom. Nu, nemanau, kad, nu, nesu girdėjusi, kad Lietuvoj, pavyzdžiui, būtų tokių bendruomenių.

R.M. *Mh.*

I9 Jos gal kuriamos po truputį, bet nėra populiarus dalykas kol kas.

R.M. *Okey.* O ką tau reikėtų būti tarp tokių žmonių, būti apsuptai tokių žmonių?

I9 (*Juokiasi*) *Mm...*, iškart šypsena tokia. Nu, ką man reiškia, viską reiškia. Kad tas pats, kad ir keliauti. (*Pauzė*) Ką man reiškia?

R.M. Kodėl tau, galbūt, norėtusi būti apsuptai tokių žmonių?

I9 Nes mes esam žmonės, žmogui reikalingas žmogus ir tarp savų visada meiliau.

R.M. *Mh.*

I9 Tada ten kuriasi dalykai. (*Pauzė*) Kūrimas yra labai svarbus, kurti žmo..., man svarbu kurti.

R.M. *Mh.*

I9 Nesijausti, nesijausti kitokiai, keistai, kad nu visi tada kartu esate keisti tokie ir tada ramiau, geriau.

R.M. *Mh.* O svarstant apie migraciją,

I9 Taip.

R.M. ar tau atrodo svarbi tavo artimųjų nuomonė?

I9 Ne.

R.M. Kodėl?

I9 (*Mąsto*) Nu nuo nuo labai jauno amžiaus, tikrai, galėjau keliauti. Aš išvažiavau, net nepasakiau, net nežinojo mano tėvai, kad aš esu išvykus. Savo pirmą kelionę, kuri pati nusipirkau bilietus ir pati nusprendžiau, kad noriu kažkur važiuoti. Tikriausiai, dėl to, kad neturėjau labai gerus santykius su tėvais, labai. Jo, nu mes emociškai nebuvom artimi, tai todėl net ne, net nekilo man tokia mintis, kad aš turiu kažkam atsiskaityti. Ne, nebent, dėl ko galvoju, kad jeigu išvykčiau ir man būtų labai gaila, jeigu kažkas iš mano šeimos narių mirtų.

R.M. *Mh.*

I9 Vat tą aš dažnai apie tai galvoju, nu, ne dažnai, ne kiekvieną dieną, bet kai galvoju, o jeigu aš išvažiuočiau ilgesniam laikui kažkur, nes mano gyvenime dažnai labai tokios temos sukasi galvoje. Pabėgimo, man labai, žinai, norisi viską mesti ir kažkur išvažiuoti. Taip dažnai būna, kad (*juokiasi*) trūksta finansų, nes norisi tam momentui pasiruošti. Jo ir, galvoju, man būtų labai liūdna, jeigu jeigu kažkas nutiktų.

R.M. Ar tai tave laiko Lietuvoje?

I9 Jeigu turėčiau pakankamai finansų, tai vis tiek išvažiuočiau. Nelaiko, nėra tai priežastis, dėl ko aš neišvažiuoju, nes turiu tam tikrų įsipareigojimų dabar čia Lietuvoj. (*Pauzė*) Nu, ir vėlgi viskas remiasi į pinigus. Ta prasme, jeigu aš sužinočiau, kad kažkas susirgtų, kur bebūčiau, kaip toli bebūčiau, aš galėčiau visada grįžti atgal, tą pačią dieną, nes man tai būtų svarbu.

R.M. Kodėl pasirinktum tada emigraciją?

I9 Kodėl pasirinkčiau?

R.M. Nes pati sakei, kad išvažiuotum ...

I9 Aš norėčiau išv..., ai aš nesakau, kad visam laikui.

R.M. *Mh.*

I9 Man, jeigu, jeigu gyvenčiau Lietuvoje, pasilikčiau ir grįžčiau po kurio laiko, man labai, man būtų svarbu gyventi gamtoj. Lietuva turi tai. Nepaprastus miškus ir gamtą *vau*. Tai aš matau save Lietuvoje. Man ne-nebūtinai, nebūtinai reikia išvažiuoti, bet kadangi dabar jaučiu, kad ne iki galo nepatyrčiau pasaulio, tiek, kiek man norėtūsi. *Ėm...*, (*pauzė*) o Lietuvoj dažnai patiriu stagnacijos jausmą. Man čia viskas labai lėtai juda. *Ėm...*, mažai įvykių, kurie mane iš tiesų stebina ir suteikia malonumo. O užsienyje, žinau, kad man, man visada būna linksmiau, ne dėl to, kad tai yra kažkokia trijų dienų kelionė, kai tu užsieny. Ne apie tai. Aš jaučiuosi gyv-gyvesnė, tarsi, tarsi kai šoku toks jausmas.

R.M. Paminėjai, kad pa-pažįsti keletą *queer* žmonių,

I9 Taip.

R.M. kurie pasirinko išvykti.

I9 Taip.

R.M. *Em...*, gal dar galėtum kažkiek išsiplėsti apie tas jų priežastis, kodėl jie pasirinko išvykti arba, ko jie tikėjosi išvykdami?

I9 Nu, iš pradžių tai prasidėjo nuo to, kad nu dėl studijų ar tai buvo meilės emigrantai ir pabėgimas nuo tėvų irgi va. (*Pauzė*) O baigėsi tiesiog, kad ten, kad ten geriau gyventi, kad ten tiesiog gyvenimo kokybė yra aukštesnė.

R.M. *Okey.* O, galbūt, pažįsti kitų *queer* moterų,

I9 Taip.

R.M. kurios pasirinko gyventi Lietuvoje?

I9 Taip.

R.M. Kodėl jos pasirinko gyventi Lietuvoje?

I9 Aš nežinau. (*Pauzė*) Bet jos irgi daug keliauja.

R.M. *Mh.*

I9 Ir viena iš jų, beje, planuoja emigruoti (*juokiasi*), o kita išvažiavo kelionei pusę metų. Tai va.

R.M. Galbūt, kalbėjai su jomis, kodėl jos vat viena pasirenka iš viso išvažiuoti, kita pusei metų?

I9 Aha. (*Pauzė*) *Ėm...*, kad nesivysto santykiai su lietuviais, su su vyrais. Ir, aš man čia labai rezonuoja irgi. Kažkodėl per visą gyvenimą neturėjau santykių su lietuviu. Jo, o (*pauzė*) pavargo,

vienas žmogus, viena moteris tiesiog čia pavargo, kiti, kita ieško, ta prasme, išvažiuoja į tokią dvasinę kelionę ir dėl oro. Nu, daug kas išvažiuoja, pažiemauti, kad per žiemą ne-negyventi Lietuvoje, vasarą grįžta. (*Pauzė*) Bet daug ką pasako, kad ne-negali sukurti žmonės santykių su lietuviais (*nusijuokia*).

R.M. *Mh. Okey.*

I9 Tarsi norisi apeiti tuos vyrus. Ne, aplamai vyrus dėl visos *queer* situacijos, o dėl to, kad lietuviai, nu nesiriša ten kažkas. Bet aš pastebėjau tai tikrai ne tik pas save. Čia yra fenomenas.

R.M. O kodėl tau dabar, bent jau šiuo metu yra svarbu likti Lietuvoje arba svarbu...?

I9 Dėl studijų.

R.M. *Mh.*

I9 Dėl studijų ir jaučiu, kad, ...*ėm...*, ...*mm...* (*pauzė*), kažkas dar vystosi gal, (*pauzė*) nenoriu naudoti žodžio „verslo“, nes tai nėra verslas, bet tas, nu tas, ta prasme, tas meninis kažkoks projektas, brendas, kur, aš jaučiu, kad irgi ten pradeda judėti kažkokie dalykai, kadangi tai siejasi su mano studijom, jaučiu, kad negaliu mest nei to, nei to. Tai, jo, daugiau nieko (*juokiasi*). Daugiau nieko.

R.M. *Okey.* O dar šiek teik nutolstant

I9 Gerai

R.M. nuo migracijos

I9 Taip.

R.M. ir pereinant labiau į tokią medijų temą. *Am...*, kokios yra tokios pirmos istorijos apie Lietuvos LGBT

I9 *Mh.*

R.M. žmones, kurios tau žiniasklaidos ar iš tavo socialinių medijų kyla į galvą, kurias tu prisimeni?

I9 Tiek tas įvykis su vėliava. (*Pauzė*) Bet su perėja ten Pylimo gatvėj. (*Pauzė*) Šurajevio juokeliai ta tema, kai jis atvirai šaiposi iš iš homofobų, o šiaip vat konkrečių situacijų, ne-nežinau, nes neseku. Bandau atsiriboti kiek įmanoma nuo nuo žiniasklaidos. Nes man mano gyvenimas yra aktualesnis. Ir taip pakanka.

R.M. O kalbant apie tą perėją.

I9 Taip. *Mh.*

R.M. Kodėl tau atrodo svarbi, tarkim, šita naujiena?

I9 Man visą laiką atrodo, kad nu tai kvaila, ką jie dažo, koks jiems skirtumas. Nu aš pasijuokiau tiesiog. Man nėra taip svarbu, kad jinai ten liktų, ta prasme, aš už ją nekovočiau, tikriausiai, nes man, nu, man ir taip gerai, man nebūtina, kad ta vėliava būtų, bet (*pauzė*) nu taip agresyviai ją

perdažyt juodai, kad, o Dieve (*juokiasi*), nu, labai keista. Ir vat, kas kyla, kad tikrai aš nenoriu kovoti su tais žmonėmis, nes, nežinau kodėl, gal ir jaučiuosi privilegijuota ir niekada nepatyrčiau tos kažkokios represijos iš jų pusės, nes esu moteris, nežinau. Atsakaiu? Aš pamiršau tavo klausimą?

R.M. Kuo tau svarbi ta naujiena?

I9 *Am...*, nu kuo man svarbi ta naujiena. Nu daug, šiaip daug, ką pasako apie mūsų valstybę nu užsieniečiams gal.

R.M. Tai, kaip manai, ką pasako apie mūsų valstybę?

I9 Nu, kad nesam mes LGBT *friendly* (draugiški). Nors mano draugams iš Kopenhagos, tikrai taip atrodytų, kad realiai gyvenam, kad nesam LGBT *friendly*, bet aš sakyčiau, kad palyginus su dar kitom šalim, mes esame pakankamai *friendly*, Nes nemanau, nu bent nepuola fiziškai, gal ir buvo tokių atvejų, bet ne (*juokiasi*), *vau*, čia irgi taip pasakiau, bent nemiršta žmonės, bet nesvarbu, nes vis tiek gal patiria fizinį smurtą, bet, nemanau, nėra taip blogai, kaip galėtų būti.

R.M. Kaip manai, kokiose valstybėse yra blogiau?

I9 Lenkijoje. Rusijoje, iš artimiausių. Ukrainoj gal, sakyčiau, visai visai neblogai. Nors nežinau daug (*atsikrenkščia*). Iš tokių. (*Pauzė*) Nu kažkurioj vat, jei iš tokių artimiausių, tai Lenkija, Baltarusija, (*pauzė*) nežinau, kur dar blogiau. Aš kalbu dabar apie Europą.

R.M. Taip. O dar grįžtant vat prie tų sakei Šurajevo juokeliai apie homofobus, tau irgi yra tokie įstrigę į galvą.

I9 *Mh.*

R.M. Kuo jie tau atrodo svarbūs ar įdomūs?

I9 (*Mąsto*) Nes jis labai drąsus žmogus. Ir šaiposi ir iš labai ir iš politikų, ir iš daug ko. Nu, aš net nežinau, visų tų pavardžių, bet puikiausiai suprantu, kad jis šaiposi ir ir *vau*, čia (*atsikrenkščia*). Kai negali, tai toks puikus metodas, kai negali kovoti, nu vat, tikrai kažką pakeisti arba, kai sunkiai vyksta procesai, pasišaipymas ir komedija, ir yra *super* galingas *tools'as* (įrankis), kuris nėra nelegalus kaip gali pajuokaut. (*Pauzė*) Nu jo, kodėl man dar svarbu tai. (*Pauzė*) *Hm*, gal, nes jis pats tada gaunasi, kad tada iš jo supranti natūraliai, kad jis palaiko tą visą *movement'ą* (judėjimą) (*pauzė*). Nu ir dėl to gal ir gelbėja, dėl to, kad sako, kad jam kyla labai homoseksualios mintys (*juokiasi*) ar ne.

R.M. Tavo šitie, tavo tokie du išskirti pavyzdžiai, vienas tokį, galbūt, kaip ir minėjai tokį pesimistinį požiūrį parodo, kad Lietuvoje mes kažkaip nepalaikom ir tada yra tas Šurajevo pavyzdys, kuris kaip tik išreiškia lyg tai tą palaikymą.

I9 *Mh.*

R.M. Kaip šie šie du dalykai, šios dvi tavo išskirtos situacijos, kaip jos formuoja tavo pačios požiūrį į migraciją?

I9 Tie du dalykai? Kaip jie formuoja? *Mm...*, (*pauzė*) aš manau, kad nu nestipriai įtakoja, nes aš šioje temoje ne-nesijaučiu labai suvaržyta. Jo, jeigu aš norėčiau gal (*pauzė*) aktyviau tyrinėti tai, tai užsienyje man būtų lengviau tik dėl to, kad būtų daugiau vietų tokių, daugiau žmonių, kurie atviri dėl to. Bet šios temos, nu jos niekaip neįtakoja mano sprendimo, ar aš norėčiau kažkur emigruoti, ar ne.

R.M. *Mh. Okey.* Ir visai pabaigai, gal gal dar kyla kažkokių minčių į anksčiau aptartus klausimus, ką, kuo dar tiesiog norėtum pasidalinti?

I9 Dabar nekyla, bet galėčiau atsakyti dar į tavo kažkokių klausimus, jeigu kažko dar nepasakiau. Dar galbūt galėtum norėtum dar giliau pakapstyti, nežinau, ko tau dar reikia.

R.M. Ne, mano mano klausimai kaip ir baigėsi.

I9 Baigėsi.

R.M. Jo. Tai jeigu nekyla daugiau jokių minčių, tai labai labai ačiū už interviu ir ir ir už informaciją. Man tikrai tikrai naudinga.

Priedas Nr. 12 – Interviu su I10

R.M. Pradėsiu, naudojant du aparatus tik dėl viso pikto. Tai ačiū dar kartą, kad sutikai ir mano pirmasis toks klausimas tau būtų, ar apskritai mėgsti keliauti Lietuvoje ir po pasaulį?

I10 Turbūt mėgstu, jo, gal labiau mėgstu, nei nemėgstu. Nu, mėgstu, jo.

R.M. O ką tau reiškia galimybė pakankamai laisvai keliauti ir judėti tarp valstybių? Tarkim ten Europoj.

I10 Na iš tikrųjų, turbūt, aš kitaip, aš nelabai kito varianto įsivaizduoju, nes, aš kai jau pradėjau savarankiškai keliauti, mes buvom Europos Sąjungoj ir Šengeno zonoj, tai aš kažkaip tokių, nu kito varianto neįsivaizduoju. Tai man visos kelionės mano tokios sugalvoji, nusiperki bilietą, negalvoji apie jokią vizą, net, gal kartą dariausi kai į Ameriką skridau tada. Bet na Europoj, tai man tiesiog čia tas pats kas, nu nežinau, nu sėdi ir (nu)nuskrendi. Per daug, ta prasme, nu visiškai nesureikšmini to momento ar gali laisvai, ar negali laisvai, nu nekyla tokių klausimų.

R.M. Jo. *Okey.* O čia dabar tokiu bendresniu požiūriu, kaip manai, kokios galėtų būti tokios esminės išvykimo iš Lietuvos priežastys, tai visiškai bendrai, ne-nebūtinai turi sietis su tavo kažkokiomis patirtimis.

I10 *Mh.* Esminės išvykimo priežastys tai gali būti, galbūt, tokios dvejopos. Dabar galvoju ekonominės, pavyzdžiui, arba tada jau politinės, jeigu, tarkim, nu įsivaizduokim, kad būtų kitokia

valdžia, kuri būtų labiau panaši į Rusijos arba Baltarusijos, ...ėė..., *fufufu* (*pašnekovė imituoja nusispyjovimą per petį*), tai manau, kad nu čia galėtų lemiamas veiksnyis apskritai bendra valstybės politika. Nežinau, bet, nu, aš kadangi dabar turiu palyginimą tik tai su tom kaimyninėm šalim, kur demokratija yra suvaržyta, tai vat aš tokią galiu matyti kaip priežastį. Jeigu Lietuvoj pasikeistų valdžia ir būtų įvedami tam tikri, nežinau, na laisvės ribojimai piliečiams ar gyventojams, tai gal taip. Na ir ekonominės tiesiog, jeigu, tarkim, neturėčiau darbo ir žinočiau, kad užsieny galiu lengviau susirasti dabą, bet, nu, čia jos labai hipotetinės tokios priežastys. O tokių realių, tai, čia kas būtų, jeigu būtų.

R.M. Mh. O kaip manai tuomet, kokie lūkesčiai būtų susiję su šiomis priežastimis? Ko žmonės tikėtusi išvykdami?

I10 Ko tikėtusi?

R.M. Mh.

I10 Na, tai taip apibendrintai pasakyti geresnio materialaus gyvenimo, na finansinio gyvenimo arba tiesiog laisvesnio asmeninio gyvenimo, arba tiesiog, na ten, tarkim, nebūti persekiojami, ar nebūti suvaržyti, nebijoti dėl savo nuomonės reiškimo, tarkim.

R.M. Mh. O va tos tokios asmeninės priežastys, gal galėtum jas dar šiek tiek paskaidyti, šiek tiek užsiminei apie nuomonę, persekiojimus.

I10 Jo.

R.M. Bet, galbūt, dar kažką įžvelgi?

I10 Tai, nu, man labai, aišku, sunku kalbėti dėl to, kad aš Lietuvoj to tikrai nepatiriu, kad ten, tarkim, aš negalėčiau laisvai reikšti savo nuomonės, nes šiaip aš galiu. Šiuo metu, manau, kad galiu reikšti savo nuomonę viešai tiek socialinėj medijoj, jeigu noriu, pasisakau, tiek galiu eiti į protestus ir kartais einu. Ir galiu rašyti, pavyzdžiui, laiškus Seimo nariams, kartais irgi tą darau (*juokiasi*). Tai, ta prasme, na tai jeigu visi tie dalykai, kuriuos aš dabar kaip Lietuvos pilietė galiu daryti ir na, neateina man kažkokie. Aišku, čia nu yra ta riba, kai tu darai tai, reiški savo nuomonę taikiu būdu, tai čia vienas dalykas, aš nekalbu apie tai, kad, jeigu aš kažkokius smurtinius veiksmus naudočiau prieš kitus žmones ar ten prieš valstybės pareigūnus, nu apie tai aš nekalbu. Bet, kaip čia dabar užsivėliau. Tai, ką man reiškia ir asmeninės prieža... Aha, nu tai aš dabar kaip ir gyvenu Lietuvoj tai man, aš kaip ir jaučiuosi, kad aš esu laisva galvoti, ką noriu, gyventi kaip noriu ir išsakyti savo nuomonę arba reikalauti, na tiesiog atkreipti dėmesį į dalykus, kurie manęs netenkina ir, kad tam tikra dalis valdžios atstovų į tai atsižvelgia, nu dalis, nu tai ne visi, bet vis tiek aš jaučiuosi atstovaujama.

R.M. Mh.

I10 Tai vat čia kaip ir ta žodžio laisvė (*šypteli*).

R.M. Jo. O, kaip manai, ar migracijos tema apskritai yra aktuali tavo aplinkoje, tarp tavo artimųjų, draugų?

I10 *Emmm...* Šiek tiek taip. Šiuo metu, man atrodo, jiniai yra, jos aktualumas mažėja, bet, tarkim, prieš dešimt metų, aštuonis metus jiniai buvo iš tikrųjų labai aktuali ir aš turiu daug pažįstamų ir draugų, kurie emigravo. Tai dalis iš jų niekada nebegriš ir emigravo tiesiog. Ir dalis, nu vat gal keletas, tokių ryškesnių atsimenu pavyzdžių, kurie emigravo, pabuvo ir grįžo. Tai čia net nežinau, man atrodo, kad dabar bent jau mano aplinkoj yra na keletas yra emigravusių, bet yra ir tendencija, kad sugrįžta.

R.M. Mh. O, galbūt, galėtum pasidalinti, kokie pokalbiai apie migraciją vyko su tais žmonėmis ar, galbūt, dabar vyksta?

I10 Ta prasme, kokios priežastys buvo ar...

R.M. Ir priežastys ar, galbūt, kodėl žmonės nusprendžia grįžti, ar tiesiog likti visam laikui?

I10 Tai dažniausiai, aišku, grįžta dėl asmeninių priežasčių, dėl šeimos, dėl apskritai, dėl noro gyventi Lietuvoj, dėl artimųjų, tai toks. O emigracija tai labai įvairiai. Ten irgi, kartais būna dėl asmeninių priežasčių, ten partneris, partnerė išvažiuoja, nes ten gauna žalią kortą, tai išvažiuoja kartu. Arba ten įstoja kažkur studijuoti ten į Australiją. Nu ten kažkokie tokie dalykai. Kiti išvažiavo, man regis, gal net ir daugiau nei prieš dešimt metų. Ir tada buvo ta ekonominė krizė. Ir tada, nu tikrai, ten buvo, man atrodo, mūsų amžiaus net, mūsų bendraamžių, tai buvo kokie 22-23 metai. Ir tiesiog jos neturėdavo darbo. Labiau kalbu jos, nes labiau merginos. Tai jos neturėdavo darbo ir tiesiog į Angliją arba, jo, į Angliją keletas tokių išvažiavo, kurios jau kaip ir nebegriš, kaip supratau. Tai va, ir net nu ir kontaktai nutrūksta ilginiui, bet, jo, va dalis buvo tokių, kaip ir ekonominių priežasčių.

R.M. O, galbūt, pažįstate LGBT save priskiriančių moterų, kurios pasirinko išvykti iš Lietuvos?

I10 Tai (*pauzė*) taip. Tai, man atrodo, beveik visos, kurias miniu beveik beveik visos yra LGBT, nu ne visos, gal pusė. Tai taip. Tai, nežinau, aš šiaip negalėčiau pasakyti, ar buvimas LGBT jas paskatino išvykti? Iš dalies galimai, bet nu tai nėra vienintelis veiksnys. Manau, kad tai nebuvo vienintelis veiksnys, kuris paskatino, bet ko gero, būtent tos, kurios negrižo, ir dabar gyvena Anglijoj ar dar kažkur, nu net aš jau pamečiau tą kontaktą, tai, aš manau, kad jos negrižta dėl to, kad pakankamai gerai yra, laisvai jaučiasi toj šaly.

R.M. *Mh.*

I10 Tai jo.

R.M. O kodėl tu paminėjai, kad gali būti viena iš priežasčių. O jeigu taip išsiplėstum, kas į tą priežastį susideda, buvimas LGBT, jeigu šiek tiek išskaidytum?

I10 Tai, man regis, bet čia irgi jau kalbu gal praeitim, nes nu dabar, man atrodo, truputėlį yra pasikeitusi situacija. Bet vat anksčiau, tai tiesiog na, kad daugelis moterų, merginų, nu jos tiesiog net nelabai norėdavo atsiskleisti čia Lietuvoj ir nei darbe, nei ten kažkokiose, nu nežinau, giminėms nu neatsiskleisdavo. Ir dėl to ten draugų rate kaip ir viskas tvarkoj, bet darbe kai kurios truputėlį net ir meluodavo, kad ten turi vaikus ar kažką, nu ten įvairių ten būdavo tokių padžiazavimų. Tai čia aš irgi nu tik tai, kas man atrodo, gal aš neteisi, ką aš sakau, bet, man atrodo, kad iš dalies jo, paskatino jas išvykti. Ir jos, kai pagyveno kitose šalyse, kur yra geresnė situacija LGBT, tai tiesiog pasijautė tai, kad joms čia gerai ir jos gali tiesiog laisviau jaustis ir ten, galbūt, ir darbe neslėpti ir taip toliau, nu tiesiog.

R.M. *Mh.*

I10 Bet yra tokių, kurios būdamos LGBT buvo emigravusios, bet ir grįžo čia. Tai.

R.M. Kaip tik, manau, labai susijęs mano kitas klausimas, kad, galbūt, savo aplinkoje turi LGBT moterų, kurios vis tik gyvena Lietuvoje?

I10 Taip taip.

R.M. Ir, kodėl jos pasirinko ar apskritai likti ir niekada neišvykti arba, dabar minėjai, kad turi ir tokių, kurios pasirinko sugrįžti? Kokios to priežastys?

I10 Kurios neišvyko, tai nežinau, tiesiog, turbūt, rado aplinką, susikūrė, galbūt, aplinką, kuri yra tolerantiška ir draugiška. Ir laikui einant iš tikrųjų nu aš pati jaučiu, kaip pasikeitė požiūris visuomenės ir, ten tarkim, nu aš kadangi nu pa..., nu aišku, priklauso nuo to, kokiame mieste gyveni. Tai aš vis tiek labiau gal pažįstu moteris iš Vilniaus arba gyvenančias Vilniuje, kurios, galbūt, buvo gimusios kituose miestuose, bet gyvena tai. Tai Vilniuj kažkaip visai ta situacija atrodo gera ir ypač, jeigu tu būni toj aplinkoj, nu tavo žmonės aplinkoj būna tolerantiški, draugiški, nu niekas ten nesikoncentruoja kažkaip per daug ir ir nebėra tų tokių, nu, bent jau man taip atrodo, nebėra nei tų tokių juokelių, kurie būdavo ten prieš penkiolika metų, prieš dešimt metų. Niekas, nu nežinau, nu bent jau man, labai labai sumažėjo. Tai, man regis, kad žmonės, kurie vat irgi nuolatos gyvena, turėjo tą pokytį irgi pajauti. Tai gal dėl to ir neišvyko ir nebuvo kitų priežasčių, kurios skatintų išvykti. O, kurios išvyko ir grįžo, tai, man regis, jų grįžimą lėmė nu jau gal visai kiti dalykai: tai Lietuvos pasiilgimas, artimųjų pasiilgimas, ten mamų, močiūčių, ten, nežinau, brolių. Tai pat, galbūt, nepritapimas, kartais nepasijautimas visiškai sava kitoj šaly ir, nu nepaisant to, kad kaip ir priima, bet vis tiek yra tas jausmas, kad tu esi nu kitoks, nu tu ten rytų europietis, nu europietė ten, nu kažkaip, jo. Arba, tarkim, dar, dar dalis priežasčių, kad tiesiog atsirasdavo

partneris ar partnerė Lietuvoj, pas kurį norėdavo grįžti, nu kažkaip, kuris čia būdavo nusiteikęs gyventi ir nenorėdavo išvykt arba nu kažkaip taip. Nes tos emigrantės tai jos nuolatos grįžinėdavo į Lietuvą ir visos atostogos čia (*nusijuokia*). Nu tai tada per tas atostogas visokie romanai užsimegzdavo. Nu tai vat taip, manau. (*Pauzė*) Tai keletas tokių gal priežasčių.

R.M. Tai paminėjai apie tai, kas priklauso nuo to, kokiame Lietuvos mieste esi, gyveni ir būni.

I10 Taip.

R.M. Kaip manai, kokia ta atskirtis LGBT klausimu egzistuoja tarp skirtingų Lietuvos vietų, skirtingų Lietuvos miestų?

I10 Tai, man atrodo, kad didžiuosiuose miestuose yra paprasčiau ir lengviau dėl to, galbūt, kad na nėra to tokio, sakykim, gal atpažįstamumo gatvėj, nebūtinai tave visi pažįsta ir ten kažką apie tave žino. Tu gal ir pasi... ir išnyksti dalinai, bet ir dalinai žmonėm labiau rūpi jų reikalai negu, kad kaimyno reikalai. O mažesniuose miesteliuose tai labiau gal tokie ir gandai sklendo arba ten kažkokios neigiamos, labiau neigiamos nuostatos, nu bet ten apie viską, ten nebūtinai LGBT, ten apie tai, kad tu vieniša mama arba tenai, nežinau, kad tu tenai įsivėrei kažkur auskarą, arba tu dar kažką pasidarei, nu ta prasme, ten viskas yra, ten viskas yra aptarta ir viskas yra nu ir eina ten per. Gal taip. Ir tiesiog nu, čia jau visiškai iš kitokios temos, bet aš kai pasiklausau, lyginu vat viena mano draugė gyvena mažesniame miestely, tai lyginu santykius kaimynų, kokie mano santykiai su kaimynais, tai jie tokie neutralūs ir jos santykiai su kaimynais žiauriai įdomūs. Nes jie visada sugalvoja, kodėl jinai, ką nors blogai yra padariusi, kodėl jinai čia pastatė automobilį, o kodėl jinai kažką dar padarė, nu ta prasme, tokie bet čia gal nėra nenormalu, nežinau, bet man tiesiog labai baisu, ta tendencija, kad žmogus, kuris gyvena toj pačioj laiptinėj, gali tau kažkaip priekaištauti, kad tu automobilį kažkur pastatei. Nu čia ne būtinai, susiję su LGBT, visiškai nesusiję su LGBT. Bet tiesiog susiję su tuo, kaip kaip kišasi į tavo reikalus, nu kažkaip, nu nežinau. Tai va.

R.M. O ar pati esi svarsčiusi apie migraciją?

I10 Ir, (*pauzė*) galbūt, trumpai labai esu, bet šiaip rimtai tai, turbūt, ne. (*Pauzė*) Jo. Nu gal kažkada trumpai, bet tikrai ten jau nebuvo rimto plano tik toks, tokia mintis, nu gal gal, bet taip ...*mm...* (*neigimo išraiška*).

R.M. O kokios priežastys lėmė tuos svarstymus?

I10 Kad gyventi ten, kur šilta (*juokiasi*), ta prasme. Tik tiek. Jo, gal kažkokių tokių, (*pauzė*) jo, man tai tikrai ir aš visada, jeigu norėčiau kažkur kraustyti, tai tikrai tik į pietus, o ne į jokių ten *londonus*, tikrai ne, jokiais būdais ir tik ne į šiaurę, ten tikrai ten, kur šilta. Tai vat, tai. Bet, aišku, aš jeigu rinkčiaus šalį, kur norėčiau gyvent, aš turbūt atsižvelgčiau į tai, kokia yra visuomenės nuomonė apie LGBT žmones ir kaip ten gyvena LGBT žmonės. Tai vat, tai. O tai turėčiau...

R.M. Kas tau būtų svarbu šituo klausimu?

I10 Oi, nu kad būtų tiesiog visiškai normalu būti LGBT toj šaly ir, kad, galbūt, būtų įstatymai, kurie įteisina santuoką, partnerystę ar nu, jo, kad ten nebūtų kažkokių bausmių, nu ta prasme, kad negalėtum. Ai va buvo čia toks epizodas nelabai seniai. (*Pauzė*) Mano mergina, jinai žodžiu dirba tarptautinėj kompanijoj. Ten teoriškai yra galimybė dirbti iš bet kur, kažkodėl buvo jai užėję, į Singapūrą važiuojam. Ir sakau, ane? Ir jinai kažkaip ten, kad Singapūras tenai visiškai netolerantiškas. Aš sakau, ta prasme, tu išprotėjai, kaip mes ten būsim, nu ta prasme, ką? Tai man kažkaip iš karto atrodė, kad čia nesąmonė, bet nu taip aš palaukiu, kol jai praeis ir tada praeina.

R.M. Ir galima gyvent toliau.

I10 Jo, jo, nu vat aš galvoju, nu ar aš tikrai norėčiau važiuot ten į Singapūrą, nu *kind of* (kaip ir) gal ten egzotika, bet nu, nežinau, aš tokia labai gal konservatorė. Man patinka, kur saugu, man patinka, kur aš gerai jaučiuos, kažkaip taip. Tai va, tai.

R.M. O svarstant apie išvykimą net ir vat tokį hipotetinį kažkur į Singapūrą, ar tau būtų svarbi artimųjų nuomonė?

I10 Taip, aišku.

R.M. Kuom jinai būtų svarbi?

I10 Nu viskuo. Nu ta prasme, bet aš žinau tą nuomonę, nu tai, turbūt, niekam nepatiktų, kad išvažiuoju. Bet (*pauzė*) nu nu taip, bet svarbi, nes nu tai yra žmonės artimieji, tai tu su jais visada norisi dažniau matytis, o ne rečiau, bet tas išvykimas, turbūt, ir tai paveiktų aplinkyb..., nu aplinkybės paveiktų taip, kad rečiau matytumėmės. Tai, man atrodo, nu man tai svarbu, nu man tai labai svarbu.

R.M. O kažkokia, sakykim, didesnė priešprieša, ar galėtų paveikti tavo apsisprendimą?

I10 Tai pasunkintų, galbūt, bet paveikti labai, turbūt, ne. Jeigu jau būčiau nusprendusi, tai, turbūt, kad nepaveiktų, jeigu aš turėčiau aiškų planą ir viziją, ir kažkokį tikslą arba ten, nu nežinau, jeigu ten, tarkim, nu būtų kažkoks ar universitetas, ar kažkas, kur aš norėčiau būtinai studijuoti ten ar ten reiktų važiuoti. Nu tai taip, aišku, kad nepaveiktų.

R.M. *Mh.* Kodėl tau yra svarbu likti Lietuvoje?

I10 *Mmm...* (*mąsto*) Nu aš čia jaučiuosi geriausiai (*juokiasi*), man atrodo, kad aš čia jaučiuosi geriausiai, gerai aš jaučiuosi. Nu aš esu lietuvė, man patinka, (*pauzė*) nu man daug kas patinka iš tikrųjų Lietuvoj ir kažkaip aš, nežinau. Aš kažkaip gal labiau iš to tipo žmonių, kurie aš geriau pakovosiu čia ir kažko ten pasidraskysiu truputėlį, kad čia būtų geriau negu, kad išvažiuosiu nu kažkur ten ar į Singapūrą, ar į Londoną ir ten bandysiu kažkaip tipo apsimest, kad, nu tai gerai čia, jeigu čia geriau man turėtų būti, bet nu, aš nežinau, ar galėčiau. Iš tikrųjų kartais aš galvoju, kad

nebegalėčiau adaptuotis jau dabar kitoj aplinkoj visam laikui. Aš laikinai galiu pabūti kažkur, man *faina*, bet aš, aš negalėčiau adaptuotis, aš ne, turbūt, ...*mm...* (*neigimo išraiška*). Vat gal dėl to dar irgi. Kad aš čia taip gerai, nu tikrai aš čia gerai jaučiuosi, čia man viskas patinka, ką aš veikiu, kokios yra galimybės (*pauzė*), nu nežinau. Tai va. Aš nesiskundžiu Lietuva šiaip.

R.M. Mh. Tai paminėjai, kad, galbūt, geriau rinktumėsi pakovoti, negu pasirinkti tą išvykimą ir tokį, turbūt, nosisukimą nuo tų problemų. Dėl ko, manai, kad reikia kovoti, apie ką tos tavo kovos bent jau dabartinės tokios yra?

I10 Nu tai, nežinau, ar čia galima sakyti pakovoti ar išlaukti, bet aš tiesiog esu įsitikinęs, nu ir man taip atrodė jau seniai, kad vis tik Lietuva prieis iki to, kad, čia vėlgi remiuosi į poli-politinę areną, kas vyksta. Tai, man atrodo, kad mes einame tiek visuomenė, tiek politikai, dalis bent jau jų, iki to, kad na taps visiškai normalu ir priimtina, kad žmonės yra LGBT, kad žmonės yra trans, nu ta prasme, kad viskas normalizuosis. Aišku, trans užtruks gal šiek tiek ilgiau, tai kažkaip aš ne. Aš suprantu irgi žmones, kurie išvyko arba išvyksta, bet dabar jau gal mažiau suprantu, nes nu dabar tikrai yra gi daug geriau, mano nuomone, negu kad buvo prieš dešimt ar dvidešimt metų. Tai aš kažkaip galvoju, kad nu bė..., nu kaip ne bėgimas, irgi čia visiškai neturiu jokių neigiamų nuostatų apie, tuos kurie išvyko, pasirinko, nes priežastis gali būti ne viena ir taip toliau, bet, nu man atrodo, kad, jo, čia gal toksai asmeninės problemos išsprendimas. Nu tiesiog kažkoks, jo. Bet čia irgi nėra blogai, jeigu žmogus taip renkasi. Bet, man atrodo, kad nu reikia keisti dalykus savo šaly, o ne ieškoti, kur yra kitaip ir tada (*pauzė*) kažkaip, nežinau, adaptuotis, nu kažkaip jaučiuosi turinti teisę būti tokia, kokia esu čia, kur gimiau ir kur iš vis net. Nu kaip lietuviai vis tiek tai, ypač Vilniaus ten kraštas, yra labai tokie, sakykim, maišyti. Taip sakykim, lenkų įtakos, rusų. Aš jaučiuosi tai tikrai lietuvė, nes aš tikrai tikrai esu lietuvė ir pagal visus ten kiek teko pavardes pereit giminės, nu tai jos tokios kaip ir lietuviškos ir. Tai aš iš vis nesuprantu, kodėl aš turiu kažkur važiuoti. Man taip atrodo, nu aš tokia, nežinau, nu aš jaučiuosi, tokia jaučiuosi visiškai, kad aš čia turėjau gimti ir čia turiu gyventi. Nu man taip atrodo kažkaip. Ir aš noriu matyt tą pokytį ir, jeigu aš išvažiuočiau, žinau, kad aš jo nematyčiau. Nu gal kažkiek, bet aš nematyčiau va taip ryškiai, kaip dabar matau, nors irgi gali atrodyti, kad jeigu čia visada gyvenė, tai pripranti, tiesiog prisitaikai ir gal nieko nebematai ir gal čia tiesiog kaip ir susigyveni su ta aplinka, bet, man atrodo, kaip tik aš matau, labai matau didelius pokyčius, pavyzdžiui, *Baltic pride'ai* (eitynės) visi. Aš visuose juose buvau ir aš mačiau nuo pat pirmo *pride'o* (eitynių) koks jis buvo ir aš matau, kaip tai keičiasi ir kai dabar jau ateina ir politikai į *pride'ą* (eitynes) ir, ta prasme, niekas neaptveria nei ten tvorom, nei ten spygliuota viela netiesia ir snaiperiai nebeguli ant stogų jau. Nu ta prasme. (*Pauzė*) Nu tai va, tai kažkaip čia labai išsiplėčiau.

R.M. Ne, viskas labai labai gerai. O kokius matytum dabar esminius dar tokius pokyčius, kurių tau norėtusi Lietuvoje?

I10 Tai, aišku, partnerystės įstatymą arba nu santuokos, ...*mm...*, nu jo, santuokos arba partnerystės įstatymą, kuris jau kaip ir ateina, bet ten su tokiais visokiais labai kompromisiniais variantais. Tada, aišku, galimybės įsivaikinti, galimybės, kad kitas partneris galėtų įsivaikinti vaiką, kuris yra biologinis to žmogaus vaikas, nu ta prasme, kad būtų, įstatymų bazės man tikrai tikrų trūksta. Nu tai vat apie tai. Bet kažkur jau tai po truputėlį kaip ir judam, tai atrodo, kad nu gal per kokį dvidešimt metų kažkas ir įvyks. Nu čia, aišku, labai priklauso nuo politikų. Aišku, ir nuo rinkėjų ir tada nuo politikų. Bet, jo, bet pokyčiai šiaip jie yra, jeigu taip pažiūrėtume, pažiūrėtume, kas buvo ten prieš įstojant į Europos Sąjungą, kas buvo keli metai po to ir kas yra dabar. Tai pokyčiai yra.

R.M. O šitie įstatyminiai pokyčiai, ne tokie pagrinde tie trys, kurie įvardinai yra labai labai tokie teisiniai. Ką jie tau suteiktų arba kodėl jie tau yra svarbūs?

I10 Tai yra svarbūs ne tik man. Aš gal pirmiausia matau žmones, ku-kuriems tikrai yra svarbūs jie. Ir kaip tik žmonės, dalis žmonių, man regis, čia grįžtant į interviu pradžia, kad dalis žmonių ir išsikraustė iš Lietuvos dėl to, kad nebuvo tos įstatyminės bazės. Dalis žmonių išsikraustė dėl savo vaikų, kurie neturi jokios tokios teisinės apsaugos ir neturi, nu nežinau, būna traktuojami kaip vienišos mamos vaikai, nors taip nėra. Tai, tai čia man realiai dabar kaip man ir nereikia tų įstatyminių pokyčių ir aš nežinau, kada aš pasinaudočiau. Gal pasinaudočiau vat įsivaikinimo, manau, kad visai norėčiau pasinaudoti. Bet kol nėra dar tokios net teorinės galimybės, net negali galvot, kad tipo, o jo, aš norėčiau įsivaikint, jo, norėčiau, bet ką tai reiškia, tai nieko nereikia. Nu tipo, tu gali norėt, bet tu net neturi, nu kaip tu nieko negali daryt, nu tau viskas, nėra įstatymo, tu negali daryt.

R.M. *Mh.*

I10 Tai, tai jie yra svarbūs dėl to, kad tiesiog, nu hetero žmonės, tai jie turi visus įstatymus, viską gali daryt: gali įsivaikint vaikus, nu tik turi būti susituokę, gali įsivaikint vaikus, gali, aišku, tuoktis kada nori, kaip nori, skirtis, tuoktis vėl. Nu ta prasme, viskas yra jiems *okay*, o homoseksualūs žmonės tai negali, nes tiesiog vat nėra įstatymo. Vat čia yra, nu čia yra baisiausias, tokia ryški diskriminacija. Man labai juokinga, kad mes vis dar kalbam apie tai, kad kokias čia teises, kaip čia gal nu, ta prasme. Tai čia toks, čia baziniai, tiesiog, bazinės žmogaus teisės, bazinės pilietinės teisės.

R.M. Ir dabar taip šiek tiek nusuksiu pokalbį į tokią labiau medijų tema. Kokios pirmos tokios istorijos, straipsniai ar dar kas nors, kurios cirkuliavo Lietuvos žiniasklaidoje apie LGBT tau kyla į galvą.

I10 Čia apie dabar, ar apie anksčiau ar ar?

R.M. Ir gali, gali kaip nori tiesiog, ta prasme, kas va tokie pirmi tokie momentai, kurie tau.

I10 Tai, turbūt, ten iš anksčiau tai labiausiai gal įstrigę, ...em... (*pauzė*) ar gal prieš pirmą *Baltic pride*'ą (eitynes) arba aš dar to. Turėjau būti dar toks, nu toks. Gal labiausiai įstrigęs tai iš viso, iš, jėtau, kas ten turėjo būti, ten turėjo būti kažkokios. Jo. Mes jau buvom Europos Sąjungoj, ten buvo kokie 2007 metai ir turėjo vykti Vilniuje tokios vaivorykštės dienos ten, turbūt, ta diena, kai būna (*pauzė*) diena prieš transfobiją ir homofobiją gegužės mėnesį. Ir ten, man atrodo, kažkaip nedavė leidimo savivaldybė, nes ten negalima gi ir kažkas ten, nu žodžiu, kažkoks *mini* renginukas turėjo būti ir ten buvo padarytas ten toksai skandalas, bet čia iš savivaldybės, turbūt, pusės. Aišku, žiniasklaida ten irgi kaip pasigavo, nu ten nebuvo kažko labai rašoma, bet tiesiog, kad neduotas leidimas ir ten, aišku, buvo cituojami visi tie politikai, kurie tada buvo valdžioje ir taip toliau, kad čia negalima neleisti ir taip toliau, kad čia baisūs dalykai. Tai gal tas įstrigo. Ir, aišku, tenai dar ten tada buvo toks nevaldomas komentavimas po straipsniais, tai irgi ten labai žibėjo komentarų ryškumas, tai jo. Gal va tokie, toks baisus priešiškus buvo. Bet (*pauzė*) nu keisčiausia buvo, kad nežinant, koks tas renginys bus praktiškai, nu ta prasme, jie nesuprato net kas ten bus. Nieko ten nebūtų buvę, ramiai būtų buvęs, nežinau, gal scena kažkokia ir koncertas ir ten, nežinau, lankstinukai dalinami, kažkas ten tokio, maždaug tokio lygio. Nu tikrai tada dar nebuvo planuojamas dar *pride*'as (eitynės), nes tiesiog nu. Tai vat gal tas įstrigę, kad ten labai buvo toksai irgi žiniasklaidos gal toks vaidmuo buvo priešinio visuomenės, nes ten buvo erdvė visuomenei pasipriešinti. Bet net nebuvo labai kam priešintis, nes nu buvo atrodo nu neig..., neigiami tie komentarai ir toks kaip negatyvus, labiau ta stipresnė ta negatyvi pusė ir tų, kurie nenori ir jie nežino, ko jie nenori, nes neaišku, kas nuo to jiems bus. Tai, jie tiesiog susirgs ir numirs dėl to renginio, ar kas atsitiks. Tai vat, gal toks ryškiausias, kas mane gal, nu labiausiai gal asmeniškai palietė, nes iki tol buvo sunku suprasti, koks yra tas priešiškus. Gal dar kažkas iš tikrųjų labai labai senų laikų, tai gal ten kažkokia gal Nomedos ten laida buvo. Kur ten, kur jinai kalbindavo žmones ten labiau tokiom visokiom kontroversiškom temom. Ir, ar ten buvo žmogus, kuris yra trans, man atrodo. Ir na jis ten, aišku, buvo paslėpęs savo veidą ir taip toliau. Bet kad irgi kažkaip įsiminė, kad nu ten (*pauzė*) tas žmogus turi slėptis. Ten klausimai irgi tokie buvo nu tokie, aišku, nu Nomedas galbūt ji tikrai nei homofobė, nei jinai taip pateikė, bet, man atrodo, kad ten buvo gal iš studijos kažkokių ten klausimų, nu labai jau sunkai atsimenu, nes labai senai buvo. Tai va gal toks įsiminęs. Nu bet čia seni tokie. (*Juokiasi*).

R.M. Okey. O iš naujausių va tokių, galbūt, pastarųjų keletos metų ar yra kažkokių tokių istorijų, kurios įsiminė?

I10 (Mąsto) Nu kažkaip gal jau mažiau. Ir aš kažkaip gal daugiau matau va tokių teigiamų istorijų, nors ten nežinau vat priskirti, man regis, gal dabar visai nesenai buvo, rašė. Ten aš jas nu truputėli žinau, kad jos išvažiavo ten Julija ir Gintarė Šimkės jos išvažiavo iš Lietuvos, tik nežinau kur, ar į Ispaniją, tikriausiai, nes jos turi vaiką ir tiesiog jos pasirinko emigraciją. Ir ten buvo toks straipsnis, kad merginos pasirinko emigraciją dėl to, kad nu vat Lietuvoj čia taip ir taip. Tai vat čia toks kaip ir neigiamas, bet jau neigiamas iš tos pusės, kad nu Lietuva, valstybė kaip ir nu nesudarė sąlygų gyventi žmonėm. Ir aš nežinau, kas konkrečiai ten buvo, gal jos nesidalino ten pernelyg asmeniškai, bet, man atrodo, dėl vaiko kažkas. Nu tai tikėtina dėl to, kad viena mama tai, o kita ne mama, tiesiog šiaip žmogus, kuris neturi jokių teisių. Tai vat, tai tas gal įstrigo, kad nu jos taip nusprendė ir, kad jo. O daugiau tai nežinau net, man ten *pride'o* (eitynių) nušvietimas tai man kaip ir *okey*, nežinau, ką (*nusijuokia*). Nu gal tiesiog *fotkės*. Tai vat.

R.M. O kaip manai, kodėl taip labiausiai įstrigusios yra tos tokios, galbūt, neigiamos tokios istorijos?

I10 *Mm...*, nu tai (*juokiasi*), nežinau (*pauzė*), turbūt dėl to, kad ne nu. Gal ten tikrai tada kaltinam iš anksčiau tai, aišku, kad tai labiau palietė neigiami dalykai, nes nu vis tiek identifikuojuosi su LGBT bendruomene tai, kai rašo apie LGBT bendruomenę, tai rašo kartu ir apie mane ir aš nu priimu sau, nes ten nebūna, galbūt, įvardinta ten kažkokie konkretūs, tada nebūdavo net įvardinti konkretūs žmonės, apie kuriuos rašė tik apibendrintai, ten gėjai, nu ten tiesiog tai. Tai priimi tai nu kaip sau, turbūt, tai gal taip. Ir, kad netiesa (*juokiasi*). Čia nu, kad melas.

R.M. *Mh.*

I10 Nu, kad kažkaip jo.

R.M. O kaip manai, šios tokios naujienos formavo ir formuoja tavo požiūrį į migraciją?

I10 *Mmm...* mano, turbūt, nelabai formuoja. Nu nelabai vei..., kažką keičia mano požiūryje.

R.M. Kodėl?

I10 (*Mąsto*) Nu dabar jau gal galima sakyti, kad man tiek metų, kad aš jau, na aš jau čia kaip ir turiu darbą, turiu šeimą, viską, nu man čia gerai. O tada, nežinau net (*pauzė*), tiesiog irgi kažkaip buvau nusprendusi, kad man Lietuvoj gerai, kad aš čia būsiu, kad aš čia kažkaip nu tiesiog būsiu ir, jeigu galėsiu, kažką padaryt – darysiu, darysiu kiek galiu ir nu kažkaip jo, mano toks vidinis užsibrėžimas buvo, kad, nežinau, ir man neatrodė nei viena šalis pakankamai pa-patraukli, kad aš norėčiau ten gyvent, nu ta prasme, tikrai aš labai tokia, gal (*pauzė*) labai aukšti reikalavimai (*šypteli*)

R.M. *Mh.*

I10 tom šalim ir man daug kur *faina* paatostogaut, bet gyvent aš ten, nežinau, nenorėčiau.

R.M. Mh. *Okey.* Ačiū. Ir tada paskutinis turbūt klausimas gal tiesiog kilo dar kažkokių minčių ar kažką prisiminei, kuo norėtum pasidalinti.

I10 Mhm. Jo, gal čia ne mano gal toksai pasidalinimas, bet vat gal paskutinė istorija iš draugių, kurios gyveno Australijoje šešis metus ir ten nu *faina*, Australija gi. Bet jos grįžo ir jos taip buvo pasiilgusios Lietuvos, ir jos tiesiog sakė, nu ne, mes negyvensim toje Australijoje. Tiesiog ten taip viskas, nu toks vienišas jautiesi nepaisant to, kad jos pora, bet nu vis tiek kažkaip ne taip jaučiasi. Ir jom abiem atrodo, kad čia, žodžiu, kad čia *faina*, o ten Australijoje galima ten. Nu jos ten mokslininkės, tai irgi va tyrimus daro. Tai jos gali dirbti taip kažkaip truputėlį nuotoliu, truputėlį ten grįžti ir taip toliau. Ir joms kažkaip čia *faina* būti Lietuvoje ir kažkaip nu kitaip jaučiasi. Ir, aišku, šeimos, ten tėvai. Tai va. Tai kažkaip mane irgi taip įdomiai, nes aš galvojau, ne jos jau niekada negrįš. Tipo, viso gero, jau tikrai tikrai niekada. Ir jos kažkaip, čia mes nebenorim gyventi Australijoje. Ką, kodėl (*juokiasi*)? Nu, nes atrodo, tai gerai ten, ten turi darbo universitete, nu tai gerai. Bet vat toksai gal, nu kad, bet visgi nusprendi, nusprendžia. Bet čia gal irgi. Nu yra tie du tipažai žmonių, kurie vieni ten pasirenka migraciją dėl to, kad jie blogai čia jaučiasi, viskas yra *okey*. Nu ta prasme, aš nežinau, vat aš tikrai nepažįstu praktiškai, nebendrauju, gal ten nesu sutikusi, nepalaikau jokių ryšių su trans žmonėmis, pavyzdžiui, kurie išvyksta. Ir aš juos kur kas labiau suprantu, nes jiems tiesiog čia yra kiekviena diena kaip iššūkis išeiti į gatvę ar ten nu. Nors yra tokių, kurie ir liko Lietuvoje po operacijų ir taip toliau. (*Pauzė*) Tai yra toks tipažas žmonių, kurie renkasi tiesiog išvykti ir nesukt sau galvos ir nekovot ten dėl pilietinių teisių, nes jiems yra tiesiog per sunku ir gal neįmanoma, ir gal per daug kainuoja viso to. Ir yra tie kiti, kurie ten, čia ne apie save gal kalbu, apie kitus žmones, kurie dirba toliau žmogaus teisių srityje ir ten plėšosi ir daro pokyčius. Ir nu man kažkaip *faina*, nes jeigu visi išvyktų, visi, visi LGBT išvyktų (*šypteli*), tai niekada neateitų pokyčiai į Lietuvą. Nu, nes niekam nerūpėtų, išskyrus kokias dvi hetero Seimo nares, kurios ten dar bandytų kažką, bet nežinau. Tai tai, man atrodo, nu čia labai svarbu, kad žmonės, kurie net tik supranta LGBT, bet ir patys yra LGBT, kad kovotų už tuos pokyčius ir būtų tiek Seime, tiek savivaldoje, dirbtų NVO, nu ta prasme, aš tiesiog kitaip neįsivaizduoju, taip turėtų būti, nes kitaip neateis į šalį pokyčiai. Nu būsim, nežinau, Baltarusija.

R.M. Mh.

I10 Tai va.

R.M. Supratau. Tai ačiū tau labai už interviu, ačiū už skirtą laiką.

Priedas Nr. 13 – Interviu su I11

R.M.: Gerai. Tai, visų pirma, ar mėgsti keliauti po pasaulį ir, ar mėgsti keliauti Lietuvoje?

I11: Nu taip, norėčiau keliauti pasaulyje. Šiuo metu daug pasaulio nesu apkeliavusi. Daug pasaulio nesu apkeliavusi, bet norėčiau.

R.M.: O kas tau patinka kelionėse?

I11: Nu kelionėse visada patinka tiesiog (*pauzė*) naujos patirtys, patirti tiesiog kažkokią kitokią kultūrą, pamatyti architektūrą kitokią. Kas šiaip nu iš esmės aš esu buvusi tiesiog Latvijoje ir Lenkijoje. Labai daug taip tokiose egzotinėse vietose tai nesu buvusi.

R.M.: Kaip manai, ar migracijos tema kaip tokia, ar jina apskritai yra aktuali tavo aplinkoje?

I11: Taip, yra labai tikrai aktuali, nes aš pati galvoju emigruoti iš Lietuvos dėl labai daug įvairių priežasčių. Tai aš tikrai, man yra aktuali šita tema.

R.M.: O gal galėtum papasakoti apie tas priežastis, dėl ko ...

I11: Nu viena priežastis yra, kad dėl ko noriu emigruoti, nes (*pauzė*) vakarų šalyse, Europos vakarų šalyse arba galbūt kai kuriose kai kurios šiaurės Europos šalyse ar Skandinavijos, tiesiog būtent mano ...*ėm...* mano ta specifika (*buvimas trans, autorės pastaba*), kad, tas sveikatos rūpestis mums yra žymiai geresnė kokybė, kokybiškesni daktarai, specialistai, nei kad ką mes čia turime Lietuvoje.

R.M.: O ar būna dar kažkokių priežasčių be tos tokios sveikatos apsaugos?

I11: Dėl sveikatos, nu taip. Aš tiesiog matau, (*pauzė*) matau matau tiesiog tęsti savo tranziciją, savo gydymą tiesiog kitose šalyse, nes šiuo metu Lietuvoje dar tikrai yra yra brangiau, nes tai yra, tai nėra kompensuojamas, vaistai nėra kompensuojami, žodžiu nėra kompensuojamos.

R.M.: O kaip manai, kokios galėtų būti kitos, ne būtinai tavo išvykimo iš Lietuvos priežastys, kodėl kiti žmonės nori išvyksta?

I11: Kodėl kiti. Tiesiog kiti nori kitokios atmosferos, galbūt jie nori daugiau užsidirbti, jie nori daugiau (*pauzė*) galimybių pasiekti savo karjerą arba dėl studijų. Tarkim, tarkim dėl mano mano studijų, kurių aš noriu, kur aš žadu stoti į universitetą, mano studijų Lietuvoje nėra. Tai va, dar viena priežastis, dėl ko aš noriu emigruoti.

R.M.: Kaip manai, ko tada tie žmonės, kurie pasirinko išvykti iš Lietuvos, ko jie tikisi išvykę į kitas šalis?

I11: Aš manau, jie tikisi labiau geresnio gyvenimo vien dėl to tiesiog, kad jie labiau sužydės, ar labiau atskleis save, labiau, geriau pradės gyventi kitoje šalyje nei ką dabar turėtų Lietuvoj.

R.M.: O, tarkim, tau pačiai mąstant apie išvykimą, apie migraciją, ar tau yra svarbi tavo artimųjų nuomonė ir..?

I11: Nu (*paузė*), ne tiek yra svarbi, bet galų gale aš apsisprendžiu, kur aš noriu persikelti, kur aš noriu gyventi. Mano šeima (*paузė*) dėl to, manau, kad nėra tokia svarbi šeimos ir aplinkos, sakykim, ta nuomonė.

R.M.: O galbūt tu pažįsti kitų LGBT moterų, kurios pasirinko išvykti iš Lietuvos?

I11: Taip, turiu. Yra pažįstamos, kurios yra (*paузė*), kurios būtent norėjo (*paузė*) išvykti iš Lietuvos, nes jos nori susituokti užsienyje, jos tada nori tiesiog irgi tranziciją pradėti, žinai, kad toj. Tai jo, pažįstų LGBT moterų, kurios nori emigruoti.

R.M.: Taip šiek tiek užsiminei apie tas priežastis: tranzicija, santuoka, galbūt dar yra kažkokių kitų priežasčių, dėl ko jos pasirinko?

I11: Tai turbūt būna dar diskriminacija, pavyzdžiui, šeimoj, iš šeimos būna diskriminacija, būna iš aplinkos ten visokios. Jos (*paузė*) nesusiranda sau aplinkos, kur jos jaučiasi saugiai. Dėl to variantas joms lieka tiesiog emigruoti.

R.M.: O galbūt pažįsti LGBT moterų, kurios pasiliko gyventi Lietuvoje?

I11: Taip, pažįstu. Žinau moterų, kurios pasiliko gyventi Lietuvoje. Bet jos pasiliko galbūt ir dėl tų (*paузė*), vienos ir kitos dėl finansinių iššūkių pasiliko Lietuvoje, nes negali (*paузė*), nes negali finansiškai sau leisti emigruoti, tiesiog pasiliko, nes tiesiog nu surado savo nišą, kur jos gali likti savo aplinką Lietuvoj.

R.M.: O ar yra dar kažkokių priežasčių, dėl ko jos lieka, ką jos mano?

I11: Nu kitos lieka dėl to, kad randa savo (*paузė*) veiklą, randa veiklą, pradeda kurti savo, tarkim, savo karjerą randa Lietuvoj ir pradėti viską iš naujo užsieny joms tiesiog nelabai apsimoka.

R.M.: O kodėl, sakei pati, kad svarstei išvykti iš Lietuvos, o kodėl neišvykai. Galbūt yra kažkokių dalykų...

I11: Aš svarsčiau, aš neišvykau, nes ...*em*... studijavau. Dirbau profesinėje mokykloje, tvarkiau savo socialinius tinklus. Tuo pačiu viena iš priežasčių, kodėl aš po mokyklos neemigravau, nes man reikėjo keistis dokumentus, o dokumentų procesas labai užstrigo. Iš pradžių turėjau turėti medicininę kondiciją ir visa ta visa ta eiga labai nusitempė, nusitempė per du metus ir todėl atsidėjo, kad galiu išvykti kitais metais. Kiti metai, kitais metais.

R.M.: Dabar šiek tiek nukrypsime labiau nuo migracijos prie medijų temos. Tai kokios istorijos apie LGBT žmones, apie LGBT moteris tu pastebėjai savo socialiniuose tinkluose, kokios tau labiausiai išlenda dabar į galvą?

I11: LGBT istorijos (*paузė, pašnekovė susimąsto*).

R.M.: Ar įvykiai kažkokie?

I11: Aš atsimenu kažkokią tai istoriją apie ...*em...* gyvenančią Lietuvoj porą, moterų lesbiečių, kurios ir ten vaiką turi, kad jos turėjo tiesiog tuos teisinius vingius pereiti, kad jos galėtų likti kaip ir sutuoktinės *de facto*. Tą istoriją būtent atsimenu.

R.M.: O kodėl tau atrodo svarbi šita istorija?

I11: Man svarbi ta istorija yra labai politikos, kad partnerystė, santuoka, turi tas (*paузė*), kad tos LGBT šeimos galėtų turėti savo šeimas, o ne eiti per ten kažkokius teisinius vingius, kad nori likti teisiškai drauge ir kad turėtų prieigą prie savo partnerio tą medicininius reikalais kažkokiais ten, gyvybei svarbiais reikalais prieigą turėti, o ne tai, kad eiti per teisinę sritį.

R.M.: *Okey*. O vat tarkim šita istorija ar kažkokios kitos panašios istorijos, ar jos keitė tavo požiūrį į migraciją?

I11: *Ammm...*, iš tikrųjų tai stiprina, stiprina, galvoju, kad aš pati tikrai norėčiau emigruoti, emigruoti nei, kad likti čia ir bandyti ir bandyti gyvenimą kitam kitoj valstybėj.

R.M.: *Okey*. O tarkim pati, kaip suprantu, gyveni ne Vilniuje. Ar matai Lietuvoje kažkokius skirtumus yra priimami LGBT žmonės Lietuvos viduje?

I11: Taip, tikrai matau tarkim vietos, kur labiau yra nu (*paузė*) ne didieji miestai, ne didmiesčiai, ten tikrai žmonės yra priimami mažiau, LGBT žmonės yra mažiau priimami tiek darbe, tiek mokykloj, ypač tiek skirtingai nuo didmiesčiuose, kur labiau yra tas priimtumas LGBT žmonių. Tai tokių atvejų tikrai pastebėjau, nes vietose, kur skaitosi kaip kaimai arba maži miesteliai, tai ten LGBT matomumas yra žymiai mažesnis.

R.M.: Na ir toks realiai paskutinis klausimas, galbūt, dabar mums bekalbant tau kyla dar kažkokių minčių, kuriomis norėtum su manimi pasidalinti?

I11: Dar dar viena kuo noriu pasidalinti, kad dėl ko dar, kodėl norėčiau emigruoti. Dabar šiuo metu aš turiu vaikną, kuris yra iš užsienio, jis yra iš Lenkijos. Abu žadame emigruoti į Daniją. Bet prieš tai, viena priežastis, dėl ko aš norėjau pati emigruoti, viena iš priežasčių, tai ten labai ...*em...* (*paузė*) labai toks uždarumas yra ypač LG... vyrų arba ir moterų apie trans asmenis. Dėl to būna tarkim per tuos *dating apps 'us* (susitikinėjimo programėles) kartais susisieki su asmeniu ir tipo ir tada pasakau,

kad aš esu trans mergina ir tada tas tonas kalbėjimo visiškai pasikeičia, tampa šaltesnis, nu ir matosi, kad nieko iš to neišeis. Skirtingai nei ką aš Lietuvoj gaunu, kokias tai patirtis per *online dating*'ą (susitikinėjimą internete), ką aš gaunu iš užsienio, ar ne, yra visiškai visiškai skirtingi aspektai, kad iš užsienio matosi, kad žmonės labiau priima ir supranta, kas tai yra. Nei tai, ką mes turime Lietuvoj. Arba tiesiog tas švietimas, tas matomumas trans žmonių ir trans moterų yra žymiai mažesnis nei, kad užsienyje.

R.M.: Gal dar kas nors?

I11: Ne, viskas.

R.M.: Supratau. Ačiū tau labai už interviu, ačiū už skirtą laiką.

Priedas Nr. 14 – Interviu su I12

R.M.: Tai tas pirmas klausimas toks labai bendras, ar apskritai mėgstate keliauti po pasaulį ir Lietuvoje?

I12: Ne.

R.M.: Kodėl?

I12: Pavojinga.

R.M.: O iš kur tas pavojus atsiranda?

I12: Iš praktinės pusės ha ir ir ...*mm...mm...* (*pauzė*) svetima aplinka yra mažiau kontroliuojama, jo? Be to, sunkiau išvengti rizikų. Na užtenka vieno blogo žmogaus tokioj situacijoje. Dėl to, jeigu keliauti kažkur, reikia saugesnės vietos, saugesnis maršrutus ir taip toliau. Plius nėra šalis, kur būti trans yra nusikaltimas tai yra tai yra pavojinga. Arabų šalyse, Egiptas tiesiog pavojinga, nu Europoje yra lengviau. Aš aš šiemet buvau Ispanijoje, pavyzdžiui. Tai vis tiek yra tam tikros rizikos. O Lietuvoje irgi nėra (*pauzė*), mes trans žmonės Lietuvoje mes esam egzotika, jo. Dėl to niekas neturi įtarimų, moteris ne taip atrodo, galbūt čia trans. Tokio įtarimo nėra, bet tu tiesiog, jo, bet vis tiek mes neturime jokios apsaugos čia nuo diskriminacijos, nuo neapykantos ir nuo fizinio susidorojimo. Be to mes esame, trans žmonės yra patys atsakingi už savo saugumą, dėl to (*pauzė*) reikia kontroliuoti situaciją visada, aplinką.

R.M.: Supratau. O kaip manote, kokios galėtų būti kitų žmonių bendros tokios, esminės pasirinkimo išvykti iš Lietuvos priežastys? Su kuo tai galėtų būti susiję?

I12: Ta prasme emigruoti?

R.M.: Jo.

I12: Trans žmonėms?

R.M.: *Mh.*

I12: Iš juridinės pusės – jokios apsaugos. ...*em...* (*paузė*) yra legali diskriminacija ir, ta prasme, įstatymais, įsakymais pagrįsta diskriminacija. Nėra faktiškai mums reikalingos sveikatos priežiūros paslaugų. Dabar neseniai atsirado ...*em...* nu galimybė daryti hormonų terapiją, bet su labai griežtom sąlygom ir apribojimais. Pavyzdžiui susituoki, susituokę žmonės, jie negali gauti diagnozės, jie negali gauti hormonų terapijos, o jeigu dar turėt omeny, kad nu iš finansinės pusės kitos procedūros, operacijos yra žymiai brangiau, jo. Kitose šalyse jos yra kompensuojamos, kitose šalyse yra apsauga, kitose šalyse, iš kitos pusės, kitose šalyse yra daug lengviau viską praeit. Dėl to, kas turi galimybės emigruot tam (*paузė*) tam, kad gyvent galima būtų daugmaž normaliai, reikia emigruot. (*Paузė*) Jei kalbėt apie vaikais, paaugliais ten paauglių situacija iš viso neįmanoma. Čia aš neseniai turėjau tokią diskusiją su viena nevyriausybine organizacija, kuri atstovauja LGBT teises ir manęs paklausė: „Ką tėvams geriausia padaryt?“, aš jiems sakiau: „Jeigu turit galimybę emigruoti tam, kad jūsų vaikas galėtų gauti nu normalų gyvenimą“. Žinai, dėl to. (*Paузė*) Plius, aišku, nu diskriminacija darbo vietoj. Iš vis darbą susirast yra labai sunku.

R.M.: Ir tada kokios, kokie yra lūkesčiai žmonių susiję su šiomis priežastimis?

I12: Iš mūsų pusės? (*paузė*) ...*em...* Nuo ko pradėt (*šypteli*) Mes nieko neturim, nors mes dabar turime tokią pakankamai LGBT friendly vyriausybę, vis tiek mes iš jų labai labai mažai gaunam ir nu nu paprastų dalykų. Nu ...*em...* kasdieninis gyvenimas yra pakankamai apribotas. Kas ...*em...* (*paузė*) neturi finansinių galimybių iš viso yra beviltiškoj situacijoj. Nu, jo, visi tie paprasti dalykai. Ypač šeimos gydytojai, jo. ...*em...* (*paузė*). Labai norėtūsi, kad nu pagaliau būtų sveikatos priežiūros paslaugos mums, kad būtų normalesnis požiūris iš gydytojų pusės į mus, kad būtų iš valstybės institucijų geresnis požiūris, iš viso kažkoks ten teigiamas ir, kad padėtų mums nu apsiginti, jo. (*Paузė*) Nu galima taip pasakyti, jeigu bendrai: Lietuvoje tolerantiškumas faktiškai yra tik deklaratyvus, toks nu. Žmonės daug kalba, kad yra tolerantiški, bet kai reikia kažką daryti, niekas nieko nedaro ir taip. Tai liečia tiek žmones, tiek valstybines organizacijas ir institucijas, tiek ir privačius gyventojus. Kad tas tolerantiškumas iš žodžių persikeltų į realius veiksmus, tai toli iki to.

R.M.: O, ar migracijos tema apskritai yra aktuali Jūsų aplinkoje?

I12: Taip.

R.M.: Kodėl jinai yra aktuali? Kas kas tose diskusijose galbūt verda apie migraciją?

I12: (*Paузė*) Viskas yra aplink tos pačios temos. Jeigu tu nori normaliai gyvent, beveik bet kuri šalis Europoj yra geresnė situacijose, geresnės situacijos negu pas mus, jo. Reiškia, jeigu tu nori turėt šansų būti savimi, tai reik ieškot kitur.

R.M.: *Mh.* O galbūt Jūs pažįstate kitų LGBT priklausančių moterų, kurios pasirinko migruoti?

I12: Taip.

R.M.: Ir gal žinote ar esate kalbėjusi su jomis, kokios buvo jų priežastys, kodėl jos pasirinko emigruoti?

I12: Turėti galimybę būti savimi. *(Pauzė)* Gauti galimybę legalizuoti savo lytį, ar ne, gyvent normalioj aplinkoj, kur iš tikrųjų yra tolerantiškumas, gaut prieigas prie mums reikalingų sveikatos priežiūros paslaugų. Nu paprasti dalykai prisideda. Ypač šeimos gydytojo, kuris neatsisako gydyti gripą, peršalimą vien dėl to, kad esi trans. Kad ...em... *(pauzė)* galima pakeisti savo vardą legaliai, kas iki šiol Lietuvoje neįmanoma normaliai. Kad nebūtų diskriminacijos darbo vietoj. Lietuvoje trans žmonių diskriminacija egzistuoja. Antidiskriminacinis įstatymas negalioja mums, ten nėra lyties tapatybės kaip nu diskriminacijos, kaip kaip nu tema. Be to, čia Lietuvoj galima atleisti žmogų dėl to, kad jis yra trans, jo. *(Pauzė)* Dėl to žmonės pasirenka kitas šalis ir mes matome iš jų patirties, kad tas jų pasirinkimas yra teisingas.

R.M.: O galbūt pažįstate LGBT moterų, kurios vis tik pasiliko gyventi Lietuvoj?

I12: Aš.

R.M.: O be Jūsų?

I12: Ten dar dvi moterys sėdi. *(pašnekovė nurodo į prie kito staliuko sėdinčias drauges)*

R.M.: Ir kodėl jos pasirenka likti?

I12: Vis tiek emigruoti yra sunkiai sunkiai padaryti, jo. Ir kai turi tam tikrą karjerą čia Lietuvoje, kai turi pinigų ir gali išspręst visas problemas kitais būdais, *(pauzė)* tada galima gyventi čia, jo. Bet *(pauzė)*, nu aš manau, kad ta situacija nėra stabili. Jo, visada gali turėti atsarginį variantą. Tiesiog nu mes trise baigėm visus procesus, diagnozę, pakeitėm dokumentus. Visi trys mes turime darbą, *(pauzė)* savo medicininius reikalus tvarkom pagal savo finansines galimybes. Reiškia, mes mes turime savo socialinę aplinką, kur mes galime normaliai gyvent. Dėl to mes pačios sukūrėm tą aplinką ir dirbam, ir gyvenam, ta prasme, savo gyvenimus. Bet mes esame nu išimtis. Mes tiesiog dėjom savo jėgas, kad išspręst tas problemas prieš visus nu visus kitus *(šypteli)*, taip sakyti, dėl to mums šiuo metu negresia emigracija, taip sakyti. Bet tai visada, tai nu, kaip pasakyti, *(pauzė)* mes, *(pauzė)*. Nu sakykim, prieš tranziciją aš turėjau gerą karjerą, gerą darbą, uždirbau pakankamai pinigų ir aš pati visus tuos pinigus investavau į save, tam, kad galėčiau gyvent, jo. Mano draugės panašiai padarė iš tikrųjų, jo. Bet nu, *(pauzė)* tai nėra nu tipinė gyvenimo karjera, ar ne. Kas neturi tų dalykų, kas negali leisti išleisti tūkstančius dolerių, nu tai, jo. Esmė čia ne-neturėt galimybių normaliai gyvent Lietuvoj, jo. Pas mus irgi, prarandam darbą, *(pauzė)* nieko nelieka. Jo, nu aš pati esu V *(informantės gimtoji šalis)* pagal pilietybę, aš galėčiau išvažiuot kažkur kitur. Trisdešimt metus gyvenu čia Lietuvoj, tai man irgi V kaip svetima šalis. Bet nu, galima taip pasakyti, tu gali čia

gyvent, nes tu žinai, kad turi alternatyvą, jeigu reikės. Turi finansinių resursų, spręst visokias problemas, kurios nu mums yra kasdienybė. Gerai, valstybinės org..., klinikos mums neteikia tų paslaugų, tai mes galim eit privačiai ir mokėt už kraujo tyrimus porą šimtų eurų kas ketvirtį. Bet yra daug žmonių, kurie neturi tų pinigų. Mes turime, mes esame išimtis.

R.M.: O ar pati esate svarsčiusi apie emigraciją ir išvykimą iš Lietuvos?

I12: Taip.

R.M.: Ir kas dalyvavo tuose svarstymuose, apie ką buvo tie svarstymai?

I12: Apie viską. Darbas, saugumas, jo ...em... finansiniai reikalai. Jeigu aš grįžčiau į V, (*paузė*) visos paslaugos būtų kompensuojamos. Netgi dabar su sveikatos apsaugos ministro įsakymu, pagal tą įsakymą yra kompensuojami tik kraujo tyrimai ir konsultacijos. Valstybė. (*Paузė*) Labai sunku gauti tą, tą dalyką, jo. Kitose šalyse, toj pačioj V, visos procedūros, visi vaistai, visos operacijos, viskas yra kompensuojama. Lietuvoj nėra. Mane erzina mano balsas. Tam, kad jį sutvarkyti, man reikėtų padaryti *vocal training* (balso pratimus/ mokymus) porą metų kiekvieną savaitę po vieną sesiją po šimtą eurų. Dešimt tūkstančių eurų, jo. Aš tų pinigų dabar neturiu. V tie dalykai būtų kompensuojami. Man tai yra gyvenimo, nu nu kaip kokybė, kurią aš galiu sau sukurti čia tik savo pinigais, kitoj šaly su sistemos pagalba. Jo, vien tai jau yra priežastis svarstyti apie emigraciją. Kai dar atsiranda problemos dėl nu finansinio stabilumo, nes prarandu darbą, aš pusę metų buvau be darbo. Po šimto penkiasdešimt aplikacijų į įvairias pozicijas aš gavau dvylika nu kvietimų į interviu. Tokios situacijos mano gyvenime dar niekada nebuvo. Aš ir anksčiau buvau tarp darbų, bet visada turėdavau pasiūlymų. Pirmą kartą nu aš labai stipriai jaučiu, kad mane engia, nes amžiaus moteris, trans, užsienietė. Jo, pagal visą tai vyksta diskriminacija Lietuvoje. Dėl to (*paузė*) tokioj situacijoj reikia, kad darbą atrastum, jeigu tu nori gyventi. Ir aš tikrai noriu nu (*paузė*) gyventi. Mūsų atveju, gyvenant tą (*paузė*) nu tas nu realizuot save mums kainuoja daugiau.

R.M.: O kodėl tada Jūs vis tik pasiliecate Lietuvoje ir, tarkim, negrįžtate į V?

I12: *Em...* Nes (*paузė*) čia yra mano mano namai Lietuva, nes aš pasirinkau Lietuvą. Aš čia sukūriau ten tuos savo namus, ar ne. Mano socialinė aplinka yra čia. V aš pradėčiau nuo nulio visą šitą sukurt. Aš nenorėčiau ...em... šito nuo nulio pradėti, jo. Dėl to aš čia turiu galimybių dar ne viskas ne visai beviltiškai ir aš bandau čia. Bet aš turiu suprast, kad šitas sprendimas pasilikti čia arba emigruot turi būti racionalus. Ne pagrįsta emocijomis, bet racionalus. Ta prasme, paprastai, jeigu aš prarasiu darbą, nebegalėsiu mokėti už butą ir mane reikės išsikraustyti iš buto. Jau bus per vėlu, priimt sprendimą dėl emigracijos, ar ne. Reiškia, aš turiu planuoti iš anksto, aš turiu visada turėti omeny, kad man niekas nepadės. Aš turiu pati viską daryt. Šitam reikia laiko ir resursų. Dėl to tas sprendimas emigruot visada turi kalbėt, jo, ir visada reikia svarstyti, ar jau reikia pradėti ar ne.

Su ta ta pagrindine, su tuo pagrindiniu supratimu, kad čia mums niekas nepadeda ir nepadės, jo. Ir aš pati viską turiu padaryt, viską pati.

R.M.: O svarstant apie emigraciją, ar Jums atrodo svarbi artimųjų nuomonė, artimųjų požiūris?

I12: Bus labai gaila prarast savo draugus, ką aš galiu padaryt? Aš negaliu paprašyt, ten tipo (*paузė*), kad jie mane priimtų, kad aš galėčiau pas juos porą mėnesių gyvent, kol aš neradau kito darbo. Šeimos aš čia neturiu, jo. Dėl to (*paузė*) labai gaila būtų prarast tą, nu savo ten draugus ir savo aplinką ir taip toliau, bet aš turiu gyvent, ar ne. Jo (*paузė*), jeigu čia Lietuvoje savo jėgomis negali išspręst visų šitų klausimų, reikia išvažiuot. Reikia, jo.

R.M.: Dabar šiek tiek nukreipsiu temą nuo migracijos ir ir paliesiu taip labiau medių tokią temą. Ir kokios žiniasklaidoje, ar tai būtų Lietuvos, ar pasaulyje tokios cirkuliuojančios istorijos apie LGBT ar apie LGBT migraciją Jums atrodo svarbios ir vat dabar iškyla į galvą?

I12: (*Paузė*)...em..., (*paузė*) ...em... Rytoj bus tarptautinė translyčių žmonių atminimo diena. Kur bus renginys įvairiose šalyse kaip ir pas mus, kur mes prisiminsim apie tuos žmones, trans žmones, kurie per paskutinius dvylika mėnesių buvo nužudyti. Dėl to, kad jie yra trans, tik apie tuos atvejus, apie kuriuos mes žinom. Tai per paskutinius dvylika mėnesių Europoje (*paузė*) virš trijų šimtų trans žmonių buvo nužudyti. (*Paузė*) Statistikos iš Rytų Europos šalių kaip Lietuva, iš viso nėra, jo. Mes nežinom, kas čia įvyko Lietuvoje, jo. Kitose šalyse, pavyzdžiui, V irgi negalima atrasti tą statistiką kaip teisingą. Reiškia, mes žinome, kad iš tikrųjų tas nu kiekis yra žymiai didesnis, nei tik oficialiai buvo pripažinta. Ir visose tose šalyse, nu gerai, gali būti nu visuomenė labai teigiamai žiūri į LGBT ir trans žmones, bet iš šimto žmonių užtenka vieno, kuris puolė mus, kuris (*paузė*) nu bando su mumis susidort. Vat šitas skaičius, tas poreikis, kad mes kiekvienais metais turime organizuoti tą dieną, jo. Tai viską sako apie tą pasaulį šiandien, jo. Galima emigruoti į kitą šalį, jo. Bet mes žinome, kad ten irgi nėra visai saugu, kad mes ten esame nu ta mažumos grupė, kuri turi daugiausiai problemų dėl diskriminacijos. Dėl to būtent va šitas momentas, nu parodo, kas yra, ką mes darysim per tą dieną rytoj, supranti. Gaila, aš negaliu pati dalyvaut, bet žinau kaip tai vyks. Tai mes perskaitysime tų žmonių vardus. Bus tokie renginiai ir kitose šalyse tiesiog. Kartais trumpai aprašo tą tą įvykį, kaip tai vyko, porą žodžių apie tą žmogų, jo, bet nu ... (*paузė*).

R.M.: O šiek tiek užsiminėt, bet kaip va šitas faktas ir ta tokia atminimo diena, kurią sakot turite organizuoti kasmet. Kaip ji formuoja ar keičia Jūsų požiūrį į migraciją?

I12: (*Paузė, atodūsis*) Nu neturi, ta prasme, didžiulės įtakos. Nu mes, tik tas supratimas, nu nėra tos vienos stebuklingos vietos, kur galima gyventi ir viskas bus gerai. Kad, kaip aš pradžioje sakiau, keliaujant visada reikia pagalvoti apie tuos klausimus, vietas, šalis, kurioj geriau, jo. Ir geriau dar nereiškia gerai (*paузė*) ir reikia prižiūrėt save, savo ten aplinką nu ir. (*Paузė*) Aš čia, šita kavinė,

susitinku su draugais, su savo draugėmis, nes čia čia yra saugu. Mes einam tarkim į kitas kavines, restoranus ir taip toliau, bet mes einam ne ten, kur nu labai nu įdomu, bet ten, kur yra saugu. Kai važiuojam į kitą šalį, mes irgi turim žinoti, kur saugu.

R.M.: Gal kyla dar kažkokios kitos žiniasklaidoje, Lietuvoje būtent, tokios istorijos apie LGBT, kurios išskyla į atmintį?

I12: *(Pauzė)* Aš bandau neskaityti tų dalykų, nes žiniasklaida iš tikrųjų labai mažai žino apie mus, labai nenori žinoti, kas yra trans. Ir be to tie straipsniai yra visai nekokybiški ir neatsižvelgia į realybę, sakykim, nu. Nu ir turi tik tą tikslą, skandalingą, kad būtų kuo daugiau *click'ų* (paspaudimų) ir ir. Dėl to neįdomu skaityti, neįdomu skaityt komentarus, jo. *(pauzė)* Jo, jo iš mūsų pusės žiūrint, iš trans žmonių pusės, mes norime turėt savo gyvenimą, aš noriu būti nematoma, kad aš galėčiau ramiai gyvenimą sau. Man nesinori su žiniasklaida, nors ir kviesdavo, nesinori nieko daryt, nes čia tik apsunkena mano gyvenimą. Dėl to irgi iš tos pusės, mažai kas iš mūsų bendruomenės, nu nori bendraut su žiniasklaida. Reiškia, gaunasi tik skandalingos istorijos va ten tokios, nu tokios egzotikos, jo. Tai neatspindi mūsų gyvenimo realybės, yra tiesiog nu *clickbait'ai* (antraštinis masalas) ir viskas. Dėl to neįdomu man apie tai pagalvot, tas nu įvykis su ta „Panoramos“ perėja *(referuojama į įvykį, kuomet požeminėje perėjoje, esančioje šalia prekybos centro „Panorama“, buvo uždažyta LGBT vėliava ir ją pakeitė Lietuvos vėliava)*, ten su tuo tuneliu. Nu tiesiog tai rodo tą realybę, kad nu gerai, pusė žmonių yra tolerantiški ir užtenka poros idiotų ir viskas aukštyn kojom ir tiesiog. *(Pauzė)* Gaunam įrodymą, kad nu nežinau, ne staigmena, kad taip įvyko, ne staigmena, kaip vyksta tos diskusijos ir kažkaip viskas mūsų sąskaita. Kažkam tas populiarumas yra svarbus, mūsų sąskaita daro populiarumą. O pagalbos mums nėra, niekam. Jo, ir kiek teko bendraut su žiniasklaida, nu nėra nei kiek noro kažkiek suprast kažko iš mūsų, kreipt dėmesį į tuos mūsų klausimus, į mūsų kultūrą. *(Pauzė)* Jeigu, kai man skambina žurnalistas ir nori, kad aš kažką komentuočiau, ir niekaip negali save priversti priimt mane kaip moterį. Ir aš turiu su juo diskutuot, kad ne, aš nesu translytas, aš esu moteris, kuri yra translytė. Būdvardis. Nu žurnalistas vat šito nenori, ko iš jo tikėtis, kokio straipsnio, ta prasme, tiesiog neįdomu. Bus tas straipsnis – praeis, po savaitės bus kita tema, niekam neįdomu, tai neverta kreipt dėmesio. Tik sau nuotaiką sugadint laikinai ir viskas.

R.M.: Supratau. Ačiū labai. Ir Lietuvoje, ar visą laiką gyvenote Vilniuje, ar esate gyvenusi kitur?

I12: Teko gyventi Kaune ir porą metų Šiauliuose irgi, bet tik iki mano tranzicijos.

R.M.: O, ar įžvelgiate Lietuvoj vat tą tokį galbūt vidinį susiskirstymą tarp to, tos tolerancijos galbūt taip apibrėžčiau?

I12: Nu dabar, sakysim, yra turbūt vis daugiau žmonių, kurie gali drąsiai pasakyti, kad yra tolerantiški LGBT atžvilgiu, jo, ir įmonės, organizacijos ir taip toliau. Bet kaip aš jau minėjau, ta tolerancija, apsiriboja būtent žodžiais, o ne veiksmais. Dėl to, dar labai labai toli. Nu turiu tokių atvejų, nu, aš ką minėjau, metų pradžioje buvo labai daug tokių pozityvių atsiliepimų tarp žmonių, tipo, ta prasme, aš tave palaikau. Bet atėjo žmogus, kuris man sako, jis mane palaiko ir taip toliau. Po dviejų mėnesių jis man rašo: „Mano dukros geriausia draugė *coming out'ino* (atsiskleidė) kaip trans vaikinai.“ Sakau: „Nu gerai, puiku.“ Sako: „Ne, kodėl ji taip tokį stresą sukelia mano dukrai? Kaip dabar blogai mano dukrai, kad jos geriausia draugė priėmė tą sprendimą.“ Reiškia, atsirado tas klausimas, asmeniniame gyvenime, nors labai toli. Čia mes nekalbam apie dukrą, mes kalbam apie dukros geriausią draugę. Tai jau yra per daug. Kad nu tolerancija baigiasi. V tas, kas yra Lietuvoje, kai įmonė telekomo įmonė deklaruoja, kad ji yra LGBT *friendly* (draugiška LGBT), o su ta įmone reikia visą savaitę kovoti, kad ji pakeistų mano asmens duomenis, po to, kai aš jau legaliai per teismą pakeičiau savo asmens duomenis. Vis tiek su jais reikia penkis kartus gyvai bendrauti tam, kad jie pagaliau pakeistų mano duomenis. Tas pats buvo su vienu banku, kuris save reklamavo per *Baltic Pride* (eitynes). Kur nenorėjo pakeist mano asmens duomenis, galų gale priėmė sprendimą pakeist. Po dienos man paskambino ir pasakė, kad vis tiek sprendimas neteisingas, atgal viską pakeitė, tik kai aš jiems vos ne teismais pagrasinau jie pagaliau pakeitė mano asmens duomenis. O po mėnesio, po trijų mėnesių tas bankas ...eee... (*paузė*) kaip ten *sponsore'ino* (rėmė) vieną tokį autobusą finansavo per *Baltic Pride*. (*Paузė*) Reklama sau gerai, o jeigu kažką daryt - blogai (*paузė*). Nu tai yra nu labai geras toks nu praktinis pavyzdys, kaip telekomas, kaip tas bankas, kad nu tolerantiškumas yra virš dešimt tūkstančių žmonių *Baltic Pride*, jo. Bet, kai jie turi kažką daryt, kai tai liečia, kai tos temos juos liečia asmeniškai, baigiasi visas tas tolerantiškumas, jo. Ir tai yra realybė Lietuvoje. Kartais ...mmm... (*paузė*), nu mums tai nėra, kaip sakyti, staigmena, jo. Mums tai normalu, ateini į banką pakeist savo asmeninis duomenis. Kiti jau praėjo tą kelią. Mes jau žinome, kaip tai reikia padaryt, kokios problemos ten būna. Mums tai nėra naujiena. Mums yra tik apmaudu, kai mes matom reklamą „mes LGBT friendly“.

R.M.: Ir taip visiškai pabaigoje gal kyla dar kažkokių minčių, kuriomis norėtumėte pasidalinti dar?

I12: (*Atodūsis*) Nu aš beveik viską kaip ir išsaciau. Pagrindinis, pagrindinė mintis yra tokia, ar ne, ...em..., (*paузė*) Lietuva labai atsilieka, jo. Savo ten toj nu toj darbų, savo darbe su ta mūsų organizacija „Transautonomija“ ar su Ministerija, ar su valstybės institucijom, su psichiatrais ir taip toliau. Aš matau, kad nu (*paузė*) dar daug metų reikia tam, kad būtų nu daugmaž tokia situacija, kaip kitose šalyse. Mes labai labai atsiliekam. Mes esame nu labai labai Rytų Europoje šituo klausimu, jo. Ir nu (*paузė*) trans žmonės negali laukti, kol kaip visi sako „mes dar ne toj vietoj,

reikia laukti, kol mes ten ateinam“ ir taip toliau. Tai vadinasi. Bet mes turim tik vieną gyvenimą. Kol mes negalim realizuoti save ir, kol kol mes negalime būti savimi, mes gyvenam blogai, labai blogai tiek fiziškai, tiek psichiškai, jo. Reikia gauti iš mūsų, tipo, tą pagalbą, nes mes dar nesubrendom, jo. Nu mes turime telefonus, čia nereikėjo laukti trisdešimt metų ar ko nors panašaus. Keliaujam, Europos Sąjungos narė Lietuva yra ir visa kita, ar ne. Tais atvejais, tą nesubrendę, arba kitaip išverst, mes tą dirbam, gyvenam tais klausimais tarybų laikais, nu. Kai bendrauji su psichiatrais ir su gydytojais ir matai tai kaip faktą, kad tas mąstymas dar yra keturiasdešimt metų senumo, ar ne. *Okey*, nu, kai aš buvau vaikas V, prieš daugiau kaip keturiasdešimt metų, kai aš kreipiausi į savo tėvus ir jiems *coming out'inau* (atsiskleidžiau), jie mane nusiuntė pas psichiatrą. Tai, ką aš tada patyriau yra tai, ką aš dabar girdžiu iš jaunų žmonių Lietuvoje. Kurie dabar kreipiasi į savo tėvus, eina pas gydytojus ir taip toliau. Dėl to aš galiu matuoti atstumą iš savo asmeninės patirties, iš tų žmonių dabar. Praėjo keturiasdešimt metų. Ir nėra noro, ir nėra faktinės galimybės kažkaip palaukti ir tuo tarpu mums iki šiol vis sako, kad nu „palaukit dar, mes dar nesubrendom“. Tai mums kainuoja. Dėl to aš taip ir sakau, kas gali emigruot, tegul dėl to migruoja, nes turi tik vieną gyvenimą, jo. Jo, žiūrėt į savo gyvenimą ne kiek mes pagyvenam, o kiek laiko dar lieka kiekvienam iš mūsų. Tai visai kitokia perspektyva gaunasi. Nu mano atveju man lieka dar tūkstantį savaičių gyvent. Tai kitą savaitę bus tik 999. Jeigu taip žiūrėt į tą dalyką kažkaip, jeigu man reikia laukt pusę metų konsultacijos pas kažkokį gydytoją, iš manęs atima tą pusę metų. Reiškia, pusmetį negyvenu. Jeigu aš pati nesuprantu kitaip, tada kitas klausimas „mes dar nesubrendę“ tai jie aiškina. Aiškina būtent taip. Nu gerai, laukit dar dešimt metų, reiškia paaukokit dar dešimt metų savo gyvenimo. (*Pauzė*) Kiek dar galima aukoti? Nes už tą aukojimą mes nieko negaunam. Kaip ir viskas (*šypteli*).

R.M.: Supratau. Ačiū labai už atvirą pokalbį. Tikrai, tikrai labai labai ačiū. Buvo labai svarbu.

I12: Labai dėkoju, kad jūs tai darot.